Št. 46 (1579) Leto XXX
NOVO MESTO Četrtek, 15. novembra 1979
Cena: 6 din
13. februarja 1975 je bil list odlikovan z redom ZASLUGE ZA NAROD S SREBRNIMI ŽARKI

DOLENJSKI LIST

YU ISSN 0416 - 2242

V SOBOTO BO SLAVILA KARLOVŠKA BRIGADA

Spominska proslava ob 35-letnici ustanovitve Karlovške udarne brigade bo v soboto, 17. novembra, ob 11. uri v karlovškem Zorinem domu. V tej brigadi se je borilo tudi veliko slovenskih partizanov, zato pripravljalni odbor vabi k slovesnosti vse preživele borce.

Na proslavi bodo brigadi podelili visoko odlikovanje, s katerim jo je za borbene zasluge odlikoval maršal Tito.

KONCERT V LUTROVI KLETI

ZKO Sevnica je v počastitev občinskega praznika priredila v soboto, 10. novembra, koncert v Lutrovi kleti. Na koncertu so nastopili pevski zbori: „Primož Trubar" iz Loke, Lisca in oktet Boštanjski fantje. Prireditev so z recitacijami dopolnili člani sevniškega Odra mladih. Koncert je uspel, četudi obisk ni bil najboljši.

A. FELICIJAN

Nov način dela vodstva

Delovna skupina CK ZKS je minuli teden spoznavala v novomeški občini delo Zveze komunistov kar na 23 obiskih

Nova metoda dela članov Centralnega komiteja ZK Slovenije je pretekli teden segla tudi v novomeško občino, deloma še v Črnomelj in na Mirno, pa se je tudi tu povsod izkazala za dobro spodbudo komunistom pri nadaljnjem delu.

Desetčlansko delovno skupino so pod vodstvom Martina Mlinarja, izvršnega sekretarja predsedstva CK ZKS, sestavljali: Majda Gaspari, članica predsedstva CK; Ludvik Golob, podpredsednik skupščine SRS; Vinko Kastelic, družbeni pravobranilec samoupravljanja SRS; Ksenija Khalil, članica CK ZKS; Hrvoje Draškovič, strokovnopolitični delavec CK; Drago Sčernjavič, sekretar statutarne komisije ZKS; Alojz Šterk, sekretar medobčinskega sveta ZKS za Dolenjsko; Ivan Hvala, strokovno-politični delavec CK, ter Franci Borsan, sekretar komiteja ZK Novo mesto. V delo skupine pa so se ponekod vključevali še drugi.

Gostje so se v dveh delovnih skupinah pogovarjali o delovanju ZK in uresničevanju partijskih dokumentov, predvsem 5. seje CK ZKS s komunisti v SIS družbenih dejavnosti, obravnavali so delegatski sistem v družbenopolitični skupnosti, obiskali so zdravstveni dom in bolnišnico. V IMV so imeli več pogovorov. V Novem mestu v tovarni avtomobilov, v tozdu IMV Črnomelj in na Mirni, pa s komunisti, ki delajo v skupnih službah tovarne IMV.

Prav tako so se sešli s člani ZK in predstavniki stanovanjske skupnosti, obiskali so krajevne skupnosti Šentjernej in Hinje, novomeško Kmetijsko zadrugo in Iskrin tozd Keko v Žužemberku. Tudi v Novolesu je bilo več pogovorov, in sicer v tovarni vezanih plošč in v tovarni stilnega pohištva pa s komunisti iz delovne skupnosti skupnih služb. Koristen pogovor je bil še v novomeški „Dolenjki", tozdu Tkanina, s komunisti Dolenjskega lista in z upravnimi organi občinske skupščine. Obširneje poročamo o tem na 7. strani Dolenjskega lista, deloma pa na komunskih straneh.

• Šestčlanska delovna skupina CK ZKS, ki sta jo vodila Franc Šali in Alojz Gojčič, je 9. novembra obiskala tudi komuniste v ČZP Dolenjski list. V več kot peturni seji se je podrobno seznanila z delom 57-članskega kolektiva in delovanjem 27 članov ZK, z njihovimi načrti, nalogami ter uspehi. Več o uspelem pogovoru, ki je postregel s številnimi napotki, v eni prihodnjih številk.

NIKOLI NE BO POZABLJEN – Ravno na dan 35–letnice tragične smrti komandanta slovenskih partizanov Franca Rozmana–Staneta, 7. novembra, je bila na kraju nesreče v Lokvah pri Črnomlju spominska slovesnost, ki se je je udeležilo veliko število mladine, občanov črnomaljske občine in gostov. O svetlem liku komandanta Staneta in njegovi kratki, a odločni in junaški življenjski poti je spregovoril predsednik občinskega odbora ZZB NOV Črnomelj Franc Košir. Med drugim je k spomeniku položila venec tudi delegacija iz Stanetovega rojstnega kraja Pirnič. Kulturni program so pripravili učenci črnomaljske OŠ Miran Jarc, srednješolci in godba na pihala, vojaki pa so izstrelili častne salve. (Foto: A. Bartelj)

Sedmi festival „Revolucija in glasba"

V nedeljo prireditvi v Krškem in Brežicah

Festival „Revolucija in glasba", ki se je pred leti rodil v Ajdovščini, poteka letos v desetih slovenskih krajih. Prireditve, namenjene revolucionarni glasbi – na njih izvajajo tudi izvirna dela – so se začele 11. novembra, končale pa se bodo zvečer pred dnevom republike z zaključnim koncertom, ki ga bo prenašala ljubljanska televizija.

Nekaj teh prireditev bo deležno tudi Posavje. Gre za koncerta, ki bosta v nedeljo, 18. novembra, v Krškem in Brežicah. Najprej bo skupina za izrazni ples ljubljanskega Zavoda za glasbeno in baletno izobraževanje uprizorila Božičev „Requiem v spomin umorjenega vojaka – mojega očeta", zatem pa bosta operna solista Zlata Ognjanovič in Jurij Reja ob klavirski spremljavi Andreja Jarca zapela štiri pesmi. Spored bo strnil Slovenski oktet, ki bo pel tudi revolucionarne pesmi Angole, Mozambika in Zambije.

SOVJETSKI KVARTET GOSTUJE V ČRNOMLJU

Godalni kvartet Lisenko iz Sovjetske zveze bo gostoval v soboto, 17. novembra, v Črnomlju. Prireditev bo ob 20. uri v dvorani osnovne šole Milke Šobar – Nataše. To bo tretji koncert glasbenega anomaja, ki ga je tudi to sezono organizirala koncertna poslovalnica v Črnomlju.

Vabimo vas na

UREDNIŠTVO V GOSTEH

ki bo tokrat v kočevski občini, in sicer v sredo, 21. novembra, ob 16. uri v krajevni skupnosti

RUDNIK – ŠALKA VAS

Novinarji Dolenjskega lista se bomo s krajani zbrali v prostorih rudniške menze. Zapisali bomo, kar boste povedali o svojih težavah, načrtih, željah in uspehih.

Kardeljeva misel nas zavezuje

Na slovesnosti ob poimenovanju šole na Bizeljskem je govoril Franc Šetinc

Enajsti november je praznik krajevne skupnosti Bizeljsko, spomin in opomin obenem, kajti na ta dan 1941. leta se je za prebivalce teh krajev začela trnova pot v izgnanstvo. Letošnja slovesnost je bila doživetje posebne vrste. Prostorna šolska telovadnica je komaj sprejela vse goste in domačine, ki so v soboto, 10. novembra, prisostvovali poimenovanju bizeljske osnovne šole v celodnevno osnovno šolo Edvarda Kardelja.

Vse dopoldne je lilo kot iz škafa, in vmes že tudi snežilo, vendar to ni zadržalo doma niti tistih iz najbolj oddaljenih zaselkov. Med številnimi gosti je bil govornik Franc Šetinc, sekretar predsedstva CK ZKS, predstavniki posavskih in sosednjih hrvaških občin, Novega mesta, krajevnih skupnosti na obeh straneh Sotle, predstavniki po Kardelju poimenovanih šol v Gorenjem Logatcu in Murski Soboti, učenci osnovnih šol v brežiški občini in učenci iz pobratene šole Bistranska Poljanica.

Današnjo krajevno skupnost in napredek Bizeljskega v povojnem obdobju je zbranim predstavil njen predsednik Franc Premelč, ki ob tem ni pozabil omeniti trdne zasidranosti šole v krajevni skupnosti, njene povezanosti z delovnimi in družbenopolitičnimi organizacijami in društvi. Utrip šole je obenem tudi utrip življenja v krajevni skupnosti, zato je Franc Premelč z zadovoljstvom dejal, da so vsi krajani z najmlajšimi vred ponosni na to, da njihova šola nosi Kardeljevo ime.

O osebnosti Edvarda Kardelja, o medvojnem trpljenju prebivalcev v izgnanstvu, o bojih partizanskih enot, ki so v teh krajih družile borce z obeh strani Sotle in dajale pogum izgnancem, je na slovesnosti spregovoril Franc Šetinc. Iz njegovega govora navajamo nekaj misli:

Kardelj je izjemna, enkratna osebnost, človek, ki je svojo revolucionarno misel in delo vgradil v temelje naše nove družbene zgradbe. Zaradi tega in zaradi svoje spontane človečnosti je postal zgled, kako dosleden in vztrajen mora biti naš vsakodnevni boj za pravičnejše, človeka vrednejše odnose. Njegova misel in delo sta v marsičem tudi merilo, s katerim preverjamo, do kam smo prišli in kaj moramo storiti, da bomo hitreje napredovali v smereh, za katere smo se odločili in ki nam jih je tako jasno pomagal zarisati prav Edvard Kardelj.

Pred dramo, ki so jo ti kraji doživljali v vih letih vojne, je Kardelj že let. 1939 naravnost preroško opozarja. nad usodo našega, stoletja mučenega naroda, se grozeče kopičijo oblaki, na kocko je postavljen njegov narodni obstoj, ki ga lahko reši samo strnitev vseh naprednih, demokratičnih sil. Bodočnost slovenskega naroda je odvisna od povezanosti njegovega boja z naprednimi in demokratičnimi silami z delavskim razredom na čelu.

Edvard Kardelj je v Smereh razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja ovrgel dilemo: večstrankarski ali enopartijski sis-

(Nadaljevanje na 4. strani)

V SPOMIN ENKRATNI OSEBNOSTI – Sekretar predsedstva CK ZKS je v parku pred Bizeljsko šolo v soboto odkril doprsni kip velikega slovenskega revolucionarja Edvarda Kardelja. (Foto: J. Teppey)

V KARLOVCU 7. SREČANJE SAMOUPRAVLJALCEV

V Karlovcu se bo jutri popoldan s plenarno sejo v kongresni dvorani hotela Korana začelo tradicionalno srečanje samoupravljalcev iz zletnega področja „Bratstvo in enotnost". Tokrat bo glavna tema 7. srečanja delavcev in delavk iz treh republik „Položaj in vloga sindikatov v razvoju delegatskega sistema". Po 40 predstavnikov iz občin Karlovac, Sisak, Gospić, Banja Luka, Bihać, Prijedor in Novo mesto bodo obiskali nekaj organizacij združenega dela, razpravljali na II. plenarni seji, si ogledali film „Signali nad mestom", centralno partizansko bolnico na Petrovi gori itd.

Krmelj en dan središče občine

Slavnostno zasedanje vseh treh zborov občinske skupščine Sevnica v Krmelju – Uspešnost samoprispevka za cesto – Novi prostori tozda Lisce

Teden dni trajajoče slovesnosti ob prazniku sevniške občine, so dosegle vrhunec v soboto v Krmelju, kjer je zasedala občinska skupščina. Tudi v tem kraju je enako kot dan poprej v Sevnici pred polno dvorano nastopil folklorni ansambel „Mladost" iz Babušnice, ki je na svojsten način predstavil bogato tradicijo Srbov, ki živijo ob bolgarski meji.

Delegati vseh treh zborov občinske skupščine so se v soboto zbrali na slavnostnem zasedanju v Krmelju. Izbor kraja ni bil naključen. Po seji so namreč izročili namenu zadnji del asfaltirane ceste Šentjanž – Tržišče – Malkovec, za kar so v vseh treh krajevnih skupnostih Mirenske doline solidarnostno združevali denar v obliki samoprispevka. Trenutno je že v teku akcija za podaljšanje samoprispevka po novem letu.

Slabo vreme je onemogočilo slavnosti na prostem. Cesto in lepo urejene stare in nove prostore Liscinega tozda Živalnice v Krmelju so zato odprli na istem mestu v tovarni.

Na slavnosti v Lisci je spregovorila predsednica družbenopolitičnega zbora slovenske skupščine Tina Tomlje. Med drugim je ocenila aktivnost skupščine in njenih delegatov pri sprejemanju vrste pomembnih zakonov. „Zakoni naj določajo le načela in temeljne smeri, potankosti naj opredeljujejo krajani in delovni ljudje v temeljnih celicah," je menila predsednica. „Kaj naj bi vam povedala kot žena," se je obrnila na zbrane delavke v krmeljski Lisci. „Zastavljene naloge in načrte uresničujte skupno s tovariši," je povedala preprost recept, ki se je doslej vedno obnesel bodisi v hudih naporih za narodovo osvoboditev v času revolucije ali povojne izgradnje.

Tina Tomlje: „Uresničiti je mogoče vse naloge in načrte, če je tu volja, in če se ljudje trudijo za iste cilje."

V kulturnem delu sporeda, na tem je bila teža vseh slavnosti v Krmelju, so v domu Svobode domačini pripravili učinkovit recital pod naslovom „Ob prazniku sevniške občine". Sodeloval je oktet Boštanjski fantje. V drugem delu so, kot že rečeno, zopet nastopili gostje iz Babušnice. Tudi v Lisci so sodelovali oboji, kajpak tudi najmlajši iz krmeljske osnovne šole.

A. ŽELEZNIK

VREME

Ob koncu tedna bo še nestalno vreme, v petek je možno tudi sneženje. V soboto in nedeljo bo nastopilo izboljšanje vremena z ohladitvami.

Nedelja ob sveči

Prva pošiljka snega na Martinovo je spravila pokonci dežurno ekipo novomeškega Elektra, saj je sneg poškodoval velik del električnega omrežja z daljnovodi vred. Tja od Dolenjskih Toplic in Trebnjega do Novega mesta in Šentjerneja so hiše vso nedeljo ostale brez elektrike in so jo dobile šele v poznih popoldanskih urah. Ekipa, ki so jo sestavljali Stane Gregorčič, Ciril Fabjan, Rudi Miklavčič (na sliki), Dušan Žunič in Tone Vidic je bila kljub težavnim razmeram kos nalogi. Povedali so, da se ob prvem snegu vselej pokažejo slabosti na omrežju, le redko pa se zgodi kot letos, da že prve padavine odkrijejo prav vse napake. Zato toliko več dela in nedelja v temi. Več o nevšečnostih s snegom še na zadnji strani. (Foto: J. Pavlin)

ZUNANJEPOLITIČNI PREGLED

Vedeti, kdo v resnici vlada v Iranu

Zasedba ameriškega veleposlaništva v Teheranu in zajetje 66 talcev (med njimi skorajda ni pomembnejših osebnosti, marveč so to le uslužbenci veleposlaništva, stražarji in pomožno osebje – kar pa v ničemer ne zmanjšuje človeške stiske in tragedije), je navrgla vrsto dilem – predvsem pa povsem nesporno še dodatno prispevala k slabemu slovesu Irana v svetu.

S čisto pravnega stališča gledano, je stvar še najbolj jasna: veleposlaništva tujih držav so nedotakljiva in dežela – gostiteljica mora storiti vse, da ostanejo varna in zaščitena. Iran to ni storil, še celo nasprotno: dokaj na dlani je, da nova revolucionarna oblast v Iranu zasedbo veleposlaništva in zajetje talcev tako ali drugače podpira.

Vrhovni verski poglavar Homeini je sicer izjavil, da je bilo ameriško veleposlaništvo v Teheranu „leglo vrhov", toda ta izjava nikakor ne more opravičiti ravnanja „revolucionarnih študentov", ki so zasedla poslopje predstavništva.

Glede krivde je potemtakem zadeva razmeroma jasna, ostane zgolj vprašanje, zakaj se je to zgodilo in kako je to bilo sploh mogoče.

Iran je v obdobju revolucionarnega vrenja in četudi odmislimo različne poglede na dogajanja v deželi (marveč v smislu: ali so pozitivna ali ne), ostane zgolj nesporno, da mora tudi med revolucijo obstojati neka oblast, ki ji je podrejen red v državi. V Iranu obstojata dve ravni oblasti. Najprej je tu tista, ki jo izvajajo verski voditelji, povezani z najbolj fanatičnimi revolucionarnimi silami in potem je tu še tako imenovana (in sprejemati jo je treba s pridržki) redna ali normalna oblast, ki je v rokah ministrov, načelnikov državnih in drugih služb.

Prva je vsekakor tudi edina dejanska oblast Irana, zakaj medtem ko ministri in predsedniki vlad odstopajo, ostajajo verski in revolucionarni voditelji navidez v ozadju, v resnici pa edini uravnavajo vse vzvode življenja.

Toda tudi med slednjimi se bržkone bije boj mnenj o tem, kaj storiti in kako nadaljevati (ali bolje rečeno: speljati) iransko revolucijo. Homeini odklanja tako zahodne kot vzhodne socialistične koncepte in vztraja dosledno zgolj na verskih postavkah Islama – in tu je tudi kot vse kaže tudi jedro nesporazuma. Resnica je namreč, da v dvajsetem stoletju vera preprosto ni dovolj za urejanje vseh zamotanih problemov življenja, še posebej pa ne tako sorazmerno zapeta in vase obrnjena vera, kakršna je Islam.

Iran ima problemov več kot pa jih lahko rešuje. Na seznamu težav so tako nezaposlenost in nezadovoljiva gospodarska rast kot tudi osebne pravice in svoboščine.

„Študentje", ki so zajeli 66 talcev v poslopju ameriškega veleposlaništva, so to storili, kot pravijo, zato, da bi prisilili Američane, naj vrnejo v Iran šaha. Ta je sedaj v ZDA na zdravljenju. Četudi odmislimo povsem neverjetno vrnitev nekdanjega iranskega vladarja v domovino (Američani prav gotovo tega nikoli ne bi storili, zakaj to bi pomenilo, da je prva sila sveta pokleknila pred zahtevami nekaj sto ali tisoč vročekrvnih mladeničev), ostane na dlani, da bi ta vrnitev prav nič ne prispevala k razrešitvi iranskih notranjih problemov. Šah je za Iran mrtev – če ni fizično, pa prav gotovo v vseh drugih vidikih, in deželi ne more pomagati in ne škodovati.

Edino, kar lahko še nekaj časa proti svoji volji počne, je, da s pomočjo takih ugrabitev talcev odvrača pozornost Irancev od resničnih problemov dežele in usmerja to pozornost nase.

To bi potemtakem tudi bila možna razlaga tega nesmiselnega vedenja „revolucionarnih študentov". Ugrabitev talcev in na šaha obrnjena pozornost sta vsaj za nekaj časa odvrnila zanimanje Irancev od vsakodnevnih zadreg.

To je kajpak nekaj časa možno, zanesljivo pa ne dolgo, zakaj slej ali prej se bodo novi iranski oblastniki morali resneje in (če bodo hoteli preživeti, tudi učinkovito) začeti ukvarjati z resničnimi težavami svoje dežele. In med temi šaha vsekakor ni – ali pa je daleč, daleč na dnu seznama iranskih zadreg.

JANEZ ČUČEK

V BOLIVIJI MEGLENO – Položaj v La Pazu, glavnem mestu Bolivije, je po državnem udaru polkovnika Buscha še vedno nejasen. Medtem ko je javnost državni udar sprejela z odporom (tudi oboroženim), je del vojske precej trdno za upornim polkovnikom, ki pa je v zadnjih nekaj dneh po vsem sodeč vendarle dovolil nekaj več svobode v deželi. A kljub temu poročajo o občasnih spopadih med vojaki in oboroženimi skupinami civilistov, ki nasprotujejo vojaški diktaturi. Na sliki: žrtev enega izmed zadnjih spopadov. (Telefoto: UPI).

Neustvarjalnost uradništva

„Zaradi nerazvitih samoupravnih odnosov drži funkcionarsko-načelniška plast v rokah vso oblast v državni upravi nad ljudmi in še naprej živi v privilegiranem položaju"

Že odkar smo prebrali delo Edvarda Kardelja „Smeri razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja", si zastavljamo vprašanje, ali organi uprave, tako imenovani državni organi, lahko učinkovito varujejo samoupravljanje, če v njih ni samoupravljanja. Delitev zaposlenih v organih državne uprave na delavce in funkcionarje ustvarja dve ločeni plasti delovnih ljudi, med katerimi so velike razlike v družbenoekonomskem in političnem pogledu.

Takšne so razmere povsod, od občine do federacije. V federaciji so razmere toliko bolj zapletene, ker ljudi za mesta funkcionarjev delegirajo po dogovorjenem in sprejetem ključu iz republik in pokrajin. Ta politika, ki je v bistvu izraz enakopravnosti naših narodov in narodnosti in njihovih z ustavo zagotovljenih pravic, pa poraja povsem drugačne rezultate, če v praksi nudi karieristom priložnost, da v boju za funkcionarska mesta vzpostavljajo zveze s „svojimi" ljudmi v republikah in pokrajinah.

Tako se z njihovo pomočjo prizadevajo zadržati monopole in zagotoviti funkcionarska polnomočja pod plaščem legalnih kadrovskih rešitev. Tako nastajajo razmere, da posamezniki tičijo po deset, petnajst pa tudi več let na istem stolčku. Prav ti krogi, ki so tesno povezani z leadersko-birokratskimi strukturami v družbi, niso omogočili, da bi o sedanjem zakonu o državni upravi v resnici javno razpravljali vsi delovni ljudje in občani – še celo tistim ljudem ne, ki so zaposleni v organih državne uprave. Zato smo prvič v naši zakonodaji tudi uzakonili privilegiran položaj tako imenovanih funkcionarjev v državni upravi. S takšnim konceptom državne uprave pa je ogrožen bistven element njene funkcije, to je, funkcije zakonitega in strokovnega opravljanja javnega dela. Nikomur, razen tistemu, ki nima druge možnosti in ki je k temu prisiljen, se namreč ne „splača", da aktivno, samoiniciativno in z navdušenjem dela in da je pri tem lahko samo navadna „figura", človek, ki naj samo posluša, uradnik.

Na drugi strani pa je uzakonjen že nastali položaj, da funkcionarsko-načelniška plast prav zaradi nerazvitosti samoupravnih odnosov drži v rokah vso oblast v državni upravi nad ljudmi in še naprej živi v privilegiranem položaju. Pri vsem tem pa se še vede tako, kakor da bi samo tako oblikovana in organizirana sestava državne uprave in nihče drug lahko predstavljala zgodovinski interes delavskega razreda. V resnici pa je za večino ljudi iz te sestave največji „privilegij" prav to, da so se umaknili iz samoupravljanja in delitve po delu, da nihče ne ugotavlja in ocenjuje njihovega dela, oziroma ne „evidentira" resničnega dela – da ne govorimo o drugih velikih privilegijih in ne omenimo tega, da gre prav za tiste, ki so najbolj glasni v zahtevah o nujnosti vrednotenja človeka po rezultatu dela, pri čemer spet prav oni ocenjujejo druge. To pa pomeni, da zanje ne veljajo glavna načela, na katerih temelji naša družba: samoupravljanje in delitev po delu.

Rešitev „vprašanja administracije" je zato predvsem v spremembi odnosov znotraj same uprave, v odpravljanju neustavnih razlik med zaposlenimi, v tem, da naj za vse veljajo določila ustave, da naj zanje veljajo enake razmere za delo in pridobivanje dohodka in vsega drugega – na podlagi dela. V tej luči si je vsekakor treba ogledati tudi sedanji zakon o državni upravi in ga uskladiti z duhom politične akcije, ki pravkar poteka na vseh področjih družbenopolitičnega življenja, to je z akcijo za uresničitev pobude tovariša Tita o odpravljanju leaderskih in birokratskih teženj.

VINKO BLATNIK

tedenski mozaik

MINULI TEDEN SO NA JAVNI PRODAJI slik v New Yorku odšteli nič manj kot 750.000 dolarjev za sliko surrealističnega slikarja Mana Raya, kar je še en dokaz več (če je to sploh potrebno), kako dobro je naložen denar v slikah. Najvišja cena, ki jo je doslej iztržilo neko platno surrealističnega slikarja je bilo 245.000 dolarjev, plačanih leta 1974 za sliko Salvadorja Dalija ... Če imate odveč denarja, vsaj veste, kaj je treba z njim storiti ...

●

PRI ČEMER PA JE KAJPAK TREBA paziti, da se vam ne zgodi tisto, kar se je ameriškemu filmskemu in televizijskemu igralcu Rodu Steigerju, ki ga je sodišče prisililo, da je svoji bivši ženi povečal mesečno preživnino od 4000 na 4500 dolarjev. Nekdanja žena je sicer zahtevala več (7500 dolarjev mesečno) vendar se sodnik s tem ni strinjal, delno tudi zato, ker je znal odvetnik tožene stranke dokazati, da porabi bivša žena večji del denarja, ki ga dobi od svojega nekdanjega soproga – za stave na konjskih dirkah. Ali smo dolžni srkbeti za te njene strasti, je retorično vprašal odvetnik in sodnik je odkimal ... Ter prihranil lepe denarce filmskemu igralcu.

●

MEDTEM PA SO NORVEŠKE OBLASTI tudi uradno razglasile, da je velikanska ladja Berge–Brioni, ki se je potopila nekje okoli južne obale Afrike, na seznamu izginulih plovnih objektov. Ta uradna formulacija je obenem neuradno priznanje, da ladje bržkone nikoli več ne bodo našli – čeprav reševalne akcije še vedno niso opustili. Nekaj dni po nesreči so sicer po radiu slišali slabotne glasove na pomoč, toda preživelih niso našli. Upanja, da bi se to zgodilo, je čedalje manj. Ladjo je, podobno kot njej podobno, ki se je potopila tisoč milj od azijske obale, zgradila jugoslovanska ladjedelnica ... Morje terja svoj neusmiljeni davek ...

●

KRVNI DAVEK PA NE TERJA SAMO MORJE, marveč tudi festivali – tako bi lahko vsaj sklepali po novici, da je v Bangkoku, glavnem mestu Tajske umrlo 20, ranjenih pa je bilo več kot 100 oseb med praznovanjem vsakoletnega festivala sreče in zdravja v tej deželi. Letošnji festival je bil najbolj bučen in nasilen v vsej zgodovini, je povedal predstavnik tajske policije ... Malo sreče na festivalu in še manj zdravja ...

NOTRANJEPOLITIČNI PREGLED

V ospredju človek

Franc Šetinc, sekretar predsedstva CK ZKS, je v svojem govoru ob svečanem poimenovanju osnovne šole Bizeljsko po Edvardu Kardelju povedal tudi naslednje: v naši družbi želimo korenito spremeniti tudi vzgojnoizobraževalno dejavnost. Cilj teh prizadevanj je opredeljen s smotrom, izobraziti take mlade ljudi, ki bodo vsestransko usposobljeni lahko prispevali k razvoju naše družbe in k spreminjanju razmer v njej, ki bodo vsestransko upsosobljeni za popolnejše življenje med delom in v prostem času. Za enakopravno in hitro vključitev v samoupravno odločanje in v samoupravno urejanje vseh vprašanj. Tako kot je bil v vseh prizadevanjih Edvarda Kardelja v ospredju človek, tako mora tudi v vzgoji in izobraževanju v kar največji meri dobiti svoje mesto učenec.

ZADRŽANA NADOMESTILA

Lahko rečemo, da ob vseh letošnjih dogodkih na področju izvajanja politike cen ter založenosti trga ni stal ob strani tudi republiški komite za tržišče in cene. Leto 1979 pa je na področju cen in preskrbe izredno burno, burno kljub avgustovskemu ukrepu maksimiranja cen izdelkov in storitev, sicer pa bi bilo za potrošnika vse skupaj še precej viharneje, kot je. Tako so prav na komiteju za tržišče in cene ter v svetu za spremljanje izvajanja politike cen, tekoče analizirali razmere na področju trga, se zavzemali za intervencije uvoza in intervencije z blagovnimi rezervami.

Tako je ob pomanjkanju mesa prišlo do uvozne intervencije z govejim mesom in še z nekaterimi drugimi proizvodi, z blagovnimi rezervami na ravni federacije ali republike pa so intervenirali z naftnimi derivati, pšenico, koruzo, svežim govejim mesom, sladkorjem in drugim. Nikakor ne bi smeli pozabiti tudi na podaljšanje kompenzacije za sveže juničje meso ter na uvedbo kompenzacije za vse osnovne vrste kruha, saj bi v nasprotnem primeru življenjski stroški slovenskega potrošnika še bolj poskočili.

Seveda pa si bodo v okviru svojih pristojnosti republiški organi tudi vnaprej prizadevali, da bi dosedanji način urejanja cen postopno zamenjalo samoupravno sporazumevanje o cenah in oblikovanju cen pod vplivom odnosov na tržišču.

MILAN MEDEN

TELEGRAMI

LONDON – Po tridnevnih intenzivnih prizadevanjih, da bi se pogajanja o prihodnosti Zimbabveja premaknila z mrtve točke, je zambijski predsednik Kaunda odpotoval iz Londona v Rim. V Londonu so govorili predvsem o treh skupinah vprašanj, da bi morale v prihodnjem obdobju imeti sile rodoljubne fronte enak položaj kot rodezijske enote, o dolžini prihodnjega obdobja, ki bi ga bili Angleži pripravljeni podaljšati z dveh mesecev na 12 tednov in o sestavi sil, ki bodo nadzirale ustavitev ognja in zagotovile zares svobodne volitve.

LUANDA – Angolski predsednik Jose Eduardo Doss Santos je v bližini Luande odprl moderno mlekarno, ki so jo v pičlih dveh mesecih s skupnimi močmi zgradili delavci kmetijskega kombinata „Beograd" in angolski delavci. Mlekarna je v sestavi kmetijsko-industrijskega centra Kikuchi v bližini Luande. V poskusni fazi obratovanja bodo v mlekarni pridobivali 2000 litrov mleka na dan, ob koncu prihodnjega leta pa predvidevajo, da bodo zmogljivost mlekarne petkrat povečali.

Iz zadnjega PAVLIHE

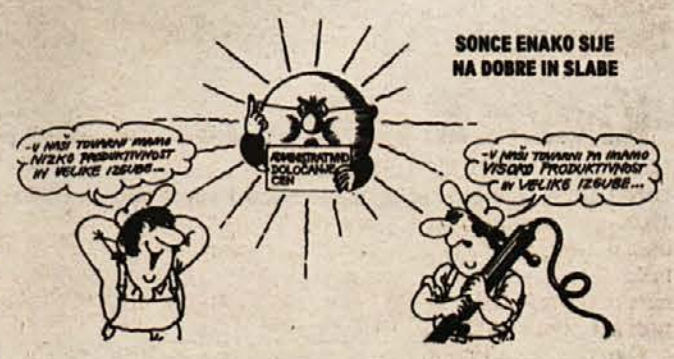

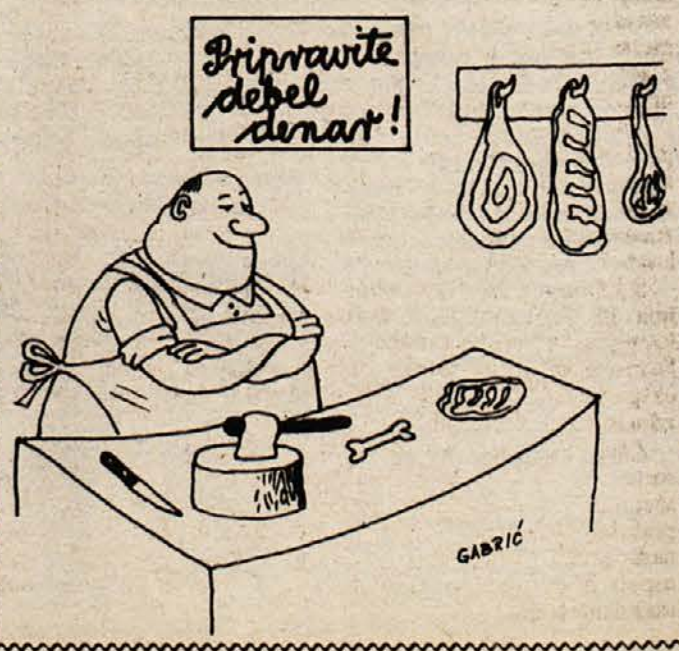

NAJSTAREJŠI NA SREČANJU – KO RK Gorenja Straža in OO ZSMS sta v prostorih Novolesove menze v Straži 10 novembra pripravila srečanje starostnikov KS Straža. Bolezen je marsikoga med 92 vabljenimi zadržala; da je moral ostati doma, izostal pa ni najstarejši, 93-letni Franc Šenica. (Foto: Pavlin)

POHIŠTVO ZA VSAK OKUS – V nekdanjih prostorih Industrije Obutve v Novem mestu je v ponedeljek, 12. novembra tovarna Novoles iz Straže odprla (neuradno) nov prodajni salon pohištva. Trgovina je z delom že pričela in je odprta NON–STOP od 7–19. ure, čeprav bo slovesna (uradna) otvoritev šele 23. novembra.

ATLETSKI NARAŠČAJ – Sevniška občina ne premore niti stometrske steze za sprint. Vseeno vlada veliko zanimanje za atletiko. Kolikšno je, je ponovno dokazal tek po ulicah Sevnice minuli četrtek. Gledalci so lahko videli izredno borbene tekače. Na sliki: cilj. (Foto: Železnik)

SREČANJE NAJSTAREJŠIH – Ob občinskem prazniku je društvo novomeških upokojencev pripravilo srečanje za tiste svoje člane, ki so stari nad 77 let. Odzvalo se je veliko povabljenih, v kulturnem programu pa so sodelovali upokojenski pevski zbor in pionirji grmske osnovne šole.

DALJNOVIDEN TISKARSKI ŠKRAT

Če komu, velja verjeti leksikonom. Tako piše črno na belem v uglednem Krajevnem leksikonu Državne založbe Slovenije že v opisu splošnega pregleda občine Sevnica, da je v sosednjem kraju Šmarje tovarna Tugotanin. Ta podrobnost na strani 252 leta 1976, ko je knjiga izšla ni povzročila prav nobenega razburjenja. Sedaj ko je JUGOTANIN zaradi velike izgube, očitno gre namreč zanj, res postal TUGOTANIN za sevniško občino, se rahlo bojimo, da bo moral ta leksikon na indeks prepovedanega branja.

Sejmišča

NOVO MESTO: Zaradi slabega vremena je bilo kupcev znatno manj kot običajno, vendar so cene ostale nespremenjene. Naprodaj je bilo 379 pujskov, prodanih pa samo 163, in secer po 760 do 1.250 din.

BREŽICE: Na sobotni sejem so rejci pripeljali 504 pujske in 16 nad tri mesece starih prašičev. Prodali so jih skupno 385. Pujski so bili po 45, nad tri mesece stari prašiči pa po 25 din kilogram žive teže.

Tisoč prikolic ne more v izvoz

Ker manjkajo posamezni, tudi manj pomembni deli od kooperantov, so v IMV zastoji pri dobavi izdelkov za tuji trg – Čakajo prikolice in osebni avtomobili za Renaulta

Tovarna avtomobilov IMV je ena od 2 tozdov v IMV, proizvaja pa 4 vrste osebnih avtomobilov za domači in tuji trg, 15 različnih gospodarskih vozil in podvozja za prikolice ter rezervne dele za domačo proizvodnjo. V tovarni je 2750 delavcev, šteto z obratoma v Brežicah in na Suhorju.

Redna proizvodnja je letos zelo motena, ker poteka planirana investicija, ki bo omogočala proizvodnjo 100.000 avtomobilov in 36.000 prikolic na leto. Ker staro in neustrezno lakirnico zamenjujejo z novo in najsodobneje organizirano, so pogoji dela za vse zaposlene v tovarni avtomobilov zelo težki, saj je proizvodna hala na več mestih zaradi gradnje odprta in tako rekoč v jedru gradbišča.

Tako s težavo naredijo vsak dan 120 osebnih avtov, 14 dostavnih vozil in okrog 100 podvozij. Vrh vsega imajo še hude težave z dobavo blaga od kooperantov. Ker so te dobave neredne in zelo kasnijo, imajo trenutno nad 1000 prikolic pripravljenih za izvoz, katerim manjka morda le malenkosten delček. Prav tako cela vrsta avtomobilov, ki jih izvažajo po pogodbi tovarni Renault v Franciji, iz istih razlogov čaka na odhod.

Ob tričetrtletju je tovarna avtomobilov vzlic hudim težavam v proizvodnji dosegla pozitiven rezultat, ni pa ostalo niti denarja za poslovni sklad, kar je zaskrbljujoče. Poprečni osebni dohodek zaposlenega je v tem času znašal 5.130 dinarjev.

Investicija v lakirnico bo gotova marca 1980, poleti 1980 pa bo predvidoma dograjen tudi industrijski tir do tovarne, kar bo večino zdajšnjih težav odpravilo. Računajo, da bodo prihodnje leto proizvajali 400 vozil na dan in da bodo izvozili 21.000 katrc, medtem ko bo šlo letos na tuji trg samo 10.500 teh vozil.

R. BAČER

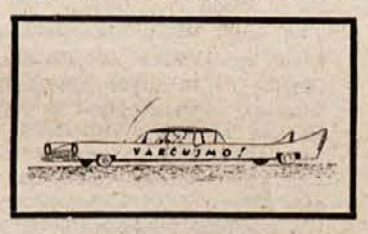

● – Narodna banka že deset dni ne sprejema nobenih prijav, ne oziraje se na to, ali je prijavitelj upravičen ali ne. Zato je imel IMV včeraj 2.081 nekompletnih prikolic. Gre za vrednost 8 milijonov dolarjev. Razporejene imamo širom po dolenjskih vaseh, ker ne vemo, kaj bi z njimi. Še enkrat bodo morale skozi tovarno . . . Zdaj manjka tega materiala, zdaj onega; vezani smo na 150 partnerjev. Seveda iščemo notranje rezerve, sicer bi že propadli. A to gre predaleč, tega ne zmoremo več. Posledica sedanjih uvoznih restrikcij je zmanjšanje izvoza in po tej poti ne bomo rešili bilance. Potrebni so kompleksni ukrepi, ne pa parole „Vse za večji izvoz“.

V IMV je nagrajevanje po delovni storilnosti suspendirano, kajti vsakih nekaj ur se proizvodnja ustavi, in delovne skupine se selijo iz enega delovišča na drugo, tja, kjer se pač trenutno da delati. Kdo bi zmogel to obračunavati! Sedanje zaviranje uvoza nam je v mnogih primerih povzročilo več škode kot koristi, tudi kvaliteta izdelkov se je poslabšala. Vsako vozilo mora vsaj dvakrat skozi proizvodni proces.

Razumljivo je, da se da zadrževati uvoz opreme. A če ni kave, se časopisi o tem na veliko razpišejo, če pa IMV ne dobi gum za prikolice, kot da nikomur ni mar. Še nikdar nismo imeli tako administrativno urejenih pravic uvoza, kot zdaj.

(Iz razprave glavnega direktorja Jurija Levičnika na razgovoru gospodarstvenikov s predsednikom skupščine SRS dr. Antonom Vratušo)

Spet osamljeni

Za kmetijstvo ni časa?

V ponedeljek je bil v Krškem posvet vseh treh posavskih občinskih zemljiških skupnosti o sedanjem trenutku in o aktivnostih za novo srednjeročno obdobje. Več udeležencev je prišlo iz Ljubljane. Pomemben posvet torej. Sklicatelj je bila zveza zemljiških skupnosti Slovenije. Krčani so kot gostitelji posredovali v Ljubljano skoraj tri strani dolg seznam družbenopolitičnih delavcev, ki se naj bi posveta udeležili.

Pa se niso. Takorekoč nihče. Ni treba poudarjati, kako razočarani so bili kmetijci. Ne gre zato, da so sklicatelji posveta „startali" izključno na družbenopolitične delavce. Kmetijci pravijo, da bi ob obojestranski izmenjavi mnenj lahko opravili kakovostnejšo razpravo.

Roko na srce, družbenopolitični delavci Posavja so bili na ta dan angažirani resda po drugih opravilih. Vseeno jih to povsem ne opravičuje. V dogovoru s predsednikom z medobčinskega sveta SZDL za Posavje, so namreč ta sklic prestavili s prejšnjega ponedeljka popoldne na minuli ponedeljek dopoldne, ko naj bi vsi imeli več časa. Žal ga spet niso imeli!

A. Ž.

Kmetijski nasveti

Krompir lovi sovražnika

Nekdaj so rekli, da se krompir z leti izrodi, zdaj pa že dolgo zanesljivo vemo, da so virusne bolezni krompirja tiste, ki okužijo in sčasoma uničijo vsako krompirjevo rastlino, če se jim tako ali drugače ne postavimo po robu. Viroze prenašajo v naravi skoraj izključno le listne uši, zlasti siva breskova uš, pa tudi krhlikova uš in črna fižolova uš.

Okužbe se ubranimo, vsaj začasno, na različne načine: z menjavo semena, ki je zraslo v hribovitejših krajih, kjer je uši manj ali jih skoraj ni, nadalje s škropljenjem krompirjevih nasadov s sistemičnimi insekticidi (dimekron, ekatin, metasistoks) ali pa z uničevanjem cime pred izkopom krompirja z reglonom. Uši je treba zatirati tudi v breskovih nasadih in mareličnih, saj v njih uši prezimujejo v obliki zimskih jajčec.

Vse to zahteva veliko truda pa tudi denarja, zato prav varstvo pred virusnimi boleznimi občutno povečuje pridelovalno ceno krompirja. Toliko bolj smo lahko potemtakem veseli novice, ki se je pojavila v strokovnem tisku; namreč, da so britanski znanstveniki vzgojili posebno vrsto krompirja, ki ima to lastnost, da lovi krompirjeve uši na svoje lepljive liste.

S križanjem bolivijske vrste krompirja Solanum Berthauli, ki ima na listih milijone drobnih lepljivih dlačic, in angleške krompirjeve sorte Pentland Crown, ki ima dobre prehrambne lastnosti in je na Otoku najbolj razširjena, je dr. Gibson z eksperimentalne postaje v Hortfordshiru dobil novo sorto, ki združuje lastnosti obeh.

Zdaj raziskujejo še, kako bo s hektarskim donosom nove sorte, če bo le-ta lahko tekmovala z drugimi visokorodnimi sortami. Če se bo še to posrečilo v zadovoljivi meri, lahko pričakujemo krompir, ki se bo sam branil pred svojimi nadlogami, krompirjevimi virozami. Kako neverjetno velik uspeh bi bil to v pridelovanju te dragocene poljščine, naše vsakdanje hrane!

Inž. M. L.

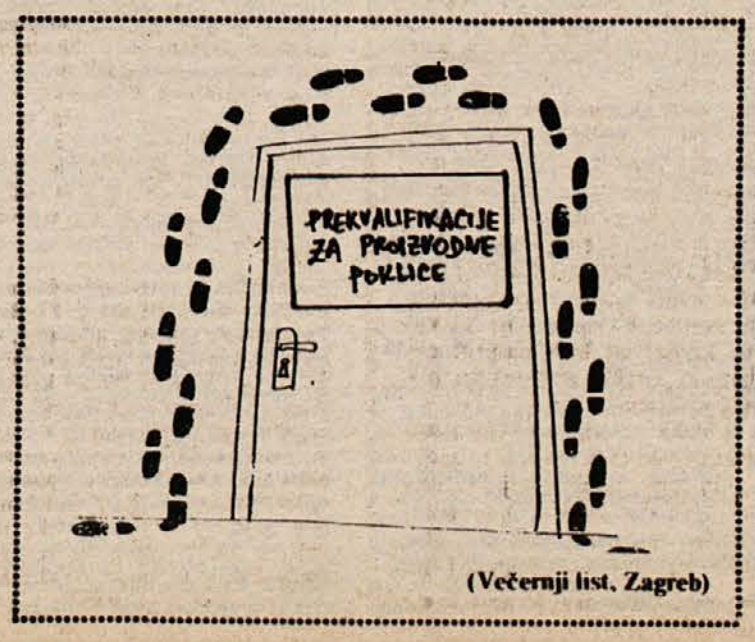

(Večernji list, Zagreb)

EN HRIBČEK BOM KUPIL...

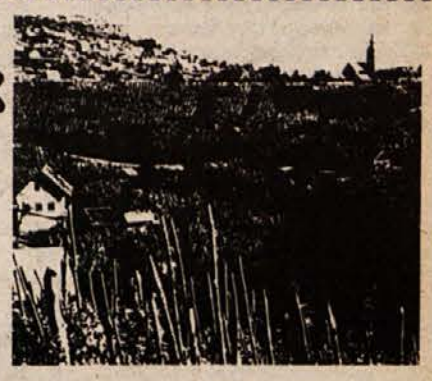

Ureja: Tit Doberšek

Značilnosti dolenjskega cvička

Pri obravnavanju značilnih lastnosti dolenjskega cvička, ki smo jih zapisali v št. 44 in 45 našega lista moramo pisati še o raziskavah, ki jih je napravil kmetijski inštitut Slovenije v Ljubljani leta 1974 na pobudo in s podporo Agrokombinata Krško. Delo je opravil strokovnjak Kmetijskega inštituta dipl. inž. Dušan Terčelj v glavnem v vinogradih Agrokombinata Krško na Sremiču in pri Kostanjevici.

V študiji o tem priše inž. Terčelj, da je cviček suho, lahko, svetlo rdeče vino, prijetno kiselkastega okusa, gladko, brez izr zite trpkosti in s predpisi določenim pridelovalnim področjem – sedaj pravilnikom o označevanju vina (Uradni list SRS št. 18/77).

Inž. Terčelj omenja, da je dolenjskemu vinu dal ime cviček nekdanji ravnatelj Kmetijske družbe Gustav Pirc leta 1895, ko je na pokušnji vin na sedežu Kmetijske družbe predstavil dolenjska vina kot cvičke.

Študija navaja geološke formacije (brez vinogorja v občini Trebnje) ter meteorološke podatke za temperaturo in padavine v razdobju 1967 do 1972. Na koncu je študija opremljena s tabelami o analizah sort za cviček iz področja Sremiča in Kostanjevice, in to o alkoholu, ekstraktu in kislinah. Proučevanje zajema tri osnovne sorte za cviček, in sicer žametno črnino, modro frankinjo in kraljevino, ter postranske sorte šentlovrenko in laški rizling. Žametna črnina je bila proučevana na Sremiču, pri Kostanjevici in delno na Malkovcu, modra frankinja na Sremiču in pri Kostanjevici, šentlovrenka in laški rizling pa le iz Sremiča.

Kombinacija navedenih sort je bila opravljena po drugem pretoku. Osnova cvička je žametna črnina, kateri dodajamo modro frankinjo za polnost in barvo ter kraljevino zaradi mehkobe in arome. Osnovna kombinacija je bila: 70 % žametne črnine, 10 % modre frankinje in 20 % kraljevine (razmerje 70:10:20). To je tudi približni sestav sort za cviček pri zasebnih pridelovalcih dobrih cvičkov. Pri organoleptičnih ocenah je bila ta kombinacija vedno najbolje ocenjena. Kombinacije, pri katerih je modro frankinjo zamenjala šentlovrenka, so bile organoleptično slabše ocenjene. Laški rizling daje cvičku večjo polnost in rezkost, tak cviček pa je manj lahkoten.

Študija ima tale zaključek:

Osnovna sorta za cviček je žametna črnina, ki daje vinu lahkotnost, pitkost, gladkost in prijetno kislost. V slabših legah in letinah je treba žametni črnini dodati za boljšo polnost modro frankinjo, za ublažitev ostre kisline pa kraljevino. Tako dobimo DOLENJSKI CVIČEK, ki je lahko, suho, kiselkasto, svetlo rdeče vino. Pridelujejo ga v krško–gorjanskem in novomeško–mokronoškem vinorodnem okolišu, sedaj na območju dolenjskega vinorodnega okoliša iz vinskih sort žametne črnine, kraljevine in modre frankinje. V dobrih vinogradniških legah je najprimernejša naslednja sestavina sort: žametna črnina 70 %, kraljevina 20 % in modra frankinja 10 %. V slabši vinogradniški legi je treba žametno črnino v večji meri nadomestiti z modro frankinjo, na primer 40 : 20 : 40 (žametne črnine 40 %, kraljevine 20 %, modre frankinje 40 %).

Kot tov. Likar tudi inž. Terčelj ne zajema celotne Dolenjske, zato je tudi ta študija pomanjkljiva. Prireditve tedna dolenjskega cvička in prireditve praznika posavskih vin so odkrile mnoge pridelovalce odličnih cvičkov iz vseh predelov Dolenjske. Če so ti vinogradniki znali pridelati odličen cviček iz do sedaj manj znanih vinorodnih krajev in goric, upam, da bodo znali lastnosti teh cvičkov po svoje opisati, ker bomo le tako prišli do bistvenih lastnosti cvička. Doslej so kvaliteto cvička s pokušnjami (kar učeno imenujemo organoleptična ocena) ocenjevali le strokovnjaki raznih delovnih organizacij, samo pri ocenah za prireditev tedna dolenjskega cvička smo k ocenjevanju pritegnili še nekatere vinogradnike. Pri tem smo ugotovili, da znajo tudi vinogradniki kar dobro ocenjevati, in marsikateri je cviček celo bolje in bolj objektivno ocenil kot poklicni ocenjevalec. Društvo vinogradnikov Dolenjske bo zato v bodoče pri lokalnih ocenah cvičkov po ožjih vinorodnih okoliših pritegnilo kot pokuševalce predvsem vinogradnike. Tako se bo vinogradnikom dvignila samozavest. Škodljiva je pri tem vnaprejšnja podrejenost mnenju navzočega strokovnjaka, kar je bilo pri ocenah cvičkov tudi opaziti. Zato prosim vinogradnike, da lastnosti svojih vin s svojimi besedami opišejo, kot sem predlagal v št. 44 Dolenjskega lista.

DT

Kardeljeva...

(Nadaljevanje s 1. strani)

tem? Namesto svobode in demokracije pri izbiri oblasti te ali one politične stranke ustvarjamo pri nas svobodo in demokracijo izpovedovanja in uresničevanja resničnih in konkretnih človekovih interesov – brez monopola in posredništva ene ali več političnih strank. Samoupravljanje izključuje vsak monopol, tudi strankarski. Izraz takšne notranjepolitične usmeritve je tudi politika neuvrščenosti.

Ustvarjalni prispevek Edvarda Kardelja pri graditvi delegatskega sistema je neprecenljiv. Nekoč je dejal: Delegacije in delegati morajo biti torej tako rekoč vsak dan neposredno povezani z interesi in problemi ljudi v združenem delu in v vsej družbi. Prek delegatskega sistema si morajo delavski razred in delovni ljudje zagotoviti politično oblast na vseh ravneh – od temeljne organizacije do federacije. Kjerkoli se pretrga neposredna zveza med delegacijami in delegati ter delegatsko bazo, tam je velika nevarnost infarktov v obliki takšnega ali drugačnega odtujevanja dohodka in odločanja od delovnih ljudi. Urejati odnose v tozdih pomeni krepiti dejansko družbeno moč delavcev, njihovo zavest, odgovornost, disciplino in red. Dvigati kvaliteto delegatskega sistema pomeni krepiti samoupravne pravice in dolžnosti, ki segajo čez tovarniški zid in ki so pogoj za samoupravno integracijo, brez katere ni napredka znanosti in tehnike, pa tudi ne razvoja družbenih dejavnosti in rasti družbenega bogastva sploh.

Ko poimenujemo to šolo z imenom revolucionarja in velikega teoretika našega socialističnega samoupravljanja in politike neuvrščenosti, je potrebno povedati, da se morata šola in življenje, povezano z njo, razvijati tako, da bosta v ponos vsem, tudi zaradi imena Edvarda Kardelja, ki ga šola nosi.

J. T.

BREŽICE: KRITIČNO NAJPREJ PRI SEBI

V osnovni organizaciji ZK v brežiški občini so se med 5. in 10. novembrom zvrstile razprave o gradivu za 5. sejo CK ZKS in 8. sejo CK ZKJ. Na razširjeni seji občinske konference ZK, ki bo v ponedeljek v Brežicah, bodo ocenili, koliko so komunisti v teh razpravah kritično pretresali delovanje in vlogo ZK v svojem okolju, v delovnih organizacijah, v krajevnih skupnostih, družbenopolitičnih organizacijah in občini. Razprava je močno poživila politično delo. Živahnost ne bo uplahnila, če bo ugotavljanju takoj sledilo spreminjanje razmer.

O DELEGATSKEM SISTEMU

V ponedeljek se bosta v Sevnici sestala na skupni seji občinska konferenca ZK in delegati družbenopolitičnega zbora občinske skupščine. Pretresli bodo več vprašanj in med drugim povedali tudi svoje mnenje o sklepih 5. seje CK ZKS.

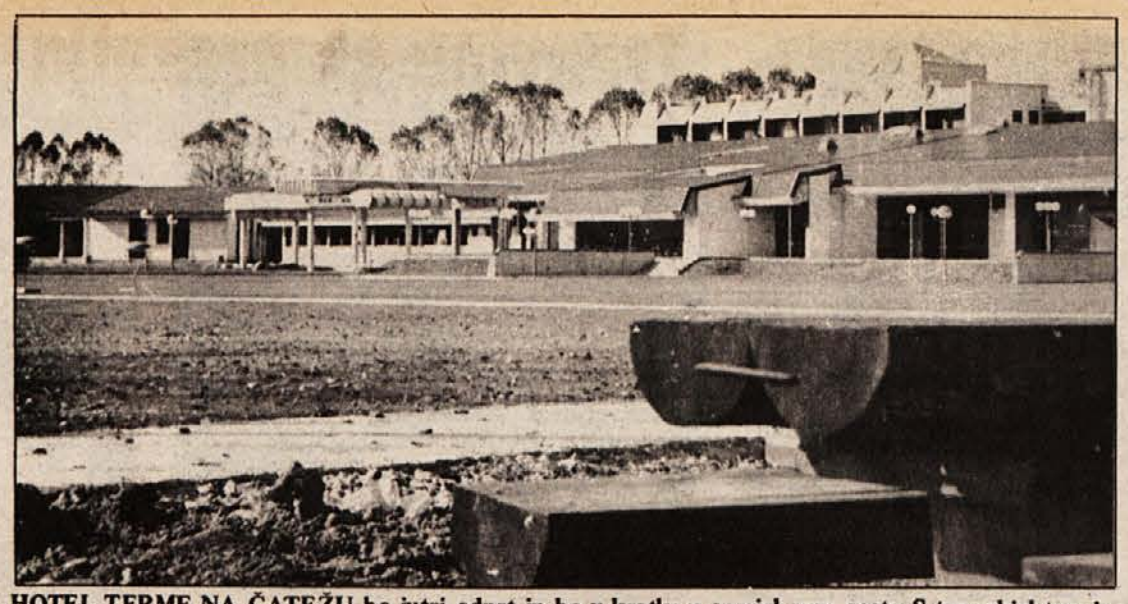

HOTEL TERME NA ČATEŽU bo jutri odprt in bo v kratkem sprejel prve goste. S tem objektom je zaključena druga faza izgradnje zdavilišča in rekreacijskega kompleksa. Čateške Toplice se tako uvrščajo med pomembna zdraviliška središča v Sloveniji. (Foto: J. Teppey)

Ne bo več „dosmrtnih" predsednikov

Uresničevanje Titove pobude narekuje tudi spremembe statuta Socialistične zveze

SZDL je fronta. Spaja interese ljudi in organiziranih oblik njihovega delovanja. Vanjo prenašata sindikat in ZB delavski oziroma borčevski interes. Tudi vitalni družbeni interesi mladih se zlivajo vanjo. Pod njenim okriljem delujejo najrazličnejše organizacije, društva, zveze, združenja. ZK je vodilna idejnopolitična sila v SZDL.

To so samo nekatere ugotovitve in dejstva, na katerih je zasnovan dokument „Uresničevanje pobude tovariša Tita pri poglabljanju družbene vloge SZDL v političnem sistemu socialističnega samoupravljanja". Hkrati s še enim pomembnim dokumentom ga bo sprejela republiška konferenca SZDL Slovenije na volilni seji, ki bo v začetku decembra.

Uresničevanje Titove pobude v SZDL narekuje organizacijske spremembe oziroma dopolnitve v delovanju te frontne organizacije. Potrebne so zato, da bo SZDL z vsemi sedanjimi in izpopolnjenimi metodami in oblikami aktivnosti postala resnična podlaga in izraz delegatskega sistema. Posledica tega bodo spremembe v statutu SZDL. Za kakšne spremembe gre, je obširno povedano v drugem delu omenjenega dokumenta. Torej bo volilna seja republiške konference SZDL „uzakonila" v bistvu novo organiziranost te naslednice OF na Slovenskem, in sicer na vseh ravneh.

Krajevna organizacija SZDL bo še nadalje – kajpak z vsemi razvejenimi oblikami in metodami dela – podlaga za najširše množično in frontno delovanje delovnih ljudi in občanov v krajevni skupnosti. V krajevni konferenci se mora jasno odražati frontna sestava, pa tudi množičnost ter družbena širina organiziranja in delovanja SZDL. Vključeni morajo biti, je med drugim poudarjeno v dopolnilih statuta, predvsem delegati uličnih, vaških in hišnih odborov SZDL, delegati vseh drugih družbenopolitičnih organizacij v krajevni skupnosti, potem delegati sindikata in tozdov, najrazličnejših družbenih organizacij, društev, krajevnih ustanov pa v družbenem življenju uveljavljeni kulturni prosvetni, znanstveni in drugi delavci. Osnovna oblika dela v krajevni organizaciji so, kot je znano, sekcije SZDL.

Mandat krajevne konference, predsedstva kot politično izvršnega organa (kajpak frontno sestavljenega) in predsednika bo po novem dve leti. Uspešnost konference in njenih teles bodo vsako leto preverili na posebni programski konferenci. Tedaj bodo opravili tudi morebitne kadrovske spremembe.

Podobno bo v občinski konferenci SZDL, ki pa bo imela mandat štiri leta. Njen izvršni politični organ bo frontno sestavljeno predsedstvo z izvršnim odborom, katerega delo bo vodil in usmerjal sekretar občinske konference, izvoljen za dve leti. Mandat predsednika konference, ki bo hkrati predsednik predsedstva, bo tudi dve leti. V okviru predsedstva bodo delovali sveti in politična koordinacija.

Medobčinski sveti SZDL, ki jih bodo vodili za dve leti izvoljeni predsedniki (profesionalci), bodo morali postati še učinkovitejši dejavniki političnega usklajevanja med občinami.

PLENIČKE JE PRALA V MRZLEM POTOK . . . – pravi stara pesem naših dedov, ki pa v današnjem času postaja vse bolj pereča. Marsikje so pralni stroji le še v nadlogo, saj pralnega praška že nekaj časa ni dobiti. Nekaj vreč ga od časa do časa trgovine le dobe, vendar postane tedaj trgovina premajhna in marsikdo odide praznih rok. Med prerivanjem nihče ne sprašuje po zvenečem imenu in kvaliteti praška, celo s peskom bi lahko napolnili vrečo, važno je, da je doma zaloga. Pomanjkanja pa ni čutiti le pri prašku, tudi drugi izdelki zginjajo s polic. Kava se za boljše stranke dobi „zadaj", sladkor po isti poti, da o teletini sploh ne govorimo. Ob vsem tem pa v pomislek: ali pomanjkanje in nakupovalna mrzlica pomenita bližajočo podražitev ali pa lajšajo delo inventurni komisiji? (Foto: Janez Pavlin)

Bolečina rojeva ponos

Ob spominu na dan, ko so v Gabrju zagorele hiše

Gabrje je gotovo dobro znano prenekateremu partizanu po svojem deležu v NOB. Na tem mestu ne mislimo podajati poteka dogodkov, pač pa želimo le strniti nekaj misli, ki se porajajo ob spominu na 19. november 1942, ko so belogardisti v tej vasi požgali čez 50 hiš.

Partizani so se v Gabrju prvič javno pokazali maja 1942. Poleti se je v vasi naselil štab Krškega odreda. To je utrdilo pomen kraja za splošni upor na tem območju in dokazalo pripravljenost prebivalcev za osvobodilni boj. V tej luči so razumljivejša skupna prizadevanja Italijanov in belogardistov, da bi uničili „centralo dolenjskega komunizma". To svojo namero so skušali čimprej uresničiti. Za uvod so Italijani 4. avgusta 1942 v zgodnjih jutranjih urah vas bombardirali in obstreljevali. 7. avgusta so napad ponovili. Po teh dogodkih so se ljudje za nekaj časa preselili na Gorjance in v Gabrsko goro.

V tem času so tudi že nastajale izdajalske skupine, imenovane „legija smrti". Te enote so skušale Gabrčane z močno propagando odvrniti od upora, ob tem pa so jih tudi fizično uničevale.

Legija smrti – bela garda – se je zaradi neuspeha kmalu umirila. To ni bil umik, ampak le premor za nov uničevalni naskok. Že 19. novembra so belogardisti po krajšem obstreljevanju z italijansko artilerijo vas požgali. Pogorelo je več kot 50 hiš, kar ni nepomembno dejstvo. Pred vrati je bila zima, hiše pa so bile skupaj s pridelki, obleko in drugimi sredstvi uničene. S tem je bil oslabljen tudi pomemben vir oskrbovanja partizanov. Po tem dogodku se je enotnost vasi dodatno okrepila. Vaščane, ki so ostali brez vsega, so sprejeli tisti, ki jim je ostalo vsaj nekaj. Ti ljudje niso mogli ničesar več izgubiti. Odločali so se za partizane. Tem se je pridružilo okrog 150 prebivalcev, številni so delovali v zaledju.

Padlo je več kot 50 Gabrčanov, materialna škoda je bila v primerjavi z nekaterimi kraji tega območja zelo velika. Osebnih tragedij ni mogoče predstaviti s številkami.

Po vojni je samoiniciativa vaščanov – gonilo razvoja, ki ni bilo primerno okrepljeno s širšo družbeno podporo – omogočila obnovo kraja. Vas ima danes vodovod, telefon in asfaltno cesto. Veliko je avtomobilov, medtem ko sta bili pred vojno v Gabrju dve kolesi. 36 odstotkov prebivalcev je zaposlenih v industriji. Kmetijstvo, ki je še pomembna dejavnost, se mehanizira in vključuje vse več delavcev, kmetov. V vasi gradijo kulturni dom in oblikujejo organizirane načine družbenega življenja. S hitrim razvojem se vas oddaljuje od svoje polpretekle zgodovine, toda ne pozablja je. Tako ne izginja spomin na 19. november 1942. Bolečina spomina se ob pogledu na vse novo spreminja v ponos.

M. LUZAR

Uršna sela ob 35-letnici

Krajevna skupnost pripravlja dostojno počastitev

9. novembra je krajevna skupnost Uršna sela sklicala pomemben sestanek, ki so se ga poleg vodstva udeležili še predstavniki krajevnih družbenopolitičnih organizacij, nekateri prvoborci na čelu z Viktorjem Zupančičem pa predsednik novomeške občinske skupščine Marijan Simič in predsednik občinskega odbora ZZB NOV Vinko Bambič.

Ker se je krajevna skupnost odločila 21. maj praznovati kot svoj praznik, so na sestanku razmišljali, kako ob 35-letnici več pomembnih dogodkov iz časa NOB najti najpomembnejšega in mu dati širši pomen z vzidavo spominske plošče.

21. maja 1944 je bilo namreč na Lazal zgodovinsko prvo zasedanje Okrajne osvobodilne skupščine tedanjega okraja Toplice, že predtem pa so bile v več krajih na območju te krajevne skupnosti izvedene prve svobodne volitve, kjer so tudi ženske dobile volilno pravico.

S pomočjo zgodovinarjev in ustrezne komisije pri občinskem odboru ZBB se bodo v kratkem odločili za kraj in najpomembnejši dogodek iz tistih časov, nakar se bo začela širša družbena akcija, da bo organizirana dostojna proslava v večjem obsegu. Upoštevati je tudi to, so sklenili na sestanku, da je potrebno ob taki proslavi kraju dati pomemben prispevek k posodobitvi, najsi gre za cesto ali vodovod; zato je potrebno premisliti, kaj bi zmogli.

R. B.

DOM ŠTIRINAJSTE KMALU NAREJ

Na Senovem bodo 29. novembra odprli Dom Štirinajste divizije, za katerega so krajani prispevali del sredstev kot samoprispevek. V novem kulturnem, družbenem, športnem in družabnem središču senovske krajevne skupnosti bo letos osrednja proslava dneva republike v krški občini.

75 let akademika Marjana Mušiča

Jutri, 16. novembra, izpolni prof. Marjan Mušič petinsedemdeset let, 19. oktobra 1979 pa mu je skupščina občine Novo mesto na svečani seji ob občinskem prazniku podelila častno občanstvo Novega mesta.

Svojega življenja pot je prof. Mušič začel v Kandiji v hiši št. 15, ki je po priključitvi Kandije k Novemu mestu dobila oznako Reslova cesta št. 5. Sedaj živi v Ljubljani kot redni profesor Fakultete za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo v p. Od srednješolskih let dalje je trdno zasidran v naprednem slovenskem kulturnem in političnem življenju in je bil od vsega začetka dejaven član OF. Domobranska politična policija ga je konec 1944 aretirala in je prebil tri mesece v zaporu, takrat kot njegova prijatelja dr. France Mesesnel in dr. Vito Kraigher ter drugi, ki so potem končali na Turjaku. Ko je bil še dijak novomeške gimnazije, je bil takoj po prvi svetovni vojni med organizatorji napredne dijaške organizacije „Prosveta", ki je bila kasneje zaradi svoje levičarske usmeritve razpuščena, ter je skupaj s prijateljem Zdenkom Skalickyjem izdajal dijaški list „Almanah". Že takrat ga je prevzemala težnja po slikarskem umetniškem ustvarjanju, ki se je prvič razodela na I. slovenski pokrajinski umetniški razstavi v Novem mestu, septembra 1920 in dva meseca kasneje v Ljubljani ter na razstavah Kluba mladih, katerega član je bil. Čeprav odtlej ni več nastopal kot aktivni slikar, se njegov slikarski talent do današnjih dni razodeva v vsem njegovem delu ustvarjalnega arhitekta in esteta, njegove knjige in razprave pa prof. Mušiča še posebej razkrivajo kot tenkočutnega ljubitelja in poznavalca lepot in vrednot slovenskega jezika.

Po maturi na novomeški gimnaziji si je za svoj življenjski poklic izbral delo arhitekta. Na ljubljanski univerzi je našel v profesorju Jožetu Plečniku idealnega učitelja in vzornika ter očetovsko naklonjenega prijatelja. Po končanih univerzitetnih študijah se je najprej zaposlil v občinski službi mesta Split, ki ga je opajal s svojo antično in srednjeveško arhitekturo. Tam je imel nekaj časa tudi svoj studio. Od tam je prišel v službo občine Maribor, kjer je sodeloval pri reševanju nekaterih urbanističnih vprašanj, zlasti pa pri obnovi mariborske stolnice. Ob začetku druge svetovne vojne je prišel v službo mestnega magistrata ljubljanskega.

PRIJATELJA: Marjan Mušič in Božidar Jakac ob Mušičevi 50–letnici

Po osvoboditvi je bil izvoljen za člana MLO Ljubljana in istočasno za direktorja Zavoda za arhitekturo pri ministrstvu za gradnje LRS, po njegovi reorganizaciji 1945 pa za načelnika oddelka za urbanizem in obnovo. Postal je prvi predsednik sveta za urbanizem novomeškega okraja, član svetov za urbanizem Ljubljane in LRS ter bil dolgo let član spomeniškega sveta pri Glavnem odboru Zveze borcev LRS. Bil je član sveta za komunalne zadeve v Ljubljani in Piranu, predsednik urbanističnega društva LRS, član komisije za ureditev Stare Ljubljane in član sveta pri zveznem Institutu za spomeniško varstvo v Beogradu. V letih 1950–1953 je kot član zvezne komisije dejavno sodeloval pri obnovi najdragocenejšega zgodovinskega in umetniškega spomenika Makedonije, cerkve Sv. Sofije v Ohridu, kjer so na njegov predlog povabili k sodelovanju tudi nekatere znane strokovnjake iz Italije in Francije. V letih 1954/55 je bil član zvezne komisije za revitalizacijo petrovaradinske trdnjave in njenega suburbija, v letih 1958–1960 pa je kot član zveznega sveta sodeloval pri tektonski sanaciji in estetski ureditvi Evfrazijeve bazilike v Poreču. Istočasno je bil predsednik zvezne komisije za ureditev Peristila Dioklecijanove palače v Splitu. V letih 1960/61 je bil član nacionalnega komiteja UNESCO za rešitev spomenikov stare Nubije in Egipta. Bil je predstojnik kabineta za zgodovino arhitekture ter razvoj in regeneracijo naselij ter več let predstojnik oddelka za arhitekturo Fakultete za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo ljubljanske univerze. V letu 1976/78 je bil član komiteja za kulturo pri IS LRS in je član sveta za preučevanje in varstva okolja pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. Kot predstavnik akademije je član sveta pri Narodni galeriji v Ljubljani.

Delo arhitekta Marjana Mušiča je mnogostransko in v marsičem pionirsko. Delimo ga na njegovo znanstveno–raziskovalno delo, na kulturno–estetsko vrednotenje in na konservatorsko ter projektantsko udejstvovanje. V obsegu znanstveno–raziskovalnega dela se je posvetil predvsem študiju razvoja naselij. Tej problematiki je takoj po osvoboditvi posvetil knjigo Obnova slovenske vasi (Celje 1947, 152 str.). Več drugih njegovih razprav nas seznanja z njegovimi načelnimi izhodišči in njegovim stališčem do te problematike. Številne njegove razprave in knjige Arhitektura slovenskega kozolca (Ljubljana 1970, 165 str.) dokazujejo, da je s pravo umetniško intuicijo doživljal vir ljudskega stavbarskega izročila. Pozneje se mu je problematika o bodočnosti naše vasi razvila do celotnostnega koncepta vrednotenja pokrajinskih, naselbinskih in arhitekturnih vrednot v zaključeni regiji. Tako je bil na kulturno–estetskem področju med prvimi, če ne kar prvi, v naporih za pravilno vrednotenje zgodovinskih in ambientalnih urbanističnih vrednot, je pa tudi prvi slovenski arhitekt, ki se je sistematično poglobil v problematiko spomeniškega varstva. Obenem se je iz začetkov sodelovanja pri predvojni Sodobnosti razvil v našega najbolj tehtnega arhitekturnega pisca v publicističnih in knjižnih objavah, ki obsegajo preko sto enot.

Leta 1959 in 1960 je bil prof. M. Mušič v Koebenhavnu, kjer je na povabilo Danske kraljevske akademije znanosti in umetnosti sodeloval z akademikom dr. Einarjem Dyggvejem, znanim raziskovalcem Dioklecijanove palače in stare Salone, pri preučevanju gradiva in pripravi knjige o starokrščanskem škofijskem sedežu v antični Saloni. Knjiga je izšla z imeni obeh avtorjev. Temeljnega pomena pa so njegove knjige Arhitektura in čas (Maribor 1963, 336 str.), Veliki arhitekti I, II, III (Maribor 1965–1867, 251+378+358 str.), in Arhitektura slovenskega kozolca (Ljubljana 1970, 165 str.).

Poleg številnih udeležb v strokovnih komisijah in svetih je l. 1953 sodeloval na kongresu jugoslovanskih konservatorjev v Ljubljani z referatom o aktualnih problemih pri organizaciji spomeniškega varstva v FLRJ, l. 1955 na zborovanju slovenskih zgodovinarjev v Kopru z referatom o problemih zaščite in regeneracije slovenskih historičnih naselij in l. 1962 na kongresu jugoslovanskih konservatorjev v Splitu z referatom Regija in spomeniško varstvo. Njegovo projektantsko delo obsega načrte za arhitektonsko oblikovanje južnega pročelja Masarykovega trga (sedaj trga OF) v Ljubljani (1930), za ureditev nekdanje Šelenburgove ulice s posebnim ozirom na problem Kozlerjeve palače (1945), za nameravano ureditev Prešernovega doma in groba v Vrbi (1949), za ureditev grobišča talcev in gramozne jame (1951), za restavracijo cerkve sv. Sofija v Ohridu in za ureditev njenega okolja (1953) ter za revitalizacijo historične topovnjače v trdnjavskem kompleksu Petrovaradina (1956).

Pri vsem tem raznolikem in obsežnem delu pa profesor Mušič s posebno ljubeznijo in prizadetostjo obravnava vprašanja, ki zadevajo rodno Novo mesto in Dolenjsko sploh. Že kot študent arhitekture na ljubljanski univerzi je v letih 1926–1928 v šoli prof. Jožeta Plečnika izdelal kot šolski program Regulacijski načrt Novega mesta in ga poklonil svojemu rodnemu mestu. Prav tako so se na Novo mesto nanašali vsi njegovi v tem času izdelani šolski programi z diplomskim delom vred: načrt nove mestne hiše, načrt fontane, posvečene Janezu Trdini, in načrt novega kamnitega mostu prek Krke z arhitektonsko rešitvijo vstopa na Glavnih trg ter projektom neposredno ob izteku mostu stoječih stavb, s čimer naj bi Glavni trg zopet dobil svojo prvotno zgodovinsko podobo. Del teh načrtov je obenem s skico posebne muzejske zgradbe v sklopu še obstoječega mestnega obzidja na šancah objavil l. 1938 v svoji Študiji o razvoju Novega mesta v zborniku „Dolenjska". Naslednje leto je v Kroniki slovenskih mest objavil razpravo Regulacijske smernice Novega mesta.

Po osvoboditvi se je Novo mesto znašlo v težkem položaju. Bombni

(Nadaljevanje na naslednji strani)

MLADI DOPISNIK

PROSLAVA V ČAST JUBILEJEV

V počastitev letošnjih jubilejev KPJ oz. ZKJ, SKOJ in sindikatov je bila 9. novembra v Dolenjskih Toplicah proslava, ki so ji prisostvovali borci bataljona 1. brigade VDV, šolarji in drugi prebivalci Toplic. Ob tej priložnosti so pionirjem podelili nagrade za uspele spise o omenjenih jubilejih, sprejeli pa so tudi listino o ohranjanju in negovanju revolucionarnih tradicij in zgodovine NOV. V kulturnem programu so sodelovali topliški pionirji in mladinci.

IGOR LUKŠIČ

BIVŠA ŠOLA NI PRAZNA

Čeprav na Radovici ni več pouka, šolsko poslopje ne sameva. Večja soba je namenjena za proslave, sestanke in podobne prireditve, manjšo pa uporabljajo mladinci. V njej hranijo pokale in diplome, igrajo namizni tenis, za čistočo pa skrbijo mladinke.

JOŽICA LILIČ
novin. krožek
OŠ Metlika

NEVARNA POT DO ŠOLE

Prebivalci Križevske vasi imamo zelo slabo pot do Metlike. To občutimo tudi otroci. Po cesti je predaleč do šole, zato hodimo ob železniški progi. Umikati se moramo vlakom. Vaščani so se že domenili, da bodo uredili pot pa bodo posuli s peskom.

MARTINA KOČEVAR
novin. krožek
OŠ Metlika

RAZSTAVA ZNAMK O POTI REVOLUCIJE

Člani šolskega filatelističnega krožka iz Dobove smo si pred kratkim v Brežicah ogledali meddruštveno filatelistično razstavo, ki je bila posvečena poti naše revolucije. Razstavljenih je bilo veliko znamk o tov. Titu in drugih revolucionarjih in marksističnih mislecih. Videli smo tudi znamke o konferencah neuvrščenih ter dopisnice in pisemske ovitke.

KSENIJA SAVNIK
OŠ Dobova

SRBSKI PLESALCI NAVDUŠILI

Za občinski praznik je v Sevnici gostovala folklorna skupina KUD Mladost iz Babušnice, občinskega središča v Srbiji, s katerim Ševničani že dlje časa gospodarsko sodelujejo. Prireditev so si z zanimanjem ogledali tako domačini kot delavci iz drugih republik. Skupina je nastopila tudi na svečani seji v Krmelju in na prireditvi ob otvoritvi prostorov Lisce v tem kraju.

A – FELICIJAN

Tvorno bratstvo

Mladi z Uršnih sel in iz hrvaške Odre že pet let uspešno sodelujejo

Ko je pred petimi leti Štef Kolarec iz Odre na Hrvaškem služil vojaški rok v Novem mestu, se je zavzel za sodelovanje med osnovnima organizacijama mladih z Uršnih sel in iz Odre–Žabnega. Leto dni kasneje so bili naši stiki že tako čvrsti, da smo se pobratili in mladinci z Uršnih sel smo tedaj obiskali vrstnike s Hrvaškega. Pripravili smo več športnih srečanj ter si ogledali Sisak in okolico.

Naslednje leto smo bili mi gostitelji. Brez športa spet ni šlo, na sestanku smo govorili o delovnih izkušnjah, za goste smo pripravili ples in izlet na Bazo 20.

Odtlej smo se obiskovali z delegacijami, izmenjujemo pa si tudi zapisnike sestankov in poročila o delu. Prejšnji mesec je naša sedemčlanska delegacija spet obiskala pobratene mladince in se z njimi pogovarjala o delovnih programih, o kadrovskih in denarnih težavah, še naprej pa nas družijo podobna hotenja, to je delovanje na kulturnem, idejnopolitičnem in športnem področju pa v okviru SLO ipd. Vrstniki so nam potožili, da težko sodelujejo s svojo krajevno skupnostjo, po njihovem mnenju pa imajo tudi premalo delegatov v družbenopolitičnih organizacijah in vodstvu KS.

Upamo, da bodo te pomanjkljivosti sčasoma odpravili.

ČLANI OO ZSMS
URŠNA SELA

Ni poštarjev

Za ta poklic je vse manj zanimanja — zakaj?

S to dejavnostjo se na območju KS Mirna peč poklicno ukvarjata le dva poštarja. To pa je za tako velik teritorij in obseg pošte premalo. Posebno neprijetno občutimo občani zamudo pri dostavljanju pošte v obdobjih, ko je eden izmed poštarjev odsoten. Novih delovnih moči namreč, kot kaže, ni moč dobiti. Tako en sam poštar ne more opraviti tako obsežnega dela, pa tudi za dva je dela preveč.

Zakaj se za poklic poštarja odloča čedalje manj ljudi? Delo je naporno. Nekatere domačije so zaradi slabih cest težko dostopne. Tako je potrebno precej poti vsak dan prepešačiti. Poleg tega mora poštar nositi s sabo polno torbo razne pošte, katero občani vsak dan nestrpno pričakujemo. Pa tudi osebni dohodki niso v skladu z vloženim trudom.

JOŽE MUHIČ

OBNOVITI KOSTNICO!

V dneh, ko smo premišljevali o mrtvih, sem se domislila kostnice pri cerkvici sv. Petra pri Trebelnem. Kostnica je svojevrsten umetnostnozgodovinski spomenik, zato nam ne bi smelo biti vseeno, če jo premočno načenja zob časa. Čas bi bil, da bi jo odgovorni obnovili.

JOŽE POVŠIČ

Trgovine se praznijo

Ali blago res v skladiščih čaka na višjo ceno?

Potrošniški sveti so, ne naredijo pa ničesar. Njihovega dela sploh nikjer ni čutiti. Čimprej je treba ukreniti kaj korenitega, da bosta nered in zmešnjava s cenami, dobavami in tudi s postrežbo odpravljena. V Kočevju smo imeli to že zadovoljivo urejeno, torej je treba le spraviti vse zopet na raven, ki smo jo že imeli. Tu pa se prične delo potrošniškega sveta.

Pri cenah ne bomo mogli veliko narediti, ker temu še višji organi niso kos. Lahko pa bi se prepričali, da kave, pralnega praška in drugega blaga, za katere predvidevajo, da se bo podražilo, v Kočevju res ni. Vemo, da tega na policah v trgovinah ni. Nihče pa ne poskrbi, da bi pregledali skladišča in ugotovili, če tam blago ne stoji in čaka na višjo ceno. Ljudje namreč o tem šušljajo in govorice razburjajo potrošnike.

S takim načinom preskrbe ne bomo prišli daleč. Ali bomo zopet doma mleli na stare mlinčke projo in žiko kot so jo naše babice in prababice? Ali bomo ob vsiljeni reklami za najsodobnejše pralne stroje zopet hodili prat na potok in s perilom tolkli po kamnu ali pralni deski? Še veliko je takega, o čemer bi se lahko povpraševali v današnjem času, ko nekateri narodi rinejo že na Luno ali še dlje, mi pa tekamo od trgovine do trgovine za pralnim praškom, kavo in podobnim, višjih cen čakajočim blagom.

ANDREJ ARKO,
KOČEVJE

Kljubuje času

Senovški borci skrbijo za bohorsko bolnišnico

Partizansko bolnišnico v Travnem lazu na Bohorju, v kateri so se zdravili borci XIV. divizije, so prvič obnovili 1967, od tedaj pa jo je spet močno načel zob časa. Nujno je bilo treba zaščititi ogrodje in posamezne tramove zamenjati z novimi, sicer bi bolnišnico lahko zrušil že prvi sneg.

Člani senovske ZZB se čutijo odgovorne do tega spomenika NOB, zato so 3. novembra ob pomoči dveh jamskih nadzornikov v senovskem rudniku izvedli delovno akcijo za zaščito bolnišnice. Gozdarski referent jim je odkazal potrebna smrekova drevesa, ki so jih nato porušili in s tramovi za nekaj let podaljšali vzdržljivost bohorske bolnišnice. Spomladi bodo obnovili tudi streho.

MIŠKO ŽMAVC

»Dolenjski list« v vsako družino

pisma in odmevi

„Razvrednotenje"

Odgovor na komentar

V prispevku z naslovom „Razvrednotenje", objavljenem 15. novembra na strani „Kultura in izobraževanje, se je novinar vašega lista Alfred ŽELEZNIK spotaknil ob besedilo predloga za podelitev priznanj občine Sevnica, o katerem je sklepala skupščina na zadnjem skupnem zasedanju vseh zborov.

Najprej v svojem članku napada besedo „logor" kot srbohrvatizem, s čimer izpričuje svojo ozkost v poznavanju slovenskega jezika. Očitno ni dovolj, da novinar pozna le vojaški slovar, da bi se spuščal v oceno slovenščine, temveč je potrebno, da pozna tudi novejši slovar slovenskega knjižnega jezika, ki ga je izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti oziroma njen inštitut za slovenski jezik. Na strani 632 druge knjige tega slovarja piše, da je „logor" tudi slovenska beseda, ki se uporablja v žargonu brez omejitev.

V nadaljevanju članka se avtor postavlja v „arbitra" in razmišlja o utemeljenosti podanih predlogov. Naj povemo, da utemeljitve predlogov za priznanja pišejo predlagatelji predlogov in jih ni mogoče spreminjati.

Ne vemo, kdo mu daje pravico, da razsoja o utemeljenosti predlogov, ker je to vprašanje v pristojnosti pristojnih organov oziroma delegatske skupščine. Predvsem pa mu nihče ne daje pravice, da o občanih, ki so z svojo strokovnostjo, delavnostjo, družbenopolitičnim delom in osebnim prizadevanjem veliko prispevali k razvoju občine, piše na žaljiv način, ki bi moral biti tuj novinarju v socialistični družbi.

In ne nazadnje bi moral tudi vedeti, da so praznovanja, delovne zmage in jubileji tiste priložnosti, ob katerih se oddolžimo posameznikom za dolgoletne napore in uspehe, ki so jih vložili za boljši jutri.

JOŽE JEKE,
sekretar
Skupščine občine Sevnica

ŠE ENKRAT: „VSE, KAR NAJDE, POKRADE"

Rad bi odgovoril na članek, ki je bil objavljen v Dolenjskem listu pod naslovom „Vse, kar najde, pokrade". Menim, da je pisec članka pretiraval. Vse, kar sem odnesel, bom tudi naštel: 14 vijakov s podložko, 7 vijakov s podložko za zadnjo premo R-4, 1 jermenico (neuporabno), polivinilasto vrečko, 4 lepilne trakove, 2 električni stikali ter 2 metra PPR kabla. Mislim, da je bil naslov članka pretiran.

MUHAREM ANDROVIĆ,
Dol. Toplice 13

„Objestnost oblegala postajo milice"

Stališča OK ZSMS Novo mesto k poročilu s tem naslovom, objavljenem 11. oktobra

Predsedstvo OK ZSMS je na 14. seji obravnavalo obnašanje skupine mladih pred postajo milice dne 28. 9. 1979 ter pisanje Dela in Dolenjskega lista o omenjenih dogodkih in sprejelo naslednja stališča:

1. Predsedstvo OK ZSMS obsoja obnašanje skupine mladih, ki je pred postajo milice zahtevala izpustitev dveh prijateljev. Protest pred postajo milice kot metoda pritiska je nesprejemljiv in škodljiv ne samo za ZSMS, temveč za družbo kot celoto.

V družbi, kot je naša, kjer gradimo na človeku kot temeljnem nosilcu našega razvoja, obstajajo poti in možnosti reševanja odprtih vprašanj na ustreznejši in za našo družbeno ureditev edino sprejemljiv način. Ustava in zakon ne varujeta samo družbe, ampak tudi svobodo človeka. Samo dosledna uporaba načel ustavnosti in zakonitosti lahko v družbi prepreči nered, ki avtomatično od državnih organov. Zakonitost ni samo prisila, ampak tudi zagotovilo demokratičnega razvoja naše družbe. Ravno zaradi teh razlogov je bilo ravnanje skupine mladih nepravilno. Predsedstvo sodi, da ne gre za pripravljeno in organizirano akcijo, temveč za nepremišljeno reagiranje skupine mladih, ne da bi razmišljali o posledicah.

2. V športni dvorani je bilo prisotnih okoli 1000 mladih, ki s svojim obnašanjem niso delali neredov. Večina je po končanem koncertu odšla domov. Predsedstvo zato meni, da vzrok za obnašanje manjše skupine mladih pred postajo milice ni bil koncert francoske skupine „THOSE FOUR" niti popivanje v športni dvorani, temveč dogajanje v gostišču „Pri vodnjaku".

3. Predsedstvo OK ZSM se ne strinja z enostranskim obravnavanjem omenjenih dogodkov v sredstvih javnega informiranja.

Ob gostovanjih najrazličnejših skupin v Novem mestu do sedaj ni prihajalo do omembe vrednih izgredov. To samo dokazuje, da v Novem mestu takšno obnašanje po končanih koncertih ni normalen pojav.

Večina mladih se izredno uspešno vključuje v izgradnjo naše stvarnosti, to vsakodnevno potrjujejo na delovnem mestu, v krajevnih skupnostih, šoli, na MDA. In o tem, kako, koliko, kje in kaj delajo mladi, s kakšnimi težavami se srečujejo pri svojem delu, je potrebno pisati, ne pa iz nepomembnih dogodkov delati poceni senzacije.

4. Dogodki pred postajo milice so v Delu in delno tudi v Dolenjskem listu prikazani s pol resnice in tendenciozno. Menimo, da tisti, ki piše, ne more podajati samo golo informacijo iz zapisnika, ker je s tem našemu občanu kratena pravica do objektivne informacije.

5. Nazivi, ki so uporabljeni v članku, objavljenem v Delu, kot so „tolpa razgrajačev", „ponočnjaki", so neustrezni in žaljivi. Verjetno se pisec omenjenega članka ne zaveda, kaj pomeni tolpa, kdo so ponočnjaki, kar pa za skupino mladih, ki so na neprimeren način in na neprimernem mestu zahtevali izpustitev dveh prijateljev, ne moremo reči.

Sprašujemo se tudi, kdo lahko v naši samoupravni socialistični družbi deli starše na ugledne in neugledne. Kdo so ugledni in neugledni?

Takšen način delitve staršev je skrajno neodgovoren, žaljiv in nesprejemljiv.

6. Del mladine Novega mesta se resnično zbira v gostiščih, večji del pa ostaja doma, vendar ali smo se vprašali, zakaj. Kdaj smo se v sredstvih javnega informiranja tako na široko kot o teh dogodkih razpisali o pomanjkanju prostorov, mentorjev, sredstev za interesne dejavnosti, kar je dejansko velik problem. Ali smo javnosti prikazali celotno aktivnost mladih v OO ZSMS, DO–D itd.? Nismo.

Zbiranje dela mladih v lokalih je samo posledica možnosti, ker jih ima mladina, da bi se zbirala na drugih bolj primernih mestih.

7. V Resoluciji XI. kongresa ZKJ v IV. poglavju med drugim piše: „ZK se zavzema za nadaljnje razvijanje in uspešno delovanje celovitega sistema informiranja in propagande, ki bo omogočal delovnem človeku – samoupravljalcu, da daje informacijo in da pravočasno, ustrezno, smotrno razpolaga z izvirno in popolno informacijo o dogajanjih v svoji organizaciji združenega dela in ožjem okolju, o dosežkih, prizadevanjih in problemih v republiki in pokrajinah, o celoti dogajanj v naši državi ter o dogajanjih v svetu in v mednarodnih odnosih . . ." Ali smo v omenjenih člankih omogočili našemu delovnem človeku ustrezno informacijo o dogodkih 28. septembra ob 23. uri, na podlagi katere bo lahko izoblikoval svoje mnenje in stališče?

Predsedstvo ocenjuje, da gre v člankih za zavajanje javnosti z netočnimi in polresničnimi podatki in s tem za ustvarjanje negativnega mnenja o mladini naše občine. Takšno pisanje je s širšega družbenega vidika nesprejemljivo in škodljivo, zato ga ne moremo sprejemati.

8. Prosimo, da v Delu in Dolenjskem listu v celoti objavite stališča predsedstva OK ZSMS Novo mesto.

PREDSEDSTVO OK ZSMS
NOVO MESTO

napadi so ga med vojno hudo poškodovali in treba je bilo začeti z obširnimi obnovitvenimi deli. Prof. Mušič se je z vso vnemo in veliko ljubeznijo do rodnega mesta vključil v to delo.

V njegovem ateljeju je nastajala vrsta skic in načrtov, ki so v mnogočem dali mestu novo podobo: preureditev zahodnega zgodovinskega vhoda v mesto Na vratih v monumentalni spominski prostor z vežo, posvečeno spominu padlih borcev in žrtev Novega mesta ter herojev Dolenjske z doprsnima kipoma Borisa Kidriča in komandanta Staneta ter spomenikoma Talcem in Svobodi, ki jih je izdelal kipar Jakob Savinjšek. Ob prav tako po Mušičevih načrtih obnovljenem poslopju Študijske knjižnice je na tem prostoru dobil svoj spomenik tudi novomeški rojak, komponist in akademik Marjan Kozina, delo kiparja Zdenka Kalina, medtem ko v avli knjižnice stoji Savinškov marmorni kip pesnika Mirana Jarca.

Za potrebe Dolenjskega muzeja so po Mušičevih načrtih obnovili zbombardirano poslopje Križatije (1951/2). L. 1951 so po njegovih načrtih postavili na Glavnem trgu spominski steber na mestu, kjer so 30. decembra 1943 domobranci obesili dva partizana. L. 1953 so po njegovi zamisli dogradili novo poslopje Zavarovalnega zavoda in v njem ohranili pomembno stavbo starega Novega mesta z gotskimi arhitekturnimi detajli in dvonadstropnega Novega mesta z gotskimi arhičevih načrtih je bil urejen Glavni trg, ki je s ponovno odprtimi in deloma obnovljenimi arkadnimi hodniki zopet dobil nekaj svoje zgodovinske podobe. Na gornjem delu trga je bil za deseto obletnico osvoboditve (1955) zopet postavljen, to pot po Mušičevih načrtih izdelan marmornat vodnjak z ustreznim napisom, rob kotanje pa krasijo Kettejevi verzi. Prav tako sta bila po njegovih načrtih postavljena pred rotovžem Savinškova kipa Dragotina Ketteja in Janeza Trdine. Ta čas se prof.

Mušič bavi tudi s problemom rasti Novega mesta in novih mestnih predelov, tesno povezanih z mestom. Takrat je bil zapisan razgovor z Božidarjem Jakcem in Marjanom Mušičem o nekaterih problemih Novega mesta, ki sem ga objavil v Dolenjskem listu 22. februarja 1952 in se je tikal spomeniškovarstvenih in urbanističnih vprašanj mesta. Prav glede rasti Novega mesta je bil prof. Mušiču posebej pri srcu predel okoli Grma. „Prav ta predel sem, dokler je bil moj glas kaj upoštevan", mi je napisal v pismu, „branil na vso moč. Na južnih pobočjih. . . sem predvidel in tudi narisal vrtno naselje enodružinskih hiš. Ko pa so 'modri' možje dejali, da bi vodni rezervoar te obremenitve ne prenesel, so vendarle upoštevali moj predlog, da naj ostane vse dotlej, ko bo to mogoče, ta predel rezerviran kot širši gradbeni okoliš". Kasneje so v tem smislu že tudi izdajali gradbena dovoljenja in načrt se je začel uresničevati. Pa so prišli še „modrejši" in danes je položaj na Grmu in v njegovem okolju tak, kakršen je. V skrbi za pravilno rast mesta je bil prof. Mušič dolga leta tudi svetovalec in mentor mladih arhitektov, ki so izdelovali bodisi projekte novih stavb ali se bavili z urbanističnim načrtovanjem mesta. Njegovo oko pa je poleg Novega mesta zajemalo tudi širšo Dolenjsko.

Vse Mušičevo strokovno delo arhitekta je spremljala bogata publicistična dejavnost. Poleg že prej omenjenih dveh študij o razvoju in regulacijskih smernicah Novega mesta objavi l. 1953 razpravo Preureditvena dela v Novem mestu v pogledu regeneracije historičnih mestnih jeder, l. 1954 o ureditvi novomeškega Glavnega trga, istega leta napiše za Turistični vestnik razpravo Arhitektura Dolenjske v luči turizma, l. 1957 objavi v DL razpravo K obnovi Novega mesta. O najstarejšem in najpomembnejšem spomeniku srednjeveškega Novega mesta, kapiteljski cerkvi, je l. 1969 objavil študiji v Zborniku Novo mesto in v Radojčićevem zborniku beograjske univerze. Kot projektant in vodja obnove gradu Otočec je o tem l. 1961 napisal razpravo v beograjski reviji Arhitektura i urbanizam, leto kasneje pa piše v Varstvu spomenikov o problemih stavbne zgodovine Otočca in njegovi obnovi. V isti reviji objavi že 1949 članek o Kostanjevici na Krki ter l. 1951 v reviji Arhitekt študijo o stari gotski cerkvi v Pletarjah.

Med Mušičevimi književnimi deli ima prav posebno in za Novo mesto pomembno veljavo knjiga Novomeška pomlad (Maribor 1974, 254 str.), ki jo je avtor posvetil spominu svojega prezgodaj umrlega in nadvse ljubljenega sina arhitekta Marjana. Že l. 1955 je v mariborskih Novih obzorjih objavil Spomine na Novo mesto in njegov umetniški preporod po prvi vojni. Iz teh spominov je v teku dvajsetih let izzorela Novomeška pomlad, v kateri je avtor z mojstrskim peresom in z veliko ljubeznijo do našega mesta orisal mlado vretje v njem ob koncu prve vojne in letih po njej. Saj takratni nastop mladih slikarjev, med katerimi je bil avtor sam, ter pesnikov in glasbenikov ob I. slovenski pokrajinski umetniški razstavi v Novem mestu septembra 1920 pomeni prelomnico v slovenskem umetniškem in literarnem ustvarjanju.

V zadnjem času nastaja posebno delo, ki je v celoti posvečeno spominu in delu našega znamenitega arhitekta prof. Jožeta Plečnika, za Slovensko Matico pa pripravlja izdajo mladostnih spominov njegovega strica Karla Claricija, ki je svoja dijaška leta preživel na Dolenjskem in v Novem mestu.

Profesor Mušič je z veščo roko slikarja in za historične vrednote dojemljivega arhitekta v risbi izdelal tudi vrsto rekonstrukcij historičnega Novega mesta, večjo podobo v olju „Novo mesto okoli l. 1600" pa poklonil Dolenjskemu muzeju.

Za svoje delo je prof. Marjan Mušič prejel vrsto priznanj in nagrad in bil l. 1947 odlikovan z redom dela III in l. 1973 z redom dela z rdečo zastavo. Zunanji dopisni član Jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti v Zagrebu je postal l. 1966, dopisni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti l. 1970, za njenega rednega člana pa je bil izvoljen l. 1979. Oktobra t. l. mu je tudi Novo mesto podelilo svoje največje priznanje, častno občanstvo.

Prisrčnim čestitkam k temu priznanju priključujemo tudi najboljša voščila za petinsedemdeseti rojstni dan z vročo željo, da bi še dolgo ne presahnila njegova življenjska in ustvarjalna moč!

JANKO JARC

MARJAN MUŠIČ: projekt Trdinova fontana

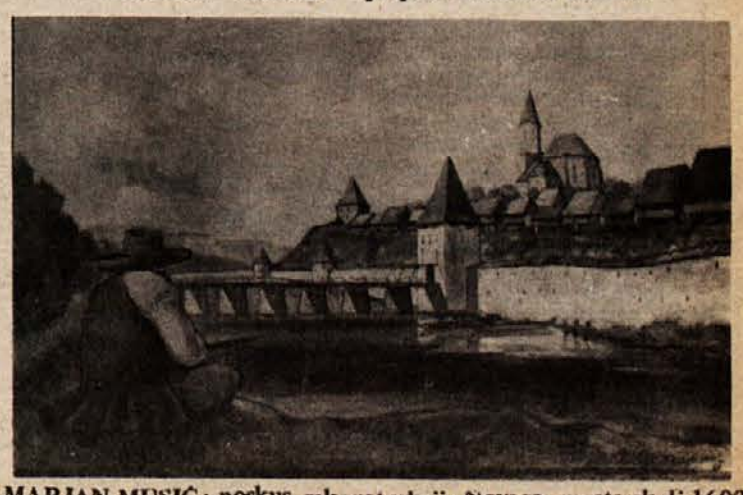

MARJAN MUŠIĆ: poskus rekonstrukcije Novega mesta okoli 1600

Mijo Kurpes

Avgust Avbar

Santa Kukman

Lojzka Dragman

Tone Novak

Simo Mrkšič

UREDNIŠTVO V GOSTEH

SE BO BRŠLJIN ZADUŠIL?

Nedolgo tega je bil Bršljin uradno samo eno od novomeških predmestij, in še danes, ko je na gosto pozidan in je na njegovih tleh udomljenih nad dvajset industrijskih in drugih delovnih organizacij, ne more zatajiti, da je bil nekdaj vas. Marsikaj je ohranil še iz onih časov, ko se je po številu trdnih kmetij lahko kosal s katerimkoli krajem. Kot takega prvič omenjajo zgodovinske listine iz 14. stoletja, ko je bil tako pomemben, da se je delil v Spodnji, Zgornji in Tretji Bršljin. Postal je najmočnejša postojanka stiške posesti v novomeškem okolišu. Blaginja je trajala vse do Ilirskih provinc, ki so jih v začetku prejšnjega stoletja ustanovili Francozi na slovenskih tleh po zasedbi našega ozemlja. Tedaj, leta 1809, je dal Napoleonov general Zucchi Bršljin opleniti in do tal požgati iz maščevanja, ker je tu nekdo streljal nanj. Francoski general se je skozi Bršljin vračal iz Kočevja, kjer je zatrl upor. Ko je skoraj šest desetletij kasneje prišel v Bršljin stanovat prezgodaj upokojeni gimnazijski profesor in pisatelj Janez Trdina, je videl, da so si vaščani od francoskega udarca precej opomogli, tako trdno sedeli na zeleni veji kot včasih pa niso več. Trdina, ki je najprej živel v hišici poleg nekdanjega Langerjevega gradiča, potem pa se je preselil v hišo pri mostu čez Bršljinski potok, med Bršljinčani ni skoparil s peresom. Iz njegovih objavljenih in neobjavljenih spisov zvemo, kakšno življenje so živeli ljudje tega kraja pred sto leti, s čim so se ukvarjali, kako so se ženili in podobno.

Bršljin, katerega današnje podobe ni moč primerjati z nekdanjo vasjo, je v najnovejšem času del Novega mesta, eno tistih src, ki dajejo hitro razvijajoči se dolenjski metropoli značilen utrip. In nekaj tega utripa sva novinarja Jože Simčič in Ivan Zoran ujela v beležnici pred kratkim v Drenikovi gostilni, kjer je Dolenjski list priredil svoje tradicionalno uredništvo v gosteh. Takoj lahko pristaviva, da sva pričakovala večjo udeležbo, še posebno „navadnih" krajanov, ki bi mogli z marsičim dopolniti podobo življenja in dela v tem delu Novega mesta, kakor se je zarisovala iz pripovedovanj Bršljinčanov, ki so sicer obiskali za krajši čas pri njih zasedajoče naše uredništvo. Seveda je zato tudi pričujoči zapis o bršljinski krajevni skupnosti nekoliko okrnjen, prikrajšan za prenekatero zanimivo izjavo, kamenček v celotnem mozaiku novinarsko „odslikanega" bršljinskega utripa.

Bršljin je sedež ene od enajstih krajevnih skupnosti, ki so bile ustanovljene marca 1977 iz tedanje novomeške krajevne skupnosti. V združbi mestnih krajevnih skupnosti je bršljinska četrta največja. Obsega: Bršljin, Cegelnico, Malo Bučno vas in naselje Brezov log. Ob začetku tega leta so ugotovili, da živi na njenem območju 2.177 krajanov (1.061 moških in 1116 žensk) v 762 gospodinjstvih, stanujočih v več kot 400 naseljenih hišah.

GLAVOBOL ZARADI STISKE

Prostorska stiska je očitna že na prvi pogled. V Bršljinu sta skoncentrirani vsaj dve petini novomeške industrije, tu ima skladišča vrsta delovnih organizacij. Poleg tega je Bršljin pomembno prometno vozlišče z železniško postajo in cestnimi povezavami s svetom. Težave prostorskega razporejanja niso majhne, povečuje jih svojska oblikovanost tal (terase), nemalo pa je tudi vodnih ovir. Vse to in pa neurejena urbanistična dokumentacija, težnje bršljinskih delovnih organizacij po širjenju in podobne zadeve povzročajo odgovornim v krajevni skupnosti nemalo skrbi in glavobolov. Kaže pa, da so se krajani nekako sprijaznili s stanjem, kakršno je zdaj.

Mijo Kurpes, predsednik krajevne konference SZDL, je povedal, da si v krajevni skupnosti z vsemi močmi prizadevajo rešiti vprašanje prostorskega urejanja. Dosedanji razvoj je namreč potekal tako, da so prostorske zahteve združenega dela že načele interese krajanov. Ker doslej na tem področju ni bilo narejeno skora, nič, bodo poskusili pereča vprašanja rešiti vsaj v novi petletki 1981 – 1985. Kurpes je posebej poudaril, da se vsi zavedajo potreb združenega dela, nič manj pa tudi svojega težavnega položaja. Ne vedo, kam in kako se bo širilo združeno delo, tako da sami ne morejo nič narediti za boljše življenje krajanov. Krajani so na referendumu izglasovali samoprispevek, ki je namenjen za gradnjo zdravstvenega doma in prostorov za krajevno skupnost in družbenopolitične organizacije – kje ga bodo postavili, pa iz prej povedanih razlogov ne vedo.

Milan Drenik, gostilničar: „Naša gostilna je stara nad 70 let. Pred dvema letoma smo jo obnovili, nekoliko povečali in ponovno odprli. Prihodnje leto bomo uredili vrt, kjer bomo lahko postregli z odojki in drugimi priboljški. Pri nas bo mogoče prenočiti, saj urejamo šest tujskih sob."

DOKLEJ BO MUKALA ŽIVINA?

Tone Novak, predsednik sveta krajevne skupnosti, je dodal, da so od leta 1977 veliko naredili, med najpomembnejše pridobitve v tem času pa štejejo: novi vrtec, ki stoji poleg bršljinske osnovne šole, napeljavo javne razsvetljave proti Mali Bučni vasi, proti šoli, v Cegelnici in med bloki, asfaltirano cesto mimo zadružnega doma. Do zdaj bi tudi že lahko asfaltirali cesto v zgornjem delu Cegelnice, pa se je, kakor je povedal Novak, pri komunalni skupnosti zataknilo. Naselje Brezov log je dobilo telefon s 130 priključki oziroma telefonskimi številkami. Dela so veljala 780.000 dinarjev, od tega pa je vsak naročnik prispeval 6.000 dinarjev.

Zastavljenih je še več nalog. Tako še vedno iščejo lokacijo in investitorja za novo trgovino, ki bi jo radi zgradili v Mali Bučni vasi. S sedanjo izbiro niso zadovoljni, saj občane oskrbujeta le samopostrežnica nasproti Pionirja in trgovinica v zadružnem domu, ki pa jo bo nujno preurediti. Dober pregled nad trgovino imajo seveda ženske, kar sta uredništvu potrdili tudi Cegelničanka Santa Kukman in Bršljinčanka Lojzka Dragman. Slednja je še pristavila, da so stanovalci ob Župančičevem sprehajališču pripravljeni globoko poseči v žep, če bi kdaj prišlo do tega, da bi jim asfaltirali kake 300 metrov dolgo cesto.

Bršljinska krajevna skupnost komunalno še ni urejena. Poseben problem je kanalizacija. Ne vedo, kdaj bo zgrajen kanal „S", ki ga načrtujejo od Industrije obutve, ne kako se bo nanj navezala sedanja kanalizacija. Ozko prometno grlo predstavlja most čez Bršljinski potok, pa tudi sama cesta, ki je na tem delu zožena in ovinkasta. Še zlasti bodejo v oči veliki kupi zemlje in smeti ob razriti cesti, ki pelje poleg sicer ograjenega Pionirjevega „skladišča" proti šoli in vrtcu. Pa tudi odkup živine še vedno poteka pred stanovanjskimi bloki, tako rekoč v samem središču Bršljina, čeprav so pristojni že pred leti zagotovili, da bodo odkupno postajo preselili na ustreznejše mesto. Kaže, da je nekaterim v kmetijski zadrugi še vedno mnogo do tega, da zadrži Bršljin tudi v prihodnje vsaj nekaj vaških značilnosti.

RAZVOJ OZD – NEZNANKA ZA KRAJANE

Če naj bi se Bršljin razvijal kot industrijsko mestno naselje, bo nujno take in podobne ovire odpraviti, pa čeprav se nekaterim zdijo še tako obrobne. Najbrž brez povezovanja interesov združenega dela in krajanov tega ne bo moč odpraviti. Vsaj za zdaj bi mogli reči, da povezava ni zgledna. Simo Mrkšić, podpredsednik krajevne konference SZDL, je npr. ugotovil: „Reči moramo, da razvojnih programov združenega dela ne poznamo dobro, zlasti ne prostorskih. S tem ni rečeno, da slabo sodelujemo z delovnimi organizacijami. Toda to sodelovanje poteka preveč na občinski ravni, premalo pa tu, na terenu in z vsako organizacijo posebej."

Avgust Avbar, vodja delegacije v zboru krajevnih skupnosti novomeške občinske skupščine, je pribil, da je Bršljin res prenatrpan, razvojne ambicije delovnih organizacij pa so vsaj trikrat večje, kot to dovoljujejo možnosti. Težaven položaj zaostruje dejstvo, da za Bršljin še vedno velja urbanistični načrt iz leta 1961, da je torej že zdravnaj zastarel in ne ustreza več. „Že februarja lani smo se dogovorili, naj bi v treh mesecih pripravili načrte in dogovor o tem, kaj bo kdo gradil in kje potrebuje prostor. Z dogovorom ni bilo nič, z razvojnimi načrti pa tudi letos nismo nič bolje seznanjeni. Zato bi morali dobiti najprej urbanistični načrt, šele nato bi se lahko začeli dogovarjati z združenim delom o njegovih potrebah." O tem, kako naprej s prostorskim urejanjem, je tekla beseda na razširjeni seji krajevne konference SZDL in predstavnikov zavoda za družbeno planiranje, občinske skupščine in organizacij združenega dela.

Z ROKO V ROKI

V Bršljinu se radi pohvalijo, da ni razlik med družbenopolitičnimi organizacijami in organi krajevne skupnosti, ko gre za potrebe in interese krajanov. Tako pri uveljavljanju teh interesov, kot pri izvajanju političnih akcij oboji tesno sodelujejo. Ne nazadnje je to pokazala nedavna vseslovenska akcija NNNP, za katero so imeli Bršljinčani sredi leta lastno generalko. Vendar v Bršljinu niso preveč zadovoljni z razdelitvijo zadolžitev, saj kar preveč dela sloni na istih ljudeh. Pravijo, da je k temu nekaj prispevala slaba kadrovska politika, nekaj slabo informiranje, nekaj pa tudi pomanjkanje prostorov za dogovarjanje. Povedati pa je treba, da jim dajejo prostore za nujne sestanke šola, železnica in drugi. Sodelovanje krajanov bi radi še povečali in poglobili. Poleg razširjenih sestankov krajevne konference SZDL, zborov občanov, ki jih imajo vsake tri mesece, bi radi vpeljali še kaj, kar bi jih povezovalo. Razmišljajo, da bi začeli izdajati svoje glasilo. Prek glasila bi lahko začeli prenekatero akcijo, tudi tako, ki bi pregnala mrtvilo na kulturnem področju. Včasih je imel Bršljin lastne kulturne skupine (pevski zbor, gledališko družino), zdaj pa za kulturo in kulturno osveščanje krajanov skrbi le šola.

Franc Zagorc, sekretar OO ZK: „Zadovoljni smo s sodelovanjem med družbenopolitičnimi organizacijami in krajevno skupnostjo. To smo večkrat tudi dokazali, vendar pa našo organizacijo ovira pri večji aktivnosti premajhno število članov. Zdaj nas je 19, povprečna starost pa presega petdeset let. Premalo smo si prizadevali, da bi se kadrovsko okrepili. Za delo je težko pridobiti člane, ki so naši krajani, delajo pa v delovnih organizacijah. Radi bi pritegnili mladino, ki se zvečine združuje v športnih organizacijah."

IN ŠE ŠILCE GRENČICE . . .

Krajane Bršljina pesti še vrsta vprašanj, ki sicer ne spadajo med velika, se pa zdi, da so prav zaradi tega nerešljiva. Mednje je treba na prvem mestu šteti romsko vprašanje. V bližnjem romskem naselju Žabjak živi kar precej družin, ki poleg uničevanja gozdov in kraj na poljih, naredijo precej prekškov tudi v Bršljinu samem. Tako se ne zgodi tako redko, da se Romi opijejo v trgovini, potem pa ovirajo ostale krajane. Res je, da se je v zadnjem času na tem področju nekaj izboljšalo, zlasti na področju vzgoje in izobraževanja, res pa je tudi, da se Romi, ki končajo šolo, ponovno vrnejo v svoj tabor in nadaljujejo stari način življenja. Vsekakor bi bilo zanje najbolje, če bi se takoj, ko zapuste šolo, zaposlili v delovnih organizacijah, kjer pa zanje nimajo pretiranega posluha. Še največje vprašanje pa je za Bršljinčane, kaj bo z Romi potem, ko v Žabjaku ne bo več smetišča. Prav to smetišče jim je bilo največji vir zaslužka, ki pa ga niso znali nikoli pametno uporabiti. Vendar z Romi ni povezano samo vprašanje Žabjaka, temveč tudi cesta skozenj. Ker po njej vozijo odpadke, je na njej vse polno žebljev, zato predrte gume niso tako redke. Je pa v takih primerih, zlasti v nočnih urah, zelo nevarno odpravljati okvaro. Zgodilo se je že, da je tak nočni potnik doživel prav tam neljubo presenečenje.

In še nekaj je treba povedati! Bršljinčani razumejo mlade ljudi in njihove potrebe po razgibanju. Zato tudi ne zamerijo mladim delavcem iz Pionirja, če se želijo razgibati na športnem igrišču. Tembolj pa zamerijo Pionirju, ker zanje ne oskrbi organizirane rekreacije. Vse prevečkrat se namreč dogaja, da se športna aktivnost spremeni v razbijanje oken na šoli ali da pride do podobne mladostne objestnosti. Zato naj Pionir razen stanovanj zanje oskrbi še primerno organizirano rekreacijo.

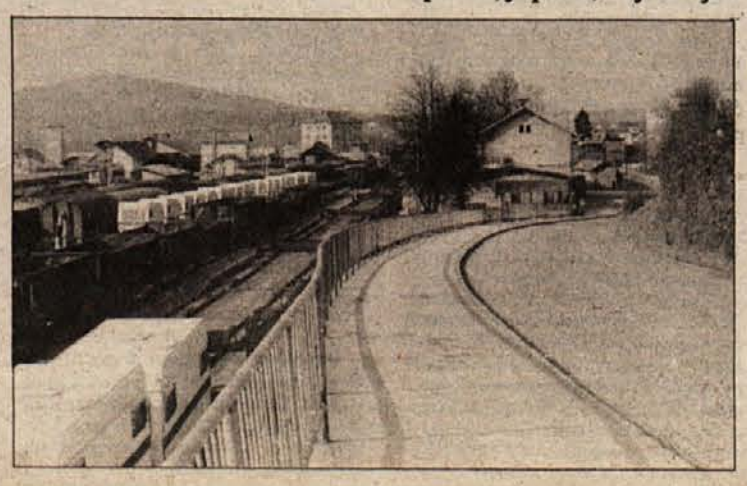

KOMUNISTU NE PRITIČE MALODUŠJE

Od 5. do 9. novembra se je v novomeški občini in v nekaterih tozdih novomeških tovarn na Dolenjskem mudila delovna skupina centralnega komiteja ZK Slovenije, ki jo je vodil Martin Mlinar, izvršni sekretar predsedstva CK ZKS. V dveh skupinah so tovariši iz CK obiskovali delovne organizacije, krajevne skupnosti in interesne skupnosti družbenih dejavnosti ter se s komunisti iz teh sredin odkrito pomenili, kako uresničujejo naloge, začrtane v partijskih dokumentih.

Ker je bilo nekaj teh srečanj istočasno, nismo mogli povsod zagotoviti novinarske udeležbe, poročamo pa s sestankov, ki so se jih udeležili člani našega uredništva. Delovna skupina bo svoje vtise in ugotovitve sklenila v poročilo, ki ga bodo v navzočnosti Franca Popita, predsednika CK ZKS, obravnavali verjetno na občinski partijski konferenci. Obisku tovarišev iz CK sledi torej še pika na i, o čemer bomo še poročali.

Dobro je lahko še boljše

Do takihle ugotovitev so prišli na sestanku z delovno skupino CK ZKS komunisti Iskrinega tozda „Keko" – Žužemberk.

Hudo krizno obdobje, ki je doseglo vrh pred štirimi leti, velja pozabiti, a ne docela, saj bi se lahko uspavali in spet znašli v nevšečnem položaju. Že dve leti ta delovni kolektiv dosega velike poslovne uspehe, dokaj zaslug za to pa gre na račun dobrega samoupravnega obnašanja. Toda komunisti se zavedajo, da ni nikoli nič tako dobro, da ne bi moglo biti še boljše, zato niso zadovoljni s svojo številnostjo (22 jih je premalo za 400-članski kolektiv), prizadevajo si še bolj razmahniti sindikalno dejavnost, sistem obveščanja, ugotavljajo pomanjkljivosti pri delegatskem delu (znotraj tozda s tem nimajo težav, opažajo pa, da delegati ne kažejo dovolj zanimanja za odločanje v občinskem merilu, saj menijo, da je npr. na skupščinah samoupravnih interesnih skupnosti že vnaprej odločeno, interesna skupnost pa tozda tudi ne obveščajo o uresničitvi svojih načrtov in morebitnih presežkih). V „Keku" se zavedajo, da gre njihov razvoj lahko le v korak z razvojem kraja, zato tvorno sodelujejo s krajevno skupnostjo.

Precej drugače je z odnosi znotraj Iskre kot sestavljene organizacije združenega dela. Do sozda, pravijo v Žužemberku, njihov glas sploh ne seže, skupne službe se do njih obnašajo kot svojevrstna „nadgradnja", svobodna menjava dela je še v plenicah, prevladuje proračunski način. Ni vse gladko tudi s Kekovo povezavo s tozdom Keramika iz Vižmarij. Od tega so Žužemberčani zelo odvisni, saj jim dostavlja polizdelke.

Toda produktivnost Ljubljančanov je majhna, poslujejo z izgubo, kljub temu pa si povečujejo osebne dohodke. V Žužemberku se obnašajo neprimerno bolj gospodarno, a bodo vseeno skušali izgladiti dohodkovne odnose s Keramiko.

Tudi na razporejanje deviz v Iskri imajo v Keku veliko pripomb, menijo, da se veliko njihovega deviznega dohodka izgubi po raznih kanalih, zato je že skrajni čas, da Iskra ustanovi interno banko. Prikrajšanost s te strani Žužemberčanov ne vodi v malodušje, odločno sledijo jasno začrtani razvojni poti, povečujejo produktivnost in odgovornost do dela, uspešno rešujejo kadrovska vprašanja, bdijo nad življenjskimi pogoji delavcev ipd. Dober pravilnik o nagrajevanju še zmeraj dopolnjujejo, zastavljen pa je tako, da delavce spodbuja k boljšim rezultatom dela, moč pa je meriti delo vsakega posameznika.

Ne bojijo se, da ne bodo dosegli plansko zastavljenih nalog, čeprav kar tri četrt izdelkov izvozijo, na tujem tržišču pa ni lahko vztrajati ob nenehnem višanju materialnih stroškov, ki povečujejo ceno izdelkov. Pripravljene imajo že tudi smernice za srednjeročni plan in se pri investicijah omejujejo le na najnujnejše.

D. RUSTJA

Sanacija utonila v papirjih

Po enajstih letih prizadevanj za nujno sanacijo je v črnomaljskem tozdu IMV ostalo le malodušje – So sporazumi, plani in drugi dokumenti le listi papirja?

Ob dolgi, žalostni, mukotrpni in nadvse zapleteni zgodbi o enajstih letih prizadevanj, da bi črnomaljski tozd IMV končno le prišel na vrsto za tako potrebno sanacijo, se je ob obisku delovne skupine CK ZKS pod vodstvom izvršnega sekretarja predsedstva Martina Mlinarja in v pogovoru s predstavniki tozda in občinskih družbenopolitičnih organizacij zastavilo veliko vprašanj, ki marsikdaj ne presegajo le stanje v tem tozdu, marveč govore o vsebini samoupravnih odnosov v celotni delovni organizaciji IMV.

Ta vprašanja in ugotovitve pa so take, da „z vsebino samoupravnih odnosov v IMV ne moremo biti zadovoljni ne mi ne vi", je dejal tovariš Mlinar in poudaril, da je razvijanje teh odnosov zelo težko delo, ki ga morajo spremljati stalne pobude za odstranitev številnih ovir.

„Če tega ne bo, lahko pride do oblike modernega samoupravnega etatizma in krutega tehnobirokratizma."

Več kot slabi delovni pogoji v tem 386-članskem kolektivu v Črnomlju seveda vplivajo na produktivnost in kvaliteto dela, precejšnje je število nesreč pri delu, zaradi vztrajnega in zavito vijugastega izmikanja „tistih tam zgoraj", ki naj bi odločili o sanaciji tega tozda, pa se delavcev loteva malodušje. Nikomur več ne zaupajo, obljubam ne verjamejo več in v Črnomlju se upravičeno boje, da bodo začeli delavci zapuščati ta tozd, zlasti tisti, ki opravljajo težka fizična dela.

Medtem pa je bilo za sanacijo pred leti že vse urejeno. Odkupljena je zemlja, na kateri naj bi zrasla nova tovarna, banka je odobrila potrebni kredit. Potem se je vsa žadeva ustavila, češ da je glavni problem pomanjkanje lesa, česar pa, tako se je izkazalo na pogovoru, tako delavci kot tudi njihovi torkovi gostje, ne verjamejo. Če je vprašanje lesne mase res tako pereče, zakaj so potem v Novem mestu zgradili novo tovarno prikolic?

Kar pa se samoupravnih odnosov v delovni organizaciji tiče, jim način, kako se je sanacija črnomaljskega tozda enostavno „izgubila" iz raznih dokumentov, medtem ko je v prejšnjih še bila, daje kaj slabo spričevalo.

„Najslabši način je, da se problemi rešujejo tako, da se ne rešijo," je ob tem dejal Mlinar. Družbeni pravobranilec samoupravljanja Slovenije Vinko Kastelic pa je delavce črnomaljskega tozda vprašal, zakaj niso šli na sodišče, če je bila sanacija tozda zapisana v vseh dokumentih in sprejeta s samoupravnim sporazumom, ter opozoril, da so plani obvezni, da to niso le listi papirja, marveč zakon. „Če ni tako, potem močnejši vsiljujejo svojo voljo!"

Zadnje čase pa so iz delovne organizacije že namigovali, da si bodo morali tozdi zunaj Novega mesta sami poiskati sredstva za sanacijo. Govor je bil tudi o preusmeritvi črnomaljskega tozda, nihče pa ni povedal, v kaj naj bi se preusmeril. Ob tem je eden od članov delovne skupine vprašal, ali so se vsi delavci IMV dogovorili, da bodo najprej sebi zagotovili dober kos kruha, ali so se odločili, da bodo najprej zaposlovali nove delavce iz drugih republik in potem to vprašanje reševali za vse skupaj.

Zastavilo se je tudi vprašanje, če vsi tozdi vidijo možnost za svoj obstoj v razvojnih programih IMV, v katere so se vključili z vsemi obveznostmi. „Morda pa bi bilo marsikdaj bolje, da se posamezen tozd priključi drugi delovni organizaciji, ki sicer z njo nima zveze, vendar v njenem razvojnem programu vidi možnosti za svoj obstoj. Na to zadevo ne smemo gledati sentimentalno in o tem se bomo pogovarjali tudi z vodstveno strukturo v IMV," je dejal Mlinar.

Vsekakor pa je treba celoten sklop zamotanih vprašanj, ki se konec koncev tičejo samega nadaljnjega obstoja tega črnomaljskega kolektiva, začeti reševati takoj. Pri tem, so poudarili, morajo biti delavci tega tozda bolj vztrajni, zlasti pa se morajo aktivno vključiti v oblikovanje smernic srednjeročnega programa in si prizadevati za tak program, ki jim bo dal delo in jim zagotovil prihodnost. Hkrati naj se zavedajo, da mora v naši družbi veljati samoupravni red, da nihče ne more ničesar podpisovati tja v tri dni, za sporazumi pa mora stati večina delavcev, saj bodo le tako to res njihovi sporazumi, ne pa nekakšni vsiljeni tujki.

A. BARTELJ

PO OBISKU V IMV – Vodja delovne skupine CK ZKS Martin Mlinar (desni), ki se je pet dni mudila v novomeški občini, pred tovarno avtomobilov v Novem mestu. Na fotografiji je še Vinko Kastelic, republiški pravobranilec samoupravljanja, prav tako član delovne skupine CK. (Foto: R. Bačer)

Delegati „v belem" ostali brez gradiva in časa

Da se dolenjsko zdravstvo srečuje z obilico težav, sta potrdila tudi razgovora članov delovne skupine CK ZKS s predstavniki novomeškega zdravstvenega doma in bolnišnice minuli ponedeljek. Okvirne teme so bile znane: seznanjenje in uresničevanje sprejetih partijskih stališč in sklepov, kot tudi kritično ugotavljanje, kako daleč so danes zdravstveni delavci pri uveljavljanju samoupravljanja in delegatskega sistema.

Bolj ali manj znane slabosti dolenjskega zdravstva je razkril že dopoldanski razgovor v novomeškem zdravstvenem domu, medtem ko je popoldansko besedovanje v Zdravstvenem centru – tozd Bolnišnica dalo poudarek na organiziranost in članstvo Zveze komunistov in na delovanje delegatskega sistema.

Omenjeni vprašanji sta za tovrstno družbeno dejavnost sila značilni, kajti premalo je danes usposabljati zgolj dobre strokovne delavce, ki prihajajo na delovna mesta brez potrebnega družbeno-političnega znanja.

Odstotek članstva v Zvezi komunistov je v bolnišnici pičel, tako med zdravniki, kot med ostalim medicinskim in tehničnim osebjem.

Danes lahko vzroke temu iščemo v slabi politični organiziranosti na šolah za zdravstvene delavce, kjer kadrovanju v vrste komunistov posvečajo bore malo pozornosti.

Temu ob bok se postavlja tudi problem slabe udeležbe na partijskih sestankih.

Morda bi kazalo v tozdu, ki šteje danes 670 delavcev, ustanoviti več osnovnih organizacij ZK, kar bi sedanjim članom omogočilo globljo razpravo in aktivnejšo sodelovanje na sestankih, hkrati pa povečalo zanimanje nekomunistov za delo v partijski organizaciji. To je le eden od predlogov članov delovne skupine – vodila jo je članica predsedstva CK ZKS Majda Gaspari – ki pa se je še posebej zanimala za uveljavljanje delegatskega sistema v zdravstvu, hkrati s tem pa tudi za obveščanje delavcev.

Posebnost zdravstvene službe, ki daje delavcem malo prostega časa za delo v samoupravnih organih in družbenopolitičnih organizacijah, je verjetno poglaviten razlog, da dolenjsko zdravstvo tudi na tem področju še ni doseglo zadovoljive ravni.

Tudi zanimanje in udeležbe delegatov na raznih sejah iz leta v leto pada, temu primerna pa je seveda obveščenost delavcev. V bolnišnici imajo še eno opravičilo: reorganizacija zdravstva jim je namreč „vzela" skoraj vso skupno službo, tako da danes nimajo človeka, ki bi delegatom pripravljal gradiva, jih klical na sestanke in podobno.

Brez strokovnih služb se delegatski sistem v zdravstvu gotovo ne bo razvil.

In prav pridobivanju nemedicinskega kadra so doslej posvečali premalo pozornosti. Verjetno najučinkovitejši izhod na tem področju bo primerna štipendijska politika, ki pa ne bo zajemala zgolj potreb po medicinskem osebju.

Poživilo na tem področju lahko prinesejo tudi bližnje volitve. Ob oceni posameznih članov in evidentiranju novih vodstev je potrebno nastopati sila konkretno (beri: z imeni), delo pa bo zahtevalo precej časa, ki si ga bodo morali zdravstveni delavci najti tako ali drugače.

Kajti samoupravljanje je del naših delovnih obveznosti, zatorej ne bo prav nič napak, če bomo kakšen sestanek vključili v naš delovni urnik.

B. BUDJA

Novoles: okrepiti vrste komunistov

V tovarni stilnega pohištva, v tozdu vezanih plošč in s komunisti iz delovne skupnosti skupnih služb odkrit pogovor o vzdušju v kolektivih in vlogi partije pri spreminjanju odnosov

Tovarna Novoles, ki zaposluje okrog 2500 ljudi v 12 proizvodnih tozdih, v 2 tozdih posebnega pomena in delovni skupnosti skupnih služb, sega s svojo dejavnostjo še v trebanjsko, metliško in krško občino. Devetmesečna bilanca je pokazala (brez Breze in Lipe) pri celotnem prihodku za 42 odst. boljši rezultat kot v tem času lani, vendar sta 2 tozda v težkem položaju. To je nekaj podatkov iz kolektiva, ki ima vsega okrog 100 komunistov; še teh je polovica v skupnih službah, tako da je med neposrednimi proizvajalci očitno premalo članov ZK in njihovega vpliva na celotno dogajanje v tovarni.

Pri organiziranju ZK v kolektivu so s tovariši iz centralnega komiteja odkrili več slabosti, ki pa jih že skušajo odpravljati. Tako so bolj razgledani komunisti iz skupnih služb določeni za pomoč osnovnim organizacijam ZK po tozdih, kjer je članstvo maloštevilno in ponekod po partijskem stažu tudi mlado. Te pomoči bo potrebno še več, kajti politično vzdušje in razmere v tozdu Stilno pohištvo, kot tudi v Vezanih ploščah nista taka, da bi bili lahko zadovoljni.

Četudi imajo razvitih več oblik informiranja, so gostje dobili vtis, da delavci premalo poznajo sistem nagrajevanja, kateremu so zadnji dve leti posvetili izredno skrb in so na Dolenjskem, če ne v širši družbeni skupnosti med prvimi, ki so v ta sistem vgradili vse elemente, kakršne zahteva zakon o združenem delu.

„S takim sistemom pridobivanja in delitve dohodka smo bili prvi v regiji, prvi smo šli čez deročo reko in čakali, da pridejo drugi za nami, a jih ni . . . Ostali smo sami in imamo zaradi tega vrsto težav," je povedal direktor Novolesa Jože Knez. Razgovor pa je očitno potrdil, da so novolesovci glede tega na pravi poti.

Na zaključnem sestanku v Novolesu so razčlenjevali tudi sodelovanje v regiji s kolektivi, s katerimi bi lahko imeli stične točke, zlasti z IMV in delno z Novoteksom, obravnavali so delavnost delegatov in funkcioniranje delegatskega sistema. Ker je Novoles v Straži, tam pa živi tudi precej komunistov iz kolektiva, gre tudi na njih račun del krivde, da se aktiv ZK v Straži že leto dni ni sestal. Sploh so poudarili pomembnost tesnejšega sodelovanja tovarne v vseh občinah, kjer ta razvija kolektive s tamkajšnjimi krajevnimi skupnostmi in oblasti.

Vsekakor pa malodušje v nobenem primeru ni primerno, pač pa morajo komunisti v Novolesu predvsem okrepiti svoje vrste in med delavci delovati tako, da bodo ti jasno dojeli bistvo vsega, o čemer odločajo in o čemer bi želeli odločati.

R. BAČAR

Živijo predvsem od obljub

7. novembra je Tovarno opreme – TOZD IMV na Mirni obiskala delovna skupina CK ZKS. Poleg delovne skupine, ki jo je vodil izvršni sekretar Martin Mlinar, so se sestanka udeležili tudi predstavniki drugih družbenopolitičnih organizacij trebanjske občine ter občinske skupščine.

Na sestanku je tekla beseda predvsem o položaju tega tozda IMV, zlasti pa o težavah, s katerimi se tozd srečuje zaradi neustreznih delovnih prostorov, zastarele tehnologije in strojne opreme. Še posebej pereče je pri njih vprašanje razpolaganja z dohodkom, saj ne morejo v resnici uporabljati svojega žiro računa, prav tako pa ne morejo sami nabaviti niti enega stroja brez soglasja delovne organizacije. O teh vprašanjih je sicer tekla beseda že na več sestankih s poslovodnimi organi IMV, prav tako pa tudi na sestankih med sekretarji osnovnih organizacij. Izvršni sekretar Mlinar je opozoril predvsem na to, da take in podobne akcije ne bi smele potekati le na ravni sekretarjev. Taki sestanki lahko služijo le kot pobuda, prava akcija pa se mora izvesti širše.

Največje vprašanje, pred katerim stoji kolektiv tega tozda, pa je investiranje. Medtem ko v Novem mestu intenzivno gradijo, se na Mirno steka le del velikih investicijskih sredstev. Prav tako se ne vračajo niti sredstva amortizacije. Zato se delavcem mirenskega tozda zastavlja tudi vprašanje socialne varnosti. Doslej so namreč prihajale na Mirno samo obljube, zelo malo pa je bilo v resnici narejenega za izboljšanje delovnih in življenjskih razmer delavcev tega tozda.

J. SIMČIČ

ZAMENJAVA V SINDIKATU

Občinski svet Zveze sindikatov v Krškem je izvolil Marjana Markla za novega člana namesto Maksa Unetiča, ki odhaja na novo delovno dolžnost. Marjan Markl bo Unetiča zamenjal tudi v delegaciji za medobčinski svet ZS Posavje in je obenem kandidat za predsednika tega organa.

Pokopano kmetijstvo?

Zaradi industrializacije in urbanizacije v novomeški občini letno ob 60 hektarjev obdelovalne zemlje

Kmetijstvo na Dolenjskem je žrtev hitre industrializacije in urbanizacije, ki spreminjata namembnost zemljišč, strukturo prebivalstva in seveda tudi miselnost. Tako so med drugim menili med pogovorom članov delovne skupine CK ZKS z delavci in kmeti, ki so vključeni v Kmetijsko zadrugo Krka, Novo mesto.

V novomeški občini izgubi kmetijstvo vsako leto najmanj 60 hektarjev obdelovalne zemlje, nekaj kmetij in še več kmetov. Zdaj je v občini še nekaj več kot 18 odstotkov kmetov, od tega jih je nad 60 let starih skoraj dve tretjini. Po lanskem letu se ni za delo doma na kmetiji odločil niti en učenec, ki je končal osnovno šolo.

Usmerjenih kmetij je še zelo malo, družbeni sektor kmetijstva je šibak, zato v Novem mestu in okolici ni mogoče računati na tržne presežke kmetijskih pridelkov. Veliko je tudi neobdelane zemlje, predvsem v lasti nekmetov ali pa tistih, ki jim je resničen kos kruha zagotovljen v službi, kmetujejo pa samo za priboljšek.

Eden od kmetov kooperantov je med pogovorom povedal, da redi na hektar tri krave molznice, česar se ne bi sramoval niti kmet iz ZR Nemčije, vendar ne ve, kako bo šlo naprej. Če bi hotel imeti ob sedanjih cenah mleka čisti račun, bi moral imeti več zemlje, kar pa je nemogoče.

Kmetijska zadruga Krka Novo mesto, ki se sicer trudi za večje povezovanje in sodelovanje s kmeti, zaradi težav v svoji hiši ne more v celoti odigrati svoje vloge. Kmetijci v družbenem sektorju imajo kopico svojih problemov temeljnega značaja, premalo je časa in ljudi, ki bi ob družbeni pomoči prispevali k preobrazbi dolenjskega kmetijstva, ki je že hudo zaostalo za razvojem slovenskega kmetijstva. Najbolj črnogledi celo menijo, da bo tovarna močnih krmil, če je ne bodo sanirali, pokopala družbeni sektor kmetijstva v novomeški občini. Anuitete presegajo amortizacijo za 640.000 din.

Bo torej v novomeški občini šlo rakom žvižgat tudi družbeno kmetijstvo? Za zasebnega smo že navedli, da je kmet v novomeški občini samo še vsak peti občan. In še ta ima več kot 60 let.

M. BAUER

TELEVIZIJSKI SPORED

PETEK, 16. XI.

JUGOBANKA

1

8.55 TV V ŠOLI: Narava in mi, Ruščina, Kako čez reko
9.00 TV V ŠOLI: Angleščina, Risanka, Zgodovina, Reportaža
14.55 TV V ŠOLI, ponovitev
17.15 POROČILA
17.20 USODA NEKEGA CHARLIEJA
17.35 RAZNAŠALCI ČASOPISOV
18.00 TUJA FOLKLORA: RUSKI NARODNI PLESI
18.35 OBZORNIK

18.45 ZA NAŠE OTROKE
Niz poučnih oddaj, ki so se zvrstile pod gornjim skupnim naslovom, so ljubljanski televizijci predvajali že pred desetletjem, v mednarodnem letu otroka pa jih bodo ponovili, saj nimajo na zalogi nič bolj svežega. „Otrok in knjiga" in „Več ko znamo – bolje ravnamo" – to sta delovna naslova tem, ki bosta obravnavani v današnji oddaji.

19.15 RISANKA
19.30 TV DNEVNIK
20.00 SLOVENSKI KRAJI MED SEBOJ: KAMNIK – ŠKOFJA LOKA
21.35 PETROCELLI, oddaja iz detektivske nanizanke
22.20 TV DNEVNIK
22.35 JAZZ NA EKRANU: ODDELEK 8, 2. del

2

16.55 Test – 17.10 TV dnevnik v madžarščini – 17.30 TV dnevnik – 17.45 Otroška oddaja – 18.15 60 let SKOJ – 19.30 TV dnevnik – 20.00 Na dnevnem redu je kultura – 21.00 Včeraj, danes, jutri – 21.20 Portreti – 21.50 Zabava vas Cleo Lain – 22.40 Koncert pianista Dollara Branda

SOBOTA, 17. XI.

JUGOBANKA

1

8.00 POROČILA
9.05 JAKEC IN ČAROBNA LUČKA
8.20 GLASBENA PRAVLJICA: MEDVED IN ČEBELE
8.35 Z BESEDO IN SLIKO – S. Makarovič: VRČEK SE RAZBIJE
8.55 TEHTNICA ZA NATANČNO TEHTANJE
9.20 PALČKI NIMAJO POJMA
9.50 PO SLEDEH NAPREDKA
V ponovljeni oddaji bomo videli, kako deluje računalniško vodeni vzgojno–izobraževalni sestem Plato, ki so ga razstavili na letošnjem ljubljanskem sejmu elektronike. Nato bo govor o ribolovu z vlečnimi lebdečimi mrežami med dvema ladjama. Tovrsten ribolov šele preizkušajo, strokovnjaki pa že po prvih izsledkih sklepajo, da ulov ne bo samo znatno večji, ampak zlasti v vseh letnih časih stalen, kar je za industrijsko predelavo rib izredno važno.
10.20 SMRT JE MOJ SOPOTNIK, ponovitev dokumentarne oddaje
10.55 A. Tolstoj: TRNOVA POT
14.55 DINAMO: RIJEKA, prenos nogometne tekme
16.55 POROČILA
17.00 JEZERO POZABLJIVOSTI, film
Po literarni predlogi Krystyne Siesicke je film, ki najbrž ne bo pritegnil samo mlade, ampak tudi odrasle gledalce, posnel poljski režiser Jan Batory. Gre za pripoved o tankočutnem dekletu, ki jo prizadevajo spremembe v družini. Ovdovela mati se znova poroči, hči pa se zaljubi v sina svojega očima. Vse bi se lahko končalo srečno, toda . . ., Igrajo Maria Kowalik, Barbara Horawianka, Miroslaw Konarowski, Stanislaw Zaczyk in drugi.
18.35 NAŠ KRAJ: CERKVENJAK
Kulturni dom, urejene ceste, vrtec, gasilski dom v gradnji itd. – to so delovni uspehi občanov krajevne skupnosti Cerkvenjak v lenarški občini.
18.45 ČLOVEK NAŠ VSAKDANJI, humoristična oddaja
19.15 RISANKA
19.30 TV DNEVNIK

20.00 N. Collins: LONDON JE MOJ
20.50 KAKO SE OBLAČIMO
21.00 DICK IN JANE, film
Ameriško filmsko komedijo, ki jo bomo gledali drevi, je zrežiral Kanadčan Tod Kotcheff. Dokaj poprečno delo govori o tegobah sodobnega družinskega para, ki si ohranja življenjski standard s posojili, nekega dne pa se zakonca znajdeta v banki tisti trenutek, ko se pojavijo roparji. Sledi vrsta zapletov,

za prijetno zabavo pa bosta z odlično igro poskrbela Jane Fonda in George Segal.
22.35 TV DNEVNIK
22.50 TV KAŽIPOT

2

18.00 Test – 18.15 Narodna glasba – 18.45 Kontaktna oddaja – 19.30 TV dnevnik – 20.00 A. Berg: Wozzeck (1. del opere) – 21.00 Poročila – 21.10 Feljton

NEDELJA, 18. XI.

JUGOBANKA

1

9.00 POROČILA
9.05 ZA NEDELJSKO DOBRO JUTRO: ANSAMBEL ŠTIRJE KOVAČI
9.35 TV KAŽIPOT
9.55 A. Haley: KORENINE
10.35 TRIJE HROŠČI, mladinski film
11.30 LJUDJE IN ZEMLJA
12.30 POROČILA
BOTANIK, dokumentarni film
KAKO SE OBLAČIMO
KOMORNA GLASBA SKOZI STOLETJA: BAROK
POROČILA
NENAVADNA MEHIKA, dokumentarni film
ŠPORTNA POROČILA
16.55 BRATJE KARAMAZOVI, film
Znameniti roman ruskega pisatelja F. M. Dostojevskega je doživel že več filmskih upodobitev, tokrat pa bomo gledali eno boljših. Pred več ko dvema desetletjema je film posnel ameriški režiser Richard Brooks, ki je iz romana izluščil osnovno zgodbo. Kot noben filmar pa tudi on ni mogel biti kos vsem moralnim, etičnim in filozofskim vprašanjem, ki jih zastavlja roman. Glavna vloge igrajo Yul Brynner, Maria Schell, Lee J. Cobb in Claire Bloom.
19.15 RISANKA
19.30 TV DNEVNIK
20.00 I. Tutman–Slavnić: NJEN PRIJATELJ FILIP
Tokrat bo na sporedu sarajevska televizijska drama, za katero je Ivana Tutman–Slavnić napisala scenarij po Nenada Ešpeka noveli Človek na drevesu. Gre za pripoved o mestnih zakoncih, ki živita urejeno zgolj na videz, v resnici pa moža obseda ljubosumnost, saj dvomi o ženini zvestobi. Zato začne zanemarjati delo in išče dokaze za ženino nezvestobo. Igrajo Goran Sultanović, Etela Pardo, Vasja Stanković in drugi, režijske posle pa je opravil Ademir Kenović.
20.55 SVET NA RAZPOTJIH: NEMČIJA DANES
Dokumentarna oddaja ljubljanskih televizijcev bo prikazala vseh deset dežel Zvezne republike Nemčije. Seznanili se bomo z njihovo politično ureditvijo, z vrsto zagatnih stanj, ki jih prinaša sodobni čas, oddaja pa tudi ne bo obšla zdomskega vprašanja.
21.35 TV DNEVNIK
21.50 ČUDOVITA PREDSTAVA, glasbena oddaja
22.25 ŠPORTNI PREGLED

2

15.30 Nedeljsko popoldne – 19.30 TV dnevnik – 20.00 Dokumentarna oddaja – 20.55 Včeraj, danes, jutri – 21.15 Kratek film – 21.30 Celovečerni film

PONEDELJEK, 19. XI.

JUGOBANKA

1

8.55 TV V ŠOLI: Čarobna palica, Stari mojstri, Po Slavoniji
10.00 TV V ŠOLI: Materinščina, Risanka, Biologija
11.10 TV V ŠOLI: Za najmlajše
14.55 TV V ŠOLI, ponovitev
16.10 KMETIJSKA ODDAJA
17.10 POROČILA
17.15 VRTEC NA OBISKU: MOJ DEDEK JE BIL PARTIZAN, 1. del

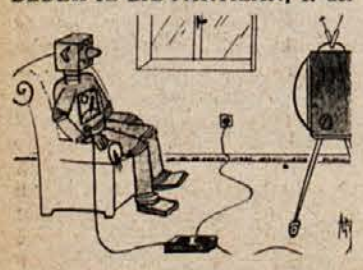

17.35 BOTANIK, dokumentarni film
18.00 MERILA OSEBNIH DOHODKOV PO DEJANSKEM PRISPEVKU
Vsako delo mora imeti svoj cilj, saj je le tako moč ugotoviti rezultat dela. Za ugotavljanje slednjega je

treba izdelati posebna merila. Teh ni težko sestaviti za delo v proizvodni dejavnosti, bolj kočljivo pa je določanje meril za pripravljalne in družbene dejavnosti. Šesta oddaja iz nanizanke Pot do pravične in spodbudne delitve bo zato govorila o tem, kako izdelati pravšnja merila za vse.
18.20 SPEKTER
Ljudje so že hudo prizadeli tudi naravno ravnovesje morskega sveta. Oddaja bo prikazala, kako si strokovnjaki prizadevajo popraviti škodo, ki so jo utrpeli lososi. Do vidnih uspehov so lahko prišli le tako, da so dodobra spoznali življenjske navade teh rib in se zatem odločili za gradnjo ribjih farm.
18.35 OBZORNIK
18.45 MLADI ZA MLADE
19.15 RISANKA
19.30 TV DNEVNIK
20.00 V. Ivanović: M.V., televizijska drama
21.05 KULTURNE DIAGONALE
21.45 MOZAIK KRATKEGA FILMA
22.00 TV DNEVNIK

2

17.10 TV dnevnik v madžarščini – 17.30 TV dnevnik – 17.45 Smešna družina – 18.00 Šola za junake – 18.15 Kulturne diagonale – 18.45 Športna oddaja – 19.30 TV dnevnik – 20.00 Aktualnosti – 20.30 24 ur – 20.40 Celovečerni film

TOREK, 20. XI.

JUGOBANKA

1

9.15 TV V ŠOLI: Kako nastane čoln, Ali ste vedeli, Dnevnik 10
10.00 TV V ŠOLI: Dokumentarni film, Glasbeni pouk, Začetki pismenosti
155 SOLSKA TV: Delitev dohodka po delu, Samoupravni akti in planiranje, Kaj je igrani film
17.15 POROČILA
17.20 SREČANJE OB PARTIZANSKI PESMI
Pod gornjim naslovom je bilo lani v Mariboru srečanje v okviru festivala Kurirček in tokrat si bomo lahko ogledali nastop več otroških in mladinskih pevskih zborov.
17.40 PISANI SVET: NE MARAM
Oddaja bo na prikupen način prikazala, česa vsega ne marajo dandanašnji otroci.
18.20 OBZORNIK
18.30 ODPOR ZA ŽICAMI
Beograjski televizijsci so pripravili reportažo o Mathausnu, taborišču smrti, v katerem so morili politične nasprotnike, Žide in številne priče zločinov nemških vojakov. Težaško garanje v kamnolomih, mučenje in ubijanje so preživeli tudi nekateri jugoslovanski interniranci, ki se zdaj neradi spominjajo tistega časa.
19.15 RISANKA
19.30 TV DNEVNIK
20.00 „TA ROŽINA DOLINA – REZIJA", dokumentarna oddaja
21.05 H. Fallada: ČLOVEK HOČE NAVZGOR
21.55 KOMORNA GLASBA SKOZI STOLETJA: MED KLASIKO IN ROMANTIKO
22.35 TV DNEVNIK

2

17.10 TV dnevnik v madžarščini – 17.30 TV dnevnik – 17.45 Pionirske TV novice – 18.15 Nove knjige – 18.45 Narodna glasba – 19.30 TV dnevnik – 20.00 Televizijska drama – 21.05 24 ur – 21.25 Znanost – 22.10 Beograjski festival jazza

SREDA, 21. XI.

JUGOBANKA

1

9.30 TV V ŠOLI: Za učitelje, Rišemo
10.00 TV V ŠOLI: Reportaža, Risanka, Kocka, kocka, Kratek film
17.25 POROČILA
17.30 Z BESEDO IN SLIKO – S. Makarovič: VRČEK SE RAZBIJE
17.45 POTOVANJE V DEŽELO LUTK
V osmi oddaji se bodo otroci seznanili s tem, kako se lutke premikajo s pomočjo vrvice. To lutkarsko tehniko bosta prikazala rožnati pelikan in klovn, ki se bo vozil na enem kolesu. Oddaja bi govorila tudi o načinu izdelovanja lutk iz plastičnih steklenic in barvnega papirja.
18.10 NE PREZRITE
18.30 OBZORNIK
18.40 ANSAMBEL MOSTOVI
Sarajevčani so sestavili ansambel, v katerem nastopajo glasbeniki in pevci, stari od dvajset do trideset let. Za ta leta pravijo, da so nekakšen most med mlado in odraslo generacijo, najraje pa izvajajo t. i. starogradske pesmi.
19.15 RISANKA
19.30 TV DNEVNIK
20.00 FILM TEDNA: MLADI ZMRZUJEJO TUDI POLETI, švicarski film
21.40 MAJHNE SKRIVNOSTI VELIKIH KUHARSKIH MOJSTROV
21.45 MINIATURE: PESNIK DANE ZAJC
22.05 TV DNEVNIK

2

17.10 TV dnevnik v madžarščini – 17.30 TV dnevnik – 17.45 Sezamova ulica – 18.15 Izobraževalna oddaja – 18.45 Glasbena oddaja – 19.30 TV dnevnik – 20.00 Izbor v sredo – 21.30 Zabavnoglasbena oddaja – 22.15 TV dnevnik

ČETRTEK, 22. XI.

JUGOBANKA

1

9.10 TV V ŠOLI: Na svidenje spomladi, Srednjeveška matematika, TV vrtec
10.00 TV V ŠOLI: Francoščina
10.30 TV V ŠOLI: Kemija, Risanka, Zemljepis
14.45 ŠOLSKA TV: Delitev dohodka po delu, Samoupravni akti in planiranje, Kaj je igrani film
Uvodni prispevek bo šolarje seznanil s sistemom delitev dohodka po delu, zatem pa bo govor o nepravilnem pojmovanju osebnih dohodkov o položaju delavca v združenem delu. Beseda bo tekla še o pomanjkljivostih nekaterih samoupravnih aktov ter o tem, kakšne so nevšečne posledice preveč splošnega planiranja, ki ne temelji na stvarnih možnostih. Zanimiv bo tudi zaključni prispevek, ki bo učencem prikazal bistvene sestavine igranega filma.
16.05 POROČILA
16.25 JAKEC IN ČAROBNA LUČKA
16.25 OLIMPIJA: LEVSKI–SPARTAK, prenos hokejske tekme
18.45 TEHTNICA ZA NATANČNO TEHTANJE
19.15 RISANKA
19.30 TV DNEVNIK
20.00 TRETJA RAZSEŽNOST
22.00 TV DNEVNIK

2

17.10 TV dnevnik v madžarščini – 17.30 TV dnevnik – 17.45 Otroštvo mladosti – 18.15 Izobraževalna oddaja – 18.45 Humoristični klub – 19.30 TV dnevnik – 20.00 3–2–1 . . . gremo – 23.00 Poročila

PRVI RADIJSKI PROGRAM

PETEK, 16. XI.

8.08 Z glasbo v dober dan. 8.30 Glasbena pravljica (L. Suhodolčan – P. Mihelčič: Dvanajst slonov). 8.46 Naši umetniki mladim poslušalcem. 9.05 Z radiom na poti. 12.10 Iz glasbene tradicije jugoslovanskih narodov in narodnosti. 12.30 Kmetijski nasveti (dr. Jože Ferčej: Gospodarsko križanje govedi dobiva večji pomen). 12.40 Pihalne godbe. 13.50 Človek in zdravje. 14.05 Orkestrske miniature. 14.25 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo. 15.30 Napotki za turiste. 15.35 Zabavna glasba) 8.00 Od arije do arije. 18.30 S knjižnega trga. 19.45 Minute z ansamblom Gorenjci. 20.00 Uganite, pa vam zaigramo! 21.05 Oddaja o morju in pomorščakih. 22.30 Besede in zvoki iz logov domačih. 23.05 Lirični utrinki. 23.10 Prostor za ponovitve. 0.05–4.30 Nočni program.

SOBOTA, 17. XI.

8.08 Pionirski tednik. 9.05 Z radiom na poti. 10.05 Sobotna matineja. 11.05 Zapojmo pesem. 11.20 Po republikah in pokrajinah. 11.40 Zapojte z nami. 12.10 Godala v ritmu. 12.30 Kmetijski nasveti (inž. Adi Svetličič: Industrijski lesni ostanki). 12.40 Veseli domači napevi. 14.05 Glasbena panorama. 15.30 Zabavna glasba. 17.00 Zunanjepolitični magazin. 18.00 Škatlica z godbo. 18.30 Mladi mladim. 19.45 Minute z Veselimi planšarji. 20.00 Sobotni zabavni večer 21.30 Oddaja za naše izseljence. 23.05 Lirični utrinki. 23.10 Portreti jugoslovanskih ustvarjalcev in poustvarjalcev zabavne glasbe. 0.05–4.30 Nočni program.

NEDELJA, 18. XI.

7.30 Zdravo, tovariši vojaki! 8.07 Radijska igra za otroke (Borislav Atanasković: Mitja milo). 8.32 Skladbe za mladino. 9.05 Še pomnite, tovariši? 10.05 Panorama lahke glasbe. 11.00 Pogovor s poslušalci. 11.10 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo. 13.20 Za kmetijske proizvajalce. 13.50 Pihalne godbe. 14.05 Humoreska tega tedna (H. Lokošek: Nagrada za življenjsko delo). 14.25 S popevkami po Jugoslaviji. 15.10 Listi iz notesa. 15.30 Nedeljska reportaža. 15,55 Pri nas doma. 16.20 Gremo v kino. 17.05 Popularne operne melodije. 17.50 Zabavna radijska igra (Adam Vučjak: Domači krap). 18.20 Godala v ritmu. 19.45 Glasbene razglednice. 20.00 V nedeljo zvečer. 22.20 Skupni program JRT. 23.05 Lirični utrinki. 23.10 Mozaik melodij in plesnih ritmov. 0.05–4.30 Nočni program.

PONEDELJEK 19. XI.

8.08 Z glasbo v dober dan. 8.25 Ringaraja. 8.40 Pesmi za mlade risarje in pozdravi. 9.05 Z radiom na poti. 12.10 Veliki revijski orkestri. 12.30 Kmetijski nasveti (dr. Marjan Ažnik: Možnosti za celovito analizo njivske zemlje v Sloveniji). 12.40 Pihalne godbe na koncertnem odru. 14.05 Pojo amaterski zbori. 14.25 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo. 15.30 Zabavna glasba. 18.00 Naša glasbena izročila. 18.25 Zvočni signali. 19.45 Minute z ansamblom Toneta Žagarja. 20.00 Kulturni globus. 20.10 Iz naše diskoteke. 21.05 Glasba velikanov. 22.20 Popevke iz jugoslovanskih studiev. 23.05 Lirični utrinki. 23.10 Za ljubitelje jazza.

TOREK, 20. XI.

8.08 Z glasbo v dober dan. 8.30 Iz glasbenih šol. 9.05 Z radiom na poti 12.10 Danes smo izbrali. 21.30 Kmetijski nasveti (Franc Pavlič: Kaj naj dprinašajo rejci in kaj strokovnjaki za boljšo plodnost krav). 12.40 Po domače. 14.05 V torak z mladimi. 15.30 Zabavna glasba. 18.00 Razgledi po slovenski glasbeni literaturi. 18.30 V gosteh pri zborih jugoslovanskih radijskih postaj. 19.45 Minute z ansamblom Slavka Žnidaršiča. 20.00 Slovenska zemlja v pesmi in besedi. 20.30 Tipke in godala. 21.05 Radijska igra (Gregor Strniša: Samorog). 22.20 S plesnim orkestrom RTV Ljubljana. 23.05 Lirični utrinki. 23.10 S popevkami po Jugoslaviji. 0.05–4.30 Nočni program.

SREDA, 21. XI.

8.08 Z glabo v dober dan. 8.30 Pisan svet pravljic in zgodb. 9.05 Z radiom na poti. 12.10 Veliki zabavni orkestri. 12.30 Kmetijski nasveti (inž. Milena Lekšan: Vzroki za nerodovitnost sadnih vrst). 12.40 Ob izvirih ljudske glasbene umetnosti. 14.05 Razmišljamo, ugotavljamo . . . 14.25 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo. 15.30 Zabavna glasba. 18.00 Zborovska glasba v prostoru in času. 18.15 Naš gost. 18.30 C. Francka preludij, arija in finale za klavir. 19.45 Minute z ansamblom Janeza Jeršinovca. 20.00 Koncert za besedo (Misel). 20.25 Novi posnetki violinskih skladb M. Lipovška. 21.05 Odlomki iz A. Dvoraka opere Rusalka. 22.20 Revija slovenskih pevcev zabavne glasbe. 23.05 Lirični utrinki. 23.10 Jazz pred polnočjo. 0.05–4.30 Nočni program.

ČETRTEK, 22. XI.

8.08 Z glasbo v dober dan. 8.30 Mladina poje. 9.05 Z radiom na poti. 12.10 Znane melodije. 12.30 Kmetijski nasveti (inž. Silva Avšič: Problemi pri žlahtnjenju fižola za zmje). 12.40 Od vasi do vasi. 14.05 Enajsta šola. 14.20 Koncert za mlade poslušalce. 14.40 Jezikovni pogovori. 15.30 Zabavna glasba. 18.00 Vsa zemlja bo z nami zapela. 18.15 Lokalne radijske postaje se vključujejo. 18.35 W. A. Mozarta Divertimento št. 1 za godalni trio. 19.45 Minute z ansamblom Mojmira Sepeta. 20.00 Četrtkov večer domačih pesmi in napevov. 21.05 Literarni večer. 21.45 Lepe melodije. 22.20 Plesna glasba iz jugoslovanskih studiov. 23.05 Lirični utrinki. 23.10 Paleta popevk jugoslovanskih avtorjev. 0.05–4.30 Nočni program.

Učilnica zgodovine se postopno odpira

Med obiskom delovne skupine CK ZKS v Dolenjskem muzeju v ospredju pogovora razvoj novega muzeja NOB

„Upamo, da bo ta zgradba postala hram, ki bo obiskovalcem, zlasti mladim, vedno znova, verno in prepričljivo odkrival zgodovinsko resnico o velikem dogajanju, iz katerega so zrasli naša svoboda, neodvisnost in sedanji družbeni napredek," je poudaril Bogdan Osolnik na slavnostni otvoritvi novega muzeja NOB in ljudske revolucije v Novem mestu. In še smo slišali, naj bi ta muzej ne bil samo hram in svetišče slavne preteklosti, le veličasten pomnik revolucije in žrtev, ki jih je dala Dolenjska. Svoje poslanstvo naj opravlja predvsem s tem, da bo izročila in izkušnje preteklosti hranil in razvijal za sedanjost in prihodnost. Postal naj bi učilnica zgodovine. „Zgodovina ni potrebna mrtvim", je menil Osolnik, „ampak je učiteljica živih. Iz nje narod črpa izkušnje in duhovno moč za nove preizkušnje in dosežke."

Ob otvoritvi je bil novi muzej prazen, obiskovalcem so ponudili na ogled le obsežno razstavo Jakčevih (partizanskih) grafik, vsebino, so dejali, bo dobil muzej leta 1979 in tej nalogi bodi namenjena vsa skrb tako programskega odbora kot samih delavcev Dolenjskega muzeja, ki je dobil novo zgradbo v upravljanje. Pod vsebino je bil mišljen ustrezen prikaz zgodovine NOB na Dolenjskem s stalno razstavo (zbirko) pomembnih dokumentov in vsem drugim, kar lahko ponazori revolucionarne dneve tega dela naše domovine.

To je bilo pred enim letom, ob lanskem dnevu republike. Pred letošnjim dnevom republike moremo ugotoviti, da je zgradba v glavnem še vedno prazna in da še ni začela služiti svojemu namenu, še posebno pa v njej ni na ogled kake razstave ali podobnega, kar naj bi ta muzej, ki se uradno šteje za oddelek NOB Dolenjskega muzeja, dobil na podlagi scenarija, k pisanju katerega so pritegnili vrsto znanih strokovnjakov. Tako stanje in razloge zanj so „odkrili" tudi člani delovne skupine CK ZKS pod vodstvom izvršnega sekretarja Franca Šalija, ko so se 8. novembra sestali s komunisti v Dolenjskem muzeju in drugimi predstavniki družbenopolitičnega ter kulturnega življenja novomeške občine.

Iz pogovora povzemamo, da je do neljubega zastoja pri prezentaciji revolucionarnih obdobij in še posebej dokumentov o NOB v novem muzeju prišlo v glavnem iz dveh razlogov: prvič, ker še do danes ni znano, kako veliko območje naj „pokriva" ta muzej (ali nekdanje novomeško okrožje OF ali Dolenjsko v njenih geografskih mejah), in drugič, ker je bil Dolenjski muzej kot matična ustanova pri prizadevanjih, da se oddelek NOB kot tak uredi in odpre javnosti, preveč osamljen in brez konkretne pomoči dejavnikov, ki bi muzeju kot kulturni ustanovi in hramu kulturne, zgodovinske in druge dediščine morali biti bolj naklonjeni, pa ne samo v besedah. Tu pa je tudi že kar neizprosen kadrovski problem.

Trenutno je glavna naloga postaviti stalno razstavo v za to določeni veliki dvorani novega muzeja in ponuditi obiskovalcem vsaj to, kar je v danih razmerah mogoče pripraviti. Anton Štampohar je omenil, da bo ta naloga morda opravljena do letošnjega 22. decembra, seveda pa se lahko zgodi, da bo stalna zbirka oziroma razstava odprta šele prihodnje leto. Urejanje take razstave je hudo odgovorna, pa tudi tenkočutna zadeva, saj mora sleherni eksponat (dokument) v zbirki trajneje „obsedeti", kot temu pravimo. Zato poteka pripravljanje ustreznih dokumentov, in sicer opravljanje nalog po scenariju, počasneje, vendar z „zgodovinsko" natančnostjo. Sprejeli so predlog, naj bi dela v novem muzeju potekala po srednjeročnem načrtu za pet let, katerega uresničevanje bi preverjali vsako leto.

V pogovoru skupine CK ZKS s komunisti Dolenjskega muzeja je prišlo na dan tudi nekaj grenkih resnic, ki zadevajo odnos okolja tako do dediščine v širšem pomenu, kot do obravnavanja zgodovine obdobja, ki mu je posvečen tudi novi novomeški muzej. Franc Šali je menil, da kaže odrivanje tega na rob manj pomembnega na precej gosto idejno meglo, to meglo pa je nujno razpihati. „Če že zavoljo drugega ne, zato pač, ker gre pri vsem tem za nemajhno odgovornost pred mladimi generacijami," je podčrtal.

Ema Muser je dodala: „Zdi se, da s pridobitvami revolucije včasih sploh ravnamo preveč mačehovsko. Tudi s svojim jezikom, ki je nedvomno eden od otrok te revolucije." I. ZORAN

VEČ KOT STO OBISKOVALCEV – Ob otvoritvi likovnih del Branka Suhyja se je v Dolenjski galeriji v Novem mestu zbralo več kot sto obiskovalcev. Uvod v razstavo je pripravila Melita Stele, kustodinja Moderne galerije iz Ljubljane. (Foto: J. Pavlin)

Nenehna sla po iskanju izraza

V Dolenjski galeriji razstavlja akademski slikar in grafik Branko Suhy svoja v zadnjih letih ustvarjena likovna dela – Prireditev potrdila pravilnosti razstavne politike

Dolenjska galerija v Novem mestu postaja žarišče sicer nerazgibanega kulturnega življenja. Od razstave do razstave se namreč ob otvoritvah zbere vse več obiskovalcev. In zdi se, da ta srečanja postajajo srečanja pravih ljubiteljev umetnosti, če že ne poznavalcev. Seveda ni moč prezreti tudi njihovega družabnega pomena, saj takih in podobnih prireditev v Novem mestu še kako manjka.

Vzroki večjega obiska galerije so v pravilni razstavni politiki vodstva novomeške galerije, ki se je odločilo, da bo v skladu s skromnimi možnostmi spremljalo sodobne likovne tokove v Sloveniji in zamejstvu.

Še največje pohvale pa je vredno, da so v taki razstavni politiki našli svoj prostor novomeški umetniki, kolikor jih pač je, pa seveda naši novomeški rojaki. Taka razstavna politika se je izkazala pravilna tudi pretekli petek, ko se je ob otvoritvi olj in grafik Branka Suhyja zbralo več kot sto obiskovalcev. Ob tem ni mogoče prezreti dejstvo, da so se na otvoritvi pojavili povsem novi obrazi, znani iz družbenopolitičnega življenja, kar kaže, da se odnos do umetnosti vendarle spreminja!

Če pustimo ob strani te „obrobnosti", potem moramo reči, da je še ne tridesetletni Branko Suhy z 10. samostojno razstavo, ki jo je pripravil v Dolenjski galeriji, znova presenetil tako občinstvo, kot tudi poznavalce. Res velja ugotovitev Melite Stele, ki je opravila uvod v razstavo, da se je Suhy navezoval na tradicijo slovenske grafične šole, kar se kaže tudi v uporabi tako zahtevnih tehnik, kot sta akvatinta in jedkanica, prav tako pa je tudi res, da je začel pri iskanju svojega lastnega izraza kmalu ubirati povsem svoja pota. Za Novomeščane so morda še posebej zanimive njegove upodobitve Novega mesta, za katerimi se verjetno skriva še veliko več kot zgolj navezanost na mesto, v katerem je preživel največ časa.

Povedati je še treba, da sta Dolenjski muzej in galerija Novo mesto ob razstavi izdala razkošen katalog, katerega izdajo je omogočilo več delovnih organizacij in ustanov. Katalog je stal 90.000 dinarjev, prodajali so ga po 50 dinarjev, kar niti ni tako malo, še posebej glede na število ne skopih mecenov.

Razstava del Branka Suhyja bo sicer odprta do 25. novembra, vsem, ki jih zanima delo ustvarjalcev, kakorkoli povezanih z Novim mestom, pa priporočamo, da si jo ogledajo.

J. SIMČIČ

Bo drugi krog boljši?

V novomeški občini se je začela druga sezona izobraževanja in usposabljanja delegatov v KS in OZD

V novomeški občini se je začel te dni drugi krog izobraževanja in usposabljanja delegatov v delovnih organizacijah in krajevnih skupnostih. Predavanja, ki imajo izrazito seminarski značaj (teoretičnemu „pouku" sledi takoj praktični del), prireja Zavod za izobraževanje kadrov v Novem mestu. Predavateljski aktiv sestavljajo njegovi zunanji sodelavci, pretežno pa ljudje, ki se z obravnavanimi področji ukvarjajo poklicno.

V minuli sezoni, ki je trajala od lanskega decembra do letošnjega aprila, so potekali seminarji za delegate 32 delovnih organizacij in 16 krajevnih skupnosti. Skupaj je bilo 80 oddelkov z več kot 3.000 slušatelji. Obisk seminarjev ni bil zadovoljiv, saj se je predavanj udeleževalo povprečno le 49 odstotkov prijavljenih slušateljev.

Podatki kažejo, da je bila najslabša udeležba na delegatskih seminarjih v industrijskih delovnih organizacijah (39 odst.), najboljša pa v šolah (73 odst.). Krajevne skupnosti so imele povprečno udeležbo 54 odstotkov. Odpovedale so predvsem krajevne skupnosti v Novem mestu, kjer je bil obisk komaj 44-odstoten.

Med prijavljenimi slušatelji v oddelkih je bilo 22 odstotkov članov ZK, toda pri obiskih seminarjev so tudi ti zatajili: njihova udeležba je bila le za bore dva odstotka boljša od udeležbe vseh slušateljev. Komunisti v industrijskih delovnih organizacijah so bili celo bolj nedisciplinirani kot drugi obiskovalci predavanj, saj je bila njihova poprečna udeležba le 36-odstotna.

Izobraževanje in usposabljanje delegatov ni zato, da bi ljudem kradlo ure prostega časa, ampak naj bi pripomoglo, da bodo delegati svojo delegatsko funkcijo opravljali tako, kot zahteva ustava. Seveda seminarji sami po sebi ne morejo pospešiti delegatskega in samoupravnega mehanizma, so lahko le povod, morda kvečjemu dogovor za to, kako bolje in ustrezneje delovati. Z boljšo udeležbo v drugem krogu naj bi dokazali, da je res tako.

I. ZORAN

Milijoni knjig

Ob prvem letu novega četrtstoletja Prešernove družbe

Prešernova družba že četrt stoletja izdaja posebno letno zbirko za vse svoje člane in naročnike. Do zdaj je v tej zbirki izšlo 182 knjig, katerih skupna naklada je dosegla skoraj 6,8 milijona izvodov. V zbirki romanov iz svetovne literature „Ljudski knjigi" pa je v dobrih dveh desetletjih izšlo 158 del v več kot milijon izvodih, medtem ko je šestindvajset letnikov revije „Obzornik" doseglo v 1,8 milijona zvezkov.

Tako je Prešernova družba poslala med slovensko ljudstvo več kot 9,7 milijona knjig in revij. S tem je izpolnila velik del naloge, ki ji jo je naložila OF ob ustanovitvi 1953. Poslanstvo te družbe je kajpak take vrste, da ne pozna zgornje meje, do katere si je potrebno prizadevati za čim višjo kulturno raven Slovencev. Že zato, je zapisano v programskih izhodiščih Prešernove družbe, ker smo se Slovenci v veliki meri prav po zaslugi naših pesnikov in pisateljev in celotne naše kulture obdržali kot narod. Zdaj lahko ugotovimo tudi to, da ta narod po svoji kulturnosti ne zaostaja za nobenim drugim, tudi ne za številnejšimi narodi v svetu ne.

Nezanimanje ali zavestno zanemarjanje?

„Samorastniška beseda" letos še ni bila dana na svetlo. Prva in edina letošnja številka te revije, ki jo izdaja trebanjska kulturna skupnost že pet let, bo prišla iz tiska decembra. V njej bodo pesniški in prozni prispevki dolenjskih avtorjev in sodelavcev iz drugih slovenskih območij. Revijo bodo popestrile reprodukcije del znanih likovnih samorastnikov.

Manj sreče ima Klub kulturnih delavcev v Kočevju s svojo revijo „Kočevski razgledi". Letošnja številka bi morala po napovedi iziti že maja, to pa se ni zgodilo niti kasneje, in tako pravzaprav nihče ne ve, ali bodo „Kočevski razgledi" letos zagledali beli dan ali ne. Nadaljnje izhajanje je po odhodu pesnice in predsednice kluba Marjance Colarič iz Kočevja še bolj negotovo. Je revija, ki je vrsto let opravljala pomembno kulturno poslanstvo na kočevsko–ribniškem območju in zadnje čase vključevala tudi sodelavce iz drugih območij, stopila na pot svojega konca?

Popolnoma pa je utihnila revija „Posavska srečanja", ki se je pojavila z velikimi ambicijami, vendar do svoje druge številke ni prišla. Kaže, da so tudi Posavci spoznali, da za izdajanje take publikacije ne zadostuje samo volja in obljube, da je potrebno tudi kaj drugega.

Še najbolj redno prihajajo med bralce „Dolenjski razgledi", ki izhajajo kot priloga Dolenjskega lista. „Dolenjski razgledi" so edina publikacija, namenjena velikemu območju južne Slovenije, ki poskuša biti zametek že najmanj dvajset let snujoče se osrednje dolenjske revije za družbena in kulturna vprašanja ter literaturo.

Tako stanje bode, ne izboljša pa se niti za ped, ker se za življenje revij nihče ne zavzame dovolj odločno in možato. Ali pa je morda res to, da imajo tisti, ki bi bili po funkciji prvi poklicani reševati to problematiko, predebelo kožo. Spet se je treba vprašati: Doklej tako?

I. ZORAN

kultura in izobraževanje

Deset let filmskega abonmaja

Novomeščani bodo ta jubilej proslavili s srečanjem filmskih ustvarjalcev Dolenjske

Te dni mineva deset let filmske vzgoje in abonmajskih filmskih predstav v Novem mestu. Odbor za filmsko dejavnost pri občinski Zvezi kulturnih organizacij se je odločil jubilej proslaviti. Kdaj bo to, še ni določeno, vendar vse kaže, da ne pred slovenskim kulturnim praznikom.

V okviru praznovanja bi radi pripravili srečanje filmskih ustvarjalcev Dolenjske od najstarejšega, Božidarja Jakca, ki se je v slovensko filmsko zgodovino zapisal z dokumentarnimi posnetki, do najmlajšega, Filipa Robarja – Dorina, asistenta na AGFRT v Ljubljani. V načrtu je tudi enourna predstava filmov, ki so jih ustvarili ali soustvarjali dolenjski avtorji.

Abonmajske filmske predstave se nadaljujejo v Novem mestu tudi to šolsko leto. Po šest predstav bo za srednješolsko in osnovnošolsko mladino. V okviru abonmajskih sporedov bodo predvajali domače in tuje filme. Ob vsaki predstavi bo izšel filmski list, iz katerega bodo gledalci lahko zvedeli za kratko vsebino predvajanega dela, kakšna je glavna ideja filma in katere so njegove dobre in slabe strani.

ZDAJ V DOLENJSKE TOPLICE – Razstavo del šesterice članov novomeškega likovnega društva Vladimira Lamuta bodo ob koncu tega tedna iz Laboda, kjer je bila na ogled od 2. novembra (od tam je tudi pričujoči posnetek), prepeljali v Dolenjske Toplice in jo odprli v prostorih tamkajšnjega mladinskega kluba.

Mali kulturni barometer

„JAZAVAC" V NOVEM MESTU – V ponedeljek in torek je gostovalo v Novem mestu satirično gledališče „Jazavac" iz Zagreba s komedijo Fadila Hadžića „Človek na položaju". Obakrat sta bili predstavi za abonma.

JANEZ PIPAN TUDI V DRAMI – Mladi slovenski režiser Janez Pipan, letošnji diplomant ljubljanske AGRFT, doma z Dolenjskega in štipendist novomeške kulturne skupnosti, se je preizkusil tudi v ljubljanski Drami, kjer so pod njegovim vodstvom naštudirali „Profesorja Klepca", znano delo Ferda Kozaka. Strokovna kritika je predstavo sprejela še kar dobro, zameri predvsem neke vrivke, češ da so prevpili osrednje dramatično dogajanje sredi predstave.

STIPLOVŠEK ŠE DO NEDELJE – Retrospektivna razstava slikarskih del Franja Stiplovška, ki jo je pripravil Posavski muzej v Brežicah, je odprta v ljubljanski Moderni galeriji in bo na ogled še do nedelje, 18. novembra. Predtem so omenjeno razstavo videli že v Mariboru.

OPERA NA OBISKU

V ponedeljek, 19. novembra bodo učenci osnovne šole v Mokronogu prisluhnili prirejeni izvedbi Donizettijeve opere „Don Pasquale". Nastopili bodo solisti ljubljanske Opere: Ladko Korošec, Sonja Hočevar, Rajko Koritnik, Marcel Ostaševski in Drago Čuden, ki jih bo s klavirjem spremljala Zdenka Čuden. To opero bodo v naslednjih dneh poslušali še učenci na Mirni in v Velikem Gabru, medtem ko so jo šolarji v Trebnjem že pred dnevi.

JUTRI V NOVEM MESTU: DR. TOPORIŠIČ O JEZIKU

V novomeški študijski knjižnici bo jutri ob 17. uri predaval dr. Jože Toporišič. Ta znani strokovnjak za slovenski jezik je dal svojemu predavanju zanimiv naslov „Upovedovanje". Pričakovati je, da bo predavatelj obravnaval nove poglede v jezikoslovni teoriji in praksi, zato vabi Slavistično društvo Dolenjske, da prisluhnejo Toporišičevi besedi tako učitelji slovenskega jezika kot drugi obiskovalci, ki sta jim pri srcu izraznost in razvoj naše materinščine.

emona globtour
turistična agencija – travel agency
novo mesto

KRKA

na potepanje po klasični Grčiji

letalo, 8 dni (od 25. januarja do 1. februarja (1980), cena 6.600 din

na smučanje in zimsko rekreacijo

v domovini

BLED (ZATRNIK), KRANJSKA GORA, KALIČ, LUČE, VRSAR, PORTOROŽ, POREČ, PRIMOŠTEN in po zelo ugodnih cenah HVAR (3 tedenski aranžma samo od 1.820 do 2.030 din)

v tujini

REICHENFELS, KLIPPITTHOERL, NASSFELD, ST. JAKOB, LIENZ, WEISSBRIACH, SILLIAN, PEČE, BAD – KLEINKIRCHHEIM, KRONPLATZ, GITSCHBERG, SAN GIORGIO, ANDALO, SAN MARTINO DI CASTROZZA, MAUTERNDORF.

VABIMO VAS

na strokovno ekskurzijo

BIRMINGHAM – LONDON,
letalo, XXXVIII mednarodni gradbeni sejem – INTERBILD, 4 dni odhod 4. decembra

MUENCHEN, – mednarodni sejem BAU 80, avtobus, 3 dni, odhod 16. januarja 1980.

za dan republike po domovini in v tujino

PRIMOŠTEN, lasten prevoz, od 28. novembra do 2. decembra
– AZURNA OBALA
avtobus, 4 1/2 dni, od 28. novembra do 2. decembra
– DUNAJ
avtobus, od 30. novembra do 2. decembra
– DUNAJ – BRATISLAVA – BUDIMPEŠTA
avtobus, 4 dni, od 29. novembra do 2. decembra
– PARIS
letalo, 3 dni, od 30. novembra do 2. decembra

na silvestrovanje

v domovini

– BLED, POSTOJNA – KALIČ, PORTOROŽ, POREČ, VRSAR, PRIMOŠTEN, HVAR, JELSA, LUČE,

v tujini

– BRATISLAVA, ATENE, BUDIMPEŠTA, LADO di GARDA

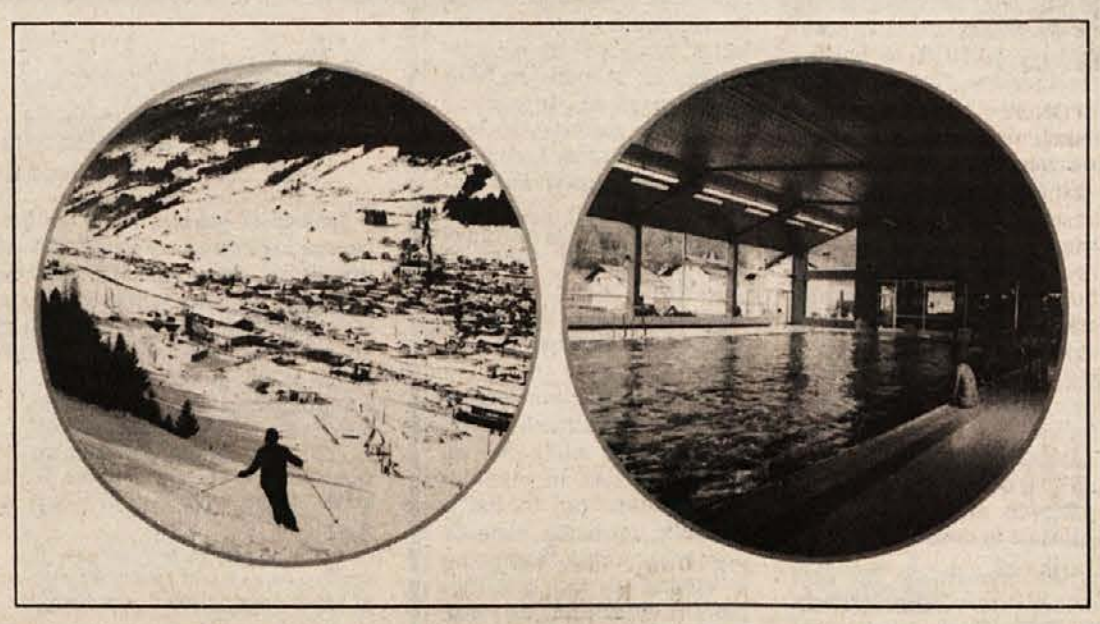

posebna ugodnost

NAJEMANJE RENT A CAR VOZIL, PRODAJA LETALSKIH KART ZA DOMAČE IN TUJE LINIJE IN PRODAJA ŽELEZNIŠKIH VOZOVNIC ZA SPALNIKE.

informacije in prijave

GLOBTOUR
NOVO MESTO, Cesta komandanta Staneta 19,
telefon: (068) 25–789

NOVO ZA STARO

Imate smuči, lahko tudi z vezmi, stare največ 3 leta in dolžine do 200 cm, ki jih ne potrebujete več?

Take smuči vam v ŠPORT SERVISU v kletnem nivoju Trgovske hiše Maximarket (za restavracijo MAXIM) oceni strokovnjak.
Ocenjeno vsoto vam bomo upoštevali pri nakupu v športnem oddelku Trgovske hiše Maximarket.
Ob nakupu smuči in vezi vam opravimo brezplačno montažo.

Preden se odločite, zahtevajte informacije, lahko tudi po telefonu (061) 23–681, interno 89.

DELOVNI ČAS ŠPORT SERVISA: od 9. do 12. in od 15. do 20. ure, ob sobotah od 9. do 12. ure. Ob nedeljah in praznikih: zaprto.

trgovska hiša maximarket LJUBLJANA, Trg revolucije 1

M Mercator turist

Vse poti vodijo v RIM

Prevoz z letalom, potovanje traja 3 dni, odhodi pa so 21., 23., 25., 27. in 29. novembra.

Romantična in zelena IRSKA

To potovanje pripravljamo v sodelovanju z revijo STOP. Na Irsko boste poleteli z letalom za dan Republike. Potovanje bo trajalo 3 dni, odhod pa je 29. novembra.

INFORMACIJE IN PRIJAVE:
M – Turist MERCATOR, Aškerčeva 3, Ljubljana, telefon: (061) 22-720 in
GENERALTURIST poslovalnica Ljubljana, Gosposvetska 7, Ljubljana, telefon: (061) 21–206.

SMUČARJI!

SMUČARJI, POZOR!

Obveščamo vse člane SMUČARSKEGA DRUŠTVA ROG
Novo mesto, da bo občni zbor 19. novembra ob 17. uri v sindikalnem domu, Društveni trg 2.

OGLAŠUJTE V DL!

SOZD SAP VIATOR
DO VIATOR LJUBLJANA
TOZD TOVORNI PROMET, n. sub. o., Ljubljana

oglaša prosta dela in naloge

VEČ VOZNIKOV za tuzemski in mednarodni transport

POGOJI: poklicna šola za voznike motornih vozil, CE kategorija, praksa zaželena

Ponudbe s kratkim opisom dosedanjega dela pošljite v roku 15 dni na naslov:

SOZD SAP VIATOR
Kadrovski oddelek
61000 Ljubljana
Celovška 166

INTEREXPORT Ljubljana
INEX Potovalna agencija

POTOVANJA OB DNEVU REPUBLIKE:

TUNIZIJA, Hammamet, 3 dni, odhod 24. 11.
TUNIZIJA, OAZA TOZEUR, 3 dni, odhod 22. 11.
MUENCHEN, bus, 3 dni, odhod 30. 11.
RIM, letalo-bus, 3 dni, odhodi 28. in 30. 11.
PADSKA NIŽINA – MUZEJI IN INAKOTEKE, bus, 4 dni, odhod 29. 11.
MADEIRA, 8 dni, odhod 25. 11.

SILVESTROVANJA:

GARDSKO JEZERO, 4 dni, odhod 30. 12.
MADEIRA, 3 dni, odhod 30. 12.

ZIMSKE POČITNICE:

– AVSTRIJA: BELO JEZERO DORFGASTEIN
– ITALIJA: SESTO (Dolomiti)
– ČEHOSLOVAŠKA: NOVA LESNA (VISOKE TATRE)
– LIECHTENSTEIN: MALBUN
Smučarski 7-dnevni paketi so prilagojeni zimskim šolskim počitnicam od 12. 1. do 9. 2. 1980.

INEX Novo mesto prodaja tudi letalske karte za naročene polete z letali DLC Novo mesto

*PRODAJAMO letalske vozovnice za INEX in JAT domače proge

PRIJAVE IN INFORMACIJE:
INEX Ljubljana, Titova 25, tel.: 312-995, 327-947
INEX Maribor, Volkmerjev prehod 4, tel.: 24-571, 24-579
INEX Novo mesto, Novi trg 4, tel.: 23-773
AP Nova Gorica, Tolmin
Alpetour Kranj, Škofja Loka, Radovljica
IZLETNIK Celje, Velenje, Žalec
SAP Trbovlje, Zagorje

PONOVITI ZGODOVINO – Novomeške odbojkarice, lanskoletne članice II. zvezne odbojkarske lige, so bile nekaj let v ženskem republiškem odbojkarskem vrhu. Ko so ekipo zapustile nekatere starejše in bolj izkušene igralke in jo je zapustil tudi trener, vrsta ni več napredovala, kar dokazuje tudi izpad iz drugoligaške konkurence. Kaže pa, da so se tudi za žensko odbojko začeli novi časi. Vrsto je ponovno prevzel prof. Janez Mohorčič, po osnovnih šolah delujejo odbojkarski krožki, in verjetno ni daleč čas, ko bo ženska vrsta prav kmalu ponovila nekdanje uspehe.

Slava metliške košarke bledi

Tretji zaporedni poraz lanskih članov superlige – Novomeščani zmagujejo naprej, v polfinalu pokalne tekme pa so morali priznati Slovanovo premoč

Košarkarske vrste so minulo soboto odigrale 3. kolo, v katerem ni prišlo do večjih presenečenj. Najboljša vrsta na Dolenjskem še naprej prepričljivo zmaguje, ekipi iz Podbočja in Metlike pa sta morali ponovno priznati premoč boljših igralcev. Kočevci so sobotno srečanje zaradi zamuče postojnskih košarkarjev preložili.

ŽALEC – NOVO MESTO 83:111 (40:64)

Rezultat srečanja dokazuje, da sta vrsti zanemarili obrambo. Novomeščani so bili v tekmi, ki si jo je ogledalo okoli 50 ljubiteljev košarke, precej boljši, čeravno so igrali z močno pomlajeno vrsto. Z novo prepričljivo zmago so se še bolj utrdili na 1. mestu v skupini C.

Novo mesto: P. Seničar 32, Župevec 20, Ivančič 15, Beg 12, Rihar 10, Lekše 14 in Koman 14.

RUDAR – PODBOČJE 112:64 (58:26)

Novinci v republiški košarkarski ligi so doživeli nov poraz. Domači igralci, ki so v kolu pred tem močno izgubili v Novem mestu, so s hitro in trdo igro povsem nadigrali goste in so s 4 točkami trenutno na drugem mestu.

Podbočje: Prah 4, Kostrevc 4, T. Granc 1, Kodrič 5, Jurečič 22, Strgar 12, Jazbec 7 in Zupančič 9.

ZLATOROG – BETI 69:65 (31:33)

Metliški košarkarji sso izgubili že tretjič zapored. Tokrat so nastopili z močno pomlajeno vrsto, ki pa ji ni uspelo premagati najslabše ekipe v ligi. Po novem porazu je „Beti na zadnjem mestu in edina brez točk.

„Beti": Gršič 16, Janjac 4, Žabčič 7, Kremesec 13, Vivoda 17 in Strahinič 2.

NOVO MESTO – SLOVAN 84:112 (37:61)

Sredi minulega tedna je bila v novomeški športni dvorani polfinalna košarkarska tekma na področju Slovenije. Domači igralci so z uvrstitvijo med štiri najboljše klube dosegli na tem področju največji uspeh. Kaj več jim je preprečila v sredo zvečer razpoložena ekipa Slovana. Šele v drugem polčasu so domači zaigrali nekoliko bolje v napadu in uspešneje v obrambi in preprečili, da bi jih gostje odpravili s katastrofalno razliko.

Novo mesto: P. Seničar 20, Jarman, Cerkovnik 8, Besednjak 3, Munih 16, Hrovatič, Ivančič 10, Skube, S. Seničar 8, Beg, Župevec 7 in Plantan.

KOŠARKARSKI DERBI

V prihodnjem kolu slovenske košarkarske lige bo v Novem mestu dolenjski derbi: pomerili se bosta vrsti Novega mesta in Podbočja. Trener domačih Slavko Kovačevič bo imel ponovno priložnost, da pošlje v košarkarski ogenj najmlajše igralce, zakaj zmaga v tej tekmi ni vprašljiva. Metličani se bodo doma pomerili z Rudarjem in obeta se jim četrti poraz, Kočevce pa čaka težka tekma: igrajo s Tomosom.

NOVO MESTO – ŽELJEZNIČAR 100:93 (52:45)

Tudi v povratni prijateljski tekmi so Novomeščani premagali karlovške igralce. Domači so dobro začeli in vodili z devetnajstimi koši, razliko pa je gostom uspelo zmanjšati s presingom. V drugem polčasu je bilo srečanje povsem izenačeno. Pri domačih niso nastopili Besednjak, Ivančič in Plantan.

Novo mesto: P. Seničar 13, Cerkovnik 8, Munih 34, Hrovatič 2, S. Seničar 15, Beg 11, Župevec 9, Šupič 8.

F. BEG

BARTOLJ PRVI

Konec minulega tedna je predstavnik trebanjskega Mercatorja Janez Bartolj dosegel enega svojih večjih uspehov. Na izredno močnem turnirju je podrl 895 kegljev in osvojil drugo mesto. Vrstni red: 1. Semprinožnik (Kamnik) 924, 2. Bartolj (Mercator) 895, 3. Jesih (Medvode) 889 itd.

N. G.

KEGLJANJE: DALMACIJA IN BAŠKOVCEVA OSMI

Novomeški najboljši ženski kegljaški par Dalmacija in Baškovceva sta se po uspehu na republiškem prvenstvu udeležili 15. državnega prvenstva. Nastopilo je 34 dvojic iz Hrvatske, Bosne in Hercegovine, Vojvodine, Srbije in Slovenije. Tekmovanje je bilo v Ljubljani, zmagali pa sta članici Tekstilca Krištofova in Brajkovićeva, ki sta podrli 832 kegljev. Novomeški par se je uvrstil na osmo mesto (782) in dosegel največji svoj in klubski uspeh.

VUKŠINIĆ–VESEL DESETA

Na državnem prvenstvu v kegljanju za mladinske pare sta novomeška tekmovalca Vukšinič in Vesel zasedla dobro deseto mesto. Zmagala sta Ljović–Zelinac (Osijek), ki sta podrla 1783 kegljev, Dušan Vukšinič in Igor Vesel pa 127 kegljev manj.

INVALIDSKI ŠPORT: NOV USPEH NOVOMEŠČANOV

10. novembra so se športniki kegljači iz Medobčinske organizacije slepih in slabovidnih Novo mesto udeležili republiškega prvenstva v Mariboru. Dolenjci so ponovno dokazali, da so med najboljšimi v republiki, kar dokazuje lep pokal za osvojeno drugo mesto med ekipami, 1. mesto in zlata medalja Nežke Furlanove ter srebro Antona Goršaka. Udeležbo novomeških kegljačev je omogočil Medobčinski svet SZDL Novo mesto.

Šport

KRŠKO: ODLIČNE KARATEISTKE

Članice Karate kluba Nuklearna iz Krškega so na nedavnem republiškem prvenstvu osvojile prvo mesto in se uvrstile na tekmovanje najboljših vrst v Jugoslaviji. Ekipno prvenstvo je bilo 10. novembra v Danilovgradu pri Titogradu. Najboljša slovenska ekipa je presenetila, saj je v izredno močni in izenačeni konkurenci pod vodstvom trenerja Ljuba Božovića osvojila prvo mesto. Vrstni red: 1. Nuklearna, 2. Borac (Čačak), 3. Georgij Dimitrov (Skopje) itd. V konkurenci posameznic Franja Pavlin, Irena Kokotec in Sonja Pislak, vse tri izredno obetavne tekmovalke, niso požele večjega uspeha.

POREDOŠ VODI

Po 8. kolu šahovskega prvenstva Novega mesta je vodstvo prevzel lanski prvak Poredoš, ki je premagal do sedaj vodilnega Toneta Škerlja. Vrstni red: Poredoš (6), Stokanovič (5,5), Istenič, Milič; T. Škerlj (5), M. Golobič, B. Škerlj, N. Lončarević, Pucelj, D. Plut in Žvagen (4,5) itd. Pomembnejši rezultati 7. in 8. kola: Poredoš–Škerlj 1:0, Istenič–Žvagen 1:0, Stokanovič – Lončarević remi, Plut – Pucelj remi, B. Škerlj – Avsec 1:0, Poredoš – Stokanovič remi itd.

J. UDIR

PUCLJEVA ŠESTA

V telovadnici ŽIC na Jesenicah in v dvorani Partizana na Taboru v Ljubljani sta bili konec minulega tedna pregledni gimnastični tekmovanji tretje in četrte selekcije. Gimnastična turnirja sta obenem veljala kot izbirni tekmi za pionirski pokal in za sestavo mladinskih reprezentanc Slovenije. V konkurenci tekmovalk tretje selekcije so nastopile tudi Dolenjke, najbolje pa se je izkazala Pucljeva, ki je s 34,70 točk osvojila šesto mesto.

ALBA, MAKŠE, MEZGEC

Krčani so pripravili tudi kegljaško revijo za ženske, na kateri se je pomerilo 20 tekmovalk. Vrstni red: 1. Alba (Krško) 427, 2. Makše (Novo mesto) 420, 3. Mezgec (Mercator) 398, 4. Poljak (Novo mesto) 382, 5. Jurman (Brežice) 382, 6. Petič 380, 7. Bibič (obe Krško) 376 itd.

N. G.

Novomeščanom boj kandidatov

Odbojkarska vrsta novomeškega Pionirja brez težav odpravila neposrednega tekmeca za vrh Izolo – Tretja zmaga Krke – Kočevke še naprej brez prvenstvenih točk

Na nekaj minulih prvenstvenih tekmah Dolenjci ob morju niso imeli posebnega uspeha. Tokrat so vase zaverovane Primorce nadigrali v vseh pogledih. Zmagale so tudi igralke Krke, z malo več športne sreče pa bi lahko do prvih prvenstvenih točk prišle tudi Kočevke.

IZOLA – PIONIR 0:3 (–12, –11, –7)

V boju kandidatov za vrh so bili domači prepričani, da bodo dosegli novo zmago. Povedli so kar 8:3, njihovo igro pa je z glasnim navijanjem spremljalo še okoli 200 gledalcev. Vendar gostov vodstvo in glasni navijači niso motili. Z zbrano igro in natančnimi udarci so se domačim vse bolj približevali in osvojili prvi set. Z dobro igro ob mreži so nadaljevali tudi v drugem in tretjem nizu in brez težav nadigrali favorite v tem srečanju. Ravno z zmago nad Izolo so dolenjski odbojkarji ponovno dokazali, da so ob Bovcu najresnejši kandidati za republiški odbojkarski vrh. Za novo lepo zmago so zaslužni vsi igralci.

Pionir: Plut, Primc, Pucelj, Muhič, Škrbe, Brulec, Kosmina, Babnik, Graberski, Kolarič

KRKA – GORJE 3:2 (–12, –14, 5,5,10)

Srečanje med igralkami „Krke" in Gorij si je ogledalo le okoli 30 gledalcev, ki so bili priča dokaj slabi odbojki. Navzlic temu je bilo srečanje zaradi izenačenosti zanimivo. Prva dva niza so dobile gostje, v nadaljevanju pa so domačinke igrale bolje v polju, predvsem na mreži, ter hitro izenačile. V odločilnem nizu so bile gostje ponovno boljše, a že razigranih Novomeščank, pri katerih sta se izkazali Urbančičeva in Zevnikova, niso mogle premagati.

„Krka": Rajer, Zevnik, Boh, Brajer, Urbančič, Vidljinović, Suša in Krnc.

TABOR – KOČEVJE 3:2 (8,12, –12, –13,6)

V derbiju dna bi lahko gostje z malo več športne sreče celo presenetile. V slabi tekmi, ki je redkim gledalcem postregla z živčno in raztrgano igro, so z 2:0 povedle Ljubljančanke, gostje so izenačile, v nadaljevanju pa so zaradi neizkušenosti ponovno povsem popustile in doživele letošnji peti zaporedni poraz.

Kočevje: Jakel, Stopar, Šeraj, Veršič, Pogorelec, Vidmar, Lapuh, Šolar, Ahac.

ZANESLJIVA PIONIRJEVA ZMAGA

V prihodnjem kolu slovenske odbojkarske lige–zahod igrajo novomeški odbojkarji doma. Pomerili se bodo s slabo vrsto Plamena in v tem srečanju bodo lahko igrali tudi mlajši in neizkušeni mladinci, ki jih je v nasprotju s prejšnjimi leti na klopi za rezervne igralce vedno dovolj. Kočevke bodo zagotovo doživele šesti poraz, saj igrajo z Bledom, Novomeščanke pa igrajo v Ljubljani s Taborom in bi se lahko vrnile domov s četrto zmago.

V REPREZENTANCI TRIJE NOVOMEŠČANI

Minuli teden je bil v Vidmu (Italija) večji odbojkarski turnir, na katerem so igrale reprezentance mestnih univerz iz Trsta, Celovca, Milana in Ljubljane. V ekipi Univerze Edvarda Kardelja iz Ljubljane so nastopili tudi trije člani novomeškega odbojkarskega kluba Pionir, in sicer Brulec, Kosmina in Primc. Selektor študentske vrste je bil Viktor Krevselj.

1. NOVO MESTO

V počastitev sevniškega občinskega praznika je domače kegljaško društvo pripravilo turnir, na katerem je nastopilo sedem ekip. Nastopile so v borbenih disciplinah.

Rezultati: 1. KD Novo mesto 574 podrtih kegljev, 2. KK Partizan (Brežice) 559, 3. KD Rudi Kepa (Sevnica) 514, 4. KK Krško 504 itd.

SEVNIČANI NAJBOLJŠI

V okviru programa praznovanja sevniške občine so domači šahisti pripravili posamično in ekipno šahovsko prvenstvo za I. memorial Dušana Breliha. Rezultati, ekipno: 1. ŠK Milan Majcen 21,5 tiček, 2. OOS Kopitarna 21,5, 3. OOS Konfekcija Lisca 18,5 itd; posamezno: 1. R. Blas 11 točk, 2. Derstvenšek 10, 3. Kolman 9,5, 4. J. Blas 9,5, Furlan 8,5, 6. Pfeifer 8, 7. Šoper 7,5, 8. Belak 6,5, 9. Jo. Blas 6 itd. Memorialna pokala so tako osvojili igralci domačega kluba in Rudi Blas.

SMUČARSKI SEJEM

Športno društvo Slovan iz Ljubljane je včeraj odprlo tradicionalni smučarski sejem „Ski–expo". Ljubitelji smučanja bodo lahko na desetem sejmu kupovali in prodajali do 18. novembra.

STARI TRG NAJBOLJŠI

ŠSD Dragatuš je pripravilo občinsko prvenstvo v rokometu, na katerem je nastopilo pet ekip v obeh kunkurencah. Rezultati – pionirke: 1. Stari trg, 2. Dragatuš, 3. Semič, 4. Vinica, 5. Črnomelj; pionirji: 1. Stari trg, 2. Črnomelj, 3. Dragatuš, 4. Semič, 5. Vinica.

ČEZ RAŠICO

ŠD Novinar in ZTKO Ljubljana – Bežigrad sta pripravila 28. oktobra tradicionalni pohod čez Rašico, katerega se je udeležilo več kot 300 občanov. Rezultati, tekmovalni pohod (13 km): 1. 49:27,49, rekreativci: 1. Mlinar 53:27,20; množični pohod (8 km): 1. Novak 40:25 itd.

METLIKA – Pred kratkim so se v Metliki zbrali predstavniki kegljaških klubov iz Novega mesta, Metlike in Trebnjega. Pogovarjali so se o reorganizaciji kegljaškega športa v regiji, predlagali so izvolitev novega izvršnega odbora kegljaške podzveze in povabili k sodelovanju kegljače iz Črnomlja. Metličani in Trebanjci so ob koncu kritizirali svoja kegljišča, ki so za tekmovanja skrajno neprimerna.

PRIJATELJ NAJBOLJŠI

V Krškem so prejšnji teden pripravili revijo kegljačev, na kateri je presenetljivo zmagal domači Prijatelj. Vrstni red: 1. Prijatelj (Krško) 895, 2. Bratož 894, 3. Turk (oba IMV) 893, 4. Vanič (Krško) 883, 5. Vukšinič (Pionir) 871, 6. Štupar (Metlika) 862, 7. B. Vesel (Krka) 860 itd.

Črnomaljski nogometaši vnovič zmagali

Enajsterica NK Bela krajina na tretjem mestu

Minuli sneg je še najbolj zagodel nogometašem. Medtem ko so se ekipe ostalih športov srečevale le s prometnimi težavami, so morale enajsterice v slovenskih ligah igrati na močno zasneženih igriščih. Novomeški in kočevski nogometaši so morali tekmi celo preložiti.

TABOR–JADRAN – BELA KRAJINA 1:2 (0:1)

Črnomaljski nogometaši so v Sežani z dobro igro prišli do novih prvenstvenih točk. Na tujem so dobro igrali, nevarni pa so bili predvsem iz hitrih protinapadov. Zamerimo jim lahko le to, da so igri v obrambi posvetili manj pozornosti, kar bi se jim nekajkrat skoraj maščevalo. Na njihovo srečo so bili domači napadalci nespretni in so zamudili vrsto priložnosti, da premagajo sicer dobrega vratarja Goršeta.

Prvi zadetek za goste je v 24. minuti dosegel Kramarič, domači pa so v 10. minuti drugega polčasa izenačili. Le šest minut kasneje je Weiss z natančnim strelom drugič premagal domačega vratarja in gostje so zasluženo zmagali. Po enajstih odigranih tekmah so Belokranjci z 11 točkami na dobrem tretjem mestu.

Bela krajina: Gorše, Kapš, Simčič, Zupančič, Vršnjak, Frulič, Domiš, Kramarič, Štefanič, Weiss, Ščurk.

DOLENJSKI DERBI

V nedeljo bo v Črnomlju nogometni derbi slovenske zahodne nogometne lige. Pomerili se bosta ta čas najboljši ekipi z našega konca: Bela krajina in Kočevje. Ker se gostje resno bojujejo za 1. mesto, se obeta zanimiva tekma. Zmagala bo bolj srčna enajsterica. Novomeščani v prihodnjem kolu počivajo.

Na počitek po enajstih tekmah

Člani in članice republiške lige odigrali jesenski del – Ribničani odpravili Jelovico – Od slovenskih ligašev najboljše Kočevke, ki so za zdaj druge

Rokometaši in rokometašice v slovenski rokometni ligi so v soboto in nedeljo končali jesenski del prvenstva. Vseh tekem niso odigrali, ker je marsikatero ekipo na vožnji na tekmo presenetilo izredno slabo vreme. Ekipe z Dolenjskega tokrat niso dosegle vidnejših rezultatov, razen mlade vrste iz Kočevja, ki je zaenkrat na drugem mestu. Član II. zvezne rokometne lige Inles je konec minulega tedna dosegel zmago.

INLES – JELOVICA 24:22 (13:13)

Boj med stalnima tekmecema si je ogledalo okoli 300 gledalcev. Videli so povprečno srečanje, v katerem so bili domači le malo boljši od borbenih gostov. V odločilnih trenutkih so domači odlično igrali v obrambi, povedli 23:21 in obdržali prednost do konca srečanja. V domačem moštvu lahko pohvalimo razpoloženega Križmana, ki je dosegel kar 11 zadetkov.

Inles: I. Kersnič, Križman 11, D. Ilc 1, J. Ilc 4, Fajdiga, Kalajdžič 1, Karpov, Troha, Ambrožič 4, Mate, Putre 3 in Kljun.

SEVNICA – ČRNOMELJ 20:26 (12:14)

V derbiju dna so se izkazali gostujoči igralci, ki so dokaj presenetljivo premagali domače rokometaše. Prvenstveno srečanje je bilo dokaj izenačeno, v obeh polčasih pa so bili Belokranjci boljši in so po prvem delu prvenstva pristali na 10. mestu.

INLES – POLET 22:26 (11:15)

Republiška Inlesova ekipa je imela v gosteh ta čas najboljšo vrsto v republiški ligi. Čeravno so domačini nastopili oslabljeni, so jesenskim prvakom povzročili precej težav, zlasti v drugem polčasu. Vendar presenečenja niso mogli pripraviti.

BREŽICE – PEKO (neodigrano)

ŠENTJERNEJ – NOVO MESTO 10:21 (5:9)

V dolenjskem derbiju ženske republiške lige so Novomeščanke dosegle novo zanesljivo zmago. Od devetih srečanj so jih Štrukljeve varovanke pet dobile in so po prvem delu na 4. mestu.

LISCA – SLOVAN (neodigrano)

INLES GRE V ZAGREB

V 11. kolu II. zvezne rokometne lige–zahod igrajo Inlesovi rokometaši v Zagrebu z istoimenskim moštvom. ‚Lesarje' čaka težko srečanje, vendar morajo zaradi spodrsljajev v minulih kolih igrati na vse ali nič. V primeru, da tekmo izgubijo, bodo stik z vrhom tabele močno izgubili.

Akademija kot opozorilo

Na prireditvi v Sevnici podelili 18 Bloudkovih značk – Obnovljena telovadnica pretesna

V okviru športnih tekmovanj, s katerimi so počastili praznik sevniške občine, je sodeloval tudi domači Partizan. 7. novembra je pripravil telovadno akademijo. Na začetku uspele prireditve je predsednik sevniške telesnokulturne skupnosti Borut Bizjak podelil kar 18 Bloudkovih značk in priznanj najbolj zaslužnim telesnokulturnim delavcem. Zlato značko so dobili Lojzka Avsec, Drago Bizjak in Jožko Papež, srebrno Alojz Anzelc, Miloš Dernovšek, Alojz Motore, Lado Kozamernik in Franc Požek, bronasto pa Drago Cigler, Boris Debelak, Alojz Derstvenšek, Andreja Flajs, Ivan Novak, Bojan Novšak, Anica Perme, Alojz Pirc, Edi Rauter in Marjan Zaman.

Nato so po enoletnem premoru svojo dejavnost predstavile vrste Partizana od cicibanov do pionirjev. Vse vrste vodijo Janja Starič, Anči Kovač, Zdravko in Srečko Gole ter Marjana in Darja Rataj. Celoten telovadni program je popestrila telovadna vrsta iz Brežic z nastopom v parterju in na drogu. Predstavili so se tudi karateisti, ki jih vodi Jani Krivec, prireditev pa so popestrili najboljši slovenski igralci badmintona Stane Koprivšek, Matjaž Zaletel, Marko Šega, Lučka Križman in Marjeta Kovač.

Lepa prireditev je nehote opozorila na dejstvo, da je obnovljena telovadnica primerna za vadbo, skrajno neprimerna pa za gledalce. Svoj čas so bili Sevničani tik pred tem, da bi se na referendumu odločili za gradnjo novega prepotrebnega objekta. Žal referendum takrat ni uspel. Kaže pa, da je sedaj le vprašanje časa, kdaj ponovno razpisati referendum za sodobnejši športni objekt. Pri tem bo vsekakor potrebno več dela organizatorjev, ki morajo občane prepričati o koristnosti takega objekta.

EDI RAUTER

VAŠA ZGODBA

Menda ni nikogar, ki bi v svojem življenju ne doživel česa prijetnega, presenetljivega, nenavadnega, žalostnega, česa, kar se da zaokrožiti v zgodbo. Zima prihaja, večeri se daljšajo, spomini se prebujajo. Izkoristite svoj prosti čas in napišite zgodbo, ki vam leži na srcu. Primite pero v roke in opišite dogodek, ki se je pripetil vam, vašim znancem, prijateljem ali ste slišali o njem ali pa ste si ga domislili, ko ste dali domišljiji krila.

Vaše pero je vredno 1000 din

Uredništvo Dolenjskega lista ponovno razpisuje natečaj za VAŠO ZGODBO. Natečaja se lahko udeleži vsakdo s poljubnim številom zgodb, vendar posamezen prispevek ne sme presegati obsega treh tipkanih strani normalnega tipkopisa. Posebna komisija bo vsak prispevek vestno prebrala, ocenila, nato pa predlagala prispevke za nagrade. Izbrane zgodbe bodo prejele 5 denarnih in 10 knjižnih nagrad:

1. nagrada 1000 din
2. nagrada 700 din
3. nagrada 500 din
4. nagrada 400 din
5. nagrada 300 din.

Seveda bomo objavili čim več poslanih zgodb, ne samo nagrajene, vsako objavljeno zgodbo pa bomo honorirali z 200 dinarji.

Izvirne, še neobjavljene prispevke pošljite na naslov: Uredništvo Dolenjskega lista, Ulica talcev 2, p.p. 33, 68000 Novo mesto, najkasneje do 15. januarja 1980.

UREDNIŠTVO

LJUBLJANSKA BANKA
TEMELJNA DOLENJSKA BANKA
NOVO MESTO
DELOVNA SKUPNOST
KOMISIJA ZA DELOVNA RAZMERJA

OBJAVLJA ZA NEDOLOČEN ČAS IN S POLNIM DELOVNIM ČASOM NASLEDNJA DELA OZ. NALOGE:

1. OPRAVILA DINARSKE IN DEVIZNE BLAGAJNE — 1 izvajalca
2. ZBIRANJE, USKLAJEVANJE DINARSKIH IN DEVIZNIH SREDSTEV OBČANOV V EKSPOZITURI ŽUŽEMBERK — 1 izvajalca
3. STROJEPISNA OPRAVILA — 1 izvajalca
4. OPERATIVNA OBDELAVA NA AOP — 1 izvajalca

Pogoji za sprejem:

pod 1:
štiriletna srednja šola ekonomske ali splošne smeri, 2 leti delovnih izkušenj, delo je v izmenah, 2 meseca poskusnega dela;

pod 2:
štiriletna srednja šola ekonomske, splošne ali administrativne smeri, 1 leto delovnih izkušenj, 2 meseca poskusnega dela;

pod 3:
poklicna administrativna šola, nepopolna srednja šola z znanjem strojepisja (upravno-administrativna smer), 1 leto delovnih izkušenj, 2 meseca poskusnega dela;

pod 4:
poklicna administrativna šola, nepopolna srednja šola, poklicna šola z znanjem strojepisja, 6 mesecev delovnih izkušenj, delo je v izmenah, 3 mesece poskusnega dela.

Kandidati za opravljena dela oz. naloge naj prijavi s kratkim življenjepisom z navedbami o dosedanjih zaposlitvah priložijo dokazilo o šolski izobrazbi. Prijave sprejemamo 15 dni po objavi. Kandidate bomo o izbiri obvestili v 45 dneh po zaključku objave.

Nepopolnih in po objavnem roku prispelih prijav ne bomo upoštevali.

Prijave pošljite na naslov:
Ljubljanska banka
Temeljna dolenjska banka
Novo mesto

Delovna skupnost
Komisija za delovna razmerja
Novo mesto 68001
Kettejev drevored 1

PO SVETU OKOLI

SIMPATIČNA TATICA — Zakon ne pozna šale in ne spoštovanja pred starostjo. Tako je morala 91-letna Mattie Schultz iz San Antonia za eno noč v zapor, ker so jo zalotili pri kraji živil v samopostrežni trgovini. Starka je izjavila, da je kradla, ker je bila lačna, za bone pa ni marala iz ponosa. Ko so bralci zvedeli za ta dogodek, so gospo Schultzovo zasuli s pismi, živili in denarjem. Ostalim tatovom se zdaj mota po glavi, kako dokazati, da tudi kraja zlatnine izvira iz lakote.

JE ŽE VEDEL — Lakote gotovo še ni skusil pevec rockovske skupine The Nightmare (Mora), saj se mu od obilja rojevajo nenavadne želje. Tako se je nedolgo tega poročil z izbranko svojega srca na kaj čuden način: k poroki so ga peljali v krsti. Najbrž je slutil, da je tistega dne k večnemu pokoju legla zlata fantovska svoboda.

SKRIVAČ — Gotovo pa jo je občutil, lakoto namreč, D. B. Benson, ki se je celih 36 let skrival po gozdovih Oklahome. Živel je od divjega lova, gozdnih sadežev in občasne pomoči redkih sorodnikov, ki so vedeli, kje se skriva. Zdaj 57-letni Benson je leta 1943 pobegnil iz vojske, šele letos pa ga je vojaška oblast formalno oprostila. Lakoto je poznal, poguma pa ne.

SAMO DVA — Z več poguma bodo poslej ljubitelji močnih pijač zvrnili dva kozarčka na dan. Strokovnjaki harvardske univerze so namreč ugotovili, da alkohol v zmernih količinah preprečuje srčno kap. „Samo dva kozarčka!" opozarjajo raziskovalci. Lahko si mislimo, da se bodo mnogi občutili tako ogrožene od srčne kapi, da jo bodo vnaprej zdravili z daleč močnejšimi dozami.

SOVJETSKE SKRBI — Starejši državljani Sovjetske zveze pa se jeze nad mladino, ki se je oprijela nove mode in nosi na verižicah križe, na majicah pa Jezusovo podobo. Čeprav ne gre za porast vernosti med sovjetsko mladino, pa za novo modo ni navdušenja. Nekateri državljani se sprašujejo, zakaj mladina raje ne nosi likov znanih marksistov na majicah. Mladina pač ubira svoja pota, najrajši mimo priznanih.

Bolezen starih

Alzheimerjeva bolezen se vse bolj širi — Virus?

Začne se s pešanjem spomina. Človek se ne more več spomniti imen znancev, nato pozablja že imena družinskih članov, čez čas pa se ne more spomniti niti dogodka, ki se je pripetil pred 5 minutami. Tesnoba, strah, obupavanje izpodjedajo zadnje sposobnosti in po določenem času človek ni več sposoben najpreprostejših opravil, ne more se sam obleči in po popolni onemoglosti sledi smrt.

Tako poteka bolezen, ki nosi ime po nemškem nevrologu Alzheimerju. Nevrolog jo je prvi opisal že leta 1906, a medicina še ni našla uspešnega orožja v boju z njo. Še več, Alzheimerjeva bolezen dobiva v nekaterih razvitih deželah značaj epidemije. V ZDA, kjer redno statistično obdelujejo zdravstveno stanje prebivalstva, kažejo podatki, da je že okoli 2 milijona prebivalcev obolelo za to boleznijo, vsako leto pa jih umre 100.000. Če se bo število bolnih dvigalo s sedanjo hitrostjo, bo leta 2020 že okoli 4 milijone obolelih za Alzheimerjevo boleznijo.

Zdravniki ugotavljajo, da je osnovni simptom bolezni izguba spomina, ki se hitro stopnjuje v popolno nedejavnost obolelega; neposredni vzrok za smrt pa so iz nedejavnosti izvirajoče bolezni srca in vnetja na dihalih.

Pod mikroskopi so opazili, da so v možganih obolelih za Alzheimerjevo boleznijo značilne poškodbe tkiva. Tanka živčna vlakna se zapletejo in onemogočijo normalno oskrbo možganskega tkiva s kisikom in hrano, čemur sledi razkroj. Vzrok zapletanja še ni znan, vendar raziskovalci močno sumijo, da jih povzroča doslej še ~~nugotovleni~~ virus.

Industrijska zabava

Japonci se vnemajo za igralne avtomate — Sumo borec

Japonska doživlja pravo invazijo igralnih avtomatov. Elektronika in malo domiselnosti sta, združena s posluhom za kupčijo, preokrenila način zabave v japonskih mestih. Pred letom dni so igralni avtomati „Vesoljski osvajalci" preplavili tržišče in vrgli goro denarja lastnikom in industriji igralnikov. Zdaj se na podobno pot podaja nov igralni avtomat. Je še daleč od šeststotih milijonov dolarjev, kolikor jih je prislužil avtomat „Vesoljski osvajalci", kaže pa, da bo segel vsaj po drugem mestu.

Igralni avtomat je zasnovan na stari igri preizkušanja moči rok. Podoba sumo borca ima gibljivo roko, katero igralec poskuša ukloniti. Roki daje moč zračni kompresor, mogoče pa je jakost naravnati na različne stopnje. Največ jakosti ima stopnja yokozuna, kar pomeni velikega šampiona, najman pa juryo, po naše bi rekli „mlajši". Da zadeva ni kar tako, priča podatek, da si je osem igralcev zlomilo roko, ko so menili, da bodo kos yokozuna stopnji.

Nov igralni avtomat za preizkušanje moči vnema Japonce.

Za navadno hotelsko posteljo celo premoženje

Kaj se dogaja v duši evropskega meščana, bodo nekega dne raziskali psihologi in sociologi, neizpodbitno pa je dejstvo, da se v obilju živeči meščan vse bolj zanima za starinske predmete, ki so dostikrat čisto brez umetniške vrednosti.

Zadnji primer takega zanimanja je bila javna dražba opreme hotela Petersberg v Zahodni Nemčiji.

Kupci so odkupili vse, od luči, nočnih svetilk, stolov in miz pa do postelj. Na koncu je postal predmet nakupa že sam katalog, saj se mu je vrednost zaradi zanimanja povečala za petnajstkrat.

Največ presenečenja je vzbudila prodaja prav nič umetelno izdelane postelje iz sobe št. 109. Postelja je bila običajen proizvod pohištvene industrije, ki se je malo spogledala z baročnim slogom.

Nepoznani kupec je bil pripravljen zanjo odšteti 10.500 dolarjev. Menda zato, ker so svoj čas v nji spali Elizabeta II., cesar Haile Selasi, iranski šah Pahlavi in še nekateri relikti preteklosti.

Za svete krave je v Indiji povsod prostora, mir imajo tudi na prometnih ulicah New Delhija.

Ogrožene rogate svetnice

Indijskim svetim kravam se iztekajo dnevi nedotakljivosti — Potrebe načenjajo svetost govejih čred

V Indiji je krava sveta žival, povzročila pa je že veliko sporov in prav nič svete jeze. Tradicija in potrebe vse hitreje množečega se prebivalstva si stojita ostro nasproti. Nekaj milijonov svetih krav se klati po velikem podkontinentu, dela škodo na posevkih, vendar jih je prepovedano ubiti, razen če niso živali bolne, močno ostarele ali poškodovane. Kljub temu pade pod noži jeznih kmetov nekaj stotisočev svetih krav, nekateri mesarji pa nalašč kravam polomijo zobe ali noge, da jih potem lahko zakonito ubijejo.

Seveda so svete krave tudi koristne, saj dajejo mleko, z njim maslo in sir, nič manj koristno ne uporabljajo njihovih izmečkov. Nekateri Hindujci celo pijejo kravji seč, ker baje očiščuje dušo in telo. Vir proteinov pa zaenkrat krava še ni. Vsak poskus, da bi kravje črede začeli redno klati, doživi hud odpor. Letos je zelo cenjeni in spoštovani sveti mož Vinoba Bhave začel gladovno stavko, ker je parlament nameraval z zakoni malo omejiti življenjsko nedotakljivost svetih krav. 84-letni svetec je gladovno stavko prekinil šele na posredovanje Desaija, katerega večinski stranki je v parlamentu uspelo zavreti poskus, da bi na krave v Indiji gledali bolj ekonomsko.

Poznavalci trdijo, da bo kravji spor v Indiji lepega dne privršal do vrhunca in da bo tradicija izgubila bitko z lakoto. Krave naj bi prav kmalu izgubile svojo „svetost".

DOLENJSKI LIST pred 20 leti

Svet se vrti naprej

STAR PREGOVOR pravi: „Žena podpira tri vogale pri hiši." Brez dvoma to v celoti drži. Žena skrbi za družino, pere, krpa, kuha, pospravlja, skratka, dela vse. Najti si mora poleg vsega še čas za branje, tu in tam za kino ali gledališče, biti mora prav tako kot mož na tekočem. Žena mora vzgajati otroke, se mora znati lepo oblačiti, se mora negovati. In kje naj vzame čas za vse to, ko pa ima dan le 24 ur in od tega si mora nekaj ur odtrgati tudi za spanje. Neredko se zgodi, da mlada žena, potem ko se poroči, naenkrat vrže puško v koruzo, ker pač vsega ne zmore. Vsak cvet ob določenem času uvene in tako tudi taka žena otopi, v delo se poglobi brez misli na ostali svet, ki pa se kljub temu vrti naprej.

OB DRŽAVNIH PRAZNIKIH in večjih proslavah so po mestu trgovine zaprte, izložbe pa preurejene ali okrašene tako ali tako. Odločno bi odklonil okus nekaterih novomeških trgovcev, ki dovoljujejo, da se ob slavnostnih dneh pojavljajo že vrsto let sem v izložbah podobe in dekoracije, ki človeka žalijo v osnovnem prazničnem razpoloženju. Slovenska umetnost je danes že toliko prodrla v zavest vsakega človeka, da zna ločiti umetnost od kiča.

OBRTNIŠTVO DOLENJSKE je še močno zaostalo. Krivda leži deloma v njem samem. Kaže, da naša podjetja nimajo dovolj izpopolnjenega strojnega parka, medtem ko bi za sposoben kader ne bilo zadrege. Naši obrtniki se vse premalo zanimajo tudi za velesejme in razstave.

OKOLICA SEMIČA je še danes brez pitne vode, nadaljevati je treba z izgradnjo kanalizacije v Črnomlju in z modernizacijo ceste Črnomelj — Vinica. V Črnomlju je treba postaviti javno tehtnico ter dokončno urediti prostore za okrajno sodišče.

V OKTOBRU SO dosegli v rudniku Kanižarici doslej največjo mesečno proizvodnjo, saj so nakopali 4.750 ton premoga.

(Iz DOLENJSKEGA LISTA 12. novembra 1959)

Kaj so pred 80 leti pisale Dolenjske Novice.

Bank je že kot gob po dežju

(D a n a š n j o) dobo imenujemo kaj radi železno dobo. To vsled tega, ker se gradi povsod po svetu kaj dosti železnic, in ki se za stavbe, stroje itd. čuda železa porabi. Današnjo dobo bi pa tudi po vsej pravici smeli imenovati dobo hranilnic in posojilnic, in sicer zato, ker se povsod ustanavljajo hranilnice in posojilnice. Pred prilično prav malo leti, recimi tridesetimi leti, imela je skoro vsaka dežela navadno le po jedno hranilnico, in posojilnice skoro nismo poznali. Dandanes ima že skoraj slehema večja občina svojo hranilnico in posojilnico. Reči bi se smelo skoraj, da hranilnice in posojilnice dandanes tako naraščajo, se tako množijo kakor gobe v topli ter vlažni jeseni.

(S t r a ž a) ima sedaj svojo poštno postajo. Poštni voz nič več ne vozi iz Novega mesta, ampak samo med Stražo in Toplicami.

(V o j n a) v Afriki se vedno nadaljuje. Bitka pri Ladysmithu minuli teden spravila je Angleže v velike stiske. Angleški general White je pred bitko opazoval iz zrakoplova, kako so Buri nastavljeni. Drugo jutro so hoteli Angleži v temi se približati burskim taborom. Pod neko strmino pa so začeli pripravljeni Buri valiti skale na angleške čete. Nastala je grozna zmešnjava. Angleži so izgubili 3500 mož, ki so deloma mrtvi, deloma ujeti.

(U m e t n a) gnojila so se deloma odprodala v skladišču kmetijske podružnice v Novem mestu, vendar je zaloga še tolika, da se lahko izvrši vsako naročilo. Ker je zadnji čas, da se preskrbimo s temi gnojili, opozarjamo vse živinorejce, da pridejo pred ko mogoče po gnojila.

(N o v i) davek na sladkor bo znašal nad 29 milijonov kron. Bati se je pa opravičeno, da bodo potrebščine še vedno naraščale in od kod vzeti potrebne dohodke, ko so davki že do skrajne meje zvišani.

(Iz DOLENJSKIH NOVIC 15. novembra 1899)

Rešitev prejšnje križanke

prgišče misli

Človek je oboje, jok in smeh, obup in upanje, dvom in vera; tragikomedija
T. KERMAUNER

Iz slehernega mrtvaka z malo muje narediš junaka.
Ž. PETAN

Tako je, da bodi vsaka neurejena duša sama sebi za kazen.
A. AVGUŠTIN

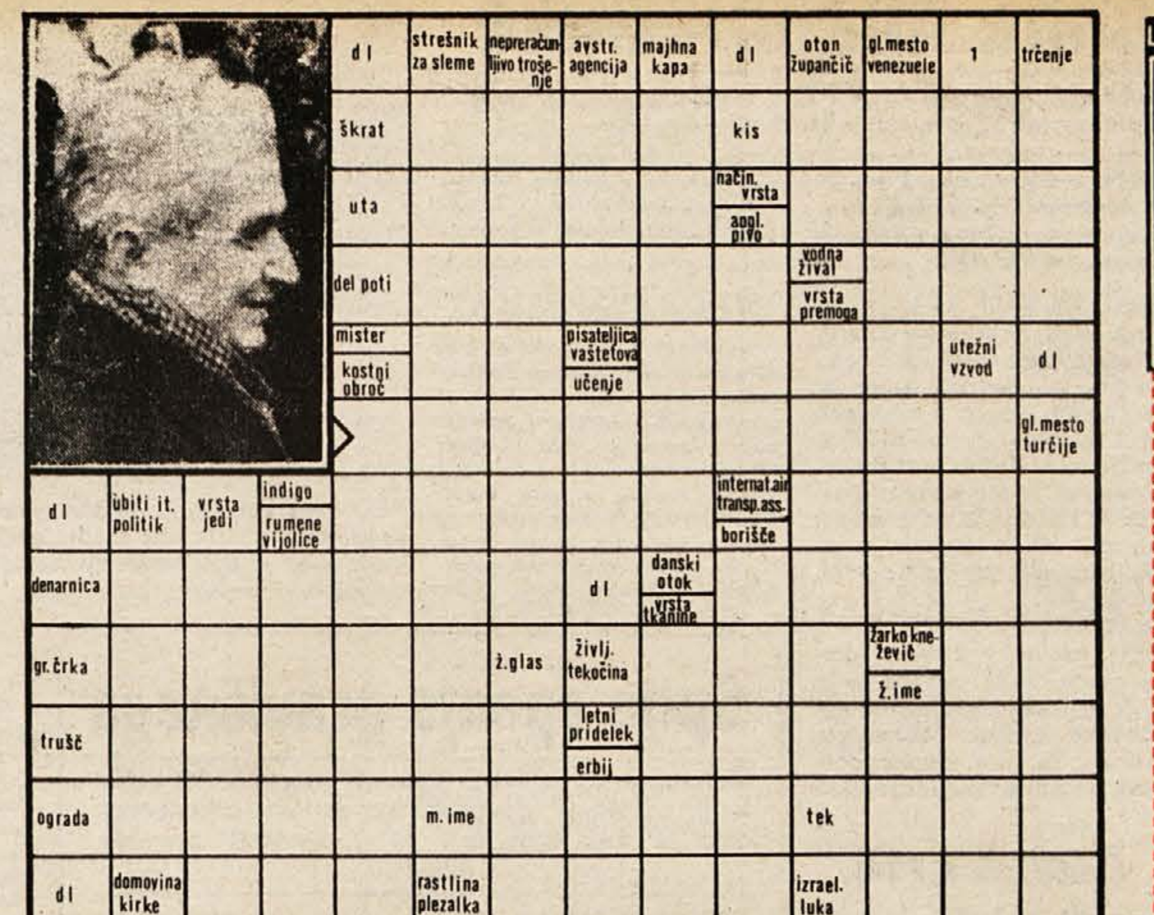

Zmagoviti pohod mrtve vojske

Na Zemlji se puščave širijo tudi po človekovi zaslugi — Vsako leto požre pesek na tisoče kvadratnih kilometrov — Tudi puščavo je mogoče ozeleniti

Avtomatske postaje, ki so nam poslale prve podobe površja naših bližnjih planetov, so bile pravzaprav očesa bodočnosti. Kaj neprijazen in pust je svet na Veneri in Marsu, na obeh planetih prevladujejo puščava, izsušena gola planjava in razbrazdani goli hribi. Zemlja je v primerjavi z njimi pravi dragulj, čarobno odeta v modrino morij in zelenilo kontinentov. Vendar ne za večno! Strokovnjaki zaskrbljeno ugotavljajo, da se puščava širi tudi na našem rodnem planetu.

Francoski pisec Chateaubriand je dejal, da so bili gozdovi pred civilizacijo, po nji pa pridejo puščave. Puščave so res krepko stopile na obličje našega planeta. Danes pokrivajo že celo tretjino kopnega, v njih pa si lomi skopi vsakdanji kruh kar šestina človeštva. Gotovo je najbolj neprijetno dejstvo, da ni tvorec puščav samo slepa naravna sila, ampak da se ji je pridružil človek s svojo dejavnostjo. Industrijsko razvite dežele pošiljajo v ozračje ogromne količine dima in pregrevajo atmosfero. Meteorologi se boje, da bo zasičenost zraka z dimom preprečila normalno oddajanje toplote v vesoljski prostor in da se bo klima na Zemlji močno spremenila.

Kot v gigantski topli gredi se bo temperatura dvigala, vse večji del površine pa se bo spreminjal v puščavo, za življenje neprimeren prostor. Končna posledica naj bi bila zamoritev vsega življenja. Po teh črnogledih napovedih bo torej zeleno modri planet postal podoben svojim bratom v tirnici okoli Sonca.

Vendar niso krivi samo visoko razviti. Nič manjše breme odgovornosti ne leži na nerazvitih. V želji po hitrejšem razvoju mnoge nerazvite dežele do nerazumnosti uničujejo svoja prirodna bogastva, izsekujejo gozdove, zelena pljuča Zemlje, kar v daljšem razdobju slabo vpliva na podnebje, vlažnost in gibanje zraka. Tudi tu si puščave pridobivajo „zaveznike".

Svojevrstno zlo predstavljajo domače živali v obpuščavskih predelih. Drobnica se množi, pri tem pa uničuje stežka stkani zeleni plašč na meji puščav. Koze in ovce v Afriki, na obrobju Velike puščave v Indiji, na avstralskih planjavah in na zahodu obeh Amerik veliko pripomorejo k opuščavljanju. Posebno značilen primer je osrednja Afrika. Pred veliko sušo, ki je zajela subtropski pas in v letih od 1968 do 1974 zdesetkala obljudeno zemljo, se je močno povečalo število čred. Ker so črede bogastvo dežele, jih nočejo krčiti, posledica pa je, da v gobcih izginjajo zelene bilke, preden bi se lahko okrepile in zaustavile prodor pustinje. K temu pripomorejo tudi ljudje, ki sekajo redko drevje za kurjavo.

Strokovnjaki v OZN ugotavljajo, da se je v zadnjih sto letih kraljestvo puščav povečalo za nekaj sto tisoč kvadratnih kilometrov, neposredno pa je ogroženo ozemlje v velikosti 37.600.000 kvadratnih kilometrov, kar je približno toliko, kot merijo skupaj ZDA, Sovjetska zveza in Avstralija. Vsako leto vzame puščava 70.000 kvadratnih kilometrov površine.

V tej črni podobi je edina svetla točka človekova trdoživost. Ob tem, da sam ustvarja puščave, si vztrajno prizadeva, kako bi ozelenil puščavski pesek. Resda so uspehi zaenkrat kot kaplje v morju, vendar veliko obljubljajo. Tisti, ki gledajo najdlje, menijo celo, da se človeštvo uči, kako civilizirati planete našega osončja, ko se spopada z neusmiljeno puščavo.

Pomembne uspehe so pri obdelovanju puščave dosegli Izraelci. Nekdanja pustinja Negev je ozelenela. Nekdaj povsem neplodna območja zalagajo zdaj izraelski trg s pomarančami, marelicami, avokadi, zelenjavo. Pri ozelenjevanju puščave si Izraelci na veliko pomagajo s plastičnimi snovmi. Posebna plastična stelja zadržuje vlago v tleh, po plastičnih ceveh prihaja natančno določena količina vode do vsake posamezne rastline, s križanjem so pridobili nekaj rastlin, ki uspevajo tudi na slankastih puščavskih tleh.

Nekatere arabske države nočejo zaostajati za političnim tekmecem in poskušajo z lastnimi tehnologijami. Egipt upa, da bo izkoristil zaloge vode globoko pod sedanjim puščavskim peskom in da statistika v bodoče ne bo več beležila, da predstavlja 96 odst. državnega ozemlja pesek. V Iranu so ob obilju nafte našli svoj način zadrževanja prodiranja puščave. Na robovih širečih se peščin brizgajo pesek z mešanico surove nafte in ostankov rafinerije. Snov se strdi in prepreči, da bi veter nosil pesek naprej.

V Sovjetski zvezi prisegajo na sistem namakanja. V predelih, kjer se pri njih širi puščava, kopljejo preko 1.000 kilometrov dolg kanal, ki bo današnjo pustinjo ozelenil. Tudi skozi Veliko puščavo v Indiji kopljejo velikanski kanal, ki bo mrtve predele Radžastana oživil.

Upanja torej so. Nikakor pa uspehi v boju s puščavo ne smejo zamegliti osnovnega spoznanja, da je človek veliko kriv pri opuščavljanju Zemlje. Podatek iz študije OZN je pretresljivo zgovoren. V 40 letih bomo iztrgali puščavi ob velikih stroških (okoli 20 milijard dolarjev) le toliko plodne zemlje, kot je je puščava zaradi naših napak pobrala v zadnjih 25 letih. Račun je preprost.

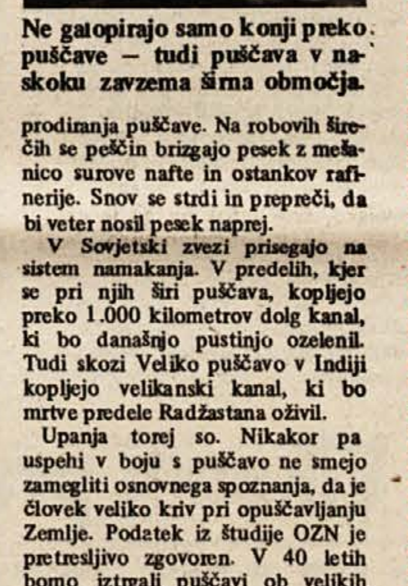

Ne galopirajo samo konji preko puščave — tudi puščava v naskoku zavzema širna območja.

POSLEDNJI MOHIKANEC

46

Toda ko se je dim razkadil, ni bilo v odprtini nikogar več in Mingova senca je izginila za skalnim robom. Nekaj trenutkov je bilo vse tiho, nato pa so z obeh strani hkrati vdrli Indijanci in med zmagoslavnim tuljenjem potegnili četvorico iz skrivališča. Znova so preiskali votlino, da jim ne bi ušlo kaj plena, potem pa so se vsi zbrali okrog jetnikov.

47

Lisjak se ves čas ni ganil od njih in njegovo prvo vprašanje je bilo: »Kje je Sokolje oko? Če ne poveste njegovega skrivališča, vas ubijemo!« — »Ušel je,« je z zadovoljstvom povedal major. »Mar zna leteti kot ptič?« je nejeverno vprašal rdečkar. »Ne, toda plavati kakor riba,« se je glasil odgovor. »Kje pa sta Velika Kača in Urni Jelen?« je hotel vedeti Lisjak.

48

»Ne vem, kdo je Urni Jelen,« je dejal major, ki je hotel čimbolj zavleči zasliševanje. »Urni Jelen se imenuje po mohikansko Unkas,« je pojasnil Lisjak. »Če meniš oba Delavarja, tedaj sta tudi tadva odplavala po reki,« je povedal Heyward. Ko so Mingi to slišali, jih je popadel bes in njihove divje kretnje so kazale ujetnikom, da se hočejo zato znesti nad njimi.

Ljudska povest o rakarjih, tihotapcih in zatiralcih trtne uši

janus golec

PROPAST IN DVIG

23

Roka pravice je na Suškovičevo ovadbo zgrabila vse označene ter glavne krivce, izvzemši Pasariča, ki je bil dolga leta vodja obširne tolovajske bande. Gre še za mnogo doslej nepojasnjenih umorov, ropov in tatvin, do katerih je s Šuškovičevo ovadbo predan ključ.

Po tem kratkem pojasnilu, ki je bilo namenjeno pomirjenju ljudi, so začeli naštevati, kaj je našla komisija in kdo mora v spremstvu orožnikov v zagrebške preiskovalne zapore. Glede Veronike se je že komisija prepričala, da je ne zadene nobena krivda, vendar mora v Zagreb, da bo zadoščeno zakonskim predpisom.

En del orožnikov je odgnal zvezane proti Zagrebu. Veroniko so naložili v kočijo sodnikov in jo odpeljali.

Precejšen oddelek žandarjev je po noči, prebiti v Stenjevcu, nadaljeval pot proti Kraljevcu, kjer so napovedali aretacijo staremu Katiču. Iz Kraljevca je bilo obveščeno štajersko orožništvo, naj spremi na ta in ta kraj hrvaške tovariše. Gre za razkritje umora, ki je bil zagrešen pred leti na Bizeljskem.

Pri kraljevški ekspediciji je bil tudi Šuškovič, katerega je stari Katič prebadal z očmi, polnimi sovraštva.

Trajalo je precej časa, preden so se združili hrvaški ter štajerski orožniki in nadaljevali pot iz Kraljevca preko Sotle na Bizeljsko. Na štajerski strani so zavili v grabo ob potoku Dramlja in se ustavili pred zapuščenim mlinom rajne Domitrovičeve Katre, v katerem je še vedno prebivala stara dekla Lenka s svojo sestro.

Vodo so povsem izpustili iz preperelega jeza. Na dnu jeza med jelševimi in vrbovimi koreninami sta bili zamotani na pol razpadli dolgi vreči. Pod zgornjo je bila še ena in pritrjena s trhlimi motvozi za zgornjo.

Najdbo so hoteli s koli izmotati iz korenin, a ni šlo. Moralo je nekaj moških v blato na jez, kjer so se lotili z rokami dviganja vreč. Že po prvih prijemih so si bili na jasnem, da je v spodnji vreči kamenje. Potrgali so motvoze, ločili spodnjo vrečo od gornje, ki je bila povsem lahka in je imela na raznih krajih luknje, skozi katere je šla moška pest. Močna vreča za moko je bila še toliko cela, da se ni razletela, ko so jo dvignili in je nekaj po njej zašklopotalo. Vrgli so jo na kopno in jo razrezali. V precej dolgi vreči se je skrival okostnjak. Strašna najdba ni prav nič smrdela, saj so bile gole kosti in v vodi truplo ne segnije tako hitro. Uganko z ogledanim okostnjakom so razjasnili radovedneži z razlago, da so truplo ostrgali do kosti raki in opravili temeljito ta posel, preden jih je zalotila kuga.

Zagonetni umor Domitrovičeve Katre je bil z najdbo okostnjaka pojasnjen in dokazana popolna nedolžnost prvotno obdolženega Vinka Lapuha.

Z naročenim roparskim umorom premožne starke je svojčas Stenjevčan iztrgal Vinku nevesto. Pahnil je v nesrečo nedolžnega Vinka ter prisilil v tolovajsko zakonsko zvezo cvet neomadeževane mladosti — Veroniko.

V jezu najdeno okostje so zanesli ter shranili na božji njivi pri Sv. Lovrencu na Bizeljskem. Komisija je opravila poverjeno nalogo ter se razšla.

Hrvaški orožniki so odpeljali s Šuškovičem v Zagreb še Katiča v sumu, da je vedel, kdo je njegov zet in kakšni so bili njegovi obširni trgovski posli.

Vsak si lahko predstavlja, kaj je pomenilo razkritje toliko zločinov med poštenimi podeželskimi ljudmi na obeh straneh Sotle. Glavno pri strašni zadevi je bilo to, da vanjo niso bile zapletene kake uboge pare, katere bi sililo pomanjkanje na grozno pot tolovajstva. Glavar roparske družbe je bil vsem dobro znani bogataš in bahač.

Malo zapome samote so privoščili ljudje tudi staremu Katiču. Enoglasno je šlo od ust do ust: Naj se le vica stari v Zagrebu, da bo nekoliko bolj ponižen in ne bo gledal z ošabnimi očmi na siromake!

Občega ljudskega pomilovanja je bila deležna Veronika kot nedolžna žrtev brezsrčnega očetovega pohlepa po še večjem bogastvu. Ljudje so bili prepričani, da jo morajo v najkrajšem času izpustiti. Trdili pa so, da jo bo skozi celo življenje spremljal sramoten žig: bila je žena proslulega roparskega glavarja! Trpela bo po krivem za greh očetove trme in pohlepnosti po denarju.

Vinkove popolnoma dokazane nedolžnosti je bil od srca vesel vsak obsotelski Štajerec in Zagorec.

Ne smemo pozabiti, da je imel po razkritju v Stenjevcu in v jezu ob Dramlji obilo posla Majdakov Johan. Prihajaštvo je prenesel s štajerske strani na hrvaško. Ni več tovoril z Bizeljskega v Zagreb in nazaj kosti, ampak novice, nanašajoče se na strahovite obdolžitve na račun Pasariča, Šuškoviča in raznih drugih Stenjevčanov, katerim je bil Grga Pasarič kum in obenem tudi tolovajski glavar.

Majdak je vedel do pičice, kaj je že dognala preiskava v Zagrebu in kdo vse pride na vislice. Na svojo največjo jezo pa ni mogel iztakniti niti trohice, kam se je skril ter zginil pred roko pravice krivec — Grga Pasarič.

Po spodnjih krajih je tedne in mesece kar šumelo o stenjevški zločinski aferi, ki je pridobivala vedno bolj na obsegu in je rinila v razkritje tudi marsikatero štajersko uganko.

Po križanju treh glavnih članov razkuževalne komisije so imeli vinogradi mir pred temi nasilneži. Komisija z glavnim sedežem v Pišecah sicer ni bila ukinjena, a njeni člani s težaki se niso nikjer pojavljali. Kazalo je, kakor da je oblast videla, da je s prisilnim uničevanjem trte dosegla prav nasprotno, kot je nameravala. Ljudje so govorili, da je gospodo oplašil že nedolžni križ, kako bi se šele razleteli ušivci, če bi jim narod resno pomolil pest pod nos!

Zaradi nenadne prekinitve delovanja razkuževalcev so vinogradniki nekako pozabili na to nadlogo, ker je bila osredotočena vsa pozornost moškega ter ženskega sveta na strahotne dogodke preko Sotle.

Celo od naroda izklicani organizator puntarskega pokreta Lapuhov Vinko je na tihem verjel, da imajo komisarji dovolj od križarske šale in da ne bodo še dalje razpihavali ljudske jeze. Vedel je dobro, da žandarmerija poizveduje po njem po ovinkih, vendar se ni prav zmenil za poizvedbe. Orožnikom se sicer naravnost ni nastavljal, hodil pa je nemoteno okrog in bil v stalnih stikih z Majdakom.

POTA IN STRANPOTA

§

dežurni poročajo

OB „POLETJE" – V petek je nekdo vlomil v hišo Franca Frankoviča s Sel pri Šentjerneju. Neznanec je Franca olajšal za tranzistorski radio, orglice, več kemičnih svinčnikov in knjigo „Poletje". Frankovič je tako oškodovan za 1.200 din.

VINJEN RAZBIJAL – Sevniški miličniki so v petek zvečer pridržali do iztreznitve Ivana Kladnika iz Račice, p. Loka pri Zidanem mostu. Možakar je vinjen razbijal po stanovanju, za kar bo moral obiskati tudi sodnika za prekrške.

„UREJAL" PROMET – 68-letni Jože Pucelj izKriž pri Tržišču se ga je na Martinovo pošteno napil. Pogumno je stopil na Kvedrovo ulico v Sevnici in pričel „urejati" promet in se pri tem nedostojno obnašal. Miličniki so nadobudnega osivelega „prometnika" pridržali do iztreznitve, medtem ko ga sodnik za prekrške še čaka.

MOČAN TAT – Prejšnjo sredo so na gradbišču suhorskega obrata IMV ugotovili, da jim je tat ukradel 50 kosov železa profila U, ki ga ponavadi uporabljajo pri oknih. Železni kosi so dolgi 1,30 metra in malo je potrebno za ugotovitev, da je bil na delu sila močan tat.

OB AVTORADIO – Brežičan Marko Barković je prejšnji teden pustil svojo „stoenko" pri kleparju Avguštinčiču v Brežicah. Žalosten pa je lahko ugotovil, da mu je neznan tat odnesel iz avtomobila avtoradio, vreden 5.000 din.

Odkrili nasilne mladoletnike

Zdenko Brajdič in še dve mladoletni Romki napadli Vinka Pivca v njegovem vikendu v Cirju pri Raki – Za nameček se je sprožila še ukradena puška

Nad dogodkom, ki se je pripetil v nedeljo Vinku Pivcu iz Zidanega mosta, ko je obiskal svojo zidanico v Cirju pri Raki, bi se kazalo le nekoliko bolj zamisliti. Pa čeprav gre za Rome, od katerih so socialne službe v veliki večini brezupno dvignile roke.

Omenjenega dne okoli 14. ure je namreč prišla k Pivcu na „obisk" skupina Romov, v kateri so bili 20-letni Zdenko Brajdič, 16-letna B. B. in 10-letna D. B. Prosjačenje in nadlegovanje se je kmalu sprevrglo v odkrito nasilnost, tako da so Pivca vsi trije tudi napadli. Zanimivo, da sta bili v pretepu sila aktivni tudi dekleti, in ko je Pivec obležal nemočno na tleh, so mu vzeli iz denarnice 1.500 din, žepno uro, daljnogled in puško. Da bo nesreča še večja, se je slednja med pregledovanjem in otipavanjem sprožila in Pivca je izstrelek zadel v koleno. Mlada skupina je po tem dogodku brezbrižno odšla na domove.

Poškodovani Pivec je seveda iskal pomoč v krškem zdravstvenem domu, obvestil pa je tudi miličnike. Slednjim in njihovemu hitremu posegu gre zahvala, da so v romskem naselju nasilneže kmalu izsledili in jim ukradene predmete vzeli ter vrnili oškodovancu. Zdenka Brajdiča so miličniki priprli.

PRETESNO PREHITEVAL

Alojz Podlogar iz Slovenske vasi se je prejšnji torek peljal z osebnim avtomobilom po lokalni cesti v domači vasi. Tam je dohitel pešca, 43-letnega domačina Ludvika Koraka, ki je hodil po desnem robu vozišča. Med tesnim prehitevanjem je Podlogar pešca zadel in zbil na travnik, tako da so Koraka hudo poškodovanega odpeljali na zdravljenje v novomeško bolnišnico.

PODLEGEL RANAM

Dan po dogodku, o katerem smo poročali že v prejšnji številki našega lista, ko je Anja Murić iz Laz z nožem napadla 23-letnega Antona Jakšeta iz Škrjanč, je poškodovanec hudim ranam podlegel. O podrobnostih uboja ni zaenkrat še nikakršnih novosti, kaj več bo pokazala sodnijska obravnava. Tudi to, ali je šlo za naklepno dejanje, kot se te dni govori po mestu.

SPREGLEDAL PEŠCA

V soboto zjutraj je šel 51-letni Jože Rodman iz Spodnje Pohance peš po cesti v domači vasi, ko je za njim pripeljal z osebnim avtomobilom Zagrebčan Milan Cindrić. Slednji je imel zaradi srečevanja z drugim vozilom prižgane kratke luči, tako da je Rodmana prepozno opazil. Zadel ga je in zbil na tla. Hudo poškodovanega pešca so prepeljali v brežiško bolnišnico.

POPOLNA ZMEDA – Takšno podobo Novega mesta je prineslo nedeljsko jutro. Debela snežna odeja pa ni zmedla samo prebivalcev, pač pa tudi nekatere voznike. Tovornjak na posnetku jo je mahnil skozi mesto kar po bližnjici.

Z nožem v roki podil nekdanjega delovodjo

Drago bo stalo Tomića maščevanje, ki ga je izbral

Pot maščevanja, ki si jo je izbral 20-letni Tomo Tomić, nad svojim bivšim delovodjem Stanetom Š., bo mladeniča kaj drago stala.

Tomić je namreč skupaj z 18-letnim Vladom Aščičem v ponedeljek pričakal Staneta Š. in ga tudi napadel. Ubogega delovodjo je z nožem v roki podil po Straži, dokler se Stane pred nasilnežem le ni zatekel v hišo. Vzrok napada je bil že kmalu znan.

Tomić, danes brez zaposlitve in začasno stanujoč v Gornji Straži, je bil nedavno tega na poskusnem delu pri omenjenem delovodji. Zaupanja pa ni opravičil in po preteku poizkusne dobe so mu v delovni organizaciji pokazali vrata. Koga si je Tomić izbral za krivca in kako se je nad njim skušal maščevati, pa je že znano.

Za konec še najverjetnejši epilog: Tomića čaka zatožna klop novomeškega sodišča zaradi kaznivega dejanja, medtem ko bo moral Aščič zaradi sodelovanja obiskati sodnika za prekrške.

Spijo spanje pravičnega

Samoupravne delavske kontrole se v minulih petih letih delovanja novomeškega sodišča združenega dela še niso pojavile – Tudi sindikati premalo odločni

Le še trije meseci ločijo novomeško sodišče združenega dela od petega rojstnega dneva. Namesto običajnih orisov prehojene poti pa tokrat beseda dve o položaju dolenjskega delavca zagotovo ne bosta odveč. Kajti primerov, ko delavci na svojo pest iščejo pravice na sodišču združenega dela je vse več. In velikokrat ne zaman.

Krivca bomo našli, nekoliko teže vzroke. Novomeško sodišče združenega dela namreč doslej v petih letih obstoja še ni imelo primera, v katerem bi kot pobudnik za ugotavljanje morebitnih nepravilnosti ali kršitev ob delu nastopala samoupravna delavska kontrola. Vselej najdemo v vlogi tožnika prizadetega delavca samega. Ta pa v domala polovici obravnavanih primerov najde svojim pravicam tudi zadoščenje, pa čeprav sodnijsko. Spanje organov samoupravne delavske kontrole postane potem takem več kot očitno. Tudi sindikalnim organizacijam in njenim vodstvom ne gre pohvala. In prav bližnje volitve so v takšnih primerih edina rešitev, da statistični podatki novomeškega sodišča združenega dela dobe v naslednjih petih letih novo rubriko. Vanjo pa naj bi kot pobudnike sodnijskih sporov (če drugače pač ne gre) vpisali tudi organe samoupravne delavske kontrole.

In sindikat? Šele na sodišču postane marsikdaj očitno, da ne bi bilo napak, ko bi spori prišli tudi na dnevni red sindikalnih sestankov. So in zagoto še bodo sporne zadeve, o katerih bi lahko končno besedo rekli tudi „doma". Tako pa se danes sodišče združenega dela srečuje s problemom, kako biti kadrovsko kos vse večjemu prilivu pritožb in predlogov. Pa še ti postajajo (to je verjetno razvidno tudi iz naših poročil) sila enolični. Vemo pa, da danes še marsikje presneto škriplje. Očitno pa v sindikalnih organizacijah in organih delavske kontrole še najbolj!

BOJAN BUDJA

S PARKIRIŠČA V MOPEDISTA

20-letni Jože Zupan iz Križ pri Koprivnici je v soboto dopoldne vozil moped po Cesti 4. julija v Krškem, ko je s parkirišča nenadoma pripeljal na vozišče osebni avtomobil domačina Josipa Sarija. Zupan je sicer zavrl, pri tem pa izgubil ravnotežje in padel pred osebni avtomobil. Pri nesreči se je poškodoval in so ga odpeljali na zdravljenje v brežiško bolnišnico. Miličniki so ugotovili, da je Zupan vozil brez vozniškega dovoljenja, pa tudi moped ni bil registriran.

Krivo tudi neosvetljeno križišče?

Nova žrtev semaforiziranega križišča v Zakotu

Semaforizirano križišče v Zakotu pri Brežicah je v kratkem presledku terjalo že drugo smrtno žrtev. Novomeški prometni inšpektorji temu na rob ugotavljajo, da lahko vzroke iščemo tudi v neosvetljenosti križišča, in ne zgolj v neprevidnosti pešcev ali voznikov.

Tako se je v nedeljo zvečer Savo Mladenović iz Brezine peljal z osebnim avtom od brežiške železniške postaje skozi omenjeno semaforizirano križišče proti Čatežu. Mimo semafora je zavozil, ko je na njem gorela zelena luč, takrat pa je z leve strani stekla čez cesto ženska, katere identiteta zaenkrat še ni znana. Mladenović jo je zadel in zbil v jarek, trčenje pa je bilo tako silovito, da je poškodovanka na kraju nesreče umrla.

Ob zaključku redakcije smo iz novomeške UJV prejeli tudi podatke o žrtvi semaforiziranega križišča v Zakotu. Smrt pod kolesi je našla 81-letna Marta Preskar iz Brežic, Černelčeva 3.

Krka nosila mrtve ribe

Krivca novega pomora rib bomo našli po znanih rezultatih preiskave vode in poginulih primerkov

Iz novomeške UJV so nam prejšnji teden sporočili, da se je v četrtek popoldne pričela po Krki stekati peneča se umazanija. Opazili so jo vse od Bršljina pa do kandijskega mostu.

Novomeški ribiči so kmalu ugotovili, da pena ni bila tako nedolžna. Ob obrežju so namreč opazili plavajoče poginule ribe. Šlo je za manjše primerke, vendar so jih skupaj z vzorci umazane vode poslali na preiskavo v Ljubljano. Rezultati še niso znani, vse dotlej pa je brezsmiselno ugotavljati krivce za nov pomor rib v Krki. Podatek, da se je umazanija stekala pod Novoteksom, kaj malo pove, namreč obstaja možnost, da je umazanija pritekla iz kanala nad bršljinskim potokom. Če je tako, potem teorija o krivcu iz Novoteksove tovarne odpade.

Tudi v pisarni novomeške ribiške družine nam niso postregli z nobenimi novostmi. Čakajo namreč rezultate iz Ljubljane glede sestave vode in vzroka pogina rib. Podoba bo potem mnogo jasnejša in o njej bomo poročali, brž ko dobimo nove podatke.

TUDI PRED DOMAČIM PRAGOM

S tem, ko je občinska skupščina v Brežicah sklenila podpisati dogovor o skupnih akcijah občin in mest za preprečevanje onesnaževanja voda porečja Save, je sprejela nase tudi del dolžnosti in finančnih bremen. V Savo se namreč stekajo vse kanalizacijske odplake, zato bo nujno treba poskrbeti za čistilne naprave. Občina bo razen tega dosledno zahtevala, da bodo uvajali čistilne naprave tudi onesnaževalci Krke.

Vikendi prestali preizkušnje

Od štirih „dolenjskih" vlomov v vikende le eden uspešen – Metod Kopač prejel zasluženo kazen: 1 leto in 11 mesecev zapora – Doslej že 13 let po zaporih

Lastniki vikendov na Vinjem vrhu in v bližnji okolici so si letošnjega julija pošteno oddahnili, ko so izvedeli za novico, da so miličniki prijeli 40-letnega Metoda Kopača, osumljenega številnih vlomov v zidanice. No, Kopač je prejšnji teden sedel na zatožno klop novomeške enote temeljnega sodišča Novo mesto in za očitana dejanja prejel zasluženo kazen: 1 leto in 11 mesecev zapora, s tem da se mu pripor podaljša do pravnomočnosti sodbe.

Dokazni postopek je potrdil sume. Kopač, ki je že 13 let življenja prebil po zaporih, se je 26. julija letos odpravil na Vinji vrh. Najprej je poskusil v zidanici Alojza Hrovata, vendar mu vrat ni uspelo odpreti, saj so imela znotraj še dodatno varnostno ključavnico. Kopač pa ni obupal. Po neuspelem poskusu je namreč obiskal vikend Antona Rešetiča. V sobo je prišel skoz okno. Pošteno se je najedel, napil, si „sposodil" Rešetičevo srajco in zaspal. Naslednjega dne okoli 5. ure se je s praznim trebuhom odpravil naprej. Malo po osmi uri je namreč poskušal vlomiti v vikend Antona Kosca. S kamnom je že razbil okno in splezal skozenj, ko ga je premotil Koščev sosed Alojz Antončič. Kopaču je uspelo pobegniti, vendar ga je lakota še zmeraj dajala. Na pobočju Ravnice pri Ruhni vasi je poskusil vlomiti v vikend Marjana Gričarja, vendar so bila vrata zanj pretrd oreh. Isti popoldan so Kopača pri Kronovem prijeli miličniki.

Na obravnavi ni imel kaj prikrivati. Dejanja je priznal, tudi vlom v bife kegljaškega kluba Podreča na Gorenjskem, ki mu ga očitajo kranjski kriminalisti. Za dve kaznivi dejanji velike tatvine in tri poskuse je Kopač prejel enotno kazen.

OSTAL BREZ PRSTA

Prejšnjo sredo se je v Pionirjevi mehanični delavnici poškodoval pri delu 15-letni Ekrem Abdič. Fant, ki je pri Pionirju v uku, je pomagal pri popravilu buldozerja, okoli 10. ure pa se je sam odpravil k brusilnemu stroju. Nameraval je zbrusiti kovinsko palico za čiščenje, zaradi neizkušenosti pa sta mu v brusilko zašla mezinec in prstanec. Poškodovanca so odpeljali v novomeško bolnišnico, kjer so mu prst odrezali.

„ŽENSKO" TRČENJE

Prejšnjo sredo popoldne je prišlo v Žabjeku, na lokalni cesti med Kostanjevico in Podbočjem, do trčenja, v katerem sta bili ranjeni voznici osebnih avtomobilov Vanja Turk z Roj pri Šentjerneju in Marija Bučar iz Kostanjevice. Voznici sta trčili zaradi ozke ceste, na kateri ni bilo dovolj prostora za srečanje. Turkova je zaradi poškodb ostala na zdravljenju v novomeški bolnišnici, medtem ko so Bučarjevo po nudeni prvi pomoči odpustili. Na pločevini je za 10.000 din škode.

PO DOLENJSKI DEŽELI

- Verjetno izdajamo strogo zaupno skrivnost, če zapišemo, da je pred dnevi v Novo mesto prispela kompozicija osebnih avtomobilov iz Kragujevca. Med njimi je bilo tudi lepo število „Lad". Izjemnemu dogodku na rob pa še ena posebnost. Natanko pet vozil je prišlo v Novo mesto iznakaženih. Še predno so sploh zagledale cesto, je pet „Lad" ostalo brez števcev, ena brez vzvratnega ogledala, vse pa z razbitimi trikotnimi okenci . . .
- Da smo res sredi energetske krize, priča najdba dveh motornih koles. Eno so našli v gozdu nad avtokampom na Otočcu, drugo na novomeškem Glavnem trgu. Možje v modrem se po snegu trudijo najti lastnika zapuščenega, bencin goltajočega železja.
- Občanu M. B. iz Novega mesta so dan pred Martinovim iz kleti ukradli hladilno omaro, ki je v svojih nedrjih hranila tudi gosja bedresa. Obliž na bolečo izgubo je dejstvo, da dolgoprstneži gosje pečenke na Martinovo nedeljo niso mogli ne hladiti ne speči, ker ni bilo elektrike.

V OPOZORILO – Prvi sneg, mokre in spolzke ceste, zraven pa še nekaj neprevidnosti. Skupen rezultat je viden na posnetku. Tokrat je bilo med vzroki nepravilno prehitevanje.

„OBEŠENKA" ŠE ŽIVI

Z neverjetno naglico in z zvrhano mero domišljije so se v ponedeljek po Novem mestu razširile govorice, da se je Anja Murić, utemeljeno osumljena uboja Antona Jakšeta prejšnji ponedeljek, v novomeških zaporih obesila. Eni so trdili, da z modrčkom, drugi s kombinežo, tretji spet z nogovicami. Vsem tem smo odgovor poiskali na novomeški UJV. Muričeva je čila in zdrava, v zaporih pa čaka na sojenje.

PREDAVANJE O CESTNO PROMETNIH PREDPISIH

ZŠAM, tozd Novo mesto, obvešča članstvo, da bo pripravilo predavanje s predvajanjem filma o cestno prometnih predpisih. Tokrat bodo organizatorji največ pozornosti posvetili številnim novostim ter vzgoji. Izobraževalno uro bodo pripravili v Domu sindikatov, Društveni trg 2, Novo mesto, predavanje pa se bo začelo 16. novembra 1979 ob 18. uri.

OSTAL BREZ LIR IN ŠKORNJEV

Novomeščan Ivan Keber, voznik koprske Interevrope, je v petek parkiral tovornjak v Kotarjevi ulici. Le tri dni zatem pa je presenečeno ugotovil, da mu je medtem nekdo vlomil v kabino in iz nje odnesel 100.000 lir, škornje in več drobnarij, ki jih pač za dolgo vožnjo nujno potrebuje.

KRONIKA NESREČ

BREZGLAVO V KRIŽIŠČE – V soboto zvečer je Milena Brence s Senovega vozila osebni avtomobil od Velike vasi proti Leskovcu, v križišču s prednostno cesto pa zapeljala naprej in trčila v avtomobil, ki ga je pripeljal Krčan Jože Levičar. Laže poškodovana sta bila voznik in sopotnik v avtomobilu Brencetove, Karel Brence, medtem ko so gmotno škodo ocenili na 50.000 din.

TRČIL V DREVO – Jože Urek, 23, iz Drenovca pri Bizeljskem je v nedeljo zjutraj vozil osebni avtomobil iz Kapel proti Župelevcu. Pri Vrhju je vozilo zaneslo v levo, kjer je zdrsnilo v jarek, od tam pa v drevo. Pri nesreči se je težje poškodoval voznik, ki se zdravi v brežiški bolnišnici, medtem ko je gmotne škode za 100.000 din.

POJASNILO K NESREČI – Iz novomeške UJV so nam k prometni nezgodi, do katere je prišlo 24. oktobra dopoldne pri Pogancah, poslali naslednje pojasnilo:

„glede nesreče, v kateri sta bila soudeležena Novomeščan Pavel Udovč in Stane Čelesnik iz Škocjana, pojasnjujemo, da je Udovč vozil osebni avtomobil iz Stopič v Novo mesto. Vse ostale okoliščine omenjene nezgode bodo razjasnjene v nadaljnem postopku."

ČETRTKOV INTERVJU

Zakaj v kratkem podražitve?

Z novim letom se obetajo za 27 odst. višje stanarine, kar pa je le prvi korak v petletnem obdobju

Podražitve, take ali drugačne, so vselej nepriljubljen ukrep, ob katerem ljudje negodujejo. Kako in zakaj pa do podražitev prihaja na področju stanovanjskega gospodarstva, je natančneje pojasnil Ivan Šomrak, predsednik izvršilnega odbora občinske stanovanjske skupnosti.

„Partijski in drugi dokumenti ter priporočilo, te dni sprejeto v zborih skupščine SRS, nalagajo kot dolžnost postopen prehod na ekonomske stanarine. Vemo namreč, da stanovanj povsod primanjkuje in da bi v novomeški občini po zdajšnji stopnji šele v 400 letih dosegli amortizacijo družbenega stanovanja. Do ekonomskih stanarin prihaja tudi zato, da bi izenačili najemnike družbenih stanovanj z lastniki zasebnih hiš."

– O ekonomskih stanarinah se že dolgo govori, vendar do zdaj zadeva ni bila vedeti tako resna. Kaj pravite k temu?

Ivan Somrak: „V bodoče ne bo družbenih stanovanj brez soudeležbe stanovalca."

„Maja letos smo v naši občini pripravili osnutek sporazuma o prehodu na ekonomske stanarine s širšo obrazložitvijo, ki je bil potem v javni razpravi. Prvi krog obravnave tega dokumenta je zaključen, zdajle prehajamo v drugo fazo, ko bodo osnutek sporazuma obravnavali stanovalci po hišnih svetih, delavci v združenem delu in pa v krajevnih skupnostih. Sprejemanje sporazuma in podpisovanje je predvideno v kratkem."

– Za koliko se bodo stanarine v prvem hipu podražile in do kdaj bo trajalo postopno poviševanje cen?

„Od 1. januarja 1980 bodo družbena stanovanja za 27 odst. dražja, v enakem odstotku pa se bodo stanarine poviševale do leta 1985, ko bo predvidoma dosežena ekonomska cena. Takrat se bodo družbena stanovanja amortizirala v 100, namesto v 400 letih. Stanovalci, ki pa novih cen ne bodo zmogli, bodo deležni nadomestila po pravilniku."

– Ali bo s podražitvijo stanarin tudi več sredstev za vzdrževanje blokov?

„Gotovo, kajti del stanarinskega dinarja se bo s tem avtomatično večal. Pri uporabi sredstev za vzdrževanje družbenih stanovanj pa naj bi večjo vlogo odigrali hišni sveti."

– Omenili ste tudi privilegiran položaj stanovalcev v družbenih stanovanjih v primerjavi z lastniki zasebnih hiš. Ali se bo ta zmanjševal samo na račun višje stanarine?

„V bodoče bo potrebna tudi obvezna soudeležba za vskogar, ki bo kandidat za družbeno stanovanje. Predviden je delež od 5 do 20 odst. vrednosti stanovanja, ki bo stanovalcu vmjen v 10 letih."

– Ali so občani dovolj seznanjeni s temi novostmi, ki zadevajo prav vsakogar?

„Kot rečeno že od maja dalje razpravljamo o tem, o tem je izšlo več gradiva, vsekakor pa bo prav zdajle, v zadnjem hipu, potrebna še politična akcija s pomočjo SZDL, sindikatov, predvsem pa Zveze komunistov, da zadano nalogo izpeljemo do konca."

RIA BAČER

SZDL SREDI POLITIČNEGA VRVEŽA

Krajevne organizacije SZDL se bodo te dni znašle sredi aktualnega političnega dela. Najprej je za sredo, 14. novembra, sklican posvet na občinski ravni kot priprava na bližnjo občinsko konferenco SZDL. Na tem posvetu bodo razpravljali o nižjih oblikah organiziranosti SZDL, kot so vaške in ulične organizacije in njihov pomen. Nekaj dni zatem pa bo za vodstva krajevnih konferenc SZDL na terenu seminar na Otočcu. Ves dan od 9. do 17. ure bodo imeli predavanja: Družbenopolitični sistem in pobude predsednika Tita o demokratizaciji v njem; Uresničevanje Titove pobude v SZDL in poglabljanje njene vloge; Metode dela ter trenutno najbolj aktualne naloge. Predavali bodo tovariši iz izvršnega odbora republiške konference SZDL, računajo pa tudi na udeležbo Franca Šalija iz CK ZKS.

LEPO POPOLDNE ZA OSTARELE

Pred dnevi so imeli starostniki s področja Novega mesta srečanje na več krajih. Za ostarele prebivalce dela mesta je bilo lepo popoldne, s programom in govorom predstavnika krajevne skupnosti Alojza Pucelja, organizirano v osnovni šoli Katja Rupena.

Podobno srečanje so imeli starostniki v šoli na Grmu, medtem ko so starejše od 70 let iz območja Drske povabili v novi internat v Šmihel. Povsod je šola pripravila kulturni program, poskrbeli pa so tudi za prisrčen govor in prijetno družabnost.

NA TRŽNICI PORAZNO . . .

Inšpektorji z uprave inšpekcijskih služb v Novem mestu so za 14. november ob 8. uri sklicali širši pogovor o problematiki novomeške tržnice, kajti zadnje ugotovitve inšpektorja dela, sanitarnega in tržnega ter veterinarskega inšpektorja so porazne. Našli so od umazanije vseh vrst do pokvarjenih naprav, ki so nevarne za zaposlene. Predlagali so, naj bi nekatere dolgoletne kioske zaprli. Kaj bodo odgovorni možje povedali, bomo obširneje poročali.

Komunisti naj bolj posegajo v jedro

Novomeška tovarna avtomobilov–tozd IMV ima moteno proizvodnjo in še vrsto nedorečenih zadev v samoupravnih odnosih, kar vse terjačimprejšnje spremembe, predvsem s pomočjo komunistov.

6. novembra je delovna skupina CK ZKS pod vodstvom Martina Mlinarja obiskala novomeški tozd Tovarne avtomobilov IMV in s predstavniki osnovne organizacije ZK, delavskega sveta in sindikata razpravljala o spletu težav v tem kolektivu in delovanju partijske organizacije ter samouprave. Bitki za boljše rezultate dela posveča ZK največ skrbi, kar je sicer hvalevredno, je pa še vrsta zadev, kamor bodo morali v prihodnje učinkoviteje posegati s svojim vplivom.

Kot je gostom povedal Jože Piletič, sekretar osnovne organizacije ZK v tovarni avtomobilov, dajejo komunisti pri svojem delu velik poudarek varčevalnim ukrepom in boljšemu gospodarjenju in so na tem področju že dogli kar lep uspeh, še boljši pa bi bili rezultati, če bi bila investicija zaključena, tako pa se delo odvija v zelo težkih delovnih pogojih, ker hkrati poteka gradnja nove lakirnice.

Z delom sindikata je Zveza komunistov v kolektivu zadovoljna, z madino pa ne povsem. V zadnjem času je bilo v vrste ZK sprejetih precej novih članov in je tudi več interesa za vstop v članstvo ZK, kar kaže na ugled, ki ga partija uživa v kolektivu. Ugotavljajo, da je še vrsta delavcev zelo aktivnih v krajevnih skupnostih na terenu, za kar v tovarni večinoma ne vedo, iz terena pa tudi ni pobud, da bi take delavne ljudi sprejeli v članstvo ZK. Izpopolniti bi morali tudi sistem informiranja, čeravno sekretar Piletič meni, da je lahko vsak zaposleni o vsem informiran, če to želi.

V razpravi so na pobudo gostov načenjali zlasti tista vprašanja delovanja ZK in samoupravnih organov, ki bi pomenila napredek glede metod dela iz klasičnega aktivizma v ustvarjalno delo članov ZK, da bi ti v svojem okolju znali ustvarjati tako vzdušje, v katerem bi tvorno in odgovorno, sproti reševali protislovja brez nepotrebnih zapetljajev in napetosti. V pogovoru so ugotovili, da se sekretarji in vodstva ZK iz posameznih tozdov večkrat srečajo na delovnih in problemskih sestankih, da pa članstvo o vsem premalo ve in ni dovolj vključeno v reševanje najpomembnejših vprašanj vse od planiranja razvoja do urejanja nesoglasij med tozdi in s krajevno skupnostjo, na katere območju tovarna dela. Prav tako pa se komunisti premalo tvorno in zavzeto vključujejo v reševanje zapletov med tozdom in občinami, v katerih ima tovarna svoje obrate.

Eno važnih delovnih stališč v bodoče je za komuniste tudi ustvarjanje takih medsebojnih odnosov v kolektivu, da mladi kadri ne bodo bežali, ampak ostali. Dogaja se namreč, da le 10 odstotkov štipendistov po končanem fakultetnem študiju in prvi praksi ostane v podjetju. Jasno pa je, da še tako obsežna investicija ne bo prinašala dohodka (prej narobe), če bo ustreznih strokovnjakov, ki bi dela na raznih področjih vodili in usmerjali.

Ob izredno nagli in uspešni rasti tovarne avtomobilov, na kar so zaposleni lahko ponosni, pa morajo biti komunisti hudo pozorni tudi na spremljajoče slabosti, vse od sistema nagrajevanja dalje in delegatskih razmerij, da nagel materialni razvoj ne bi privedel do konfliktnih situacij na drugih področjih. Znotraj združene tovarne IMV pa je potrebno zlasti med osnovnimi organizacijami ZK več sodelovanja in dogovarjanja, da bo IMV navzven enotnejši kolektiv.

R. BAČER

Nalogam bo kos le močna komunala

S stanjem novomeškega komunalnega gospodarstva so se seznanili tudi člani izvršnega odbora ROS delavcev stanovanjske in komunalne dejavnosti

Sestanek, na katerem so razpravljali o gradivu za prvo konferenco Zveze sindikatov Slovenije, so imeli člani izvršnega odbora republiškega odbora sindikata delavcev stanovanjske in komunalne dejavnosti 5. novembra v Novem mestu in ob tej priložnosti so se seznanili tudi s stanjem in razvojnimi možnostmi komunalnega gospodarstva v novomeški občini.

Poročilo o slednjem je pripravil Ciril Atelšek, direktor tozda Komunalne storitve KGP Novograd. Podrobno je prikazal, zakaj in kako je pred tremi leti prišlo do združitve treh za komunalne storitve zadolženih podjetij v KGP Novograd, ki ima zdaj štiri tozde. Žal odnosi med njimi niso najboljši, to pa dela medvedjo uslugo komunalnemu urejanju občine. O razprtijah in tem, kako odpraviti nepravilnosti, smo v Dolenjskem listu že večkrat podrobneje poročali, Atelšek pa je tokrat spet omenil glavne krivce, nanizal je tudi vzroke za letošnje izgube, ki tarejo nekatere tozde. Govoril je še o zunanjih dejavnikih, ki vplivajo (ali pa ne) na razvoj komunalne dejavnosti v občini, pri čemer je posebno pozornost posvetil napačnemu pojmovanju vloge strokovne službe samoupravne komunalne skupnosti.

Ko je opisoval razvojne možnosti in glavne usmeritve razvojnega programa za prihodnje srednjeročno obdobje, je Atelšek poudaril, da bo številnim nalogam (naj omenimo le nekatere: dograditev vodovodnega in kanalizacijskega sistema, čistilne naprave, smetišče v Leskovcu, posodobitev odvoza smeti ip.) kos le močna komunalna organizacija. V sklopu te pa seveda ne more biti mesta za gradbeno dejavnost.

V razpravi so nato še podrobneje razčlenili posamezne ugotovitve iz poročila, člani izvršnega odbora so se seznanili tudi s sindikalno dejavnostjo v KGP Novograd, pri obravnavanju gradiva za konferenco ZSS pa so posebno pozornost posvetili vlogi in odgovornosti delavcev v sistemu družbenega planiranja ter krepitvi kolektivnega dela in odgovornosti v sindikatih.

D. RUSTJA

Obvladajo teren

6. novembra zvečer se je sestal v Šentjernejski osnovni šoli politični aktiv kraja s člani delovne skupine CK ZKS pod vodstvom Ludvika Goloba. V razpravi so ugotavljali dobre in tudi šibke točke delovanja Zveze komunistov, družbenopolitičnih organizacij in krajevne samouprave.

V krajevni skupnosti, kjer živi 5128 krajanov v 1310 gospodinjstvih in 45 naseljih, je že okrog 2000 zaposlenih. Od teh v domačem kraju 1556, ostali pa se vozijo na delo največ v Novo mesto. S kmetijstvom se bavi še 1200 krajanov, imajo pa tudi 270 krajanov, starih nad 75 let, in 73 ostarelih, od katerih jih je 49 priklenjenih na posteljo. Te in pa še podrobnejše podatke o življenju kraja, ki se zadnje čase močno industrializira, je gostom prikazal Franc Jordan, pričajo pa, da ima Zveza komunistov natančen pregled nad vsem, kar se dogaja.

Na območju krajevne skupnosti Šentjernej je okrog 300 komunistov, deloma so vključeni v osnovne organizacije po kolektivih doma ali drugod, medtem ko ima osnovna organizacija ZK na območju krajevne skupnosti 110 članov. Ti imajo redne sestanke, večina članov pa aktivno dela tudi po raznih društvih in kot delegati, tako da imajo posamezniki tudi čez 10 funkcij.

Kot slabo točko v delovanju krajevne samouprave so navedli še prešibke stike s sindikalnimi organizacijami in delovnimi organizacijami, kar bo potrebno čimprej spremeniti, vsekakor pa ob sestavi novega srednjeročnega plana. Prav tako je še vrsta pomanjkljivosti v delegatskem sistemu, največja pa je ta, da krajevna skupnost sploh ne dobiva gradiv za zasedanje interesnih skupnosti.

Žigi in podpisi jamčijo začetek

Podpisan je samoupravni sporazum o kompleksni izgradnji novega trga

Oktobra je bil podpisan samoupravni sporazum o izgradnji novomeškega Novega trga po načrtu, ki je bil v javni razpravi in je tudi prvi primer sodelovanja pri poslovni gradnji v centru mesta.

Ta sporazum so podpisali poleg investitorjev Dolenjke-Emone za blagovno hišo, PTT Novo mesto za dograditev stavbe, v kateri bo nova avtomatska telefonska centrala in Pionirja, ki bo gradil stanovanjsko-poslovni objekt za trg, še drugi prizadeti dejavniki, od izvršnega sveta do stanovanjske in komunalne skupnosti ter drugih.

V sporazumu je določeno združevanje sredstev za urejanje in komunalno opremljanje ter za gradnjo parkimo-garažne hiše, ki bo v dveh etažah pod zemljo, ter za sodelovanje pri načrtovanju, projektiranju in izvajanju posameznih investicij.

Še letos se bodo začela pripravljalna dela za blagovno hišo, za ureditev vsega kompleksa pa je potrebno tudi rušenje hiš št. 8 in 9 na Novem trgu. Celotna investicija je ocenjena na 500 milijonov dinarjev. Gradili bodo postopoma. Najprej blagovnico, potem objekt PTT in nazadnje poslovno-stanovanjsko stavbo. Do leta 1982 naj bi Novi trg dobil v celoti novo podobo.

Medtem ko gradnja blagovnice lahko poteka brez dodatnih zapletov, pa je gradnja ostalih objektov vezana na preselitev avtobusne postaje.

PREDAVATELJI NA VOLJO

Komisija za zdravstveno vzgojo pri občinskem odboru RK v Novem mestu bo po programu svoje dejavnosti do leta 1980 organizirala vrsto zdravstveno–vzgojnih predavanj po terenu v delovnih organizacijah in po šolah, če bo zanje interes. Predavatelji so pripravljeni priti in na poljuden način predavati o srčnih in pljučnih boleznih, o alkoholizmu in narkomaniji, vprašanjih načrtovanja družine in odnosih med spoloma, o sladkorni bolezni, o higienskih razmerah in varstvu okolja, o krvodajalstvu, negi bolnika na domu in varstvu pri delu. Kjer se občani zanimajo za kakšno od navedenih tem, naj aktivisti RK 14 dni prej sporoče občinskemu odboru RK, pa bo predavatelj zagotovo prišel. Stvar krajevnih aktivistov pa je poskrbeti za lepake in dobro udeležbo.

PRIJAVE DO 20. NOVEMBRA

V letošnji jesensko–zimski sezoni bo organiziranih več tečajev iz prve pomoči po delovnih organizacijah, kakor tudi v krajevnih skupnostih. Občinski odbor RK in Oddelek za ljudsko obrambo in samozaščito sta organizatorja tečajev, in sicer 10-urnega obnovitvenega tečaja prve pomoči, 20-urnega tečaja prve pomoči in 80-urnega tovrstnega tečaja.

Priporočajo, da vsaj za začetne tečaje prve pomoči aktivisti na terenu pridobijo čimveč krajanov.

Prijave pošljite do 20. novembra Občinskemu odboru RK v Novem mestu. Še to: vsakoletno občinsko tekmovanje ekip prve pomoči bo v letu 1980 že maja meseca, morda celo že aprila, tako da kaže z usposabljanjem ekip pohiteti.

Novomeška kronika

AVTOMATI V BOLNIŠNICI – Prijetno presenečenje so v avli novomeške bolnišnice na internem oddelku in na drugih glavnih vhodih avtomati za kavo, čaj in brezalkoholne pijače, ki jih je tam domiselno postavil neki zasebnik. Zlasti čakajočim, ki včasih nervozno postopajo tudi več ur, bo ta novost dobrodošla. Avtomat daje sladkorno in tudi kavo brez sladkorja.

NOVO ČRPALKO ŽE DELAJO – Ob cesti pri novi stavbi AMD v Bršljinu so začeli graditi novo bencinsko črpalko, ki bi po vseh pravilih že morala obratovati, če bi dela pričeli lani, kot je bilo dogovorjeno. Nujno je, da mesto v kratkem dobi še eno črpalko, kajti zamujene ure čakajočih pri napajalniku v Ločni so draga šala ob prizadevanjih za boljše gospodarjenje.

ŠE SOL KUPUJEJO – Ko je pred dnevi zmanjkalo pralnih praškov vseh vrst, so se razširile govorice, da tudi soli ne bo. In res: v nekaj dneh je v marsikateri trgovini pošla zaloga soli, čeprav so je imeli za nekaj tednov. Trenutno je v modi kupovanje toaletnega papirja. Agencija EBP (ena baba pravi) javlja, da ga ne bo . . .

ŽE DOLGO NE TAKO PRAZNO – Novomeška tržnica je bila zadnji ponedeljek skoraj prazna. Samo dve polici sta zasedli domači kmetici, pač pa je bila konfekcija pod kostanji dobro zastopana. Zaradi snega ni bilo dovolj ponudbe špinače, motovilca in solate, pač pa so bile stalne stojnice založene kot običajno.

NOVI OBČANI: Pretekli teden so v novomeški porodnišnici rodile Matilda Kaplan z Zagrebške 16 – Marka; Marija Andrejčič iz Šegove 10 – Elvisa; Eva Podergajs iz Ulice na Lazu 4 – Miha; Frančiška Rovan, Majde Šilc 20 – Gregorja in Petro, ter Djurdja Pehnec, Majde Šilc 2 – Ines.

PREDAVANJE O GOZDOVIH – Hortikulturno društvo Novo mesto vabi na predavanje v torek, 20. novembra ob 17. uri, v Sindikalnem domu. Inž. Tone Hočevar bo predaval o Vlogi gozda.

Ena gospa je rekla, da imajo v Novolesu vsak dan 30 odst. odsotnih z dela, ko pa so pred kratkim kontrolorja poslali na obisk k bolnikom, je prenekaterega našel v vinogradu . . .

Rdeči križ ne odpove

V Brežicah uspešne krvodajalske in zbiralne akcije

Organizacijske niti Rdečega križa v Brežicah so razpeljane zelo na gosto, zato ljudje ne odrekajo sodelovanja. Odzivajo se množično in hitro, če je potrebna njihova pomoč. To potrjujeta zbiralni akciji za prizadete prebivalce Posočja in Črne gore, ko so občani mesta in okolice preko Rdečega križa prispevali 18.230 din za Posočje in 102.740 din za Črno goro.

To je le ena od dejavnosti krajevne organizacije RK Brežice, ki jih je 8. novembra v poročilu o štiriletnem delu nanizala predsednica dr. Vanda Zorko. V tem obdobju je v novi obliki zaživela tudi skrb za ostarele občane. Ta se je kazala v pomoči pri reševanju stanovanjskih težav, v občasnih obiskih bolnih, osamljenih in socialno ogroženih krajanov ter v poživitvi družabnih stikov z organizacijo srečanja starostnikov.

Revnejšim občanom je RK za vsako novo leto podaril do 30 darilnih kuponov, ki so jih obdarovanci nato sami vnovčili. Rdeči križ se je uspešno vključil tudi v akcijo NNNP. Med akcijami ne smemo pozabiti zbiranja odpadnega papirja in pridobivanja krvodajalcev. Zlasti krvodajalstvo je bilo vsa leta zelo uspešno, saj so med prostovoljci vsakič tudi gospodinje in upokojenci, zlasti pa so se do sedaj izkazali mladi člani iz aktivov RK na gimnaziji in v trgovski šoli.

Med nalogami za naslednje leto je evidentiranje novih prostovoljk za tečaje o negi bolnika na domu, da bi laže izpeljali sosedsko pomoč. Več pozornosti posvečajo pridobivanju in usposabljanju aktivistov Rdečega križa. Skrb za aktive mladih članov RK pa je zamišljena kot trajna povezava in usmerjanje njihovega dela. Dejavnost Rdečega križa v Brežicah bo v prihodnje popestrilo tudi tesnejše sodelovanje z Društvom upokojencev, z ZZB NOV, SZDL in mladinsko organizacijo. Srečanja starejših občanov bodo postala redna oblika prizadevanj za poživitev družabnega življenja med starejšimi občani, pa tudi stikov z mladim rodom, s šolarji.

J. T.

VARNOST PRED SKUPŠČINO

Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu je pripravil obširno poročilo o prometni varnosti v občini in o uresničevanju občinskega odloka o ureditvi prometa v naseljih. Kritično se loteva zlasti neupoštevanja predpisov in priporočil za izboljšanje varnostnih razmer na cestah, na avtobusnih postajališčih in drugod, kjer najrazličnejše ovire preprečujejo preglednost cest (previsoke žive meje, drevesa ipd). Svet poroča tudi o vzgojni dejavnosti. O njegovih ugotovitvah bo 26. novembra razpravljala občinska skupščina.

DARILO POBRATENE ŠOLE – Učenci osnovne šole v Bistranski Poljanici na Hrvaškem so obiskali vrstnike v celodnevni šoli na Bizeljskem in jim na slovesnosti ob njenem poimenovanju po Edvardu Kardelju poklonili sliko. Hranili jo bodo kot spomin na ta dogodek in kot dokaz iskrenega sodelovanja. (Foto: Jožica Teppey)

Novo v Brežicah

PO ČLANARINO BODO PRIŠLI – Leto je spet okoli in krajevna organizacija Rdečega križa v Brežicah se je obrnila na mlade člane za pomoč pri pobiranju članarine. Ne pustite jih praznih rok! Samo 10 dinarjev dajte na stran za vsakega člana, da jih boste imeli pri roki, ko pridejo šolarji po vaš letošnji dolg. Članarino bodo začeli pobirati ta teden.

PRIMANJKLJAJ V ZDRAVSTVENI BLAGAJNI – Občinska zdravstvena skupnost v Brežicah s prihodki ne more kriti vseh izdatkov. Za osem mesecev je zbrala skoraj 5 odstotkov manj denarja, kot je planirala. Porabila ga je seveda več. Primanjkljaj v njeni blagajni se je v tem obdobju povzpel na 8,892.000 dinarjev.

PO POSOJILO V BEOGRAD – Za dokončanje doma teritorialne obrambe v Brežicah je občinska skupščina sklenila najeti posojilo pri Vojnem servisu v Beogradu. Zaprosila je za štiri milijone dinarjev, sredstva za vračilo pa bo zagotavljala v proračunu. Dom teritorialne obrambe gradijo hkrati s postajo milice in je zdaj v zaključni fazi. Odprt bi moral biti že oktobra, pa se je delo tudi tokrat zavleklo.

MESTO BELEGA KRUHA – V Brežicah že nekaj tednov pogrešajo kruh iz črne moke. Kaže, da se je zataknilo pri oskrbi z moko oziroma pri ceni, saj je zaslužek pri belem kruhu večji. V trgovinah so pošle vse zaloge pralnega praška in nekaterih živil. Limon že nekaj časa primanjkuje, o praznih kavnih policah pa smo tudi že pisali. Zelo skromna je izbira mesnih izdelkov in obeta se pomanjkanje svežega svinjskega mesa. To je priložnost, da reče svoje tudi svet potrošnikov. Morda bi se kaj lahko izboljšalo.

BREŽIŠKE VESTI

Zgovoren molk

Porazno uresničevanje kadrovske politike

Za dogovore porabimo veliko časa. Pripravljamo osnutke, o njih razpravljamo, jih sprejemamo in podpisujemo. Le zakaj, če se potem ne zmenimo več zanje? To ne velja za vse, za družbeni dogovor o kadrovski politiki v brežiški občini pa prav gotovo.

Kako naj si sicer razlagamo nerazumljivo tišino v zboru združenega dela na seji 7. novembra, ko je bila na vrsti razprava o uresničevanju kadrovskega dogovora? Komisija za spremljanje njegovega izvajanja je pripravila precej obširno, s številkami podkrepljeno gradivo o dosedanjem načrtovanju in štipendiranju tako v minulih dveh letih v katerem ugotavlja, da večina podpisnic sploh ni izdelala srednjeročnega programa kadrovskega razvoja in da se kadrovsko štipendiranje nikamor ne premakne, da celo nazaduje. Podpisnicam (delovnim organizacijam) je komisija zaradi tega priporočila, naj kritično obravnavajo lastno prakso ter s svojimi mnenji in predlogi spodbudijo razpravo v občinski skupščini.

Kaže, da so bile delegacije za take napotke gluhe, da kadrovskim problemom niso dorasle in da jih porazne ugotovitve o zapostavljanju dogovorjenih kadrovskih nalog ne zanimajo! Kdo potemtakem vodi kadrovsko politiko? Zakaj niso dobile delegacije v delovnih kolektivih nobene spodbude za temeljitejšo obravnavo kadrovskih vprašanj od tistih, ki vedrijo in oblačijo na kadrovskem nebu?

Na zaskrbljujoče razmere v brežiški občini so opozorili delegate razen predsednika zbora inž. Franca Filipčiča tudi predsednik občinske konference SZDL Tone Jesenko in načelnik oddelka za gospodarsko–upravne zadeve Jože Avšič. Te točke niso zbrisali z dnevnega reda. Delegacije so dolžne o gradivu razpravljati naknadno in spodbuditi kadrovsko programiranje.

Tudi štipendiranje ne gre v korak s potrebami. Premike na boljše je opazilti le v večjih delovnih organizacijah, medtem ko v manjših sploh nimajo posluha za izobraževanje in štipendiranje. Od 500 štipendistov, kolikor jih je v brežiški občini, jih 233 sploh ni kadrovsko vezanih. Med njimi je kar 172 srednješolcev, 25 študentov na visokih in 23 na višjih šolah.

Sicer pa delovne organizacije marsikdaj ne zaposlijo niti tistih študentov, ki jih štipendirajo. Pripravnikov se branijo in mladi tako odhajajo drugam. Veliko se jih zaposli v Krškem, kjer jih sprejemajo z odprtimi rokami.

JOŽICA TEPPEY

POTROŠNIKI IMAJO BESEDO

V soboto in v ponedeljek so dobila vsa brežiška gospodinjstva vprašalnike o založenosti trgovin z živili, tekstilom in drugim blagom, o njihovi kakovosti in odnosu prodajalcev do kupcev. Anketiranci tokrat lahko povedo, kakšne obrtne delavnice pogrešajo, kako so zadovoljni z zdravstvenimi storitvami, z delom lekarniške službe, s komunalnimi storitvami, s poslovanjem pošte in banke.

Anketa je naletela na dober odziv, saj imajo občani končno priložnost, da povedo vse, kar jim leži na srcu, in morda le vplivajo na nekatere izboljšave, za katere do sedaj ni bilo posluha. Akcijo je pripravil svet potrošnikov in porabnikov pri krajevni skupnosti v Brežicah.

NOVA TRGOVINA V KOSTANJEVICI je polepšala mestno središče, ki ga je prej kazilo zanemarjeno pročelje nekdanjega Mizarstva. (Foto: J. T.)

Znanju odprta vrata

Kovinarska se pripravlja na združitev — Tehtnica niha

Razvojna usmeritev Tovarne industrijske opreme in konstrukcij „Kovinarske" v Krškem zahteva od kolektiva podvojene naložbe v znanje, zato so strokovnjaki v tej delovni organizaciji vedno dobrodošli.

Kvalificirane delavce bodo sami vzgajali. Do konca leta bodo zgrajene vajenske delavnice, v katerih bodo usposobili ključavničarje, orodjarje in električarje. Kovinarska je razen tega podprla razvoj Šolskega centra v Krškem. Ta bo med drugim na novo izobraževal tudi električarje.

Do izteka leta bo Kovinarska zgradila konstrukcijski biro v Krškem, da bo poslej dovolj prostora za nove strokovnjake. K sodelovanju vabi predvsem diplomirane inženirje strojništva in elektrotehnike. Tudi pri razpisovanju štipendij je Kovinarska odprtih rok. Kolektiv se zaveda, da bo napredoval le tisti, ki bo kar največ vlagal v znanje in tako krepil svoj umski potencial.

Delavci Kovinarske so pripravljeni združevati svoje delo in sredstva tako, da bi si zagotovili dolgoročnejšo prihodnost. V poldrugem mesecu se bodo odločili, komu bodo dali prednost. Dopolnjujejo se s sozdoma IMP (Industrijsko montažno podjetje) in z ZPS (Združena podjetja strojegradnje). V obeh primerih bi združitev omogočila vključevanje v zunanjetrgovinsko izmenjavo in povečanje izvoza, kar je ena bistvenih usmeritev Kovinarske v prihodnje. Za izvoz se odloča predvsem zaradi zmanjševanja investicijske izgradnje v Jugoslaviji.

Združitev z IMP bi imela to prednost, da bi se dopolnjevala pri izdelovanju zakloniščne opreme in pri izdelovanju opreme za procesno tehniko, združitev ZPS pa bi omogočila specializacijo oziroma vključevanje v programe dosedanjih njegovih članov Metalne, Litostroja, STT Trbovlje in drugih.

J. TEPPEY

POSOJILO ZA SKUPEN VETERINARSKI OBJEKT

Za bodoči veterinarsko–sanitacijski objekt, ki ga bodo gradili v Novem mestu za dolenjsko in posavsko regijo, bo občinska skupščina v Krškem najela 485 tisoč dinarjev posojila. Toliko namreč znaša njen delež po že sprejetem razmejitvenem ključu. Objekt bo veljal tri milijone dinarjev, prispevek Krškega pa znaša 15,1 odst. od skupne vsote. S to investicijo bo končno poskrbljeno za zbiranje in odvažanje živalskih trupel, za njihovo seciranje in ugotavljanje vzrokov za pogin. Razen tega bo ustanovljena tudi stalna služba za dezinfekcijo na terenu in v zgradbah.

Kje so bili delegati zdravstva?

Niso videli smernic?

Udeležba delegatov v zboru združenega dela občinske skupščine na zadnjem zasedanju žal spet ni bila zgledna. Prenekatera delegacija je manjkala. Predvsem pa ni bilo delegatov zdravstva.

Značilnost razprave o smernicah je bila ravno vrsta pripomb delegatov za to delovno področje. Senovčani tarnajo zaradi tesnosti v svoji zdravstveni postaji, potrebujejo novo lekarno. V Velikem Podlogu so pripravljeni celo s samoprispevkom sodelovati pri gradnji zdravstvene postaje, ki naj bi dala streho vsem krajevnim družbenopolitičnim organizacijam in krajevni skupnosti.

Kot rečeno, delegatov iz zdravstva na tem zasedanju ni bilo. Delegatske pobude drugih bodo vsekakor prišle do njih tudi posredno. Kdo je zatajil, bo treba še ugotoviti. Vsekakor ne kaže dvomiti v razpečevalce gradiva za sejo skupščine. Zakaj so lahko prišli drugi, nemalokrat bolj oddaljeni?

Vseeno je čudno zvenela pripomba predstavnika krškega zdravstvenega doma na seji občinskega sindikalnega sveta. Zdravstveni delavci smernic baje sploh niso videli! Kako je s tem, se bo kajpak moralo tudi kmalu izkazati. Kakorkoli že, sklep občinskega sindikalnega sveta, da skupno z občinsko zdravstveno skupnostjo in krškim zdravstvenim domom pretresejo vprašanja zdravstva na eni od prihodnjih sej, je primeren.

A. Ž.

»Dolenjski list« v vsako družino

Načrti zanimajo prav vsakogar

Mnogo pripomb k predlogu občinskih smernic, osvojena pa le ena — Kršen poslovnik?

Krška občina se lahko z zadovoljstvom uvršča v krog redkih, ki je že sprejela občinske smernice za novi srednjeročni plan. Sprejeli so jih delegati na sejah zborov občinske skupščine 5. novembra.

V tej občini so bili tudi med prvimi, ki so se pri izdelavi smernic odločili za dvofazni postopek. Rok prvotno določene javne razprave so s 15. avgusta podaljšali za en mesec. Obilica pripomb delegatov na zadnjem zasedanju bi lahko dejalo vtis, kot da je bilo to še premalo.

Delegati so smernice doma prebrali s pozornostjo. Vsakdo je v njih skušal najti tudi sebe. Morda so ravno zaradi tega na videz preskakovali na naslednjo nalogo: fazo izdelovanja samih temeljnih planov. Doslej opravljeno delo vsekakor obeta dobre načrte. Kot je dejal v uvodni obrazložitvi smernic predsednik izvršnega sveta občinske skupščine inž. Franc Juvanc, se bo treba še nad marsičem zamisliti. Tako je prva ocena predvidene investicijske dejavnosti koletkivov optimistična, da ne rečemo še kaj več. Računajo namreč kar na 60 odst. denarja za naložbe od bank, premalo pa so se usmerili na združevanje dela in sredstev in načelo sovlaganja. Devetinpolodstotna stopnja rasti družbenega proizvoda je vsekakor tudi visoka, zato je izvršni svet predlagal nižjo, predvsem zato, ker bo jedrska elektrarna začela delati šele nekje proti koncu nove petletke.

V razpravi o smernicah je, kot rečeno, nastopilo mnogo delegatov. Morda je tu prišlo do nepotrebnih kratkih stikov. Šlo je namreč že za predlog smernic, to pa pomeni, da bi delegati morali nastopati z amandmaji. To je seveda že zahtevnejša oblika dela, kateri marsikdo ni kos. Vseeno bi, predvsem zaradi načina, kako so nato letele pripombe pred glasovanjem, vsemu kdo lahko prisodil nedemokratičnost. V bodoče bi se morali delegati posluževati v večji meri poslovnika skupščine, ki med drugim predvideva tridnevni rok.

Očitno smo prišli že tudi pri delu občinske skupščine do kvalitet, ki so nekaterim znane iz klopi republiške skupščine.

A. ŽELEZNIK

KRŠKE NOVICE

GOSTJE – PIONIRJI – Od jutri do nedelje bodo v krški občini v gosteh udeleženci 11. srečanja slovenskih pionirjev dopisnikov. Prenočevali bodo pri svojih vrstnikih v Krškem, Leskovcu, Velikem Podlogu, Brestanici in na Senovem. Sobota bo delovni dan, v nedeljo pa se bodo pionirji poslovili od krške občine z zaključno slovesnostjo, ki bo ob 10. uri v krškem delavskem domu.

OTVORITEV V LESKOVCU – V tamkajšnjem gasilskem domu so minulo nedeljo slovesno odprli avtomatsko strelišče. V tekmovanju z zračno puško so se ob otvoritvi pomerile štiri ekipe.

ODREDNI PRAZNIK – Imeli so ga na krški Osnovni šoli Dr. Mihajla Rostoharja, v odredu Franca Rozmana–Staneta. Pričeli so ga s pohodom po poteh krških borcev, zaključili pa s proslavo v šolskih prostorih.

KAKO DO PROGRAMOV – Vse delovne organizacije in krajevne skupnosti bo občinska konferenca SZDL pozvala, naj še pred koncem leta pošljejo na njen naslov datum predvidenih proslav v prihodnjem letu. To je predlog koordinacijskega odbora za proslave in čuvanje tradicij NOB, da bi lahko tovrstne prireditve uskladili.

PREDLOG ZA POIMENOVANJE – Sestavila sta ga občinska odbora Zveze združenj borcev iz Krškega in Šmarja. Naslovljen na obe občinski skupščini, naj bi cestni povezavi Senovo–Koprivnica–Podsreda prinesel ime po Kozjanskemu odredu.

KMALU OCENA – Potem ko so v organizacijah Zveze komunistov izpeljali volilne konference, so za začetek prihodnjega tedna napovedali njihovo oceno. Izrekli naj bi jo člani občinske konference na že 16. seji v tem mandatnem obdobju.

KRŠKI TEDNIK

GRB JUTRANJKI – Na slavnostni seji vseh treh zborov občinske skupščine v Krmelju so bila podeljena najvišja občinska priznanja. Občinski grb je tokrat prejel iz rok predsednika Janka Rebemika predsednik osrednjega delavskega sveta Industrije otroške konfekcije Jutranjka Ado Bedek (na levi). (Foto: Železnik)

SEVNIČAN V PRIŠTINI

Minuli teden je bilo v Prištini delovno srečanje najuglednejših delavcev v tehnični kulturi.

Tamkaj je bila namreč konferenca te organizacije v zveznem merilu. Poudariti velja, da je bil med udeleženci tega pomembnega shoda tudi Sevničan Marjan Zidarič.

Znan je predvsem kot neutruden raketarski amater in organizator. Po prihodu od vojakov se je ponovno vrnil v kolektiv trboveljske Strojne tovarne, pozabil pa tudi ni svojega rodnega mesta.

Poenostavljanje lahko škodi

Komunalna skupnost namesto krajevnih skupnosti pred združeno delo?

Na seji občinskega sindikalnega sveta 7. novembra je bila podana v marsičem ugodnejša slika o stanju družbenega načrtovanja za naslednjo petletko. Očitno dohitevajo pri tej pomembni nalogi tudi zamudniki.

Načrtovanje je za marsikoga hkrati pomembna šola. Temelj vsemu je dogovarjanje. To mora priti do posebnega izraza po bolj formalnih plateh dela, kot so bila opravila okrog sprejema sklepov, v mnogočem tudi pri analizah minulega obdobja in izdelavi smernic.

Radi bi podčrtali pobudo komunalne skupnosti, ki naj bi ponudila nekakšno „streho" vsem krajevnim skupnostim v občini v stiku z združenim delom. Pripravili naj bi enoten samoupravni sporazum, tako da ga ne bi bilo treba pripravljati vsaki krajevni skupnosti. Ne želimo dvomiti o dobronamernosti komunalne skupnosti, vprašujemo pa, ali je to povsem samoupravno in ali je to tisto, kar naj bi dal neposredni stik slehernega nosilca načrtovanja z združenim delom. V preteklosti sprejeti ključi in stopnje so postali pomembna materialna spodbuda krajevnim skupnostim. Ob delitvi je občasno prihajalo do kriz, na kraju pa so le bili vsi bolj ali manj zadovoljni, uspehi pa so tudi vidni.

Ne bi neposredni stik vsake od enajstih krajevnih skupnosti z združenim delom prinesel lahko še več, saj pri krajevnih skupnostih ne more iti le za komunalna vprašanja? Vse nimajo na svojem območju tozdov, za te bi se lahko dogovorili za potreben sistem solidarnosti. Po vsej verjetnosti bi takšno širše sodelovanje z združenim delom lahko prineslo še več uspeha. Delavci bi se vsekakor lažje soočali s potrebami in željami sebe krajana in proizvajalca.

A. ŽELEZNIK

Radioamaterji na svojem

Lep dom na mestu nekdanje grajske konjušnice

Minuli četrtek bo v prijetnem spominu številnih članov sevniškega radiokluba „Amater". Predsednik občinske skupščine Janko Rebemik je na posebni slovesnosti ob občinskem prazniku izročil predsedniku kluba Janku Kuselju ključe doma.

Predsednik tega prizadevnega kluba je uvodoma orisal dolgotrajni boj članov za afirmacijo, predvsem pa lasten prostor za delo. Sedanji dom, to je v vsej skromnosti orisal predsednik gradbenega odbora inž. Stane Kočevar, presega vrednost 1,5 milijona dinarjev. V njem je skritih nad 5.000 udarniških ur dela članov. Seznam delovnih organizacij, zasebnih obrtnikov in drugih posameznikov je predolg, da bi ga bil kdorkoli navedel. Posebej izstopajo sevniški tozd GIP Betona, čigar prispevek ocenjujejo na nad 160 tisočakov. Velik je tudi delež predsednika sevniškega združenja obrtnikov Jožeta Ribiča, ki je omogočil članom, da so lahko marsikaj naredili v njegovi delavnici. Lep dom, v marsičem je lahko v ponos Sevničanom, bo poslej šele lahko prispeval k nadaljnji množični rasti kluba. Zgrajen je bil v pičlem letu dni.

Klub se bo poslej lahko osredotočil na delo v stroki, kjer jim ne manjka uspehov v državnem merilu. Lepa zgradba je lahko v ponos vsem, ki so pri gradnji na kakršen koli način sodelovali. Zgledno je bilo sodelovanje občinskega oddelka za narodno obrambo. Sevniška krajevna skupnost je širokogrudno ponudila dežnik investitorja, njen tajnik Pavel Zemljak ni štedil ur za delo, kateremu bi se sicer lahko povsem ognil.

A. Ž.

RADIOAMATERJI SILA – Da sevniški radioamaterji niso kar tako, je pokazala udeležba številnih gostov iz JLA in drugih organizacij ob otvoritvi doma. Dobrodošel gost kluba je bil tudi generalni direktor Iskre inž. Stipanič. Na sliki: prizadevni predsednik radiokluba Janko Kuselj pojasnjuje gostom faze gradnje doma.

SEVNIŠKI PABERKI

SEVNICA V CVETJU – Turistično društvo in njena hortikulturna sekcija sta izbrala pravo temo za izobraževanje krajanov. Za minuli torek je bilo sklicano predavanje o zimovanju lončnic, za nameček pa so vrteli še film „Sevnica v cvetju".

PLAZOVI RAZDIRAJO – Cesta po dolini Grahovice je trenutno še vedno najboljša zveza z Mirensko dolino. Obilne padavine konec tedna so razmočile precejšnje gmote blata pod Boštanjem. Oviro so že v jutranjih urah minulo nedeljo sproti odstranjevali delavci cestne službe pri sevniški krajevni skupnosti. Znova se je izkazal greder. Podobne težave so imeli vaščani Vrha. Letos so vložili ogromno truda v razširitev ceste. Žal ga bo treba še več, prav gotovo tudi denarja, da bodo opravili z vsemi zahrbtnimi izviri, ki se pojavijo ob deževju.

VRELEC BODO RAZISKALI – Pod Podvrhom na območju krajevne skupnosti Zabukovje krajani že desetletja vedo za topel izvir. Še lovci so si med zimskimi pohodi v tej vodi ponavadi greli premrzle noge skozi gumijaste škornje. Voda je res precej stopinj toplejša od bližnjega potoka. V smernicah za bodoči občinski srednjeročni načrt je zapisano, da bodo morali to raziskati strokovnjaki.

– *„Si videl, da so gostje iz Srbije pripeljali za občinski praznik s seboj tudi ozvočenje? Upajmo, da bodo prihodnjič pritovorili v Sevnico tudi klavir, ki ga sevniški oder še vedno ne premore."*

SEVNIŠKI VESTNIK

Nevredni odgovora?

Prizadeven vaški odbor na Apneniku

Odkar se je vrnil z dela v Nemčiji Peter Pešec, za to pa se je gnal že prej, ga je ena sama skrb, namreč, da dobi tudi njegova vas primerno cesto. Udeležuje se vseh sestankov v boštanjski krajevni skupnosti, kadar se mu le ponudi prilika, da zastavi besedo, dve o tej nalogi. Žal je takih javnih sestankov vse premalo.

Po številu hiš sicer mali vaški odbor ni od muh. Pri širitvi ceste od boštanjske graščine do Apnenika je tako ali drugače sodelovalo 28 ljudi. Prispevali so 740 delovnih ur in 200 traktorskih ur. Skupno s prispevkom v denarju in po sorazmerno nizko ocenjenih urah znaša njihova udeležba reci in piši v pičlem letu dni 93.730 dinarjev. Za strojne storitve dolgujejo še 15.000 dinarjev. Za štiri kilometre ceste so od boštanjske krajevne skupnosti prejeli po letu 1975 le dvakratno „pomoč", če to lahko sploh imenujemo, v skupnem znesku 1.300 dinarjev.

Že drugega februarja letos so na svet boštanjske krajevne skupnosti naslovili prošnjo za pomoč, odgovora pa še niso prejeli. Ne bi bili vredni vsaj tega? Morda bi pri krajevni skupnosti in krajevni konferenci SZDL lahko razmislili o njihovi pobudi, da Apneničani skupaj s tistimi na Vetrniku ustanovijo svoj vaški odbor. S presnovo krajevnih skupnosti v sevniški občini se doslej še ni nihče globlje ukvarjal.

A. Ž.

Kdo lahko razporeja dohodek?

V tozdu IMV na Mirni lahko sprejmejo odločitev, da bodo kupili nov stroj, ne morejo pa je uresničiti brez dovoljenja delovne organizacije

7. novembra je IMV TOZD Tovarno opreme na Mirni obiskala delovna skupina CK ZKS, v kateri so bili poleg izvršnega sekretarja Martina Mlinarja še Lojze Šterk, Hrvoje Draškovič, Janez Zajc, predstavniki občinske skupščine Trebnje in vsi člani osnovne organizacije tega tozda ter predstavniki ostalih družbenopolitičnih organizacij.

Za uvod v razpravo o sedanjem položaju tozda je sekretar osnovne organizacije ZK Milan Konestabo prikazal njegove proizvodne zmogljivosti, družbenopolitično in samoupravno organiziranost ter odnose med delovno organizacijo in tozdom. Med drugim je ponovil že dolgo znano dejstvo, da temeljna organizacija na Mirni dela v izredno težkih prostorskih razmerah, da razpolaga z zelo zastarelo opremo. Prav zaradi tega skoraj ne more izpolniti vseh planov, saj so nekateri stroji izkoriščeni samo do četrtine zmogljivosti, drugi spet pa čez mero. Kljub temu pa ležijo v Novem mestu novi stroji, ki bi jih na Mirni s pridom uporabili, vendar jih ne dobijo, ker so v delovni organizaciji mnenja, da je treba problem tehnologije na Mirni rešiti celovito. Vendar tudi od celovitega reševanja nimajo kaj dosti koristi, ker so bili v zadnjih desetih letih deležni le 13 milijonov dinarjev za investicije. Velika ovira pri njihovem vsakdanjem delu je tudi, da nimajo sredstev, s katerimi bi sami razpolagali. Tako ne morejo sami odpraviti ozkega grla v proizvodnji z nakupom stroja, ki bi stal 100.000 dinarjev, ker mora tako njihovo odločitev na ravni delovne organizacije še nekdo potrditi.

Tu pa je tudi temeljni vzrok za neusklajene odnose med delovno organizacijo in tem tozdom, ki je omejen v svojih pravicah razpolaganja z dohodkom. Izvršni sekretar Martin Mlinar je v razpravi poudaril, da je razporejanje z dohodkom temeljno vprašanje komunistov. Tu ne gre za filozofiranje o marksizmu, marveč gre za odpravljanje protislovij, do katerih prihaja. Prav to pa je tudi namen delovne skupine, ki hoče s svojimi obiski ustvariti razpoloženje za odpravljanje protislovij in težav. In v mirenskem tozdu IMV take težave imajo, vendar kaže, da jih sami ne morejo odpraviti. Njihova osnovna organizacija je namreč v primerjavi z velikostjo kolektiva prav majhna, saj šteje le 10 članov. Prav tako je bilo premalo pripravljenosti za reševanje teh vprašanj v sami delovni organizaciji, pa tudi med komunisti. Sekretarji se sicer dobijo dvakrat do trikrat na leto, tudi dogovarjajo se za akcije, vendar prevečkrat ostaja samo pri dogovorih ozkega kroga ljudi. Mlinar je posebej poudaril, da tak ozek krog ljudi lahko da pobudo, akcije pa morajo biti izpeljane veliko bolj široko.

Sklepna ugotovitev je bila, da je v dosedanjem razvoju IMV prihajalo tudi do neskladij, vendar se bo treba, še posebno če hočejo delavci do kraja izpeljati te velike investicije, veliko bolj posvečati njihovemu reševanju.

J. SIMČIČ

POZOR – VROČE TEME

Pozivamo vse samoupravne interesne skupnosti s področja družbenih dejavnosti, da se ne bi na skupščinah, kjer se bodo obravnavala poročila o 9-mesečni realizaciji delovnih programov, kljub hudo vročim temam temperatura dvignila nad zakonsko predpisano mejo.

L. B.

Trebanjci pred zrelostnim izpitom

Krajani KS Trebnje nočejo zaostajati za drugimi, zato so se tudi oni odločili za uvedbo samoprispevka – Kako trdna je njihova odločitev, se bo pokazalo v nedeljo 18. novembra

Z malo pretiravanja bi lahko rekli, da je krajevna skupnost Trebnje že dolgo časa eno samo gradbišče. Zdaj gradijo v Trebnjem novo osnovno šolo, še ta mesec bo tehnični prevzem trebanjskega vodovoda, cesta skozi Trebnje je že rekonstruirana, Trebanjce pa čaka še vrsta tako imenovanih „obrobnih" del, s katerimi bodo bistveno polepšali in izboljšali življenje v svoji krajevni skupnosti. Vsega skupaj je že bilo investiranih blizu dve milijardi dinarjev, s sredstvi samoprispevka pa bodo Trebanjci zbrali še okoli 15 milijonov dinarjev, s katerimi bodo asfaltirali vrsto cest, precej sredstev bo šlo za mrliško vežico, okoli 3 milijone dinarjev bodo prispevali za gradnjo doma kulture.

Na vseh razpravah o bodočem samoprispevku je prevladovalo med krajani prepričanje, da vrste zadev brez teh sredstev še lep čas ne bi rešili, zato vsi po vrsti menijo, da je samoprispevek nujen za razreševanje težav. Prav tako pa krajani Trebnjega in ostalih krajev, ki še spadajo v krajevno skupnost, nočejo zaostajati za ostalimi krajevnimi skupnostmi trebanjske občine. Kaj pa pravijo pred nedeljskim referendumom najbolj odgovorni te krajevne skupnosti? Tudi oni so prepričani, da se bodo krajani krajevne skupnosti Trebnje v nedeljo, 18. novembra, odločili za samoprispevek.

Ivan Gole, predsednik skupščine krajevne skupnosti Trebnje, je povedal, da nagli razvoj terja gradnjo vrste objektov, s katerimi bodo potrebe nekako zaključene. „V mislih imam predvsem osnovno šolo, gradnjo stanovanjskih objektov in vrsto drugih naložb, ki ne bi imele pravega učinka, če se ne bi odločili še za ureditev ulic v Trebnjem, za urejanje kanalizacije ipd. Zato seveda pričakujem, da se bodo naši krajani, ki so že tolikokrat pokazali pripravljenost za solidarnostno reševanje takih težav, pokazali zrelost tudi v nedeljo."

Cveto Bunc, predsednik sveta krajevne skupnosti: „Vse dosedanje razprave kažejo, da je bila pobuda za uvedbo samoprispevka lepo sprejeta. Prav tako pa je tudi res, da se krajani vse bolj zavedajo, da ne morejo več čakati na pomoč, ampak da za urejenost svojega kraja lahko največ sami naredijo. Trebnje je v zadnjih nekaj letih dobilo vrsto pomembnih objektov, ki pa bi ostali nekako nepopolni, če jim ne bi sledila tudi komunalna urejenost kraja. Zato seveda pričakujem, da se bodo krajani tudi v nedeljo odločali tako. Lahko bi celo rekel, da o izidu referenduma ne dvomim, saj so krajani trebanjske krajevne skupnosti že večkrat dokazali svojo zavest in pripravljenost reševati vprašanja s solidarnostnimi akcijami."

Anton Perpar, predsednik krajevne konference SZDL: „Med občani je opaziti pripravljenost na reševanje komunalnih problemov tudi po taki poti. Vsaj tako je bilo moč opaziti na dosedanjih zborih občanov, ki so potekali po uličnih in vaških odborih SZDL. Vsi so se strinjali s programom samoprispevka, prav gotovo pa se bo še pojavilo tudi kakšno vprašanje, kdaj in kje bo kaj uresničeno. Rečemo pa lahko, da bo vse, kar smo sprejeli s programom, v naslednjih petih letih tudi narejeno."

Franc Polanko, tajnik krajevne skupnosti: „Zdaj, ko so za nami vse tehnične priprave, ki so potekale od maja dalje, lahko rečem, da smo si nekoliko oddahnili. V razpravah o programu del, ki jih bomo naredili s sredstvi samoprispevka, ni bilo veliko pripomb, kar kaže, da je bil program dobro pripravljen. Zato seveda pričakujem, da bomo lahko v nedeljo slavili še eno zmago."

J. S.

Nove učilnice gradijo

Dela bodo veljala več kot 12 milijonov dinarjev

Konec oktobra so začeli na Mirni kopati temelje za prizidek osnovne šole. Novi šolski prostori, ki bodo veljali več kot 12 milijonov dinarjev, bodo zgrajeni do sredine maja 1980, nadzidek sedanje šole pa bodo začeli graditi v letnih počitnicah prihodnjega leta.

Osnovna šola na Mirni bo z gradnjo prizidka pridobila 15 novih učilnic, več kabinetov, garderob in drugih prostorov.

Vsega skupaj bo pridobila preko 1400 kvadratnih metrov koristnih površin, s katerimi bodo lahko krili potrebe v naslednjih letih.

Hkrati pa bodo v teh prostorih organizirali celodnevno šolo.

V nadzidku, ki ga bodo začeli graditi med naslednjimi poletnimi počitnicami, bodo pridobili več kot 200 kvadratnih metrov. V njih bodo imeli potem zbornico, prostore strokovnih služb ter pionirsko in mladinsko sobo.

IZ KRAJA V KRAJ

VEČ TAKIH PRAZNIKOV – Za minuli dan mrtvih je bil spominski park v Trebnjem res zelo lepo očiščen. Ker pa je v tem parku pogosto najti razmetan papir in druge odpadke, bi si verjetno vsi želeli več takih praznikov. Seveda pa bi bilo še bolje, ko bi bilo tam pospravljeno tudi med nepraznicnimi dnevi.

KONČNO SO SE DOBILI – Delegati skupščine skupnosti otroškega varstva so se končno le zbrali v tolikšnem številu, da so bili sklepčni. Kaj več o tem, kako so se delegati ob srečanju počutili, ni bilo mogoče dobiti, prišel je le namig, da se bodo zdaj zaradi nove prikupne tajnice te skupnosti le malo hitreje dobili.

POTREBNA JE ZAMENJAVA IZKUŠENJ – Medtem ko številke voznega reda na trebanjski avtobusni postaji padajo kot uvelo listje, stoje več let stari lepaki odbojkarskega kluba kot pribiti. Predlagamo, naj se odbojkarji in avtobusarji dogovorijo za zamenjavo receptov. Odbojkarji bi tako končno le pospravili svojo oglasno omarico, avtobusarji pa bi končno izvedeli, kako se dajo bolj trdno pritrditi številke.

TREBANJSKE NOVICE

ZVONKI GLASOVI – Pevski zbor črnomaljske osnovne šole je pod vodstvom prizadevne tovarišice pripravil vrsto pesmi, zato ga prireditelji radi povabijo, da ob raznih priložnostih nastopi v kulturnem programu. Prejšnji teden so lepo zapeli več pesmi na spominski svečanosti ob 35-letnici tragične smrti komandanta Staneta na Lokvah.

PIONIRSKA HRANILNICA V SEMIČU

Učenci COŠ Belokranjskega odreda so konec prejšnjega meseca v prostorih poslovalnice Ljubljanske banke v Semiču ustanovili pionirsko hranilnico in izvolili njene organe. Vse bančne posle bodo sami opravljali, LB pa jim je dala na razpolago svoje prostore in uslužbenca za strokovno pomoč. Pionirska hranilnica bo poslovala dvakrat na teden.

F. DERGANC

DENAR ZA DOM V ADLEŠIČIH

Pred kratkim se je v Adlešičih sestal gradbeni odbor, ki vodi dela pri gradnji večnamenskega doma v tem kraju. Dom je zgrajen do četrte faze, vsa dela do sedaj pa so prostovoljno opravili krajani sami. Te dni jim je kulturna skupnost Slovenije nakazala še 602.000 dinarjev; s tem bodo kupili potrebni material. Prizadevni krajani želijo, da bi dom slovesno odprli za krajevni praznik 22. marec prihodnje leto.

Najmanjši so bili najboljši

Ugodna ocena priprav in poteka akcije „Nič nas ne sme presenetiti" – Najbolje so se pripravili v KS Vinica in Dragatuš – Pohvala zlasti manjšim KS

V obsežni oceni akcije „Nič nas ne sme presenetiti", ki jo je pripravil sekretariat te akcije pri OK SZDL Črnomelj, piše, da je bila akcija v občini kot celoti zelo uspešna in koristna, da so se je vsi občani lotili resno in zavzeto, v celotnem poteku akcije, zlasti pa v njenem sklepnem delu, je močno prišla do izraza samoiniciativnost, iznajdljivost, samostojna izpeljava akcije brez raznih ukazov in strogih napotkov „od zgoraj" ali enotnih modelov, in to tako rekoč pri vseh nosilcih obrambnih aktivnosti.

Tako v Črnomlju ocenjujejo, da to ni bila zgolj akcija, marveč najboljša šola za usposabljanje vseh občanov, ki so dokazali, da so tudi v najtežjih okoliščinah in v veliki nevarnosti sposobni skupno in učinkovito delovati. Seveda je prva tovrstna velika akcija prinesla na dan tudi nekaj pomanjkljivosti, ki pa jih ne bo težko odpraviti, zlasti ker akcija ni enkratna, marveč stalna naloga in preverjanje obrambnih sposobnosti najširšega kroga delovnih ljudi in občanov.

Še posebej se je v akciji pokazala vrednost usklajenega delovanja vseh nosilcev obrambnih priprav v krajevnih skupnostih, kar zlasti velja za krajevni skupnosti Vinica in Dragatuš, kjer so se res vsi dejavniki povezali v enoten obrambno-varnostni sistem. V oceni so še posebej pohvalili manjše krajevne skupnosti, kot so Butoraj, Petrova vas, Griblje, Talčji vrh, ki so priprave na akcijo izvedle popolnoma same, saj tam ni nikogar, ki bi jim lahko nudil strokovno in drugo pomoč. Skratka, manjše krajevne skupnosti, v katerih so ljudje med seboj tesneje povezani, so bile v akciji uspešnejše kot mestne ali večje KS.

Med letom je v različnih oblikah obrambnih priprav sodelovalo več kot 7.000 občanov, 600 jih je obiskovalo osnovni pouk za pripadnike enot in štabov civilne zaščite, na vajah in tekmovanjih civilne zaščite, ki so bila v vseh krajevnih skupnostih in 27 tozdih, pa je sodelovalo več kot tisoč udeležencev. V zaključnem delu akcije je sodelovalo nad 80 odstotkov prebivalcev občine in vsi pripadniki enot in štabov civilne zaščite.

A. B.

IZVRŠNI SVET O IMV

Danes bo v Črnomlju seja izvršnega sveta, na kateri bodo med drugim obravnavali spremembe investicijske vrednosti izobraževalnega centra in športne dvorane v Črnomlju. Na dnevnem redu so tudi informacije o črnomaljskem tozdu IMV in o obratu v Adlešičih, o gradnji mostu čez Kolpo med Sodevci in Blaževci, razpravljali bodo o možnosti ustanovitve tiskarne v Črnomlju ter o obračunu MDA Bela krajina 79 in hkrati o programu te mladinske delovne akcije za prihodnje leto in za obdobje 1981 – 85.

Vsak je ril po svoje

Slabo sodelovanje izvajalcev obsežnih del na glavni črnomaljski cesti – Bo dedek Mraz že hodil po asfaltu?

Da so že več kot dva meseca trajajoča dela na glavni črnomaljski cesti predmet velikega zanimanja občanov, pričajo tudi delegatska vprašanja na zadnji seji skupščine. Kljub temu da ljudje niso povsem seznanjeni z namenom teh del, opažajo, da ta ne potekajo tako, kot bi morala, da se je zlasti v začetku precej zatikalo.

Na ta vprašanja je na seji odgovarjal tudi direktor enega od izvajalcev del, GOK, tozd Komunala.

Na glavni mestni prometni žili od mostu do križišča s cesto, ki pelje proti Beltu, bodo položili novo kanalizacijo, popolnoma bodo rekonstruirali vodovod z vsemi priključki ter položili celotno električno kabelsko kanalizacijo za napajanje vseh objektov ob tej cesti. Seveda bodo obnovili tudi samo cestišče.

Vsa komunalna dela opravlja GOK, tozd Komunala, za rekonstrukcijo, asfaltiranje cestišča pa je naloženo novomeškemu Cestnemu podjetju.

Najprej je bilo predvideno, da bodo vsa dela opravljena do začetka tega meseca, zaradi raznih dodatnih del, ki so se pokazala med izvajanjem, in zaradi pomanjkljivega projekta, ki med drugim ni predvideval odvoda meteornih vod, se bo vsa zadeva precej zavlekla. Sedaj računajo, da bo do konca leta položena osnovna asfaltna prevleka, tako da ne bo blata in lukenj. Do sedaj znana predračunska vrednost del znaša okoli 12 milijonov dinarjev, financerji pa so republiška skupnost za ceste, GOK, tozd Komunala, ter Elektro Novo mesto.

Dejstvo je, da se je bilo teh del nujno lotiti, saj so bile komunalne naprave pod cesto povsem dotrajane, res pa je tudi, da gre vsaj del precejšnje zamude tudi na račun slabega sodelovanja med izvajalci. Med objektivne težave štejejo predvsem težaven teren in zelo gost promet dobesedno na delovišču. Vsekakor bodo odgovorni morali obravnavati subjektivno odgovornost posameznikov. Res pa je, da je zadnje čase teh nepravilnosti manj, da sta sodelovanje med izvajalci in samo vodenje del boljše.

A. B.

ČRNOMALJSKI DROBIR

ROKOMETAŠI KOT KOMUNALCI – Ko so se črnomaljski rokometaši v soboto opolnoči vračali z gostovanja v Sevnici, kjer so prepričljivo zmagali, jim je na gorjanski cesti pri Koroški vasi pot zastavilo drevo, ki ga je teža snega podrla čez cesto. Seveda se je na cesti kmalu nabrala dolga kolona vozil. Mladi športniki so se izkazali tudi kot uspešni komunalni delavci, in to v drugi občini. Opolnoči so v speči vasi poiskali človeka, da je drevo razžagal, sami pa so ročno odstranili oviro, tako da so oni in ostali vozniki lahko nadaljevali pot po zasneženi cesti.

BODO ZAHTEVALI NADOMESTILO? – Medtem ko je zadnji nenadejani sneg konec tedna pobelil tudi občinsko središče, kjer je bila mokra snežna odeja debela kakih deset centimetrov, pa se je ta zgodnji znanilec zime izognil drugemu največjemu kraju v občini – Semiču. V Črnomlju se že boje, da bodo zaradi tega vrli Semičani zahtevali nadomestilo iz občinske blagajne, češ da so bili otroci iz Črnomlja deležni prvega zimskega veselja, semiški malčki pa so bili tudi tokrat prikrajšani.

„KULTURNI" DOGODEK MESECA – Po obisku sodeč, je bil to petkov koncert, če se temu lahko tako reče, pevskega dueta Ljupka Dimitrovska in Ivica Šerfezi v črnomaljskem kulturnem domu. Kljub temu da so bile vstopnice krepko zasoljene (80 dinarjev), je bila dvorana polna. V nedeljo bo v istem domu gostovalo Stalno slovensko gledališče iz Trsta, vstopnice so še enkrat cenejše, umetniška vrednost predstave neprimerno večja. Izkazati se morajo samo še obiskovalci . . .

V TRST PO KAVO, PRAŠKE – Žalostno pesem: kave ni, pralnega praška ni itd. poslušajo tudi kupci v črnomaljskih trgovinah. In marsikdo se po te stvari odpravi čez mejo, največkrat v Trst. Nazaj pa prihajajo z novicami: kave, pralnega praška itd. je v Trstu sicer dovolj, trgovci pa so barabe, ker so takoj vse podražili.

PRVA ABONMAJSKA PREDSTAVA

V nedeljo ob 15. uri bo v črnomaljskem kulturnem domu prva predstava letošnjega belokranjskega gledališkega abonmaja. Stalno slovensko gledališče iz Trsta bo uprizorilo delo znanega ruskega pisatelja Mihaila Bulgakova „Ivan Vasiljevič", v katerem nastopa tudi znani igralec in belokranjski rojak Stane Starešinič. Organizirali so avtobusni prevoz s Preloke, iz Vinice in Dragatuša; avtobus bo s Preloke odpeljal ob 14. uri. Dan prej, v soboto ob 19. uri pa bo predstava v Semiču.

Črnomaljski poročevalec

Dodatna dela „oskubla" plan

Kljub pogumno zastavljenemu planu negospodarskih investicij in precejšnjim podražitvam zadovoljni z narejenim – Veliko pomanjkanje urejenih stavbnih zemljišč

Kljub temu da je bilo že lansko jesen jasno, da je plan negospodarskih in komunalnih investicij v metliški občini za letošnje leto glede na možnosti preveč pogumno zastavljen – že takrat je bilo jasno, da so po predračunskih vrednostih „prekratki" za okoli 3,5 milijona dinarjev – in čeprav se je ta razkorak zaradi velikih podražitev v letošnjem letu še povečal, so z uresničitvijo plana dokaj zadovoljni.

Še posebej jih je prizadela kar 19-odstotna podražitev asfalta, saj je bilo v planu precejšnje število cest, pripravljenih za posodobitev. Poleg tega so morali opraviti nekaj večjih del, ki niso bila v planu. Gre predvsem za zbiralnik C v metliško čistilno napravo, katerega gradnja je bila res nujna, saj se prav v ta zbiralnik stekajo odplake iz tistega dela Metlike, ki velja za največjega onesnaževalca. Glede na to, da je bil začetek obratovanja nove Kodranke odvisen od priključitve na ta zbiralnik, je vsakomur jasno, da je bila gradnja zbiralnika ne glede na plan ena glavnih nalog na področju komunalnih investicij, kajti gospodarska škoda, če ne bi ta, doslej največja investicija v metliški občini bila pravočasno opravljena, bi bila gotovo precej večja, kot je bila cena za celotno gradnjo zbiralnika.

Prav tako so se v občini mimo plana odločili za asfaltiranje ceste do vasi Otok, kjer je bila pred kratkim velika proslava ob 35-letnici partizanskih letališč v Beli krajini; za ta dela pa so dobili tudi precej nepovratnih sredstev.

Vendar je ostalo še nekaj obveznosti, ki jih letos še niso dokončno rešili ali pa niti začeli reševati. Tu gre zlasti za nujno preselitev metliškega smetišča, ki je tudi pogoj za gradnjo nove stanovanjske soseske ob Trdinovi cesti. Lokacija za novo smetišče je določena, pripravljena je tudi tehnična in projektna dokumentacija, ni pa denarja za preselitev.

Drugi večji problem je komunalno urejanje stavbnih zemljišč, ki jih v Metliki stalno primanjkuje, saj so letos že začeli graditi na zadnji parceli, ki je predvidena za družbeno stanovanjsko gradnjo, nova lokacija na Ravnih njivah pa še ni urbanistično in projektno urejena, tako da zemljišča ne morejo pričeti komunalno urejati. Tudi kar se tiče zasebne gradnje, ni nič boljše: na voljo sta le dve komunalno opremljeni zemljišči na Zvirkovem vrhu. Tu je tudi vprašanje lokacij za storitveno obrt. Poleg tega komunalna skupnost, ki je po samoupravnem sporazumu dolžna komunalno opremiti stavbna zemljišča, nima dolgoročno zagotovljenih sredstev. Prihodnje leto se bo iztekel tudi krajevni samoprispevek, zato v Metliki poudarjajo, da je nujno pričeti akcijo za ponovno uvedbo samoprispevka.

A. B.

VSE JE ODVISNO OD VREMENA

Če bo vreme ugodno, bo še v tem mesecu dobilo asfalt več vasi v metliški občini. Tako bodo Dobravice dobile 1 km asfalta, Prilozje 1,6 km, Dragomlja vas 800 m, Jugorje 1 km, Jerebova ulica v Metliki 300 m, asfaltirali pa bodo tudi okolico metliškega preurejenega kulturnega doma.

ZAČNE SE Z NAČRTI

Po pogodbi, ki jo je metliška občina podpisala z ljubljanskim Projektivnim ateljejem, morata biti do konca leta oziroma do februarja prihodnjega leta izdelana projekta za komunalno infrastrukturo za novo poslovno-stanovanjsko središče Metlike ter za posodobitev Ceste XV. brigade in obeh križišč.

Njega ni b'lo

O kulturni zavesti „uglednih" občanov

Osnovnošolska mladež je pripravila v prenovljenem kulturnem domu igrico „Deček z dvema imenoma", ki so jo zaigrali doživeto in sproščeno. Mentorica Ivanka Rus je vložila v igrico skupaj z mladimi igralci veliko truda, prostega časa in volje. V dvorani je bilo med prireditvijo res hudo hladno, vendar to ni moglo skaliti prijetnega vtisa, ki so ga napravili na gledalce mladi igralci. Ga je pa nekaj drugega, kar pa v našem kraju ni nov pojav, morda le o njem nismo nikoli javno spregovorili, boječ se zamere, morda tudi kakšne ostre besede. Pa tvegajmo!

Na videz gre za nedolžno, nepomembno zadevo, za stvar, ki je morda zadevščina posameznika. Če pa jo analiziramo malce globlje, vidimo, da prestopi okvir domačega ognjišča. Pa zagrabimo vola za rogovje in ne za rep. V dvorani namreč ni bilo videti predstavnikov javnega življenja, akoravno so dobili vabila po pošti ali pa so jih otroci lastnoročno prinesli v stanovanje. Ni jih bilo, četudi iz njihovih ust na najrazličnejših sestankih slišimo, kako veliko jim je do kulture, do njenega razcveta in razmaha. Ni jih bilo, a bi lahko s svojim zgledom dali potrditev mladim ustvarjalcem, dokazali bi, da njihove besede niso le prazna marnja.

Saj pravim, celotna stvar ne bi zaslužila niti besedice, če bi se to zgodilo prvič, žal pa je postalo takšno obnašanje že praksa. Resnici na ljubo moram zapisati, da so tudi redke izjeme. Naj potrjujejo pravilo? Težko je pridigati ljudem o kulturi, če smo ji sami obrnili hrbet, če nismo prisotni, če s tem ne dajemo spodbude vsem, ki se še udinjajo. Pa čeprav le z obiskom tistega, kar je kdo pripravil.

Vem, da so ljudje, o katerih teče beseda, zelo zaposleni. Vem pa tudi to, da v našem mestu ni poplave kulturnih prireditev, da so redke in da bi se lahko teh udeležili vsi tisti, za katere ljudje pričakujejo, da bodo sedeli v dvorani. Če že ne iz veselja do kulturnih stvaritev, pa vsaj po „službeni" dolžnosti.

Že slišim razburjenje, češ kaj pa se gre pisec teh vrstic, komu bi rad solil pamet in tako naprej. Vroča kri je usmerjena v napačno stran, kajti gornje vrstice so le zapis, povzetek stanja. Problem je drugje in pisec ga ni potegnil iz megle jesenskega dne. Razpravljanje o zapisanem bo treba torej usmeriti tja, kjer se stvari lahko rešijo. Drugače bo vse skupaj le zamera več. Teh pa imamo že poln koš.

TONI GAŠPERIĆ

VRSTA ZA MESO – V teh časih, ko večkrat zmanjka tudi mesa, se v mesnici, zlasti če dobijo svinino ali morda celo teletino (kar je res bolj poredko), hitro nabere vrsta čakajočih. Edini, ki so brez skrbi, so vegetarijanci . . .

SPREHOD PO METLIKI

NEMALO JEZE IN NEGODOVANJA je sprožila odločitev, da je treba posekati lepe ciprese na metliškem pokopališču. Sekira je zapela, ciprese so padle na zemljo, ne da bi kdo kogarkoli vprašal. Baje so bile ciprese ob življenje samo zato, ker so padale iglice na grobove še živečih vplivnih ljudi. Včasih bi bilo prav vprašati o kakšni zadevi širši krog ljudi, da ne bi po nepotrebnem zviševali krvnega pritiska in vzbujali vtisa o privilegiranih meščanih. Toliko!

MENZA V DELOVNI organizaciji Beti spreminja svojo notranjo podobo. Točilno mizo so premestili z enega konca na drugega, tako da je zdaj več prostora za malicanje, tudi red je vzornejši. Vrsta čakajočih na malico se je skrajšala, ker pri šanku ne prihaja več do zastojev, kajti pijačo je treba plačati posebej, blagajna pa je bila v preteklosti ozko grlo, približno takšno, kot je v samopostrežnici.

UČENKE POKLICNE ŠOLE V BETI bodo izdale te dni svoje glasilo Zvita nit. Prispevki za letošnjo prvo številko so se porodili pri novinarskem krožku, ki ga vodi tovarišica Marija Roglič. Učenke nameravajo izdati letos štiri številke Zvite niti, ki bodo spregovorile v pisani obliki o življenju in delu poklicne šole. Glasilo prejemajo učenke brezplačno, nekaj izvodov pa razdelijo tudi delavcem v drugih TOZD.

DO KONCA NOVEMBRA SE lahko vpišete med kolaše in tamburaše iz mladinskega kluba. Mladi pravijo, da leta niso važna, da bo dobrodošel vsak, kogar zanima folklora ali igranje v tamburaškem orkestru. Prijave zbirajo vsi sedanji člani obeh skupin, zato se ne bo težko vključiti, če je le veselje in malce smisla. Za spodbudo naj zapišemo, da je delo v obeh sekcijah zanimivo, zabavno, da ne manjka izletov, nastopanj doma in v tujini. Zakaj se ne bi tudi vi vpisali?

METLIŠKI MEŠANI PEVSKI ZBOR BETI ima svojo sekcijo, ki vadi zaenkrat še v ilegali. To je sekstet fantov, navdušenih za petje, fantov, ki imajo lepe načrte. Imena si še niso izbrali, saj dajejo prednost kvaliteti. Hudo resne vaje imajo večkrat na teden, peti pa se učijo pod vodstvom Branka Heraka, nekdanjega člana Akademskega pevskega zbora Ivan Goran Kovačič iz Zagreba. O fantih bo še veliko slišati, zato je nasmihanje odveč.

OSNOVNOŠOLSKI DRAMSKI KROŽEK se je predstavil pod vodstvom mentorice Ivanke Rus z igrico Deček z dvema imenoma. Med igralci je bilo opaziti nekaj izrednih talentov, zato bi bila prava škoda, če bi ostal krožek samo pri tej predstavi. Izredno dober sprejem pri publiki je pokvaril le mraz, ki je vel po dvorani, ker se je baje pokvarilo centralno gretje. Sicer pa gre mladim igralcem in mentorici topel aplavz s kupom čestitk!

metliški tednik

Tudi delati in samoupravljati

Mladi ne žele le plesati, tekmovati v športu in organizirati kulturne prireditve — Odrasli premalo pomagajo mladini pri vpeljevanju v delo in samoupravljanje

V okviru razprav o nadaljnji krepitvi samoupravljanja in pobudi predsednika Tita je dala mladina kočevske občine poseben poudarek presoji uveljavljanja in delovanja delegatskega sistema. Ob tem so posebno pozornost posvetili vprašanjema, kako omogoča delegatski sistem vpliv mladih na sprejemanje pomembnih odločitev in kolikšen je prispevek mladih k razvijanju delegatskih odnosov znotraj skupščinskega sistema.

Razprava v okviru konference mladih delavcev je pokazala, da delo političnih organizacij v tozdih ni usklajeno. Sindikat in ZK delata po svoje, se pravi, vplivata na delo in gospodarjenje, ni pa k temu dovolj pritegnjena mladina. Mladini je prepuščena predvsem organizacija proslav, športnih prireditev, dedka Mraza itd. Mladini bi bilo treba nuditi več pomoči pri uvajanju v delo in pri delu, a je mentorstvo slabo razvito. Starejši delavci in vodje bi morali mladino vzgajati tudi z osebnim zgledom. Žal so ti zgledi včasih tudi slabi. Sestanki organizacij in samoupravnih organov so praviloma med delovnim časom, le mladinska organizacija jih ima skoraj redno popoldne.

Vsa ta in druga vprašanja bi morale vse organizacije, tudi mladinska, reševati skupaj. Znotraj tozda namreč ni izključnih problemov mladih in starih, ampak so le skupni.

Konferenca mladih v krajevnih skupnostih je ugotovila, da je v KS še veliko nezaupanja do mladih. Tu še preveč odločajo posamezniki. Mlade kadrujejo v delegacije in razne organe običajno mimo mladinske organizacije. O izbiri mladih za razne dolžnosti torej presojajo kar posamezni vodje v KS.

Konferenca mladih v izobraževanju pa je ponovno opozorila, da gre pri njih za dvojno samoupravo. Ena velja za profesorje, druga za učence. Učencev v samoupravljanju ne jemljejo resno. „Učenec je objekt in ne subjekt samouprave, zato se samoupravljanje v šolstvu ne uveljavi," so menili mladi.

O delu aktiva mladih komunistov ni sledu. Že nekaj let se ni sestal. Po oceni mladinskega vodstva nekateri mladi komunisti ne delajo nikjer, drugim pa so naložili preveč dolžnosti. Obe ti skrajnosti sta seveda napačni.

KULTURA IN SAMOUPRAVA — Mladi v kočevski občini so v zadnjih razpravah o Titovi pobudi poudarili, da ne žele delati predvsem na športnem in kulturnem področju, ampak tudi v organih samoupravljanja. Na fotografiji: uspešni mladi literatje, člani kluba kulturnih delavcev, na nedavnem literarnem večeru v Kočevju. (Foto: Primc)

RIBIŠKI DOM

Kočevski ribiči so sklenili, da si bodo uredili svoj dom. Po sedanjem predlogu naj bi bil ob Rinži ali rudniškem jezeru. Del denarja in materiala za gradnjo so že zbrali. Večino dela bodo opravili prostovoljno. Po najnovejšem bodo število obveznih delovnih ur na člana od letošnjih 10 ur v prihodnjem letu zvišali na 20 ali več.

Melamin: tri organizacije

Bodočnost Melamina je tudi bodočnost njegovih mladih delavcev — Mladina želi biti povsod

V OZD Melamin Kočevje so pred kratkim ustanovili tri osnovne organizacije ZSM, in sicer „Skupne službe", „Storitvene dejavnosti" in „Komelo", medtem ko so doslej imeli le eno, in še ta ni dobro delala. Za nedelo pa je krivo delno tudi izmensko delo in večje število pozačev.

Mladi v Melaminu menijo, da je bodočnost Melamina tudi njihova bodočnost. Zato žele sodelovati v samoupravnih organih, v razpravah in odločitvah o investicijah in o bodočnosti delovne organizacije.

Menijo tudi, naj bo pogoj za zasedbo delovnih mest le usposobljenost za delo, se pravi znanje in pripravljenost za delo. Zato bodo posvetili posebno pozornost uvajanju učencev v gospodarstvo in štipendistov v delo. Tudi mladi morajo vedeti vse o težavah in načrtih, da bodo lažje pomagali k napredku. Menijo, da ni dovolj strokovna usposobljenost, ampak je potrebna tudi družbeno-politična. Le tako bodo uspešni samoupravljalci. Sklenili so, da bodo izdajali glasilo „Melaminove novice". Namen glasila bo informirati mladino in ostale člane kolektiva o delu in prizadevanjih mladih.

DROBNE IZ KOČEVJA

KRMIMO PTICE! — Vreme je muhasto in nestalno in vse že kaže na skorajšnjo zimo. Eni napovedujejo suho in hudo zimo, drugi pa obilico snega. V obeh primerih bo treba poskrbeti za ptice bolje, kakor smo preteklo zimo. Že sedaj je treba postavljati krmilnice in se oskrbeti z ustrezno krmo. Društvo za vzgojo in varstvo ptic naj bi občanom sporočilo, kje lahko dobijo krmo, pa tudi trgovine naj bi jo prodajale.

— In zakaj ste ribiči sklenili, da boste vsakega, ki članarine ne bo plačal do roka, izključili iz ribiške družine?

— Ker nismo nobena politična organizacija, da bi imeli med člani nedelavne in neredne plačevalce članarine.

RAZKOPANI PLOČNIKI — Pločnike so prekopali zaradi polaganja kablov, zemlja se je zdaj že posedla. Slabo pa je bila posuta s peskom, zato je ob zadnjem deževju prišlo skozi pesek blato. Ker letos razkopanega verjetno ne bodo prelili z asfaltom, je treba vsaj usedline bolje prekriti s peskom. Podobno je tudi s prekopi čez cesto. Ni dovolj, da so položeni kabli, ampak je treba vse spraviti v prvotno stanje.

V SREDO DIABETIKI — Občinski konferenci SZDL Ribnica in Kočevje sta že dali soglasje k predlogu pravil za ustanovitev društva sladkorno bolnih. Ustanovni občni zbor tega prepotrebnega društva bo v sredo, 21. novembra, ob 17. uri v dvorani Zdravstvenega doma v Kočevju. Vabljeni so vsi diabetiki.

NEORGANIZIRANI ZNAČKRAJI — Zbiralcev značk je v Kočevju vedno več. Udomačil se je tudi že nov pozdrav ob srečanju dveh prijateljev: „O, pozdravljen! A imaš kakšno značko?" Prav je, da se ljudje ukvarjajo v prostem času s tistim, kar jih veseli, vendar je zbiranje neorganizirano. Zato so nekateri izrazili željo, da bi ustanovili klub zbiralcev značk. Tako bi strokovno zbirali in urejali svoje zbirke po doslej izišli literaturi in katalogih.

KOČEVSKE NOVICE

Goljufani kočevski potrošniki

Trgovci na sodišču povedali, kako goljufajo

Pred kratkim je bilo na sodišču v Kočevju več sedanjih in bivših delavcev v trgovini, ki so bili na razpravo vabljeni kot obdolženi ali kot priče. (Ker razprava ni zaključena, ne omenjamo imen.) Večina med njimi se je strinjala z ugotovitvijo, da so v trgovinah goljufali potrošnike, nekateri pa so dokazovali, da se to dogaja še danes.

Razkrili so tudi — verjetno ne vseh — načine goljufanja. Tako so imeli na zalogi več vrst istega blaga (na primer: sadne sokove, sol, jajca, drobtinice), prodajali pa so vse po isti ceni, in to po ceni tistega artikla v skupini, ki je bil najdražji. Tako so na primer jabolčni sok prodali kot ribezov sok itd. Če so dobili novo blago po nižji ceni (drugi prizvajalec ali znižanje zaradi sezone itd.), so ga prodajali po stari, višji ceni. Pri delikatesah so cene na račun izplena povečevali za veliko preveč. Tako so šunko v konzervi dobili po 75,00 din, prodajali pa po 100,00 din, čeprav bi jo lahko po izjavi direktorja največ po 810,00 din in si je samo pri tem neka trgovina prislužila v pol leta na račun potrošnikov 40.000 din, novih seveda.

Kdo je kriv za te goljufije? Gotovo najprej prodajalci, ki so za to vedeli, najbolj pa poslovodja (ki bo, kot kaže, končno edini za vse odgovarjal). Krivo je vodstvo tozda, ki nima učinkovite kontrole in ki pušča, da za nekatero blago v prodajalnah izračunavajo maloprodajne cene, namesto da bi jim jo že v upravi tozda. Krivi so potrošniki, ki ne poskrbe za delovanje potrošniških svetov. Kriva je tržna inšpekcija, ki ni učinkovita. Sokrivi so konec koncev tudi tisti, ki bi morali kot najodgovornejši poskrbeti za stabilne cene. Če se cene hitro spreminjajo, to onemogoča (ali vsaj močno zavira) kontrolo in delo inšpektorjem, potrošnikom, potrošniškim svetom, organom pregona in drugim.

J. PRIMC

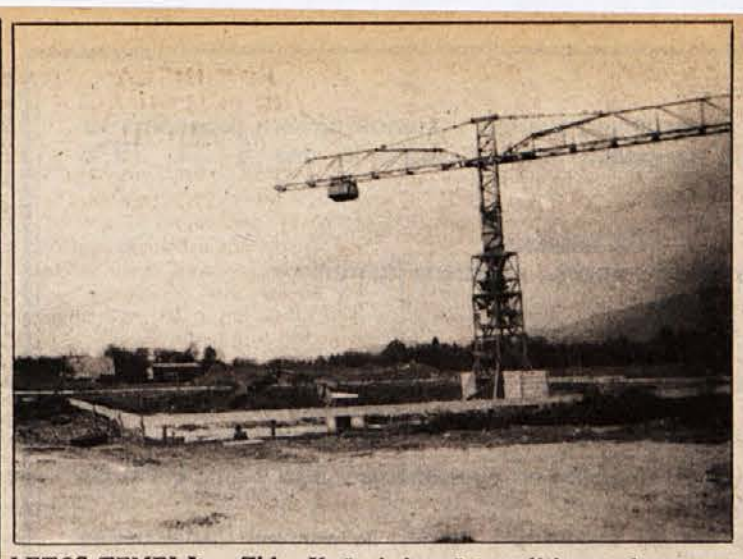

LETOS TEMELJI — Zidar Kočevje je začel graditi nov zdravstveni dom v Ribnici. Hitijo, da bodo zemeljska dela in betoniranje temeljev končali še pred snegom in mrazom. (Foto: Drago Mohar)

Vrsta prireditev v domu

V Ribnici bodo 26. novembra podeljena tudi letošnja Bloudkova priznanja — Javna radijska oddaja — Ples — Razstava

Novembra je bila in še bo v domu JLA v Ribnici vrsta zanimivih prireditev, proslav in srečanj. Razen tega ima dom na programu več predavanj o družbeno-ekonomskih odnosih in političnem sistemu. Največ poslušalcev bo gotovo pritegnila javna radijska oddaja, ki bo 20. novembra ob 20. uri. V zabavnem delu bodo nastopili tudi ansambel Jožeta Privška in solisti RTV Titograd.

Tudi nagrade in priznanja najzaslužnejšim delavcem Slovenije bodo letos podelili v ribniškem domu JLA. Podelitev Bloudkovih priznanj se bo začela prav na obletnico smrti Stanka Bloudka 26. novembra, svečanost pa se bo začela ob 17. uri. Ob tej priložnosti bo izveden bogat kulturni in športni program.

Pred 29. novembrom bodo odprli v domu JLA razstavo fotografij, posvečenim dnevu republike. Svečana akademija v čast praznika pa bo 28. novembra zvečer; pripravljajo jo šolarji, mladina in pripadniki JLA.

29. in 30. novembra bo ples in tovariški večer. Igral bo ansambel „Cocktail". Razen tega bo v dneh ob koncu meseca še več športnih tekmovanj.

M. GLAVONJIČ

SLABA UDELEŽBA

Športna komisija AMD Ribnica je pred kratkim organizirala avto-rally vožnjo. Žal se je ob določenem času zbralo v Kolodvorski ulici v Ribnici le okoli 10 voznikov. Tako so opravili le spretnostno vožnjo, ostale predvidene discipline pa so odpadle. Tako se je spet potrdilo, da je zanimanje za prireditve AMD majhno.

M. G.

Nova cisterna

Dobilo jo je GD Ribnica — Pregled tehnika

V tednu požarne varnosti od 22. do 29. oktobra so v Ribnici in vsej občini izvedli več akcij. Posebna komisija je obiskala vsa gasilska društva v občini in pregledovala, če so protipožarna sredstva v redu, se pravi, sposobna za takojšnjo uporabo. Ugotovitve so bile zelo dobre, kar je bilo tudi pričakovati, saj se v zadnjem obdobju požarni varnosti posveča velika pozornost. Prav zato so vsa društva posodobila tehnično opremo.

V osnovni šoli Sodražica in Loškem potoku so bila tudi predavanja o pomenu ognja in varstvu pred požari. Prav v tednu požarne varnosti je kupilo Gasilsko društvo Ribnica novo gasilsko cisterno; veljala je okoli 500.000 din. Staro cisterno so dali GD Sodražica.

M. G.—č

KMETOM TEHNIKO — Kmetje v ribniški občini so med tistimi, ki zelo hitro vpeljujejo stroje v kmetijsko proizvodnjo. Pri tem jim zdaj pomaga še nova trgovina KZ. Na fotografiji: kmetje se zanimajo za molzne stroje. (Foto: Primc)

Za meso in mleko slabo kaže

Kmetje telet ne privezujejo — Po plemenski živini ni povpraševanja

Kmetijska zadruga Ribnica je v prvih devetih mesecih letos odkupila v primerjavi z istim obdobjem lani 6,4 odstotka manj mleka, kar za 56,3 odstotka več telet, za 28,4 odstotka več krav in za 37,6 odstotka več bikov. Teh nekaj številk pove, da se proizvodnji mleka in mesa obetajo še slabši časi

Odkup mleka je upadel, ker so kmetje prodali več krav, kot bi bilo normalno. To pa so storili zato, ker odkupna cena mleka ni spodbudna. Vedno ostrejše zahteve glede kakovosti mleka pa tudi ne prispevajo k temu, da bi kmetje raje privezovali živino.

Nad polovico več odkupljenih telet pove, da so kmetje manj privezovali in da v bodoče ne bo le manj mleka, ampak tudi mesa. To dejstvo potrjuje tudi povečan odkup bikov. Hlevi so torej vedno bolj prazni.

Pri plemenski živini se je povečal odkup bikov za 100 odstotkov, vendar to ni posebno veliko, saj so letos odkupili 14, lani pa 7 bikov. Močno pa je upadel odkup plemenskih telic, in sicer kar za polovico, in plemenskih krav, ki jih je odkupila letos KZ kar dobre tri četrtine manj. Vzroki so isti kot pri odkupu mleka, telet in živine. Zaradi nespodbudne cene mleka in mesa ni zanimanja za nakup plemenske živine. Razen tega je manj kupcev plemenske živine še zaradi omejevanja posojil za take nakupe.

Rejci plemenske živine v ribniški občini ponujajo trenutno 80 do 100 glav te živine.

Ostali odkup KZ ne predstavlja veliko. Tako so letos odkupili 85 prašičev, 8 konj (lani enega), 1.140 kg sena (lani 2.000 kg), za 12.872 din zdravilnih zelišč (lani za 9.526 din) in za 6.818 din ostalega, predvsem volne (lani le za 150 din).

Letos so prvič odkupovali tudi polže, kupili so jih 675 kg v vrednosti 12.240 din. Ves odkup KZ je znašal letos 26.240.447 din in je bil v primerjavi z lani za 20 odstotkov večji.

J. PRIMC

RIBNICA: ZDRUŽITI KOVINSKO INDUSTRIJO

O združevanju kovinske industrije v občini Ribnica je razpravljal izvršni svet občinske skupščine na seji, ki je bila minuli torek. Več o ugotovitvah in predlogih bomo poročali prihodnjič.

»Dolenjski list« v vsako družino

RIBNIŠKI ZOBOTREBCI

POBRATENI LOVCI PRIDEJO — Že nekaj let je lovska družina Ribnica pobratena z lovsko družino Rače pri Mariboru. V okviru sodelovanja obeh družin so ribniški lovci pred kratkim gostovali na Štajerskem, kjer so se udeležili skupnega lova. Konec tega meseca bodo lovci iz Rač Ribničanom vrnili obisk.

KONČNO GRETJE DELA — Šele prvega novembra je začelo delati centralno ogrevanje, ki greje štiri stolpiče na Prijateljevem trgu v Ribnici. V hladnih jesenskih dneh so bili torej stanovalci teh blokov prepuščeni sami sebi in svoji iznajdljivosti. Večina je ogrevala stanovanja z električnimi pečmi. Tako so pri mazutu prihranili, račun za elektriko bo pa precejšen. Morda se bomo iz tega česa naučili.

GLASBA MLADIH — Osnovna organizacija ZSM Ribnica organizira vsak petek zvečer v svojih prostorih večer glasbe. Mladina se zbira in posluša moderno glasbo, to je rock glasba, ki jo najbolj privlači in prevzema. Na zadnjem večeru so poslušali glasbo na temo „Kaj so ženske dosegle v rocku?"

KJE PRESPATI — V Ribnici in tudi sosednjem Kočevju je le malo ležišč v hotelih in drugih prenočiščih. Mnogi, ki obiščejo ta dva kraja, ostanejo brez prenočišča. Med nedavnim bivanjem atletskih reprezentantov v Kočevju so ti dejali, da so pogoji za vadbo odlični, prenočitvene zmogljivosti in razmere pa ne najboljše. V Ribnici je to še očitnejše. Hotel „Jelka" je premajhen, da bi zadovoljil potrebe med športnimi tekmovanji, kot je na primer rokometni turnir za dan JLA itd. Tudi Travna gora in Glažuta nista primernejši. Ribničani niso dobili organizacije proslave 30-letnice rokometa Slovenije samo zato, ker niso mogli zagotoviti nastanitev za 200 gostov. Vse to kaže, da Ribnica že v bližnji prihodnosti potrebuje več prenočišč oz. večji hotel.

M. G—č

— Zakaj naša mladina raje posluša rock kot narodno glasbo?

— Ker njeni predniki zelo verjetno potekajo iz Afrike in Amerike! Zato je čudno, da mladi sploh ostajajo doma, ko pa je vse tuje boljše . . .

REŠETO

Po sklepu 2. seje odbora za **družbeno pomoč** v stanovanjskem gospodarstvu Samoupravne stanovanjske skupnosti občine Krško z dne 5. 11. 1979 razpisujemo

IV. natečaj
za pridobitev stanovanj, zgrajenih s sredstvi družbene pomoči

I. UPRAVIČENCI DO DODELITVE STANOVANJA

V skladu z določili pravilnika o pogojih in merilih za dodeljevanje stanovanj, zgrajenih s sredstvi sklada za družbeno pomoč v stanovanjskem gospodarstvu pri Samoupravni stanovanjski skupnosti občine Krško (pravilnik), so upravičenci do dodelitve stanovanj:

a) družine in občani z nižjimi dohodki od poprečnega v SRS v letu 1978, če izpolnjujejo naslednje pogoje:

— da prosilec stanovanja ni imetnik stanovanjske pravice, za primerno stanovanje ali lastnik primernega vseljivega stanovanja,
— da ima stalno bivališče na območju občine Krško,
— da prosilec ni neupravičeno nezaposlen,
— da prosilec doslej še ni imel ustrezno rešenega stanovanjskega vprašanja,
— da delovna organizacija, v kateri je prosilec zaposlen, jamči, da bo skupaj s prosilcem rešila njegov stanovanjski problem v roku 6 let;

b) upokojeni občani, če izpolnjujejo naslednje pogoje:

— da prosilec stanovanja ali njegov zakonec ni imetnik stanovanjske pravice za primerno stanovanje,
— da prosilec do sedaj še ni imel ustrezno rešenega stanovanjskega vprašanja,
— da ima stalno prebivališče na območju občine Krško;

c) delovni ljudje, zaposleni v organizacijah združenega dela, delovni ljudje, zaposleni na občinskih postajah milice, če izpolnjujejo naslednje pogoje:

— da nobeden od zakoncev ni imetnik stanovanjske pravice za primerno stanovanje,
— da družina doslej še nima ustrezno rešenega stanovanjskega vprašanja,
— če delovna organizacija, pri kateri je eden od zakoncev zaposlen, jamči, da bo skupaj s prosilcem rešila njegov stanovanjski problem v roku 6 let,
— da namensko varčuje pri poslovni banki za nakup stanovanja ali graditev stanovanjske hiše,
— da stalno prebiva na območju občine Krško;

č) udeleženci NOV in interniranci:

— če prosilec za stanovanje ni imetnik stanovanjske pravice za primerno stanovanje,
— če ima stalno prebivališče na območju občine Krško;

d) delovni ljudje, zaposleni pri zasebnih delodajalcih:

— če izpolnjujejo pogoje kot ostali delovni ljudje, na delu v organizacijah združenega dela in
— če njihov delodajalec jamči, da bo skupaj s prosilcem rešil njegov stanovanjski problem v roku 6 let.

II. MERILA ZA DODELJEVANJE STANOVANJ

Družine in občani z nižjimi osebnimi dohodki, upokojeni občani, delovni ljudje, zaposleni v organizacijah združenega dela, delovni ljudje, zaposleni na občinskih postajah milice, udeleženci NOV in interniranci, delovni ljudje, zaposleni pri zasebnih delodajalcih, lahko glede na število članov gospodinjstva pridobivajo stanovanje naslednjih velikosti:

— za eno osebo	**do 29 m²**
— za dve osebi	**do 50 m²**
— za tri osebe	**do 56 m²**
za štiri osebe	**do 68 m²**

in za vsakega nadaljnjega člana gospodinjstva še 10 m².

III. POSTOPEK ZA PRIDOBITEV STANOVANJA

Prosilec, ki želi dobiti stanovanje, vloži prošnjo na posebej tiskanih obrazcih, ki jih dobi na Samoupravni stanovanjski skupnosti občine Krško, in priloži potrebna dokazila najpozneje do 29. 11. 1979 na Samoupravno stanovanjsko skupnost občine Krško. Če je vloga pomanjkljiva, jo mora prosilec na ustrezen poziv dopolniti, v nasprotnem primeru se vloga ne obravnava.

IV. PREDNOSTNA LISTA

Upravičenci za pridobitev stanovanj, zgrajenih s sredstvi družbene pomoči, bodo po pravilniku razvrščeni na prednostno listo, ki bo objavljena v Dolenjskem listu.

ODBOR ZA DRUŽBENO POMOČ
V STANOVANJSKEM GOSPODARSTVU

Komisija za delovna razmerja TOZD AGROBLAGOVNI PROMET AGRARIA BREŽICE

OBJAVLJA PROSTA DELA IN NALOGE

DVEH KVALIFICIRANIH MESARJEV — KLAVCEV

Pogoji: kvalificiran mesar z najmanj 3 leti delovnih izkušenj.
Dela in delovne naloge se objavljajo za nedoločen čas, s poskusno dobo 1 meseca.
Osebni dohodek po sporazumu o delitvi dohodka in osebnega dohodka.
Stanovanje ni zagotovljeno.

Pismene prijave je treba poslati v roku 15 dni po objavi na naslov: Komisija za delovna razmerja TOZD Agroblagovni promet Agraria Brežice.
Prijavi je potrebno priložiti listine o tem, da prijavljeni kandidat izpolnjuje pogoje, ki so navedeni v tej objavi.
Kandidati bodo o izbiri obveščeni najpozneje v 30 dneh po poteku objavnega roka.

„AVTO—KOČEVJE", Kočevje, tuzemski in mednarodni cestni tovorni promet — TOZD Tovorni promet

OBJAVLJA PROSTA DELA IN NALOGE

VEČ VOZNIKOV C — E kategorije

POGOJI:
— poklicna šola za voznike motornih vozil
— 2 leti delovnih izkušenj
— poseben pogoj je poskusno delo, ki traja 90 dni

Prednost pri izbiri imajo kandidati s stalnim bivališčem v bližini sedeža delovne organizacije.
Kandidati naj vložijo prošnje z dokazili o izpolnjevanju pogojev na naslov: „Avto—Kočevje", Kočevje, Kidričeva 6a

---

STROJNO KLJUČAVNIČARSTVO
EVALD VODOPIVC
STOLOVNIK 49, BRESTANICA

sprejeme v delovno razmerje:

2 STRUGARJA
2 KLJUČAVNIČARJA
1 ELEKTROVARILCA Z ATESTOM ZA CO_2

Delo se združuje za nedoločen čas s polnim delovnim časom. Poskusna doba 1 mesec.

DS SIS STANOVANJSKEGA IN KOMUNALNEGA GOSPODARSTVA NOVO MESTO

objavlja
prosta dela in naloge

— REFERENTA ZA INZ. POSLE ZA USZ
za nedoločen čas

Od kandidatov pričakujemo, da izpolnjujejo naslednje pogoje: srednja strokovna izobrazba gradbene, komunalne ali geodetske smeri in 3 leta delovnih izkušenj. Zaželen je strokovni izpit.
Stanovanj ni.
Vloge z dokazili o izpolnjevanju pogojev sprejema 15 dni po objavi DS SIS stanovanjskega in komunalnega gospodarstva Novi trg 6, Novo mesto.

Kandidati, prijavljeni za objavljena dela in naloge, bodo obveščeni o izbiri najkasneje v 30 dneh po preteku roka objave.

Mercator CONTAL

TOZD CONIMEX
sektor birotehnične opreme
Ljubljana, Celovška 106

OBIŠČITE NAS!

Vabimo vas na demonstracijo birotehnične opreme v HOTELU METROPOL, NOVO MESTO dne 20. in 21. NOVEMBRA 1979 OD 8. DO 14. URE.

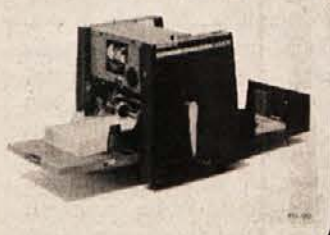

Razstavljamo, demonstriramo, prodajamo

REX ROTARY offset in razmnoževalne stroje
REX ROTARY in OLYMPIA fotokopirne stroje
DIGITRON elektronske kalkulatorje, tehtnice in registrske blagajne.

Vitanova je osvežujoč vitaminski napitek. Žličko Vitanove raztopimo v vodi ali čaju. Tako pripravljen napitek deluje osvežujoče in nadomesti enodnevno potrebo človeškega telesa po vitaminih.
KRKA, NOVO MESTO

„DO EMONA—DOLENJKA TOZD ENGRO — DETAJL NOVO MESTO

OBJAVLJA NASLEDNJA PROSTA DELA IN NALOGE:

1. NATAKARJA
2. KUHARICE
za „Market" Straža
3. PRODAJALCEV
za prodajalne v Novem mestu

Pogoji:

pod 1.: in 2.: končana gostinska šola ustrezne smeri
pod 3.: končana šola za prodajalce

Rok za vlaganje prijav je 15 dni po objavi"

OBVESTILO O DERATIZACIJI
(zastrupljanju podgan in miši)
V OBČINI METLIKA

Po odloku o obvezni deratizaciji v občini Metlika (Skupščinski Dolenjski list št. 15/72) bo Zavod za socialno medicino in higieno Novo mesto opravil **OBVEZNO DERATIZACIJO** (nastavljanje zastrupljenih vab) na območju naselij **METLIKA, GRADAC in SUHOR** v dneh od
21. 11. 1979 do 27. 11. 1979.

Točna navodila in opozorila bodo objavljena na vidnem mestu v krajih, kjer bomo opravljali deratizacijo.

Zavod za socialno medicino
in higieno, Novo mesto
Mej vrti 5, telef. 21—253

RUDNIK RJAVEGA PREMOGA
IN INDUSTRIJA GRADBENEGA MATERIALA
KANIŽARICA

RAZSPISUJE
JAVNO LICITACIJO ZA PRODAJO OSNOVNIH SREDSTEV.

1. Tovorni avto znamke TAM 4500 s prekucnikom, leto izdelave 1971, v voznem stanju, izklicna cena 30.000 din.
2. Osebni avto kombi IMV 1600 turist, leto izdelave 1973, vozilo je v nevoznem stanju, izklicna cena 5.000 din.

Licitacija bo 26. 11. 1979 ob 10.00 uri na rudniku v prostorih komerciale.
Ogled osnovnih sredstev je mogoč vsak dan dopoldan.

„SOP" KRŠKO, SPECIALIZIRANO PODJETJE ZA INDUSTRIJSKO OPREMO, DS TOZD KLEPAR, KRSKO, GASILSKA 3,

OBJAVLJA
PROSTA DELA OZ. NALOGE

4 KV KLEPARJEV ALI PK KLEPARJEV.

Pogoji:
— končana poklicna šola ali več let prakse pri kleparskih delih,
— poskusno delo 3 mesece,
— odslužen vojaški rok.

Pismene prijave sprejema kadrovska služba „SOP" Krško 15 dni po objavi oglasa.
Kandidati bodo o izbiri obveščeni v 30 dneh po objavi oglasa.

SVET KRAJEVNE SKUPNOSTI LOŠKI POTOK

RAZPISUJE
PROSTA DELA IN NALOGE

TAJNIKA KRAJEVNE SKUPNOSTI LOŠKI POTOK ZA NEDOLOČEN ČAS, S POLNIM DELOVNIM ČASOM.

POGOJI:
Srednja strokovna izobrazba — 1 leto delovnih izkušenj ali administrativna šola — 3 leta delovnih izkušenj, družbeno-politična aktivnost in moralno-politična neoporečnost.

Pismene prijave z dokazili pošljite na svet krajevne skupnosti Loški potok do 30. 11. 1979.

SVET KRAJEVNE SKUPNOSTI
LOŠKI POTOK

novoles – salon pohištva novoles – salon pohištva novoles – salon pohištva novoles – sal

razstavno – prodajni salon pohištva

novoles

odprt od 12. 11. 1979

c. kom. staneta 38, novo mesto

salon pohištva novoles – salon pohištva novoles – salon pohištva novoles – salon pohiš

SEVNICA – TREBNJE NA DOLENJSKEM – NOVO MESTO

○+	○+	△					POSTAJE		○		○+	○		△	○
4.10	5.10	7.06	12.42	15.27	19.57	o.	SEVNICA	p.	4.50	9.06	15.00	–	18.07	21.56	22.58
4.13	5.13	7.09	12.45	15.30	20.00	↓	Boštanj	↑	4.47	9.03	14.57	–	18.04	21.53	22.55
4.19	5.19	7.16	12.51	15.36	20.06		Jelovec		4.41	8.57	14.51	–	17.58	21.47	22.49
4.32	5.27	7.24	12.59	15.44	20.14		Tržišče		4.34	8.50	14.44	15.30	17.50	21.40	22.42
4.35	5.30	7.27	13.03	15.47	20.17		Pijavice		4.27	8.46	14.40	15.27	17.46	21.36	22.39
4.40	5.36	7.33	13.09	15.52	20.23		Mokronog		4.22	8.42	14.36	15.22	17.42	21.32	22.34
4.44	5.40	7.38	13.13	15.56	20.28		Šentrupert		4.18	8.38	14.32	15.17	17.38	21.28	22.31
4.48	5.44	7.42	13.18	16.00	20.32		Mirna		4.14	8.34	14.28	15.13	17.34	21.24	22.27
4.52	5.49	7.46	13.23	16.05	20.37		Gomila		4.10	8.29	14.24	15.09	17.29	21.19	22.23
|	5.56	|	13.29	|	|		Kamna gora		|	|	14.18	|	|	22.17
5.01	5.58	7.55	13.31	16.14	20.46	p.	TREBNJE NA DOL.	o.	4.01	8.20	14.15	15.00	17.20	21.10	22.14

PRESTOP

			○						○			○			
5.10	6.06	8.08	–	16.20	20.56	o.	TREBNJE NA DOL.	p.	3.55	8.06	14.09	14.50	16.18	20.54	–
5.14	6.10	8.12	–	16.24	21.00	↓	Ponikve na Dol.	↑	3.51	8.03	14.05	14.47	16.14	20.50	–
5.23	6.18	8.20	–	16.33	21.08		Mirna peč		3.44	7.55	13.58	14.40	16.07	20.43	–
5.31	|	|	–	|	|		Hudo		|	|	13.49	14.29	|	20.34	–
5.35	6.28	8.30	–	16.44	21.18	p.	NOVO MESTO	o.	3.30	7.42	13.45	14.25	15.55	20.30	–

○ Ne vozi ob nedeljah in praznikih

△ Vozi samo ob nedeljah in praznikih

\+ Direktni vlak, vsi ostali s prestopom v Trebnjem

železniško gospodarstvo ljubljana

CENJENE POTNIKE OPOZARJAMO NA SPREMEMBE V VOZNEM REDU NA RELACIJI SEVNICA – TREBNJE NA DOLENJSKEM – NOVO MESTO

V TEM TEDNU VAS ZANIMA

TEDENSKI KOLEDAR

Četrtek, 15. novembra – Leopold
Petek, 16. novembra – Otmar
Sobota, 17. novembra – Elizabeta
Nedelja, 18. novembra – Roman
Ponedeljek, 19. novembra – Izak
Torek, 20. novembra – Edmund
Sreda, 21. novembra – Marija
Četrtek, 22. novembra – Cecilija

LUNINE MENE
19. novembra ob 19.03 – mlaj

KINO

BREŽICE: 16. in 17. 11. italijanski barvni film Sam proti klanu. 18. in 19. 11. hongkonški barvni film Znak rdečega zmaja. 20. in 21. 11. italijanski barvni film Smrtonosno cvetje.

KOSTANJEVICA: 17. 11. ameriški film Ifigenija. 18.11. ameriški film Bilo je na Divjem zahodu. 21. 11. angleški film Kalanov dizije.

KRŠKO: 17. in 18. 11. francoski film Sodnik, imenovan šerif. 21. 11. ameriški film Proti vsem zastavam. 22) 11. francoski film Pocestnica.

MIRNA: 17. 11. danski film Zakaj ne prideš v mojo posteljo.

MOKRONOG: 17. in 18. 11. film Gospodar smrti.

NOVO MESTO – KINO KRKA: Od 16. do 18. 11. italijanski film Strelica, meč in karate. 19. 11. koncert. 21. in 22. 11. domači barvni film Nacionalni razred do 785 CM.

NOVO MESTO – KINO JLA: Od 15. do 18. 11. ameriški film Pretepač. 18. 11. ameriški film Peklenski pogon. Od 19. do 21.11 film Emanuela.

RIBNICA: 17. in 18. 11. ameriški barvni film Abot in Castelo iščeta Frankenštajna.

SEVNICA: 16. 11. italijanski barvni film Sam proti vsem. 17. in 18. 11. ameriški barvni film Vojna zvezd. 21. in 22. 11. ameriški barvni film Zaljubljeni bolničar.

mali oglasi

SLUŽBO DOBI

SPREJMEM na dom ženo za varstvo dveh otrok. Po dogovoru možno stanovanje in hrana. Tel. 25-393.

STANOVANJA

MIREN FANT išče sobo s posebnim vhodom, po možnosti s kuhinjo, v centru Novega mesta. Plačam od 2.000 din do 3.000 din mesečno. Naslov v upravi lista (4288/79).

MIRNA ZAKONCA nujno iščeta garsonjero ali vsaj sobo v Novem mestu. Naslov v upravi lista (4289/79).

SPREJMEM dekle, ki bi rada nadaljevala šolanje, tečaje, se kaj izučila ali zaposlila. Pri tem ji pomagam. Kaplan, Galjevica 14, Ljubljana.

Motorna vozila

PRODAM Z 750, letnik 1976. Župevc, Žabja vas 16, Novo mesto.

PRODAM 125 PZ, letnik 1972. Ogled vsak dan po 15. uri. Mikulić, Zagrebška 18, Novo mesto.

PRODAM 126 P, letnik 1978 (september). Dušan Krštinc, Praproče 21, Straža, tel. 84-518.

PRODAM Z 1300, letnik 1972 (tudi na ček). Rajko Petan, Potok 38, Straža.

PRODAM Z 101 L, letnik 1978. Šteger, Gregorčičeva 11, Brežice.

PRODAM diano, letnik 1979. Avgust Košak, Ločna 16, Novo mesto.

PRODAM škodo 100, letnik 1971 Branko Fink, Drska 46, Novo mesto.

PRODAM 126 P, letnik 1978. Janez Slivnik, Ilke Vaštetove 4, Novo mesto.

PRODAM traktor Zetor 25 KM v zelo dobrem stanju. Ignac Tomšič, Volčje njive 5, Mirna.

PRODAM zastavo 125 P, letnik 1976. Cveto Sever, Kidričeva 9, Kočevje ali tel. (061) 851-910.

PRODAM škodo, letnik 1972. Avgust Ocvirk, Orešje 25, Zabukovje nad Sevnico.

PRODAM Z 750 L, december 1971 (s parno številko) in 125 P, letnik 1977. Naslov v upravi lista (4284/79).

PRODAM ZASTAVO 101, letnik 1974, registrirano do oktobra 1980. Vera Zupančič, Dol. Gradišče 10, Šentjernej.

MERCEDES 1413, prekucnik (7 t), obnovljen, letnik 1966, na prednji in zadnji pogon, prevoženih 200.000 km, prodam. Ogled 17. in 18. novembra 1979 v Sp. Starem gradu 50 pri Krškem.

UGODNO prodam Z 101, letnik 1977, registrirano do 1980, ali zamenjam za Z 750. Ogled v soboto in nedeljo. Stane Ogrinc, Gornja Težka voda 17, Stopiče.

PRODAM dobro ohranjen traktor Zetor 2511. Franc Božnar, Slančji vrh 10, Tržišče.

PRODAM zastavo 101, letnik 1975. Ogled popoldne. Rafael Staniša, Regerča vas 71, Novo mesto.

PRODAM wartburg karavan, letnik 1975. Franc Mustar, Gorica 10, Leskovec pri Krškem.

PRODAM zastavo 750, letnik 1976 (december), garažirano. Informacije vsak popoldan na Lebanovi 2, Novo mesto, tel. 24-750.

UGODNO prodam dobro ohranjeno zastavo 1300, letnik 1975. Informacije vsak popoldan na naslovu: V Brezov log 39, Novo mesto, tel. 25-002.

PRODAM fiat Z 750, letnik 1976. Zglasite se v večernem času od 18. ure dalje. Martin Juršič, Šentjernej 233 (pri Marjanu Bratkoviču).

PO UGODNI CENI prodam wartburg. Ogled v petek in soboto popoldne. Ivan Štopar, Dol. Stara vas 126, Straža.

PRODAM Z 750, letnik 1974. Šenica, Suhor 2 pri Dolenjskih Toplicah.

PRODAM Z 750, letnik 1976, registrirano do maja 1980. Tone Lovšin (pri Blaju), Gotna vas 67, Novo mesto. Ogled vsak dan od 15. ure dalje.

PRODAM traktor Pasquali (21 KM) in 7 priključkov. Cena ugodna. Božo Germovšek, Nova vas 5, Bizeljsko.

PRODAM Z 101, letnik 1975, ali zamenjam za Z 750. Bojan Šalamon, Mali Kamen 28, Senovo.

PRODAM Z 101. Rozalija Povše, Klenovik 7, Škocjan.

PRODAM Z 750, letnik 1975 (december). Ogled vsak dan popoldne. Mirko Kralj, Ljubljanska 46 (Mala Bučna vas), Novo mesto.

PRODAM osebni avtomobil Wartburg. Avgust Modic, Trdinova 49, Novo mesto.

PRODAM zastavo 750, letnik 1972. Vodopivec, Biška vas 23, Mirna peč.

PRODAM

PRODAM usnjen plašč št. 38, svetle barve. Cvitković, G. Straža 49.

PRODAM dve kompletni postelji z nočnima omaricama. Pepca Gutman, Prešernov trg 13, Novo mesto.

PRODAM dobro ohranjen rabljen pralni stroj Gorenje. Informacije po tel. 21-345.

PRODAM traktor Lonc Dender, letnik 1961, 30,5 KM, kosilnico, plug, nakladač, šivalni stroj (Singer). Anton Zalokar, (Sternad), Arnovo selo 6, Artiče.

PRODAM štirivrstno diatonično harmoniko Melodija. Lahko tudi na ček. Slavko Jerman, G. Lakenc 19 pri Mirni.

UGODNO PRODAM stružnico, delovna dolžina 130 cm. Ogled vsak dan od 15. ure dalje. Drobež, C. 4. julija 136, Krško.

PRODAM glavo za skobeljni stroj širine 40 cm, na tri nože in elektromotor Rade Končar. Železnik, 68294 Boštanj 56, tel. 81-069.

PRODAM rabljeno spalnico. Hribar. Šmihel 43, Novo mesto.

PRODAM nov kopač–frezo za vinograd znamke Simplicity USA ali zamenjam za ročno kosilnico. Naslov v uravi lista (4286/79).

PRODAM dobro ohranjen traktor Kramer (14 KM) s koso in plugom. Franc Kalin, Mihovica 35, Šentjernej.

PRODAM kravo, telico, voz gumar in traktor (18 KS) znamke Bavt s kosilnico. Alojzij Poglavc, Dol. Straža 30.

PRODAM štedilnik in peč Kuepersbusch. Milka Pavlič, Partizanska 3, Novo mesto.

PRODAM otroško posteljico. Tel. 24-974.

PRODAM 3-tonično harmoniko. Praproče 14, Straža.

PRODAM novo sedežno garnituro „Lidija", novo štiridelno omaro ter kavč. Ogled vsak dan. Nataša Turk–Kalin, Mala Cikava 10, Novo mesto.

KUPIM

KUPIM parcelo na ravnem (okoli 1000 m2) ob Krki, okolica Kostanjevice ali Žužemberka. Zazidljiva, elektrika in voda v bližini ter možnost gradnje. Tel. (041) 681-616 popoldne.

KUPIM srebro vseh vrst, lahko v obliki denarja, posode in drugo. Leon Škerlji, Drejčetova pot 19, Novo mesto.

KUPIM dobro ohranjeno streho za navadno lado. Tel. 84-998.

KUPIM kompleten dizel motor Mercedes, tip 190 ali 200. Ponudbe na naslov: Ivan Pangeršič, Loke 10, Trbovlje.

KUPIM manjšo zidanico ali viken na Dolenjskem. Ponudbe po tel. (068) 22-988 v večernih urah.

POSEST

NAJBOLJŠEMU ponudniku prodam med Semiško goro in Pribišjem vinograd s pašnikom, šest parcel gozda, štiri parcele njiv oziroma travnikov. Nakup je možen po parcelah. Prodam tudi kompletno spalnico. Interesenti naj se zglase pri Antonu Grosu, Ulica 21. oktobra 4/a, Črnomelj.

GRADBENO PARCELO (3000 m2) z vso dokumentacijo, vodovodom in elektriko na parceli prodam. Parcela je na lepem kraju v Sp. Starem gradu št. 50 pri Krškem. Prometne zveze 300 in 600 m od parcele. Ogled 17. in 18. novembra 1979. Jožko Živič, Steletova 6, Ljubljana.

HIŠO v III. fazi gradnje s 600 m2 zemljišča v bližnji okolici Ljubljane prodam. Ponudbe pod „DOGOVOR".

PRODAM 9 arov starega vinograda v Grčevju z vodo in elektriko na parceli. Dostop z avtomobilom. Informacije po tel. 85-106.

PRODAM hišo v IV. fazi v Prečni pri Novem mestu (novo naselje). Tel. (068) 23-555.

RAZNO

Od avtobusne postaje do Glavnega trga sem 23. septembra izgubila zlato zapestnico, prstan in uro. Poštenega najditelja prosim, naj mi proti nagradi vrne. Naslov v upravi lista (4287/79).

OBVESTILA

OPRAVLJAM avtoličarske storitve in se priporočam. Avtoličarstvo Boris Udovič, Cegelnica 22, Novo mesto. tel. 23-529.

OPRAVLJAM vsa izolacijska dela pri centralnih pečeh. Ponudbe pod šifro „IZOLACIJE".

KOZMETIČNI SALON Zdenka Poljšak, hotel Metropol, vam nudi celotno nego obraza, globinsko čiščenje po MAGNEDERM metodi, trajno, neboleče odstranjevanje dlak. Tel. 23-549. Se priporočam!

PREKLIC

KRISTINA GORIŠEK iz Vratnega 7, Šentjernej, opozarjam vse, ki širijo neresnične govorice o meni in o vzeti premičnini, naj s tem prenehajo, sicer jih bom sodno preganjala.

ČESTITKE

Dragima stari mami in staremu atu, PEPCI in POLDETU FLORJANČIČ z Malega Slatnika 13, ki v tem tednu praznujeta, mama rojstni dan, ata pa god, iskreno čestita in jima želi še mnogo zdravih in zadovoljnih let vnuk Marjan.

Dragi ženi, ljubi mami BETKI KOS iz Birne vasi za dvojni praznik, predvsem pa za 70. rojstni dan najlepše čestitke, da bi bila še mnogo let zdrava in zadovoljna med nami. Mož Jože, hčerka Simona, sinovi Jože, Tone in Franci z družinami.

IZ BREŽIŠKE PORODNIŠNICE

V času od 3. 11. 1979 do 10. 11. 1979 so v brežiški porodnišnici rodile: Jadranka Olah iz Drnovega – deklico, Milka Ferenčak iz Dol. Skopic – Anjo, Štefica Koleš iz Bratovskega vrha – Katico, Aleksandra Cehte iz Dobrave – Jožeta, Marija Gorenc iz Velike vasi – Andrejo, Ljudmila Kunst iz Orešja – Borisa, Marijana Severovič iz Stojdrage – deklico, Eva Knez z Vrha nad Laškim – Pavla, Marija Povh iz Ledine – deklico, Greta Pirc iz Bukoška – Majo, Barica Jagodič iz Farkaševca – Ivančico, Ana Pavlič iz Trnovca – Janjo, Jožica Obradovič iz Gregovc – Marka, Ruža Kovačić iz Klokočevca – Andrejo, Danica Jankovič iz Brežic – Zorana, Milica Mikelec iz Dubravice – deklico, Marija Kolar iz Sevnice – deklico, Anica Kališek s Stojanskega vrha – Dejana, Nada Hrastelj iz Ženja – Kristino, Marija Gerjevič iz Zg. Obreža – Marka, Dragica Golub iz Kraja Gornjega – Mira, Nada Ferenčak iz Mrzlave vasi – deklico, Mara Jagodič iz Draganoša – Maria, Milica Antolič iz Gredice – Darka. ČESTITAMO!

V istem času pa so v brežiški bolnišnici umrli: Marija Černe, upokojenka iz Zakota – stara 78 let, Franc Ribič, kmet – borec iz Kališovca – star 76 let, Viktor Kajtna, upokojenec – borec iz Lončarjevega dola – star 73 let

---

V SPOMIN

17. novembra 1979 bo minilo žalostno leto, odkar je prenehalo biti plemenito srce našega dragega očka

JANEZA GALIČA

iz Cegelnice

Za njim žaluje žena s hčerkama.

ZAHVALA

Ne moremo verjeti, da nam je kruta smrt tako nenadoma iztrgala iz življenja, ki sta ga tako ljubila, ljubečo in nadvse skrbno ženo, zlato mamico

ROZALIJO LUZAR

roj. Pincolič

in dragega sina, ljubečega brata

VLADA LUZARJA

iz Škocjana 48

Iskreno se zahvaljujemo vsem, ki sočustvujete z nami. Hvala za izraženo ustno in pismeno sožalje, za številne vence in cvetje, s katerim ste zasuli njun prerani zadnji tihi dom. Hvala vsem petim govornikom za poslovilne besede, pevcem obeh zborov, godbenikom, OŠ Škocjan, njenim učencem, podjetju Novotehna, sodelavcem servisa, prijateljem, znancem, organizatorjem pogreba, ki ste jima pripravili veličastno slovo. Hvala še enkrat vsem, ki ste ju v tako velikem številu pospremili na zadnji poti v njun skupni tihi dom.

Neutolažljivi: mož in oče Vlado, hčerka in sestra Vlasta in številno sorodstvo

---

ZAHVALA

Sporočamo žalostno novico, da nas je po hudi bolezni mnogo prezgodaj zapustil naš ljubljeni mož, ati, sin, brat, striček in tast

FRANCI KREN

iz Vavte vasi 10

Iskreno se zahvaljujemo vsem, ki ste v najtežjih trenutkih sočustvovali z nami, nam izražali sožalje darovali vence in cvetje ter nam kakorkoli pomagali. Posebej se zahvaljujemo zdravstvenemu osebju Splošne bolnice Novo mesto za zdravljenje, kolektivu KZ Krka Novo mesto, Krajevni skupnosti Straža, Gasilskemu društvu Vavta vas, OOZMS Vavta vas, godbi in pevcem za žalostinke ob pogrebu, govornikom za poslovilne besede in vsem, ki ste ga v tako velikem številu pospremili na njegovi zadnji poti.

Žalujoči: žena Anica, sinovi Tine, Janez in Marko, hčeki Nevenka z družino in Anka, starši, bratje, sestre ter ostalo sorodstvo

---

ZAHVALA

Ob nenadomestljivi izgubi nadvse skrbnega in ljubljenega moža, očeta, dedka, pradedka, brata in strica

FRANCA MIKULANA

iz Stopič 38

se iskreno zahvaljujemo zdravniškemu in strežnemu osebju novomeške bolnišnice za nesebično pomoč, dobrim sosedom, predvsem Kulovčevim, ki so nam v najtežjih urah pomagali, sorodnikom, prijateljem, kolektivu Krke in znancem za izrečeno sožalje ter podarjeno cvetje, proštu za lepo opravljeni obred, moškemu pevskemu zboru, pogrebcem za spremstvo v izredno slabem vremenu in vsem, ki ste pokojnika pospremili v njegov poslednji dom.
Vsem še enkrat prisrčna hvala!

Žalujoči: vsi njegovi

DOLENJSKI LIST

IZDAJA: Časopisno založniško podjetje DOLENJSKI LIST, Novo mesto – USTANOVITELJ LISTA: občinske konference SZDL Brežice, Črnomelj, Kočevje, Metlika, Novo mesto, Ribnica, Sevnica in Trebnje.

IZDAJATELJSKI SVET je družbeni organ upravljanja. Predsednik: Slavko Lupšina.

UREDNIŠKI ODBOR: Marjan Legan (glavni in odgovorni urednik), Milan Markelj (namestnik), Ria Bačer, Andrej Bartelj, Marjan Bauer (urednik priloge), Bojan Budja, Janez Pezelj, Jože Primc, Drago Rustja, Jože Šimčič, Jožica Teppey, Ivan Zoran in Alfred Železnik. Tehnični urednik Priloge: Dušan Lazar. Ekonomska propaganda: Janko Saje in Marko Klinc.

IZHAJA vsak četrtek – Posamezna številka 6 din, letna naročnina 238 din, polletna naročnina 119 din, plačljiva vnaprej – Za inozemstvo 480 din ali 25 ameriških dolarjev oz. 50 DM (oz. ustrezna druga valuta v tej vrednosti) – Devizni račun: 52100–620–107–32000–009–8–9. (Ljubljanska banka, Temeljna dolenjska banka, Novo mesto).

OGLASI: 1 cm višine v enem stolpcu 130 din, 1 cm na določeni strani 160 din, 1 cm na srednji ali zadnji strani 200 din, 1 cm na prvi strani 250 din. Vsak mali oglas do 10 besed 50 din, vsaka nadaljna beseda 5 din – Za vse druge oglase velja do preklica cenik št. 10 od 1. 1. 1979 – Na podlagi mnenja sekretariata za informacije IS skupščine SRS (št. 421–1/72 od 28. 3. 1974) se za Dolenjski list ne plačuje davek od prometa proizvodov.

TEKOČI RAČUN pri podružnici SDK v Novem mestu: 52100–603–30624 – Naslov uredništva: 68001 Novo mesto, Ulica talcev 2, p.p. 33, telefon (068) 23–606 – Naslov uprave: 68001 Novo mesto, Glavni trg 3, p.p. 33, telefon (068) 23–611. – Nenaročenih rokopisov in fotografij ne vračamo – Časopisni stavek, filmi in prelom: ČZP Dolenjski list, Novo mesto – Barvni filmi in tisk: Ljudska pravica, Ljubljana.

ZAHVALA

Mnogo prerano in tragično nas je v triindvajsetem letu starosti za vedno zapustil naš sin in brat

ANTON JAKŠE

iz Škrjanč 4

Zahvaljujemo se vsem sorodnikom, sosedom, kolegom šoferjem in vsem, ki so nam v najtežjih dnevih žalosti stali ob strani, nam izrekli sožalje in darovali cvetje in vence. Posebna zahvala osebju novomeške bolnišnice, ki se je neutrudno borilo za njegovo življenje, delovni organizaciji „Gorjanci" za pomoč in govor ob grobu, kolegom šoferjem za častno stražo in šmihelskim pevcem za lepo petje. Hvala vsem, ki ste ga pospremili na zadnji poti.

Žalujoči: mama Alojzija, oče Ivan, sestra Marija z družino, brat Janez z družino, brat Jože in drugo sorodstvo

ZAHVALA

V neizmerni žalosti sporočamo, da je v 74. letu starosti zatisnila trudne oči naša ljubljena mama, sestra in stara mama

MARIJA KALČIČ

z Rakovnika 9 pri Sentrupertu

Iskreno se zahvaljujemo sorodnikom, vaščanom, kolektivu „Dane" z Mirne, Vzgojnovarstvenemu zavodu Nove Jarše za podarjene vence in cvetje, izrečeno sožalje ter govorniku Jožetu Bizjaku, pevcem iz Šentruperta, župniku za opravljeni obred in vsem, ki ste pokojno spremili na zadnji poti.

Žalujoči: sinova Peter in Ivan z družinama, Ela z družino ter ostalo sorodstvo

ZAHVALA

Ob boleči izgubi našega ljubega moža, očeta, starega očeta, brata, strica in tasta

MARTINA KOMLJANCA

upokojenca iz Polja pri Tržišču

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, posebno pa sosedom, ki ste nam pomagali v najtežjih trenutkih, zlasti sosedom Anici Lunder, Alojziji Virant in Martini Komljanc. Hvala vsem za izrečeno sožalje, podarjene vence in cvetje ter župnikoma za opravljeni obred.
Hvala vsem tistim, ki ste se ga namesto vencev in cvetja drugače spomnili. Hvala za vence Metalni Krmelj, KS Tržišče za vsestransko pomoč in tov. Selevšku za poslovilne besede.
Posebno se zahvaljujemo medicinski sestri Koprivčevi, dr. Halapiju, ki sta mu lajšala trpljenje in dr. Kocutarju za njegovo prizadevanje.

Žalujoči: žena Pepca, hči Zlatka z družino, bratje in drugo sorodstvo.

CENTER ZA IZOBRAŽEVANJE IN KULTURO TREBNJE

OBJAVLJA PROSTE DELOVNE NALOGE IN OPRAVILA:

1. PRAVNEGA REFERENTA
2. SNAŽILKE

Pogoji za sprejem:
pod 1: dipl. pravnik
pod 2: NK delavec

Delo se združuje za nedoločen čas, s trimesečnim poskusnim rokom. Pismene prijave z dokazili sprejemamo 15 dni po objavi razpisa.

ZAHVALA

Z bolečino v srcu sporočamo, da je preminil v svoji dobi k večnemu počitku dragi mož, oče in stari oče

ANTON STRAJNAR

iz Dolnje Težke vode 18

Iskreno se zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, znancem in vsem drugim, ki so z nami delili neizmerno bolečino, nam ustno ali pismeno izrazili sožalje, darovali toliko lepega cvetja in ga s tihimi koraki spremili na njegovi zadnji poti. Posebno iskrena zahvala sosedom in vaščanom za pomoč, župniku za opravljeni obred, pevcem za žalostinke, govornikoma ZZB in SZDL Stopiče za poslovilne besede, delovnim organizacijam tovarni zdravil Krka Novo mesto, ZS Triglav DOS Novo mesto, Trgovskemu podjetju Novotehna Novo mesto, Gostinsko prehrambenemu centru Laguna Ljubljana, Hotelu Slon Ljubljana in organizaciji ZZB Stopiče za podarjene vence.
Vsem še enkrat najlepša hvala.

Vsi njegovi

Dolnja Težka voda, 11. novembra 1979

ZAHVALA

Ob težki izgubi naše drage in nadvse dobre žene, mame in stare mame

MARIJE LAKNER

roj. Bizjak

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, ki so čutili z nami, darovali vence in cvetje, nam izrekli sožalje in jo s tihimi koraki spremili na njeni zadnji poti. Iskrena hvala ZB Kostanjevica, godbi iz Celuloze, Kostanjeviškemu oktetu, govornikoma tov. Mlakarju in Kupleniku, ter delovnima kolektivoma M–Preskrba Krško in IMV Novo mesto.
Vsem še enkrat hvala.

Žalujoči: vsi njeni

ZAHVALA

V 70. letu starosti nas je zapustil naš dragi mož, oče in stari oče

FRANC KOVAČIČ

iz Osrečja pri Škocjanu

Iskreno se zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, ki ste ga spremili na zadnji poti, mu darovali cvetje in vence ter nam izrekli sožalje. Posebno se zahvaljujemo kirurškemu oddelku Novo mesto, kaplanu za opravljeni obred in poslovilne besede.
Vsem še enkrat iskrena hvala.

Žalujoči: žena Alojzija, hčerke Francka, Danica, Anica in Lojzka z družinami

Osrečje, Zloganje, Celje, Kranj, 9. 11. 1979

emona SOZD

obiščite dolenjka DOLENJKO

„DES LJUBLJANA
TOZD ELEKTRO NOVO MESTO
Ljubljanska 7

Zaradi uresničitve zadanih nalog ~~inzeradi~~ zagotovitve nemotene preskrbe z električno energijo na našem območju načrtujemo povečanje števila zaposlenih v naši TOZD.
V delovno razmerje želimo sprejeti mlade delavce, ki jih veseli delo na elektoenergetskih napravah. Tako trenutno potrebujemo več NEKVALIFICIRANIH DELAVCEV in KVALIFICIRANIH ELEKTROMONTERJEV za delo na območju Novega mesta.
Vsem tistim, ki imajo končanih vsaj 6 razredov osnovne šole nudimo ugodno možnost izobraževanja ob delu za poklic elektromonterja za omrežje.
Prijave lahko pošljete na naš naslov takoj, podrobnejše informacije pa lahko dobite v splošni službi naše TOZD (telefon 23-330)."

Mercator *sestavljena organizacija združenega dela za dejavnost kmetijstva, industrije, trgovine, gostinstva in storitev, n. sub. o., ljubljana*

Na podlagi sklepa delavskega sveta
TOZD Vinogradništvo – kleti delovne organizacije
Mercator – Agrokombinat Krško
objavljamo prosta dela in naloge:

ŠTIRIH NK DELAVCEV za dela v polnilnici vina v Kostanjevici in
ŠTIRIH NK DELAVCEV za vinogradniška dela na vinogradniškem posestvu Sremič.

Delo se združuje za nedoločen čas, s polnim delovnim časom.
Poseben pogoj je 3-mesečno poskusno delo.

Prijave za opravljanje objavljenih prostih del in nalog sprejema kadrovska služba delovne organizacije Mercator–Agrokombinat, Krško, Cesta krških žrtev 52, in sicer 15 dni po objavi.
Kandidate bomo o izbiri obvestili v 15 dneh po preteku objavnega roka.

MIZARSKO PODJETJE „HRAST" ŠENTLOVRENC
68212 Velika Loka

Komisija za delovna razmerja objavlja prosta dela in naloge

1) MATERIALNI KNJIGOVODJA IN ADMINISTRATIVNA DELA
za nedoločen čas,
POGOJI: srednja ekonomska šola

2) VEČ MIZARJEV – za nedoločen čas
POGOJI: končana poklicna šola mizarske stroke

3) DVA ZA SPLOŠNA IN POMOŽNA DELA – za nedoločen čas,
POGOJI: 6. razr. osnovne šole.

Za dela pod točko 1, 2 in 3 je predvideno 3-mesečno poskusno delo.
Stanovanja ni.

Pismene prijave z dokazili o izobrazbi in izpolnjevanju pogojev naj kandidati pošljejo v 15 dneh po tej objavi na naslov: Mizarsko podjetje „HRAST" Šentlovrenc, 68212 Velika Loka.
Delo bo mogoče nastopiti takoj ali po dogovoru.

„LABOD", TOVARNA OBLAČIL, NOVO MESTO
TOZD „LIBNA" KRŠKO proda na javni licitaciji osnovna sredstva:
VEČ VRST ŠIVALNIH STROJEV.
Licitacija bo 23. 11. 1979 z začetkom ob 12. uri v skladiščnih prostorih TOZD, Cesta 4. julija 28, Krško. Ogled strojev je možen eno uro pred začetkom licitacije.

Družbenopravne osebe imajo prednost pri nakupu do 13. ure, nakar enakopravno licitirajo tudi fizične in civilnopravne osebe.

Pri licitiranju je treba položiti 10-odstotni polog. Prometni davek plača TOZD „LIBNA" Krško.

DELAVSKI SVET TOZD GOZDARSTVO ČRMOŠNJICE razpisuje na podlagi 79. člena statuta delovne naloge

VODJE TOZD.

Kandidati morajo poleg splošnih, z zakonom določenih pogojev izpolnjevati še naslednje:
Strokovna izobrazba diplomiranega gozdarskega inženirja z najmanj 5 leti delovnih izkušenj v gozdarstvu. Poleg tega morajo biti strokovno in organizacijsko sposobni in imeti moralno-politične kvalitete.

Pismene ponudbe naj pošljejo kandidati v 15 dneh po dnevu objave na naslov: TOZD Gozdarstvo Črmošnjice, p. Semič.

DELAVSKI SVET TOZD
TOVARNA STILNEGA POHIŠTVA – STRAŽA

RAZPISUJE DELA IN NALOGE

novoles

INDIVIDUALNEGA POSLOVODNEGA ORGANA – DIREKTORJA TOZD

pod naslednjimi pogoji:
– da ima visoko strokovno izobrazbo lesne ali druge ustrezne smeri ali z delom pridobljene zmožnosti za opravljanje del in nalog direktorja
– da ima nad 4 leta delovnih izkušenj pri opravljanju odgovornejših del
– da ima organizacijske in vodstvene sposobnosti
– da je moralno politično neoporečen

Kandidati naj svoje prijave z dokazili o izpolnjevanju razpisnih pogojev pošljejo najkasneje v 15 dneh po objavi na naslov:
„NOVOLES" lesni kombinat
Novo mesto–Straža, n. sol. o.
Kadrovsko socialna služba
68351 STRAŽA

Portret tega tedna

O napakah ne v rokavicah

„V telesni kulturi sem začel delati leta 1929, se pravi pred 50 leti, ko so bile razpuščene vse telesnovzgojne organizacije in je bila telesna vzgoja nekako podržavljena, saj je „Sokol" dobil od države odrejeno vodstvo". Tako se spominja prvih let dela na tem področju tajnik telesno kulturne skupnosti občine Ribnica France Levstek, ki prav te dni, 19. novembra, praznuje 70-letnico življenja.

Jubilant priznava, da mu je prav telesna vzgoja zelo koristila, da je laže prestajal napore v miru, še posebno pa v vojni in v nemških koncentracijskih taboriščih. Kar 1475 dni je preživel za bodečo žico.

V ribniškem LIP (današnjem Inlesu) je bil Franc Levstek vodja komercialne službe, razen tega pa je opravljal še dela s področja načrtovanja, statistike in reklame. Hkrati je bil tista leta še predsednik industrijskega gasilskega društva, turističnega društva, muzejskega društva in tajnik krajevne organizacije SZDL Ribnica. Takrat, v letih 1958 do 1962, je opravil preko 2.500 prostovoljnih delovnih ur za obnovo ribniškega gradu. Organiziral je, da je prišlo vsak dan na delo 25 do 30 članov SZDL. V obnovljenem delu ribniškega gradu sta bila nato ob prvem Ribniškem festivalu 8. novembra 1961 odprta ribniški muzej in letno gledališče.

Okoli leta 1965 je pripravljal tudi ustanovitev občinskega sindikalnega sveta in nato bil njegov prvi predsednik. Vedno je delal tudi pri telesni kulturi.

Zaradi napornega dela je doživel leta 1968 infarkt. Komaj se je rešil. Po ozdravitvi z delom ni prenehal, ampak je postopoma spet dosegel nekdanji delovni vrhunec.

Leta 1961 je bil urednik ribniškega glasila „Rešeto", prednika današnje ribniške strani v Dolenjskem listu, kasneje še glasila Inles „Naša vez" in tudi dopisnik Dolenjskega lista. Vedno je pisal kritično, celo bolj, kot marsikateri novinar. O današnjem novinarstvu in sploh sredstvih javnega obveščanja pravi: „Mislim, da se vse preveč dela, govori in piše v rokavicah. S tako obravnavo dajemo potuho krivcem, zato se nič ne izboljša.

Pri občinskem odboru ZZB je predsednik komisije za ohranjevanje revolucionarnih tradicij. Njegov opis Ribniške čete izhaja v nadaljevanjih v glasilu občinske konference ZSM Krošnjar. Dokončuje opis spomenikov, obeležij in grobišč. Zbira in preverja podatke še za druge zapise iz vojne. Razen tega je opisal zgodovino industrijskega gasilskega društva Inles, zgodovino telesne vzgoje v ribniški dolini; mline, ki izumirajo itd.

Zaradi dela v telesni kulturi stoji drugo delo. „Pa vendar bi rad pred smrtjo vse zamisli uresničil. Im am dogovor s smrtjo, da me bo do takrat pustila pri miru," je ob koncu razgovora hudomušno dodal Franc Levstek, ki je bil tudi avtor nekdanjih bodic „Ošiljenih zobotrebcev" v našem listu, v katerih je na šaljiv način prikazoval in šibal vsakdanje napake.

J. PRIMC

Vozniki nočili na zasneženi magistrali

Več sto avtomobilov ob sobotnem sneženju ostalo nemočnih na magistralni cesti Ljubljana—Zagreb — 12-urni zastoji ob snežnem čepu pri Medvedjeku in Pluski — Popolno presenečenje — Promet stekel šele v nedeljo opoldne

Ne vemo, koga je sobotni sneg bolj presenetil: voznike, cestne delavce ali miličnike. Verjetno bo še najbolj držala ugotovitev novomeškega višjega prometnega inšpektorja Jožeta Tavčarja, ki je noč na nedeljo skupaj s številnimi, bolj ali manj neučakanimi, vsekakor pa premraženimi vozniki preživel na magistralki. „Neumno bi bilo valiti krivdo na ramena kogarkoli. Prvi sneg nas je vse našel nepripravljene."

Na Dolenjsko so prve snežinke zašle v soboto okoli 14. ure, padavine so postajale vse močnejše in že čez kaki dve uri so lahko vozniki le še s težavo ugotavljali, kje je cestišče. Resda so novomeški miličniki že takrat pričeli iz prometa izločevati tovornjake in osebne avtomobile, ki so vozili brez zimske opreme. Toda zaustavilo se je povsem na drugem koncu. Proti večeru, še najbolj pa v poznih nočnih urah, je pri Pluski in Medvedjeku nastal snežni čep, ki je voznikom prinesel vse prej kot udoben 12-urni počitek. Sneg je tačas neusmiljeno naletaval, lomil drevesa, električne drogove. Domala vsa Dolenjska je ostala brez električnega toka, tudi črpalke. Zategadelj ni bilo moč dobiti bencina. Voznikom je gorivo pošlo ob gretju, ostajali so s praznimi rezervoarji, premraženi. Ponekod so priskočili na pomoč miličniki, ki so po svojih močeh dovažali bencin. Nervoza in neučakanost sta se stopnjevali. Vse to je razčiščevalne posege na magistralki le še otežilo. Jože Tavčar je tisto noč prehodil najmanj dvajset kilometrov. Z avtom namreč ni bilo moč priti nikamor. Magistralka je bila popolnoma zaprta.

„V takšni zagati že zlepa nismo bili. Kot nalašč je bil promet tistega dne sila gost, nekaj tudi zaradi zapore ceste čez Gorski kotor, in so vsi zašli k nam. Vozniki so bili brez zimske opreme. Veliko breme je pomenilo tudi blizu 150 avtobusov, večidel so se vračali z nakupovalnih pohodov v Trst."

Meteorologi so nas pravočasno opozorili. Novomeški cestarji pa so imeli sobotno popoldne v pripravljenosti le skromno ekipo: enega šoferja in enega delavca. Ostali so prihajali kasneje, na poziv. Takrat pa je bilo za reševanje snežnega vozla na magistralki že prepozno. Svoje bi lahko opravili tudi miličniki. Če bi pravočasno pred klanci zaustavljali vozila in tako cestarjem omogočili nemoteno čiščenje, zagotovo ne bi prišlo do 12-urnega zastoja. Delež krivde, ne tako majhen pa gre pripisati tudi voznikom samim. Neučakani, brez ustrezne zimske opreme so se podajali v zasnežene klance. Le redki so upoštevali navodil miličnikov.

In šele v nedeljo opoldne so se lahko vsi oddahnili: snežni čep je bil premagan. Kolone so se preselile na bližnjo bencinsko črpalko.

B. BUDJA

EDEN MANJ — Medvedja družina iz Velike gore je izgubila enega člana. Ostro oko lovca Braneta Pajniča iz ribniške zelene bratovščine je nezmotljivo pomerilo, puška je počila, medved pa za vse čase na dlako. (Foto: D. Mohar)

SOBOTNI OSTANKI — Še v torek dopoldne je nad Cesto herojev v Novem mestu visel ostanek sobotnega in nedeljskega snežnega neurja: polomljena drevesa in potrgane telefonske žice.

Nogometna tekma, ki je imela tretji polčas

Srečanje žogobrcev Večera in Dolenjskega lista na Martinovo soboto

Samo naključje je hotelo, da že tretje srečanje novinarskih hiš mariborskega Večera in Dolenjskega lista potrdi tradicijo tovrstne oblike sodelovanja prav na Martinovo soboto. In kot pač veleva običaj, smo najprej stekli na parket novomeške športne dvorane Marof.

Večerovci, verjetno utrujeni od dolge in naporne poti, številnih „mokrih" postankov in z brkatim vratarjem dvomljivih kvalitet, niso bili dorasel nasprotnik Dolenjcem. Tudi rezultat bo to potrdil: 7:3 v korist Dolenjskega lista. Napak bi bilo, ko ne bi med Štajerci pohvalili neutrudnega borca Petra Kanclerja, ki je skozi celo tekmo dajal zgled svoji pomlajeni vrsti, med Dolenjci pa „glavnega", Marjana Legana, ki je z zadetkom na samem začetku tekme usodno zbil moralo Mariborčanom. Sicer pa so slednji poraz častno prejeli, z obljubo na maščevanje v prihodnjem srečanju.

Tretji in najvažnejši polčas novinarskega srečanja je stekel v gostišču „Na Loki". Pečat mu je dala Martinova sobota in njene Štajercem in Dolenjcem znane značilnosti.

B. B.

Srečanje TV Ljubljane in Zagreba v Novem mestu

Zvečer bodo nastopili tudi znani športniki

Na pol poti med Zagrebom in Ljubljano se bodo v petek, 16. novembra, srečali televizijski delavci obeh postaj v več športnih panogah v Novem mestu.

V športni dvorani se bodo ob 15. uri pomerili košarkarji in košarkarice, istočasno pa bodo štartali tudi igralci namiznega tenisa, ki se bodo na koncu pomerili še z veterani namizno teniškega kluba Novo mesto. Ob 16.30 uri bo srečanje v nogometu, po končani tekmi pa bo ob 18. uri v športni dvorani prireditev, na kateri bodo nastopili znani jugoslovanski športniki kot: Borut Petrič, Darko Cujnik, Radivoje Krivokapič, Vili Ameršek, Velimir Zajec in drugi ter Tv reporterji: Mladen Bilič, Boris Mutič, Ivo Milovanović, Tomaž Lajovec, Metka Centrih, Tone Fornezzi — Tof itd. Glasbene točke bo imela Glasbena šola Novo mesto.

V DOLENJSKIH TOPLICAH KVIZ „OSNOVE SLO"

V osnovni organizaciji ZSMS Dolenjske Toplice smo v sklopu dejavnosti v okviru akcije „Nič nas ne sme presenetiti" pripravili kviz tekmovanje na temo „Osnove SLO", ki bo v soboto, 17. novembra. K sodelovanju smo povabili vse OO ZSMS iz krajevnih skupnosti občine Novo mesto, odzvale pa so se naslednje osnovne organizacije: Soteska, Potok, Dolenja Straža, Šentjernej, Brusnice, Mestne njive, Gornja Straža, Cegelnica, Uršna sela in Otočec. Vse ekipe se bodo najprej pomerile v pismenem delu. Najboljši dve ekipi iz tega dela se bosta pomerili v javnem delu, ki bo popestren z bogatim kulturnim programom, začel pa se bo ob 17. uri v prosvetnem domu v Dolenjskih Toplicah.

TANJA ČIBEJ

PAPEŽU IN ČERNAČU PRIZNANJI

Z razstave fotografij, ki so jo pripravili v Bohinjski Bistrici v počastitev 30-letnice gojitvenih lovišč, sta člana kočevske sekcije FKK Diana Janez Černač in Janez Papež prinesla častni priznanji Zavoda za gojitev divjadi Triglav. Na razstavo je poslalo 16 avtorjev 94 fotografij.

F. BRUS

Malo snega, veliko skrbi

Na Kočevskem namesto elektrike sveča — Spet voda iz vodnjaka in snega — Namesto centralne kurjave stara peč

Akcija NNNP je pokazala, da nas sovražnik ne bi presenetil, zato pa nas vsako leto vedno znova preseneti sneg in celo dež. V Kočevju je minulo soboto zjutraj tako deževalo, da je voda zalila mnoge kleti v starih in tudi novih stavbah, k čemur so gotovo pripomogle tudi napake v gradnji stavb in kanalizacije. Poplavljene so bile tudi nekatere ceste. Občani so klicali na pomoč razne službe od Komunale do drugih, vendar ob sobotah in nedeljah nihče ne dela.

Opoldne je začelo snežiti in do večera je v Kočevju in Ribnici zapadlo okoli 15 cm mokrega in težkega snega, po višjih krajih pa celo še več. Sneg je močno zavrl promet v nižini, v višjih območjih pa ga je celo onemogočil. Loški potok je bil še v ponedeljek brez zveze s svetom.

Sneg je prekinil tudi telefonske in električne linije, ki potekajo po zraku. Že v soboto zvečer je v Kočevju in Ribnici nekajkrat zmanjkalo električnega toka, nato pa še v nedeljo. Zaradi tega je zmanjkalo vode. Ljudje so se spet poslužili starih vodnjakov, nekateri pa so talili sneg, ki pa zaradi onesnaženega zraka smrdi po dimu. Televizije se skoraj ni dalo gledati. Nekateri pretvorniki niso delali (Travna gora, Ortnek itd.), morda tudi zaradi udara strele. Glavne vode so električarji popravili, v odročnejših krajih pa bodo popravljali še dolgo.

Vse te nevšečnosti pa niso motile martinovanja po ribniških gostiščih. Ker ni bilo elektrike, so prižigali sveče in je bilo še bolj romantično. Le ansambel ni mogel igrati na vsa tista sodobna glasbila na elektriko. Tako je spet skrbela za zabavo stara dobra harmonika.

J. PRIMC

BRIGADIRSKI VEČER — Brigadirji, udeleženci mladinskih delovnih akcij 1978 in 1979, so v soboto v novomeškem Domu JLA prisluhnili pesmi in besedi, ki so jih često spremljale na poti k deloviščem. Proslavo so v celoti pripravili brigadirji—kulturniki (na sliki). (Foto: J. Pavlin)

KRIVOKLJUNI „NOVOMEŠČAN" — Na verandi hiše Ulice talcev v Novem mestu je nekaj tednov postopal nenavaden prebivalec dolenjske metropole — kragulj. Jože Plesac ga je še vsega mladega in nebogljenega ujel, nekaj časa hranil, potem pa mu je skrajšal dneve ujetništva. Dal ga bo nagačiti stanovanju v okras, otrokom v veselje, kmetom v zadoščenje, ljubiteljem narave pa v bridek premislek. (Foto: MiM)

Obračun brigadirskih rok

Praznik brigadirjev novomeške občine — V dveh letih na šestih deloviščih 390 brigadirjev

Občinska konferenca ZSMS Novo mesto je v soboto 10. novembra, povabila v novomeški Dom JLA vse brigadirje, ki so bili udeleženci lanskih in letošnjih izmen na deloviščih Šamac—Sarajevo, Deliblatski pesek, Posočje, Sava, Istra in Brkini.

Brigade novomeške občine so sestavljali povečini dijaki, pionirji in študenti (76 %), manj so se akcij udeleževali delavci (24 %). V sedmih brigadah je v letu 1978 in 1979 delalo skupaj 390 brigadirjev, med njimi 142 mladink. Vse brigade so osvojile trak akcije in druga višja priznanja: plaketo Veljko Vlahović, priznanje pokrajinske konference Vojvodine, priznanje RK ZSMS itd. Poleg udeležb na republiških akcijah je 136 pionirjev novomeških šol sodelovalo v ZMDA Suha krajina.

J. P

ANDREJ ŠIFRER V KRŠKEM

19. novembra bo v Delavskem domu v Krškem ob 19. uri nastopil Andrej Šifrer. Vstopnice za koncert, ki ga organizira mladinski aktiv Krško, so že v predprodaji v Brežicah, Krškem in Sevnici, prav tako pa jih bo mogoče kupiti uro pred koncertom, in sicer po enotni ceni 40 din.

M. J.

OGLAŠUJTE V DL!

NEKAJ NAJ OSTANE ŠE ZA ZANAMCE

Naj mi prisotni ne zamerijo, če se bom prvi oglasil. Velik problem naše krajevne skupnosti so ceste. To je nekaj obupnega, vse avtomobile bomo uničili. Ljudje so pripravljeni delati, na kup bodo zmetali denar, vendar bo morala nekaj prispevati tudi občina. Menim, da ste tudi vi, tovariš župan, enakega mišljenja.

Poznam vaš primer, Repič, toda ali se ti ne zdi, da bi lahko pustili kakšno opravilo tudi bodočim rodovom? Nikjer ne piše, da moramo vse narediti mi.

Ali pa pri nas, tovariš župan, v Gorenji Repičevi dragi. Električni tok je tako slab, da crkavajo pralni stroji, televizorji brijo, brivski aparati bolj pulijo dlake, kot bi jih rezali. Drogove bodo dali krajani zastonj, to ni vprašanje. Tudi jame . . .

Problem mi ni neznan. Že večkrat smo slišali zanj, odlašali smo z njegovo rešitvijo in prav je, da pustimo kakšno nerešeno zadevo zanamcem. Ni nujno, da pridejo na vse gotovo.

Krajani so mi naročili, da spregovorim tu o pitni vodi. Pridite, dragi tovariši, v Spodnjo Repičevo drago, pa vam bomo poleg vina postregli še z vodo iz pip. Še krave je nočejo srebati, tako je zanič. Rjava je, smrdi kot kuga, babnice jo prekuhavajo, sicer bi hodili ljudje grižavi naokoli. Imam zagotovila, da bi ljudje izkopali jarke, vsako gospodinjstvo pa je pripravljeno prispevati tudi denar. Ne bo ga dovolj, kakšen dinar bi se moral pač najti na občini.

Ostro in pravilno si govoril, vendar, ali se ti ne zdi, da se je moja in tvoja generacija že dovolj žrtvovala? Nehote se sprašujem, kaj bo ostalo zanamcem, rodovom, ki prihajajo? Kaj bodo delali, če bo že vse postorjeno?

Vse to je res, tovariš župan, toda mi skačemo po cestnih luknjah, nam crkavajo gospodinjski aparati, mi srebamo gnojnico namesto vode. Prav malo mi je mar, če bodo imeli zanamci kaj delati ali ne.

P. S.: Pogovor je od začetka do konca izmišljen, na kar kaže že dejstvo, da bi pri nas težko našli kraj, ki ne bi imel urejenih stvari, o katerih teče beseda. Pogovor si je moral avtor izmisliti pač zato, ker so bile predhodne generacije preveč vnete za delo. Iz tega sledi, da gre jemati iskanje z resničnostjo za obrekovanje.

TONI GAŠPERIČ

Razvoj političnega sistema — ključno vprašanje današnjega časa

SEKRETAR PREDSEDSTVA CENTRALNEGA KOMITEJA ZVEZE KOMUNISTOV SLOVENIJE FRANC ŠETINC O AKTUALNIH NALOGAH ZVEZE KOMUNISTOV, KOT SUBJEKTIVNE SILE, V SEDANJEM POLITIČNEM TRENUTKU

Predstavniki skupnosti delovnih organizacij lokalnih sredstev javnega obveščanja v SR Sloveniji so pred dnevi obiskali v Ljubljani sekretarja predsedstva CK ZK Slovenije Franca Šetinca in se z njim pogovarjali o aktualnih nalogah zveze komunistov, kot subjektivne sile, v sedanjem političnem trenutku.

Iz daljšega pogovora povzemamo za objavo v skupni prilogi slovenskih pokrajinskih časnikov naslednje poglavitne misli Franca Šetinca:

Z ustavo in zakonom o združenem delu smo zaokrožili koncept družbenoekonomskih odnosov. Vendar pa delavci vseh pravic iz družbenoekonomskih odnosov ne morejo uresničevati, če ni razvit politični sistem. Delavci morajo imeti instrumente, morajo imeti sredstva, da bodo lahko svoje pravice, družbenoekonomske, tudi uresničevali. Torej mora biti razvit demokratični politični sistem. Imamo dosti deklaracij o tem, da mora imeti delavec tudi politično oblast v svojih rokah, vendar pa to načelo v praksi še ni dosledno izpeljano.

Zato je ključno vprašanje današnjega časa razvoj političnega sistema, pluralizem samoupravnih interesov. Pri tem ima zveza komunistov nadvse pomembno vlogo in naloge.

Vloga zveze komunistov se ne spreminja, pač pa moramo na nov način, z novimi metodami uresničevati vlogo revolucionarne organizacije. Tovariš Tito je že 1942. leta v časopisu »Proleter« zapisal, da je partija živ organizem, ki spodbuja vedno nove akcije za preobrazbo družbe, ki pa mora biti hkrati sposobna, da se prilagodi tem spremembam z načinom dela, z organiziranostjo.

ZK MORA ZNOVA RAZMISLITI O METODAH SVOJEGA DELOVANJA

Zdaj smo na takšni stopnji družbenega razvoja, ko mora zveza komunistov znova razmisliti o metodah svojega delovanja, o načinu uresničevanja vodilne vloge. Ne more vodilne vloge uresničevati danes na enak način, kot jo je pred desetletji. Zdaj imamo na tisoče samoupravnih subjektov in samoupravne strukture so tiste, ki so po ustavi in partijskih dokumentih odgovorne, da urejajo probleme in da razrešujejo protislovja. In partija mora biti znotraj teh struktur. Partija ne more biti nekakšen komandant, nekakšen generalni direktor družbe, ki ukazuje, kako morajo samoupravni organi delati. Zveza komunistov mora ustvarjati pogoje, da bodo delovni ljudje in občani upravljali družbo, da bodo znotraj samoupravnega interesnega pluralizma sami urejali probleme. To pa je najtežje.

Nekatere partijske organizacije še niso usposobljene, pa tudi po načinu razmišljanja in zavesti še niso na takšni ravni, da bi razumele, da ne morejo dajati nalog samoupravnim organom. Komunisti v teh osnovnih organizacijah se morajo tako organizirati, da bodo sposobni delovati znotraj samoupravnih organov in tam voditi bitko za stališča partije. In to ne samo s sklicevanjem na nekakšno avtoriteto, na članske izkaznice, ampak z argumenti, s prepričevanjem. Če naleti komunist na težave, če ni kos položaju, recimo v delavskem svetu, potem se mora vrniti v svojo osnovno organizacijo, v komite in tam razložiti problematiko. Presoditi je treba ali je bil prešibak v svojih argumentih ali nismo zadosti poglobljeno ocenili stanja, če pa smo bili v svojih stališčih morda preveč papirnati, teoretični, pa je treba stališča spremeniti, da bi se približali življenju.

KOMUNISTI MORAJO BITI SREDI ŽIVLJENJA

Ne samo osnovne organizacije, tudi komiteji zveze komunistov dostikrat delujejo na starih pozicijah. Ponekod se je v ljudeh utrdilo mnenje, da se nobena stvar ne bo premaknila, če partijski komite ne bo rekel svoje. Vemo pa, da mora o teh vprašanjih ne samo razpravljati, pač pa tudi odločati, skupščina itn. Gotovo ni vloga partijskega komiteja v tem, da vnaprej odloči in to svojo odločitev prenese v skupščino. Pač pa, da razpravlja o širši problematiki in potem izbojuje bitko za stališča, da si med spremljanjem in obravnavanjem posameznih vprašanj pridobi izkušnje, da bi laže oblikoval stališča za enotno akcijo komunistov. Nazadnje tudi komunisti nismo ljudje, ki imajo vse odgovore v knjigi, tudi komunisti morajo biti stalno obrnjeni k življenju, morajo biti sredi življenja, spremljati morajo problematiko z vsem dolžnim posluhom za težave in ljudi. Učiti se morajo na teh vprašanjih, da bi lahko oblikovali realno politiko. Seveda pa morajo biti komunisti hkrati sposobni, kot je večkrat rekel Edvard Kardelj, da se dvignejo nad te vsakodnevne probleme, da se ne bi smeli ujeti v razne lokalizme itd. Se pravi, da se morajo komunisti znati dvigniti nad to vsakodnevno empirično problematiko, da bi lahko pokazali delovnim ljudem in občanom v temeljnih organizacijah združenega dela in v krajevnih skupnostih širše vidike problematike, da ne bodo ozki, da ne bodo videli samo lastnih problemov, ob tem pa zanemarjali širšo problematiko. To je predvsem naloga zveze komunistov. Edvard Kardelj je večkrat rekel, da mora zveza komunistov delovati na liniji družbenega interesa. Rekel je, da se nobena organizacija, noben komunist ne sme vpreči v voz lokalizma, podjetništva, regionalizma, ampak mora vedno delovati na liniji družbenega interesa.

NAPREDEK DRUŽBENIH SVETOV JE NELOČLJIVO POVEZAN Z UVELJAVLJANJEM NOVIH METOD IN NAČINOV DELA

* * *

Poglejte, recimo družbene svete. Pripisujemo jim velik pomen.

Če partija ne bo delovala na nov način, družbeni sveti ne bodo zaživeli kot oblika, kjer se naj osredotočata napor in znanje pri razčiščevanju problemov z namenom, da se po razpravi izoblikuje enoten predlog. Če bi partija delovala na star način, družbeni sveti ne bi bili potrebni, jih pa rabimo zato, da sprostimo vse ustvarjalne potenciale, ker verujemo v ustvarjalno moč ljudi, pa tudi zato, da partijo varujemo pred birokratizacijo, pred občutkom o nezmotljivosti itdn. Če bi v družbenem svetu zveza komunistov že vnaprej opredelila svoje stališče do vsakega vprašanja, potem je konec iniciative in ustvarjalnosti drugih subjektov, drugih udeležencev v družbenem svetu. Tudi v drugih stališčih je dosti dobrega, dosti kritike, dosti opozoril. Napredek družbenih svetov je torej neločljivo povezan z uveljavljanjem novih metod in načinov dela, sicer bodo družbeni sveti samo privesek, samo fasada. Nove metode so torej imperativ. Partija mora uporabljati nove oblike in metode dela, če hoče pospeševati razvoj demokratičnega sistema, političnega sistema, če hoče sproščati pobude in ustvarjalnost ljudi. In to mora.

Mnogi problemi, ki jih zdaj ugotavljamo, na primer delovanje družbenih svetov, delovanje delegatskega sistema, so povezani z idejnopolitičnim nivojem komunistov in osnovnih organizacij. Tudi uveljavljanje novih metod dela. Preveč na splošno smo doslej govorili o tem, da se je spremenila vloga partije, da moramo spremeniti metode dela, nismo pa v praksi preizkušali, kako delovati, kaj pomeni nova metoda dela v konkretnem primeru.

ENOTNOST MORAMO GRADITI OB KONKRETNIH PROBLEMIH

Novo je tudi to, da moramo biti v zvezi komunistov ne samo sredi življenja, ampak tudi realni, ne smemo mistificirati stvari, recimo enotnost, bratstvo. Vsaka stvar ima svojo realno vsebino, zato tudi ne gre za neko papirnato enotnost, ampak je treba graditi enotnost ob konkretnih vprašanjih. Več je vredna enotnost, dosežena ob konkretnih problemih, kot pa abstraktna enotnost, na katero vsi prisegajo, potem pa delajo vsak po svoje. Na 8. seji centralnega komiteja zveze komunistov Jugoslavije sem dejal, da se dogaja, da imamo na jeziku kar naprej enotnost, v resnici pa je v konkretnem življenju dostikrat zelo malo enotnosti, ko je treba voditi bitko proti inflaciji, za brzdanje cen, za razbijanje raznih monopolov itd. V zvezi komunistov ne bomo ustvarili enotnosti s priseganji, ampak mora biti pričujoča diferenciacija. Ne diferenciacija, ki je sama sebi namen, temveč diferenciacija, ki pomaga ustvarjati enotnost. Nobena nesreča ni, če so razlike med komunisti. Nesreča je, če ob teh razlikah ne najdemo poti k enotnosti. Komunisti se morajo poenotiti s teoretičnim naporom, z medsebojnim prepričevanjem z argumenti in tako ustvarjati enotnost. Zdaj pa je dostikrat tako, da ni prave diferenciacije. Da sedijo leta in leta komunisti na sestankih osnovne organizacije z različnimi mnenji, ampak nikoli ne pride do tiste diferenciacije, ki bi pomagala k ustvarjanju enotnosti. Da bi videli, kje so razlike, da bi videli, kateri komunisti ne mislijo prav, kdo ima zmotna mnenja in stare poglede, da bi komunisti prišli do prepričanja, da so v zmoti. Poenotiti bi morali stališča, poglede. Kdor ostaja na starih, konzervativnih stališčih ali pa je breznačelnež, oportunist, mu je treba reči, da ne sodi več v zvezo komunistov.

Redko se dogaja, da bi bil kdo izključen, da bi mu bil izrečen kakšen drug vzgojnopolitični ukrep, ker je, na primer, glasoval za stališče, ki ni bilo dogovorjeno, ker ni bil solidaren do večinskega sklepa. Ob nedisciplini, posebej gospodarski, prekoračevanju vseh limitov pri investicijah in cenah ter drugem bi morali pogosteje klicati komuniste na odgovornost in jim izreči tudi kakšen vzgojnopolitični ukrep. Se pravi, da bi morali v diferenciacijo z namenom, da bi dosegli enotnost in jo krepili. Ne enotnost, ki je nekaj večnega, nespremenljivega, ampak enotnost, ki je danes dosežena ob enem vprašanju, jutri pa ob drugem.

NAČELO DEMOKRATIČNEGA CENTRALIZMA NE SMEMO NAPAČNO UPORABLJATI

Na 8. seji centralnega komiteja zveze komunistov Jugoslavije sem govoril tudi o načelu demokratičnega centralizma, ne zato, da bi zmanjševal njegov pomen. To revolucionarno, organizacijsko in idejnopolitično vsebinsko načelo je izredno pomembno, je v zvezi komunistov nujnost, samo ne smemo ga zlorabljati. Opozoriti sem želel na nekatere zlorabe, na napačno uporabo načela demokratičnega centralizma. Če ni bilo demokratične razprave, je to zloraba načela demokratičnega centralizma, ki zagotavlja demokratično razpravo in ustvarja možnosti, da vsak prispeva svoj pogled in mišljenje, ki ne pomeni prehitro glasovanje, saj glasovanje ne more nadomestiti argumentov prepričanja.

Načelo demokratičnega centralizma v družbi, kakršna je naša, ni mogoče uresničevati nedemokratično. V naši socialistični samoupravni demokratični družbi potrebujemo komunisti to načelo kot revolucionarni instrument za utrjevanje enotnosti. Načelo demokratičnega centralizma pa ni samo vprašanje formalne discipline v osnovni organizaciji, komiteju, pač pa vprašanje izbire demokratičnih sredstev, oblik in metod boja za ta stališča v družbi, v samoupravnih strukturah. Ravno po tem se uporaba načela demokratičnega centralizma pri nas razlikuje od uporabe tega načela drugod. Sklep, sprejet po načelih demokratičnega centralizma, pa ne more nasprotovati sklepu, ne more suspendirati sklepa, ki je sprejet v družbi po kakem drugem temeljnem principu, se pravi po načelu družbenega dogovarjanja in samoupravnega sporazumevanja.

Če je kak sklep samoupravnega organa slab, se moramo potruditi, da bodo to samoupravljalci sami spoznali in da bodo kasneje sprejeli naprednejšo rešitev. To pa je kajpak odvisno od moči, prepričanja in argumentov komunistov, ki delujejo v samoupravnem organu, od njihovega odnosa do znanosti, od njihove povezanosti z vodstvi ZK itn.

Skratka, po »novem« delovati je težje kot kdajkoli prej, toda po »novem« moramo biti revolucionarni nič manj, kot v kateremkoli obdobju revolucije in preteklosti.

Spoštovani bralci!

Pred vami je tretja številka skupne priloge, ki so jo pripravila uredništva vseh slovenskih pokrajinskih listov, posvečena pa je letošnjim obletnicam naše partije, SKOJ in revolucionarnih sindikatov. Prilogo, v kateri so prispevki časnikarjev in sodelavcev Dolenjskega lista iz Novega mesta, Glasa iz Kranja, Našega časa iz Velenja, Novega tednika iz Celja, Primorskih novic iz Kopra, Ptujskega tednika iz Ptuja in Vestnika iz Murske Sobote, so tokrat pripravili v uredništvu Vestnika.

skupna priloga

TEDNIK
YU ISSN 0040-1875
GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA
LETO XXXII., ŠT. 40 Ptuj, 18. oktobra 1979 CENA 4 DINARJE

DR. FRANJO ŽGEČ

USTANOVITEV KOMUNISTIČNE PARTIJE V PTUJU, DORNAVI IN ŠE NEKATERIH VASEH PTUJSKEGA OKRAJA PO PRVI SVETOVNI VOJNI

Komaj sem se jeseni 1918. leta vrnil iz Rusije v domačo vas Dornavo pri Ptuju in komaj smo pometali prejšnje vaške mogotcenemčurje iz gasilskega društva, so se že slišali glasovi, da bi ustanovili pri nas Partijo, podobno ruski Komunistični partiji.

V začetku leta 1919 sem poiskal stike s komunisti dr. Lemežem, Fabiančičem in Klemenčičem v Ljubljani. Prosil sem jih, naj mi pošljejo večje število »Rdečih praporov« in »Komunističnega manifesta«. Doma v Dornavi sem zbral nato čiste vaške proletarce ter ustanovil Partijo. Imeli smo vsak teden sestanke, sedaj pri enem, sedaj pri drugem bajtarju. Bilo jih je okrog šestdeset. Premožnejše kmete smo odklanjali in niti moj brat ni bil sprejet v Partijo.

Ko pa so slišali v Ptuju in okoliških vaseh o ustanovitvi naše Partije, so tudi oni izrazili enako željo. Najprej sem poiskal nekaj levičarskih socialdemokratov, med njimi najbolj delavne: Rozmana, Petroviča in Podgorška, in ustanovili smo Partijo v Ptuju.

Zglasil se je tudi Brus iz Spuhlje pri Ptuju, ki je bil zelo revolucionaren in je zahteval, naj že ustanovimo Partijo v Spuhlji. To nalogo sem prepustil kar njemu, sam pa si naložil v nahrbtnik, »Rdečih praporov«, »Komunističnega manifesta« in kos črnega kruha, ter jo mahnil ob Dravi proti Veliki Nedelji. Tam sem zvedel, da so najrevolucionarnejši v Cvetkovcih in pohitel sem tjakaj. Otroci so mi pokazali pot k tamkajšnjemu mlinarju, kjer sem našel zbrano gručo moških. Ko sem povedal, zakaj sem prišel, so zahtevali, naj imam političen govor. Odrezal sem se dobro, da so mi vsi ploskali in izrazili pripravljenost, da ustanovijo Partijo. Zvečer pa so mi postregli z divjim zajcem, ker sem zašel v družbo divjih lovcev.

Nedeljo zatem sva se podala s socialdemokratom Šegulo Ptuja na Polenšak in imela tam oba politične govore, vsak za svojo stranko. Bil sem mlajši in sem jih bolj podžgal, toda to sodelovanje s socialnimi demokrati sem drago plačal. V nedeljo zatem je namreč napovedala Komunistična partija shod v Ptuju pri »Belem križu«. Kako pa sem se začudil, ko sem našel v dvorani, kjer je bil napovedan naš shod, veljake socialemokratske stranke z govornikom iz Maribora, ki nas niso hoteli niti pogledati. Klemenčič, ki je bil poslan v Ptuj kot delegat Komunistične partije, ni mogel rešiti zadeve drugače, kakor da je napovedal shod na dvorišču. Bilo je precej poslušalcev, toda niti za primerjati z udeležbo v dvorani.

Vedno sem gledal na Haloze, češ da so najpripravnejše za naš boj. Zato sem se nekega dne odpravil z znanim nahrbtnikom prek Ptuja na Gorco, kjer sem našel več viničarjev, med njimi tudi Tementa. Zdel se mi je nenavadno bister, zato sem ga predlagal skupaj z Brusom in Spuhlje za kandidata pri parlamentarnih volitvah. Bila sta sprejeta. Toda — kako sem se začudil, ko sem zvedel za Tementov protest, češ da ne mara biti v brezbožniškem društvu niti kandidat, niti poslanec, ker župnik tega ne dovolijo. Ni se pa dalo nič spremeniti, da bi bil odpoklican, ker je že bilo prepozno.

Še en dogodek bi rad prikazal, ki se je odigral v Ptuju. Ptujski mogotci so poklicali govornika nacionalista, menda iz Maribora. V vseh vaseh okrog Ptuja je završalo in za napovedano nedeljo se je zbralo na trgu pred magistratom nepričakovano veliko ljudi. Smrtni molk je vladal med njimi in govornik je precej zmedeno govoril in zagotavljal, da tudi oni nočejo nove vojne. Ta dogodek mi je bil v dokaz, da je ljudstvo bilo prebujeno in zavedno, zato niti ni bilo aplavza, pač pa so ljudje stiskali pesti.

Pri parlamentarnih volitvah je zmagalo 56 poslancev Komunistične partije, k temu je pripomogel tudi ptujski okraj. Ko pa so Komunistično partijo razpustili, in jo potisnili v ilegalo in ko sem jaz moral v Ljubljano študirat, je vse zamrlo.

V ilegali pa smo delali naprej na ljubljanski univerzi. V Ptuju pa so se ilegalni člani KP zbirali samo v manjših skupinah. Njihova morala ni trpela, saj so imeli zaslombo v delovnih ljudeh, pač pa je bilo le vprašanje časa, kdaj bo spet omogočeno organizirano delovanje, pa čeprav v ilegalnih pogojih.

Celje, 1. junija 1959

Original izjave o ustanavljanju KP v Ptuju in okolici, ki jo je napisal komunist Franjo Žgeč, prof. pedagogike, pisec pedagoških in socioloških spisov, doma iz Dornave (1896—1961) je v arhivu oddelka ljudske revolucije pokrajinskega muzeja v Ptuju (inv. štev. 294/59)

Napredno delavsko gibanje v naselju Strnišče pri Ptuju po prvi svetovni vojni

Zgodovina Strnišča na Dravskem polju, ki se od leta 1953 imenuje Kidričevo, je kaj nenavadna. Prvo naselje Strnišče je zraslo ob gradišču Strnthal ali Sterntal, kot to ime zgodovinski viri različno pišejo. Gradič so sezidali leta 1870. Tedaj se je naselila vanj lastnikova družina, v stranska poslopja pa njegovi delavci, zaposleni na poljih in v hlevih obširnega posestva.

Med prvo svetovno vojno so avstrijske vojaške oblasti zgradile leta 1915 na grajskem posestvu in še na sosednjih površinah lesene barake za rezervne vojaške bolnišnice z okrog 14.000 posteljami za bolnike in osebje. Zemljišče rezervnih vojaških bolnišnic je merilo okrog 195 ha. Po razsulu avstroogrske armade je v zadnjih dneh oktobra 1918 vojaška uprava Strnišče zapustila. Ranjeni in bolni vojaki so odšli domov ali v civilne bolnišnice. V strniške barake pa se je naselilo že decembra 1918 več sto beguncev iz Slovenske Primorske, ki so jo zasedli Italijani. Med njimi je bilo veliko železničarjev.

Tako je izgledalo taborišče v Strnišču leta 1919

Iz meseca v mesec se je množilo število primorskih beguncev v Strnišču. Jeseni 1919 je štelo begunsko taborišče v Strnišču okrog 4600 prebivalcev.

Jugoslovanske oblasti so dovolile, da so se v Strnišču naselili tudi ruski begunci. To sta bila dva kadetska korpusa, krimski in donski. Sem sta prispela decembra 1920. Rusko naselje je bilo ločeno od slovenskega in je leta 1921 štelo okrog 1300 prebivalcev.

Zanimiva je bila politična podoba strniških beguncev. Med Primorci se je širil močan vpliv ruske proletarske revolucije. Ruski begunci pa so izhajali iz vrst bele armade, ki je zapustila domovino. Oba strniška korpusa je ustanovil general Wrangl, preden je Rusijo zapustil. Strniške ruske kadete, stare od sedem do sedemnajst let, so njihovi vzgojitelji vzgajali seveda v kontrarevolucionarnem duhu. Decembra 1921 so del ruskih beguncev preselili v Hercegovino, drugi del pa oktobra 1922 v Banat.

Primorski begunci so ustanovili v Strnišču leta 1919 več obrtnih zadrug in druge obrate. Število prebivalcev v naselju Primorskih Slovencev se je že leta 1920 zmanjšalo za nekaj sto ljudi, ki so dobili zaposlitev drugod. Ob koncu leta 1922 je bilo v Strnišču še okrog 600 prebivalcev, leta 1926 pa le še okrog 170.

V času goste obljudenosti Strnišča, leta 1919 in 1920, je med prebivalci močno odmevala zmaga ruske proletarske revolucije, kajti strniško begunsko naselje je bilo predvsem delavsko naselje. Izvzeti so bili le ruski begunci.

Žal, nam je o revolucionarnem delovanju v Strnišču ohranjeno kaj malo virov. Nadvse pomembno je pismo kovinarskega delavca Jakoba Nipiča, enega izmed voditeljev ptujskih in strniških delavcev v letu 1919 in 1920.

Pismo je poslal piscem Propagandne knjižice JSDS v Ljubljani, 3. julija 1920. V njem sporoča, da je prejel 50 izvodov Propagandne knjižice štev. 3, a jih vrača, ker z njeno vsebino ni zadovoljen. Vsebina je obrabljena socialnodemokratska pesem, ki se ji smeji buržoazija, delavcev pa več ne pritegne. Pisci knjižice naj vendar že spoznajo novi veter. Nipič v pismu opozarja socialnodemokratsko vodstvo, da je zakrivilo cepitev v stranki, ker je preveč apeliralo na delavsko disciplino. Tudi v Propagandni knjižici štev. 3, ki jo je poslalo v Strnišče, je naveden primer polkovnika Hoffmanna, češ da je žel uspehe zaradi disciplinirane arnade. Nipič se tej prispodobi posmehuje, češ, kako kratka je bila Hoffmannova slava in pravi, da bo kratka tudi slava socialnih demokratov v Jugoslaviji. O delavskih listih piše, da bralcem ni všeč pisanje o pričkanju zaradi nekaterih malenkosti. Bolje bi bilo, da bi vodstvo stranke delavcem povedalo, kaj naj storijo, da jih kapitalizem ne bo prekanil. V to pa Nipič ne upa, kajti jasno je, da pisci niso zreli za komunizem.

Nipič je pismo zaključil z vestjo, da je strniška delavska organizacija pristopila h komunistom, in dokler se list NAPREJ ne bo spojil z RDEČIM PRAPOROM, ne bo razširjala socialnodemokratskih brošur.

Navdušenje za komunistično partijo v letih 1919 in 1920 v Strnišču, ki ga navaja Jakob Nipič v svojem pismu, je doživelo s prepovedjo komunistične partije decembra 1920, hud udarec. Prepoved stranke ni sicer uničila revolucionarnega prepričanja delavcev, pač pa je zavrla socialistično gibanje. Komunistično usmerjeni delavski voditelji so po Obznani delovali v strniških sindikatih. Z odseljevanjem delavcev iz Strnišča je delavsko gibanje pešalo.

Glavni sindikalni organizator v Strnišču je bil za Nipičem, ki se je po letu 1920 odselil v Maribor — električar Miha Kojc (1891-1960), doma iz Haloz. Kojc se je po letu 1925 povezal z dr. Jožetom Potrčem, vzglednim komunističnim voditeljem v ptujskem okraju. Po propadu strniških obratov leta 1925 se je Kojc naselil v Ormožu.

Pomemben delavski voditelj v Strnišču je bil v letih 1921-1926 tudi Primorec Ciuha, zaposlen v mizarski delavnici. Deloval je v svoji strokovni organizaciji. Odlikoval se je tudi ključavničar Jože Pečnik iz Gerečje vasi.

V letih 1924-1926 je bil predsednik sindikata strniških delavcev Vinko Simonič, izdelovalec harmonik, doma iz Slovenskih goric. Napredno revolucionarno je deloval tudi Primorec Mathans. Od vseh navedenih je bil za Nipičem le še Kojc komunist, drugi so deloval pod njegovim vplivom.

Kojc je širil v letih 1924 in 1925 med delavci v Strnišču Delavsko-kmečki list, glasilo delavsko-kmečkega republikanskega bloka, ki ga je ilegalno vodila Komunistična partija.

Strniške sindikalne organizacije so bile povezane z delavskim prosvetnim društvom Svoboda v Ptuju. Svoboda je v Strnišču gostovala s kulturnimi prireditvami.

Med okupacijo so gradili Nemci v Strnišču tovarno glinice. Dela smo nadaljevali v osvobojeni domovini in zgradili tu še tovarno aluminija. Tovarna glinice in aluminija je pričela z delom leta 1945 in zaposluje danes blizu 2000 delavcev.

Revolucionarni boj, ki so ga pričeli prvi komunisti v Strnišču po prvi svetovni vojni, je doživel z osvoboditvijo in potjo v samoupravni socializem — svojo veliko zmago, katere izraz je tudi novo ime naselja ni tovarne po jugoslovanskem velikanu socialistične revolucije, Borisu Kidriču.

V. Rojic

„Kdo ima kruh in kdo lačno deco"

Med pionirje komunističnega gibanja na ptujskem območju nedvomno sodi dr. Franjo Žgeč (1896—1961), kmečki sin iz Dornave, revolucionar in vzgojitelj mladega rodu.

Kako je začela njegova revolucionarna pot, je lepo opisal njegov mlajši brat Martin Žgeč-Janez: »Bilo mi je 12 let, ko je brat Franc prišel iz ruskega ujetništva. V naši hiši je začel sklicevati sestanke naprednih vaščanov iz Dornave in Mezgovc. Navdušeno jim je pripovedoval, da je v Rusiji, kjer je bil vojni ujetnik, pristopil na stran proletarske revolucije. Navdušeno je pripovedoval o njej. . . «

Pionirji iz Dornave so sprejeli v varstvo spominsko obeležje

O ustanavljanju KP na ptujskem obmolju je v svojih spominih, napisanih leta 1959 v Celju, kjer je nazadnje stanoval, zapisal dr. Franjo Žgeč sam. To izjavo objavljamo v posebnem sestavku.

Naj ga bralcem predstavimo še z osnovnimi podatki iz življenjepisa: V letih 1919—1923 je študiral na filozofski fakulteti v Ljubljani, potem pa še v Parizu in v Ženevi. Kot pedagog je služboval na Prevaljah, v Zagrebu, Mariboru, Ptuju in nazadnje v Celju. Leta 1934 je težje obolel in za posledicami trpel cela desetletja, kar ga je tudi močno oviralo pri delu.

Iz njegove bogate zbirke strokovnih člankov in razprav, velja posebej omeniti razpravo HALOZE. V njej je dal predvojnemu buržoaznemu režimu jasen odgovor na vprašanje: »Cigava je zemlja v Halozah, čigavi so vinogradi, kdo ima kruh in kdo lačno deco!«

V njegovi rojstni vasi Dornavi so pred leti zgradili lepo novo osnovno šolo, ki so jo poimenovali po njem, pred šolo in vrtcem so dr. Franju Žgeču postavili tudi spominsko obeležje.

Leto XXX.
Št. 41
Murska Sobota, 25. oktober
CENA 5 DIN
VESTNIK

OB LETOŠNJIH JUBILEJIH

TUDI PREKMURJE JE IZPOLNILO SVOJ DOLG DO ZGODOVINE

Prekmurje, pokrajina v severovzhodni Sloveniji, vklenjena kot pomol med Muro in državno mejo z Avstrijo in Madžarsko, je že od nekdaj izpričevalo svojo težnjo in potrebo po širši povezanosti z osrednjim slovenskim prostorom. Šibka povezanost z brati onkraj Mure vse do prvih desetletij našega stoletja je bila posledica večstoletne gospodarske, politične in prometne ter s tem tudi kulturne odtrganosti od osrčaja slovenskega naroda. Mura kot politična meja je globoko razdvajala pod Ogrsko osamljene in raznarodovanju izpostavljene prekmurske Slovence.

V času svetovnega imperialističnega meteža so se prekmurske kmečke množice morale boriti v ogrskih domobranskih polkih za cilje Avstro-Ogrske politike. Tisti, ki so ostali doma, pa so prestajali vojaške rekvizicije, strah in pomanjkanje. Vsi so si želeli le mir, kruh in narodno svobodo. Takšna stremljenja so prišla do polnega izraza že 20. oktobra 1918, ko je bil velik shod v Murski Soboti, na katerem so hoteli Madžari navdušiti Prekmurce za madžarsko državo. Hoteli so izzvati in skleniti izjavo, da v »Prekmurju ni ogrskih Slovencev, ampak da so le vendsko govoreči Madžari«, pa so zadoneli navdušeni in burni klici: »Mi smo Slovenci! Živela Jugoslavija!«. Ob vsem tem je razvidno, da so zaključni dnevi prve svetovne vojne pomenili hkrati zlom madžarske raznarodovalne politike.

Proletárje svejta, zdrúžite se!
1919. jul. 27.
II. LETO 28. STEV.
Rdéče NOVINE
Cejna novine je:
Političen, drüžbeni i pismeni list za stárošlovence.
Prihája vsáko nedelo.
Vrediteistvo s izdajitelstvo: Včenjá komissárije tiskárne propaganda.
...k smo kaj na svejti.

Znamenite »Rdeče Novine« z dne 27. julija 1919, ko so dejansko prvič opustile prvotni naslov »Novine«.

Dejstvo, da tisočletne kraljevine ni bilo več, je odmevalo posebej v tistih predelih prejšnje Ogrske, kjer so prebivali zatirani nemadžarski narodi, med njimi medžimurski Hrvati in Slovenci med Muro in Rabo. Ko je 3. novembra istega leta Ljutomer praznoval prevzem oblasti po jugoslovanski upravi, so bili navzoči tudi številni Slovenci z ogrske strani. Le-ti so na proslavi prebrali izjavo, da se želi Slovenska krajina (oznaka za sedanje Prekmurje in Porabje) združiti z brati onstran Mure. Prekmurski udeleženci ljutomerske proslave so se vrnili domov bojevito razpoloženi. Izjavljali so se za Jugoslavijo, zoper madžarske tlačitelje, grofe in oderuhe. Naslednji dan po ljutomerskem shodu so kmetje in povratniki s fronte napadli trgovine in »notaršijo« v Črenšovcih. Še do večjega izbruha je prišlo 4. in 5. novembra v Beltincih. Tam so napadli graščino, žitne shrambe, trgovine in gostilne. Podobni dogodki so se zvrstili v Veliki Polani, Gomilicah, Turnišču, na Hotizi in Doljni Lendavi. Upornike so umirili šele vojaki, ki so prispeli iz Lendave, in v Črenšovcih nemudoma obsodili kmeta Vuka ter ga pred šolo obesili na brezo.

S tega balkona zgradbe v središču Murske Sobote, kjer so danes prostori hotela Zvezde, so 29. maja 1919 proglasili takoimenovano Mursko republiko.

ODSEV VELIKEGA DRUZBENEGA PREOBRATA

Plameneči ogenj velike oktobrske revolucije se je z neverjetno naglico širil po evropskih mestih in vaseh. Še tako boleči posegi reakcionarnih sil ga niso mogli do kraja pogasiti. Vzplamtel je z vso svojo silino.

Rdeče obzorje na vzhodu je naznanjalo prihod nečesa novega. In res! Mogočna bakla revolucionarne miselnosti je kaj kmalu vzburkala ves svet. Tudi slovenske ljudske množice. Prekmurje. Dogodkom na Dolinskem ni mogoče dati drugačnega značaja, kot to, da so bili odsev velikega družbnega preobrata, ki je vzplamtel v deželo oktobra in se po vračajočih vojakih iz ruskega ujetništva razširil tudi v Panonsko nižino. Šlo je v bistvu za neorganiziran, toda globoko razredni izbruh kmečke revščine, ki je občutila razen štiriletne vojne in hudega siromaštva tudi zaničevanje in narodno zatiranje. To je med drugim prišlo do izraza tudi na shodu v Beltincih 17. januarja 1919, ki je bil sklican na pobudo dr. Bele Obala, profesorja prešovske protestantske teološke akademije, sicer rojenega na Cankovi. Kot pripadnik radikalnega meščanstva je navzoči množici ponujal posebno okrajno glavarstvo v Beltincih, sladkor, sol in tobak, vendar so ga zavrnili z vzkliki: »Živela Jugoslavija, ni nam treba ničesar, naše odrešenje je v Jugoslaviji!« Zborovanje se je končalo brez uspeha. Ker je vodja katoliških Slovencev Jožef Klekl spoznal stisko ogrske vlade, je menil, da je prišel čas, ko lahko tudi sam pove svoj politični načrt. Tako je še istega meseca pri njem v Črenšovcih potekal sestanek slovenskih duhovnikov iz lendavskega okraja, kjer so soglasno sprejeli načrt avtonomije Slovenske krajine. Klekl je zahteval uresničitev narodne avtonomije, vendar pri tem na srečo ni uspel.

Prevratni dnevi leta 1919 so se pokazali usodni za ves nadaljnji razvoj Prekmurja, ki se je znašlo v povsem novi situaciji. Marca tega leta je začel s svojim pohodom boljševizem. Pod vplivom oktobrske revolucije je madžarski proletariat proglasil sovjetsko republiko Madžarsko, kar je na svoj način vzvalovilo prekmurske množice. Revolucionarnost se je krepila predvsem zaradi nerešenega agrarnega in nacionalnega vprašanja. Kmečko prebivalstvo je razdelitev veleposestniške zemlje povezovalo z ustanovitvijo sovjetske oblasti, zato je tolikanj bolj razumljivo spontano ustanavljanje komisij za razdelitev zemlje pri vaških svetih.

Mlada revolucija v Soboti je bila na moč dejavna, polna zavzetosti. Ljudje so se množično vpisovali v združeno socialistično stranko. Kovali so velike načrte. Živo so razpravljali o tovarnah, železnici, šolah — skratka, dežela se je prebujala. Prvo razočaranje nad oblastjo svetov je prekmurski kmet doživel, ko je moral ponekod že razdeljeno veleposestniško zemljo na ukaz višjih oblastnih organov vrniti. Zaradi takšne politike so se mali kmetje vse bolj pasivizirali in se pozneje ogreli za tistega, ki jim je ponujal zemljo in nacionalno samostojnost.

Tako je revolt vaškega proletariata obtičal v slepi ulici in si je buržoazija opomogla. V tem intermezzu je 29. maja 1919 Vilmoč Tkalec, madžarski oficir, doma z Turnišča pri Lendavi, v protirevolucionarnih težnjah proglasil t. im. »Mursko republiko«, ki pa je bila zelo kratkotrajna tvorba.

RDEČE NOVINE O ZDRUŽITVI SLOVENCEV

Razveseljivo pa je bilo dejstvo, da se je v takratnih razmerah pokazala živa potreba po lokalnem tisku, ki bi zastopal vztrajanje na slovenskih naordnostnih načelih — jugoslovansko zbliževanje in za osvoboditev Prekmurja. Znamenite Rdeče novine, ki so izhajale od 30. marca do 17. avgusta 1919, urejala pa sta jih učitelj in organist Jožef Pusztai iz Martjanec in bivši učiteljiščnik Vince Šeruga, so namreč izpovedovale gesla oktobrske komunistične revolucije. Zlasti velja omeniti Kunove razmeroma revolucionarne načrte, saj se v svojih člankih, ki so imeli močan odmev, obrača zoper cerkveno veleposestvo in številne bogataše, kar je povzročalo močno izseljevanje revnega prebivalstva v Ameriko. Iz njih veje oster nastop proti aristokratsko-buržoaznemu razredu, kateri je izvajal svojo samovoljno politiko tudi v Prekmurju. Našo pozornost seveda priteguje jo rubrike, ki se ukvarjajo s perečimi problemi življenja.

Tako s programske plati Rdeče novine napovedujejo prelom z dosedanjim usodno tesnim obzorjem na Madžarskem. Slovenskemu človeku, ki je preživljal čas v takem tesnem, dolgočasnem in konservativnem vzdušju vsakdanjega življenja, naj bi se s tem omogočil vpogled v dogajanja po svetu.

Zanimivo je, da so Rdeče novine prinašale novice z vseh strani, celo iz Amerike, Indije, Turčije, Prusije, Rusije in drugod. Tednik je poskušal vztrajno uresničevati svoj namen:

širiti agitacijo med slovenskim ljudstvom zaradi uveljavljanja načel, ki jih zastopa kot glasilo socialno-demokratične stranke na Prekmurskem; razbijati pritisk kapitalistične družbe: gospodarski, politični in duševni.

In prav revolucionarna oblast bi morala začeti reševati te zadeve. Toda reakcija si je od prvega udarca ponovno opomogla. Tako so bili pokopani upi prekmurskega človeka, ki se je vendarle nadejal, da prihaja njegov čas. Kljub temu pa so vendarle prav te Rdeče novine tik pred 7. avgustom 1919 (priključitev) prve v Prekmurju zapisale besedo o smiselnosti in potrebi združitve vsega slovenskega ozemlja.

ŽE TAKRAT O VLOGI PARTIJE

Kljub vsem nihanjem je Prekmurje doživelo važen preobrat. Prvič v svoji zgodovini je ta del slovenskega ljudstva dobil naravne narodne pravice: pravico do političnega dela na narodnostni polagi, pravico do vzgoje in izobrazbe v narodnem duhu itd. »Žal pa takrat ni bilo dovolj organiziranih revolucionarnih sil, ki bi znale prekmurske množice strniti v obči upor,« ugotavlja profesor Janko Liška.

Ob tem pojasnjuje dogajanja pred 60 leti v pokrajini med Muro in Rabo veleposlanik SFRJ v Španiji Rudi Čačinovič takole: »Analiza madžarske revolucije nas opozarja prav danes na dejstvo, da so se tudi takrat zastavljala vsa temeljna vprašanja socialističnega družbenega razvoja, kot je vloga partije, delavskih svetov, agrarne revolucije, enotnosti delavskega razreda, vloge nacionalnega vprašanja, pa tudi patriotizma in nacionalizma, odpora tuji intervenciji itd., predvsem pa lastne poti in posebnih razmer ter neposrednih oblik proletarske demokracije. Madžarska revolucija je posebej odprla vprašanje mirne poti socialistične preobrazbe, o kateri ob parlamentarni obliki danes razpravlja t. im. evrokomunizem. Takratne zgodovinsko-družbene okoliščine niso dovoljevale delavskemu razredu prevzem oblasti po parlamentarni poti, bila pa je dana možnost za prevzem oblasti z revolucijo. Mednarodno delavsko gibanje mora koristiti tudi izkušnje poraženih revolucij, da ne bi ponavljalo njihovih napak. Madžarska revolucija je bila zatrta, slavil je prvi odprti beli fašistični teror v Evropi. In vendar je bila pomembna stopnja v razvoju delavskega gibanja v Evropi in pri nas.«.

Kaj bi še lahko dodali k temu na koncu? Predvsem to, da lahko ob 60. obletnici Komunistične partije Jugoslavije tudi Prekmurci s ponosom ugotovijo, da so najboljši sinovi in hčere prispevali svoj delež k revolucionarnemu delavskemu in partijskemu gibanju, saj so častno izpolnili svoj dolg do sebe in zgodovine. Boj za naprednejše in novo Prekmurje se je razvijal iz napredne miselnosti prekmurskih buditeljev in književnikov, prvega slovenskega tabora v Ljutomeru, odmevnosti in pomena Madžarske republike sovjetov. Vsa ta svetla preteklost je dala pomembno kulturno in duhovno preobrazbo prekmurskih ljudi, uspešen boj za enotnost Slovencev z obeh strani reke Mure za dokončno odločitev prekmurskih Slovencev, da navzlic izrednemu raznarodovalnemu pritisku ostanejo Slovenci ter da skupaj z Madžari na tem narodnostno mešanem in obmejnem prostoru, kakor tudi v bratskem sožitju z njimi, postanejo sestavni del Slovenije in Jugoslavije.

Milan JERŠE

O JUNAKIH POHORSKEGA BATALJONA

KATARINA IN GROGA

Njegovo ime je legenda
Njegova pot je borba
Njegovo izročilo je upanje
Njegova veličina je žrtev
Njegova zmaga je smrt
Njegova smrt je življenje

(Iz knjige Franceta Filipiča Pohorski bataljon)

Tak fant je bil! Velik, postaven. Bujnih kostanjevih las in temnih oči. Kadar je spodaj v vasi pri Ferjancu kegljal, in se slekel do majice, so ga še moški občudovali in tujci spraševali kdo je »ta sort fant«. Štrajharjev tudi, Medetov z Zadnjega konca. Sicer so bili pa že od nekdaj tu postavni fantje doma. Štrajherjev Groga, rokovnjač, pravi velikan o katerem se je med ljudmi spletla legenda, ko je s svojim rokovnjaštvom buril duhove okrog Kamnika, Domžal, Udin borštu, je bil iz te hiše. In ko je Rudi Mede postal partizan, si je nadel njegovo ime: Groga.

Še danes je majhna njihova hišica. Zdi se, kot da celo pokrije velik oreh, ki stoji pri hiši. Nad hišo se takoj dviga gozd, ki je tolikokrat skrival partizane pred žandarji in Nemci iz Strahinja in Naklega. Tako jih je bilo strah, da so dostikrat najprej s cerkvenega zvonika z granatami nekajkrat ustrelili, potem pa prišli blizu.

»Vsak dan sem jih imel tu. Vsaj enkrat partizane in dvakrat žandarje«, se še spominja Rudijev edini živi brat Viktor. »Tako hitro so se menjali, da je sestra za partizane šla kuhat čaj, ko ga je pa prinesla, so se ji pa že z »Danke schön« zahvalili... Čudna je bila, čudna. Vsak večer, ko sem prišel z dela, so me poiskali in zaslišev ali, če kaj vem, kje je Rudi, in potem, ko je že padel, za druge partizane. Bali so se te hoste nad nami, kajti partizana je varno skrila vse do naše hiše. In prihajali so pogosto...«

Potem pripoveduje o Rudiju. Oba brata in oče sta zidarila. Rudi se je pa s 15. leti šel učit za bičarja, »gajželnika«, kot so včasih rekli. Primorci so to obrt prinesli s sabo. »Gajžla« je morala biti iz lesa kropive narejena, les kuhan in štirikrat prežagan, da se je dal plesti. Toda dela je bilo vedno manj. Bratoma in očetu je pomagal zidariti, pozimi pa kmetom fural. Potem je le dobil delo v kranjskem Šemperitu, kjer je ostal vse do vojne.

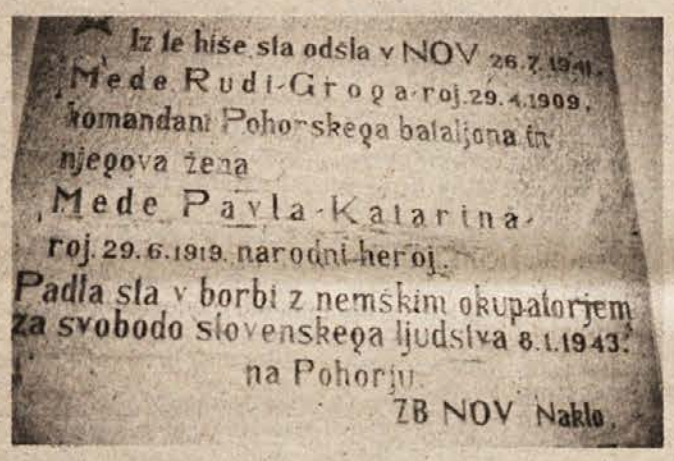

Spominska plošča na njuni hišici v Strahinju pri Naklem

Brat Gaber, predvojni komunist, je imel manj močan vpliv. Kaj kmalu je spoznal vso gnilobo takratne družbe in izkoriščanje. Pa je toliko slišal, kako grade socializem v Rusiji. Tudi tu bo enkrat nov svet... Na delavskih sestankih v Kranju pri Semenu, kjer jim je Vehovec govoril o delavskem gibanju v svetu, o stavkah, pa potem o Španiji, se je Rudi navduševal. Čustven človek je bil, da je imel hitro solze v očeh, če pa je kdo razdiral šale, se je smejal, da se nehati ni mogel. Vsi so ga imeli radi, ki so ga poznali. In kakšen glasbenik je bil!

Svoj tamburaški zbor je spravil skupaj. Pet fantov in pet deklet. S starimi inštrumenti so začeli. In potem so nabirali nrošče, ki jin je župan odkupoval po petdeset par, da so imeli za tamburice. Vsak je malo primaknil in kupili so nov drugi brač, pa tretjo bogarijo, pa dva prva brača. Stare inštrumente je pa Rudi s smolo mazal, da so držali glasove. »Tak posluh je imel,« pravi ena od njegovih tamburašic, Micka Križaj, Režkova iz Strahinja, »da je šel ven na cesto in poslušal, ko smo zaigrali, pa je prišel notri in točno povedal kje se je kdo zmotil. Za pol nápak prijema je vedel. Igral je pa vse od kraja. Razen vseh tamburaških inštrumentov je igral še harmoniko, trobento in klarinet. Z vseh koncev tu okrog Strahinja smo bili. Na vaje nas je pa tako klical, da je stopil doma pod kostanj v bregu in zaigral nekaj taktov budnice. Slišalo se je vse do Cegelnice in do Groba in v četrt ure smo bili že skupaj. Ob nedeljah so ljudje prihajali v vas in so nas želeli slišati. V dveh letih nas je toliko naučil, da smo vsenaokrog nastopali. Pri Slavcu v Struževem smo se s Trboveljsko godbo kosali. Dvanajst let smo bile stare, ko smo začele pri tamburaškem zboru in železno voljo je imel, da nas je toliko naučil. Pa ni učil samo slovenskih narodnih. Tudi češke in ruske nas je učil. Od vojakov, ki so tu bili po prvi svetovni vojni, se jih je naučil. Enkrat jo je slišal, pa jo je že zaigral. Bratje le k soncu, svobodi smo peli, pa še celo eno rusko borbeno. Po vajah smo pa poleti telovadili na Želin, pozimi smo se pa pri nas za peč spravili in nam je Rudi bral. Se danes vem, da nam je bral Velikega inkvizitorja in da je notri našel ime za svojo hčerko Fenjo. Pa ni bral samo romanov. Tudi Leninova dela je prinesel, pa Marksa. Pametno nas je učil in vodil. Vsi, kar nas je bilo v njegovem tamburaškem zboru smo bili med vojno ali borci ali aktivisti na terenu.«

Pavla Mede — Katarina je bila Mickina sestrična in prijateljica. Skupaj sta hodili v šolo, skupaj potem v tkalnico v Jugobruno. »Čustveno dekle je bila Pavla in kmalu je okusila krivico. Že v šolskih klopeh. Moj oče je bil v ruskem ujetništvu in je prinesel s seboj polno naprednih idej, njen je bil pa v I. svetovni vojni ranjen in veliko se je pri obeh hišah govorilo o Rusiji in o delavcih tam, kako so prevzeli oblast v svoje roke... Kaplan Špendal naju je za vsako uro verouka presedel v zadnjo klop. Še danes jo vidim, kako se ji je svetilo v očeh... In potem v Jugobruni. Ko je bil štrajk. Ko so hoteli na silo dva vagona odpeljati iz tovarne, se je ulegla na tračnice. Rudi nam je takrat hrano nosil in sadje in nas bodril, naj vzdržimo. Pa smo, do zadnjega.«

Viktor Mede

Bolj se je bližala vojna, bolj je bilo napeto v svetu. 1936. je Rudi že komunist in to leto se jima rodi hčerka Fenja. Nista še imela svojega doma. Potem je Rudi z bratovo pomočjo kupil staro hišo blizu doma. Vsa je bila za popravit. Le dve leti sta bila v njej, ko je prišla vojna... Že pri prvem popisu prebivalstva v Naklem, ga je nekdo zaznamoval, da je »bandit«, »ta rdeč«. Zvedel je za to in vedel tudi, kaj to pomeni. Čudno je bilo le, da ga niso kar takoj prijeli. Čez dva dni že ni šel več v Šemperit. Morda še dva dni, da sta s Pavlo pripravila vse potrebno za v gmajno. 26. julija 1941, ko je bila nad Cegelnico ustanovljena I. kranjska četa, sta odšla od doma. Nekaj časa, kakšen mesec dni sta se še zadrževala v bližini doma. Povsod so ju iskali. S psi so prežali nanje. Nekoč je na tako zasedo naletel sam Rudi. Pri Dupljah nekje je bilo.

Micka Križaj

Megla je bila, zgodaj zjutraj. Naenkrat se je spogledal iz oči v oči s štirimi Nemci in tremi volčjaki. Stekel je, za njim pa psi. Enega je s karabinarjem udaril v smrček, da se je zvalil, drugega po glavi, da je obležal, tretji se je pa že sam umaknil. Niso ga dobili... Drzen je bil, prihajal je domov, če je bilo še bolj nevarno, in vedno mu je uspel pravočasen umik.

S četo sta bila najprej v borbah na Storžiču, po razbitju I. kranjske čete pa sta odšla v Udin boršt in od tu preko Ljubljane v Zapotok pod Mokrcem v Krimski odred. Tu sta se ločila. Rudi-Groga je odšel naprej na Dolenjsko v II. štajerski bataljon, Katarina pa je ostal v Zapotoku. Šele spomladi 1942 se je spet pridružila možu. Odločna, neustrašena borka je bila, obenem pa sila čustvena ženska. Pogrešala je svojo edinko, ki so jo medtem domači že spravili v ilegalo na Dolenjsko, tu na Pohorju pa je bila kot mati Šarhovemu najmlajšemu sinu Jožeku.

10. avgusta 1942 se je zadnjič oglasil doma. S štajerskega je prišel s 180 možmi, se spominja Viktor Mede. Kruha in hrušk mu je dal, a komaj mu je dal v roko, že je delil. »Rad bi, da bi tudi sam dal kaj v usta, pa ne vem če je. Jedel je rad, to vem, toda kot so povedali, je med borci vedno zadnji vzel menažko v roke.«

Sprva je bil Groga v Pohorskem bataljonu komandir tretje čete. Svoje borce je vodil skozi bojem zasede in napade skoraj brez žrtev. Tudi tu je navduševal za pesem. In ko so zvečer zunaj zemljank zakurili ogenj, so zapeli tisto Kovači smo. Nabrusimo kose... Ko je bil že komandant, — to mesto je prevzel 11. septembra 1942 — je vodil jutranje zbore ter vojaški, teoretični in praktični pouk. Katarina pa je skrbela za svoj ženski vod, v katerem je vladalo iskreno tovarištvo.

Ko je prišel tisti usodni 8. januar 1943, so borci vedeli, da bitka ni daleč. Pripravljeni so bili. Videli so neznance na smučeh, ki so se peljali mimo taborišča... Za umik v dolino je bilo prepozno. Sledovi bi jih izdali in preganjali bi jih kot pse.

Raje sprejmejo borbo in prepričani so v svojo zmago. Malo pred dvanajsto uro se vname silovita bitka. Toda sovražnikove sile so močne. Do potankosti je preračunal njihov položaj, njihovo moč. V dveh urah in pol je slavni Pohorski bataljon dotolčen. Skoraj do zadnjega niso računali na preboj. Ko so se odločili zanj, so prebili tri obroče, pri četrtem omagali. Groga jim je naročil, naj vsak prihrani en naboj zase. Nemci so nazadnje udarili z minami. Pozivali so jih na predajo, toda raje so padli do zadnjega. Devetinšestdeset borcev.

Katarina leži v snegu sama, z glavo vznak, lasje razsuti po snegu, ustnice na pol odprte, kot da ji je na njih ostal še poslednji vzklik... Nedaleč proč, poleg bataljonskega zdravnika, leži komandant Groga. Oplotniški župan je v svojem poročilu zapisal, da je med mrtvimi ležal še en izredno velik bandit, ki naj bi bil njihov vodja...

Rudi s svojim tamburaškim zborom (sedi v sredini, za njim stoji njegova bodoča žena Pavla) v gozdičku nad domačo hišo.

Lep par sta bila Rudi in Pavla. A v partizanih Katarina v njem ni videla moža, temveč le tovariša in soborca.

Letos aprila bi bilo komandantu Grogi sedemdeset let, njegovi ženi Katarini pa junija šestdeset. Si ju morete zamisliti? Ne, večno bosta ostala mlada in za nas vse živa legenda....

D. Dolenc

KAKŠEN JE BIL JOŽA AŽMAN?

„Dober človek je bil in ničesar se ni bal"

Letos 1. maja je bilo v Bohinjski Bistrici slavje v počastitev jubilejev naše partije: 40-letnice ustanovne seje CK KPJ in 60-letnice Komunistične partije Jugoslavije. Ob tej priložnosti so odprli nov družbeni dom, ki so ga poimenovali po Jožu Ažmanu ter muzej Tomaža Godca, bohinjskega revolucionarja, komunista, ki so ga Nemci po zverinskem mučenju ubili.
1. maja pa je bilo v Bohinju vseslovensko prvomajsko slavje, s slavnostno sejo predsedstva CK ZKJ. Tega slavja se je udeležil tudi tovariš Tito.

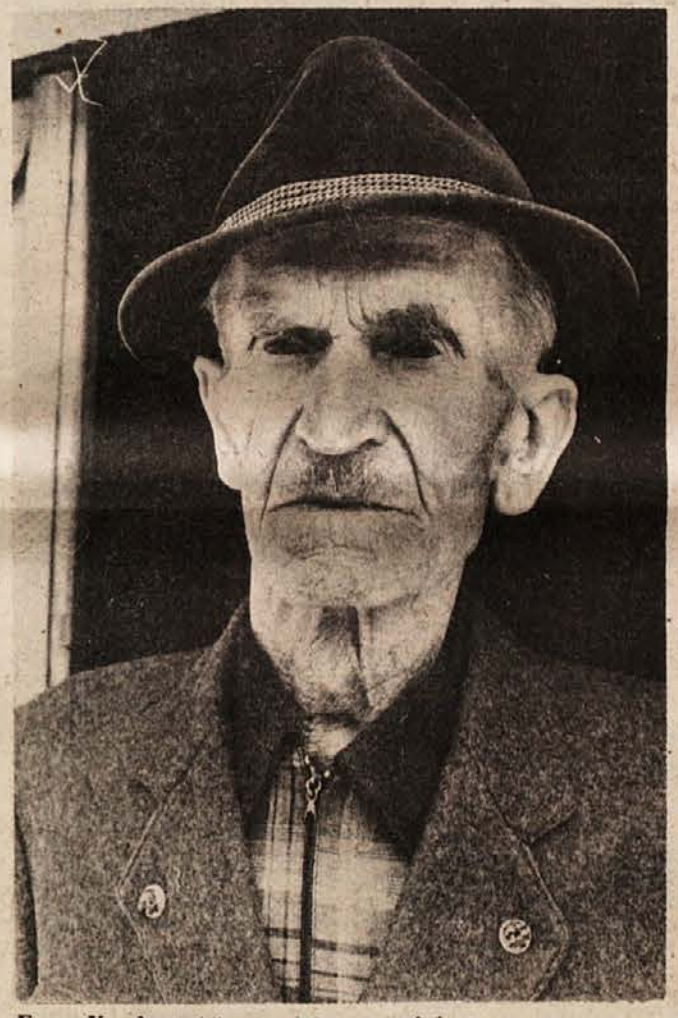

Franc Kenda se Ažmana dobro spominja...

Zakaj v Bohinju in kdo sta bila revolucionarja Tomaž Godec in Joža Ažman? V Bohinju zato, ker je bila v Bohinju ustanovna seja CK KPJ, bohinjska dolina pa zavetišče številnih komunistov in revolucionarjev. Številne bohinjske hiše in domačini so nudili zavetišče komunistom, ki so jih preganjale tedanje oblasti, med samimi naprednimi prebivalci pa je kaj kmalu vznikla pripadnost zavednim komunističnim idejam. Med njimi sta bila najbolj znana in najbolj predana Tomaž Godec in idejni vodja Joža Ažman.

Poleti 1919 je bila na zborovanju v gostilni pri Kosu v Bohinjski Bistrici ustanovljena Socialistična delavska partija Jugoslavije. Na zborovanju je bilo 40 domačinov, izvolili so Matevža Polajnarja za predsednika in za sekretarja Jožа Medja. Zaradi svojega programa je postala stranka znana in je komunistična lista dobila na občinskih volitvah leta 1920 111 glasov in s tem tudi 7 odbornikov v občinskem odboru. Ti so bili: Franc Kenda, Franc Polak, Janez Malej, Matevž Polajnar, Jakob Cerkovnik, Jože Ažman in Jernej Iskra. Aprila leta 1920 so se veliki stavki železničarjev pridružili tudi železničarji iz Bohinjske Bistrice. Ustanovili so stavkovni odbor, med stavko pa so se zbrali pri komunistu Jožu Ažmanu v Nomenju in pri Kosu v Bohinjski Bistrici. Stavka se ni uspešno zaključila, z dela so odpustili 17 stavkajočih železničarjev. Po obznani in zakonu o zaščiti države je prenehala legalna dejavnost komunistov, zaradi stalnega preganjanja pa je ostalo v Bohinju močno jedro komunistov, pod vodstvom Joža Ažmana.

KDO JE BIL JOŽA?

Bohinjski komunisti so se stalno povezovali z jeseniškimi komunisti, od jeseni leta 1921 pa do leta 1923 so vzdrževali stike s Trstom in Gorico, od koder je prihajal preko Bohinja po Gorenjski časopis Delo.

Precej Bohinjcev se je vozilo na delo na Jesenice in ti delavci so se povezovali z naprednimi jeseniškimi železarji. Zaradi teh stikov so zgodaj ustanovili Nezavisno delavsko stranko, v katero so se vključili vsi komunisti Bohinja, delovala pa je do leta 1924.

Organizator naprednega gibanja in komunistične stranke v Bohinju je bil prav Joža Ažman iz Nemenja. Bil je mali posestnik in prevoznik in je zelo težko vzdrževal svojo družino. Ves svoj prosti čas je izkoristil za študij napredne komunistične literature, izobraževal je ostale na številnih sestankih, kjer je pojasnjeval vlogo in pomen partije. Vse svoje prihranke je namenil za literaturo, ki jo je preko svojih sodelavcev širil med mladino. V Bohinju je organiziral rdečo pomoč, prav tako pomoč za lačne v Rusiji in pomoč za preganjene in stavkujoče. Bil je v stalnih stikih z jeseniškimi komunisti, ki so v Bohinju organizirali številne sestanke.

V DRUŠTVU KMEČKIH FANTOV IN DEKLET

Število članov komunistične stranke je po objavi zakona o zaščiti države upadlo, vendar so leta 1926 organizirali v Bohinju štiri celice z enajstimi člani: v Bohinjski Bistrici, v Nomnju in dve na Poljah. Istega leta je bil organiziran SKOJ na Poljah, sekretar je bil Alojz Tišov, člana pa oba Zalokarja, Jakob in Janez. Komunisti so podpirali Delavsko-kmečko stranko in pri zadnjih volitvah so se v Bohinju pojavili letaki s komunistično vsebino. Žandarmerija je poostrila nadzor: ker so se bali, da bi izlet napredne Svobode z Javornika pri Jesenicah 2 postal politična manifestacija, so žandarji zaprli vse udeležence, ki so prispeli v Bohinj in tudi nekatere domačine.

Teror se je kasneje, s šestojanuarsko diktaturo še poostril. V Bohinju so šele leta 1931 ponovno vzpostavili stike ter se odločili, da preko legalnih društev širijo svojo napredno misel in ideje. Sklenili so še, da bodo delali v Društvu kmečkih fantov in deklet.

Leta 1939 je bila največja politična manifestacija Društva kmečkih fantov in deklet v Bohinju, pozneje pa so jih organizirali še več.

Leta 1939 so organizirali skojevsko organizacijo, mladi so bili aktivni predvsem ob 1. maju in ob raznih akcijah. V Bohinj so prihajali znani jeseniški in gorenjski komunisti, napomembnejši sestanek pa je bila ustanovna seja CK KPJ v Godčevi hiši ter izvolitev Tomaža Godca in Joža Ažmana za delegata na peti državni konferenci v Dubravi pri Zagrebu...

NJEGOVO DELO NI ZAMRLO

Italijanski okupatorji so se iz Bohinja kmalu umaknili, za njimi so prišli Nemci. Komunisti so se 20. aprila zbrali pri kmetu Matevžu Volfu na Slamnikih. Pogovorili so se o pripravah na upor, v začetku junija pa so ustanovili vojno revolucionarni komite za jeseniško okrožje, vanj pa je bil vključen tudi Joža Ažman. Zaradi nevarnosti so se konec junija umaknili v ilegalo številni bohinjski komunisti, med njimi tudi Joža Ažman. Svoje skrivališče so imeli nad Nomenjem.

Zaradi izdaje so 8. avgusta leta 1941 Nemci obkolili taborišče. Ob napadu je bil Ažman ubit. Po njegovi smrti je predvsem Tomaž Godec z vso vnemo nadaljeval delo zavednega sodelavca, bohinjskega borca, revolucionarja in komunista Jožeta Ažmana.

Pred domom Joža Ažmana je spomenik bohinjskim revolucionarjem, še posebno pa Jožu Ažmanu, po katerem se dom imenuje....

DOBER, DOBER ČLOVEK JE BIL...

Vse to so zgodovinski podatki, zgodovinska dejstva, ki pričajo o plodnem delu komunista Joža Ažmana. V ljudeh bohinjske zgornje in spodnje doline, po bohinjskih hribih pa je še vedno živ spomin na njihovega Joža, ki se ga prav radi spominjajo stari revolucionarji, komunisti in vsi prebivalci. Tedaj, ko so ga ustrelili, je vso dolino prevzela iskrena žalost nad ustreljenim borcem, domačini so potočili marsikatero solzo, vsa srca je oklepala topa bolečina.

Plošča v spomin na priprave za vstajo....

Spominja se ga partizanska **Boštetova mama** z Gorjuš, še danes s solzo v očeh: »Tedaj je bilo grozno, ko so Joža ubili. Bil je pameten, preudaren, večkrat pri nas v gosteh. Še danes vidim njegovo nesrečno ženo in hčer, kako sta se v neznanski grozi skrivali po skednjih in hlevih doline, še danes vidim hčer, kako se je oklepala mame, kajti videla in spoznala je smrt. V dekliškem obupu se je stiskala k mami in trepetala: mama, smrt... mama, samo še smrt!«

Joža Ažmana se še danes spominja tudi 83-letni **Franc Kenda**, prava gorenjska korenina, predvojni komunist, v partijo so ga sprejeli že leta 1929. Takole pravi: »Joža Ažman me je sprejel v Bohinjski Bistrici v partijo, a ne tako, na hitro. Kar sedem let sem se moral dokazovati, da sem pravi. Sedem let sem že prej delal kot komunist. Joža Ažman nam je na sestankih bral literaturo in ker je bilo vsako leto precej ljudi po zaporih, smo za njihove družine zbirali pomoč: denar, hrano in tako te reveže podpirali...

Kakšen je bil Joža Ažman? Dober, dober človek. Pa organizator in nič se ni bal. Bil je mož na mestu, malo bolj strog, zahteval je disciplino. Vsi smo ga tako radi imeli...«

Darinka Sedej

V Bohinjski Bistrici je muzej Tomaža Godca, Ažmanovega prijatelja in sobORca....

Leto XXXII. Stevilka 85 GLAS Kranj, petek, 26. 10. 1979 Cena: 5 din
GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA ZA GORENJSKO

IZ RAZVOJA REVOLUCIONARNE MLADINSKE ORGANIZACIJE NA PRIMORSKEM

LADO PAHOR

ZAČETKI

Revolucionarno mladinsko gibanje na Primorskem je bilo najtesneje povezano z četrtstoletnim bojem primorskega ljudstva za narodnostno in socialno osvoboditev. Fašističnemu zatiranju so se najdoločneje uprli mladi delavci, kmetje in izobraženci, katere je ta oropal temeljnih človekovih, nacionalnih, socialnih pravic svobočin ter jim odvzel sleherno prihodnost. Mladina se je v Zvezi mladinskih društev in v drugih kulturnih, prosvetnih ter športnih organizacijah v začetku dvajsetih let najbolj odločno upirala fašistični raznarodovalni politiki.

Po njihovi razpustitvi goji mladina narodno zavest v ilegalnih društvih in obenem radikalizira oblike antifašističnega boja v narodnostni organizaciji TIGR. V prvem desetletju fašistične okupacije opravi skoraj sto akcij proti raznarodovalcem. S silo odgovarja na njihovo nasilje: požiga potujčevalske šole in otroške vrtce, kaznuje fašistične nasilnike in izdajalce, ljudstvu dviga zaupanje v odpor za samoohranitev.

Drugi del napredne primorske mladine se bojuje v ilegalni KP Italije. Približno dvesto slovenskih mladincev deluje v vrstah njene komunistične mladine. V letih 1923—25 spodbudi KP Italije, da bi povezala razredni boj z bojem zatirane slovenske in hrvaške manjšine ter njihovimi pravicami do samoodločbe, vključno odcepitve od Italije. Leta 1930 padejo prve žrtve fašistične justice: Bidovec, Marušič, Miloš, Valenčič. Šele leta 1935, v času ljudskih front, KPI in slovenska narodna revolucionarna organizacija dosežeta sporazum o skupnem boju proti fašizmu za socialne in narodnostne pravice manjšine.

Od leta 1937 do 1940 vodi slovensko komunistično gibanje na Primorskem mladinec, tržaški študent, Pinko Tomažič. Mlado generacijo odteguje vplivu meščanskih voditeljev, povezuje dijake in študente s podeželsko mladino in v njihovih vrstah pridobiva somišljenike komunistične partije. Leta 1938 poveže mladinske skupine različnih idejnih nazorov v mladinsko antifašistično fronto.

Množične aretacije leta 1940 in drugi tržaški proces leta 1941 zavrejo razvoj močne in razvejane antifašistične dejavnosti. Mladega komunista Pinka in štiri narodne revolucionarje fašisti ustrelijo. V zaporih in v konfinaciji je okrog tristo upornih slovenskih antifašistov — vsem skupaj so naložili skoraj tisoč let ječe. Veliko med njimi je mladih: med desetimi ustreljenimi pred drugo svetovno vojno jih je bilo šest mlajših od 30 let. Napredno mladinsko gibanje je dobilo s tem ravno v začetku NOB hud udarec, vendar ga niso uničili.

NARODNOOSVOBODILNI BOJ

Leta 1941—1942 je morala zato mladinska organizacija kot celotno osvobodilno gibanje Na Primorskem premagovati hude začetne težave. Vendar na Krasu že leta 1941 uspešno deluje mladinska sabotažna skupina Antona Šibelje — Stjenka, ki pozneje preraste v kraško partizansko četo. Jeseni istega leta prihajajo mladinci iz Brkinov, Pivke, Krasa in obrobja Vipavske doline v stik s člani prve primorske partizanske čete. Maloštevilni partijski aktivisti Primorske oziroma tisti, ki jih tja pošilja osrednje vodstvo osvobodilnega gibanja, povezujejo in krepijo predvojna gnezda odpora proti fašizmu. Ti poleg KPS in OF organizirajo tudi nekaj mladinskih skupin na Tržaškem in Goriškem.

KPS je morala v tem času vložiti vse moči v graditev lastnih vrst ter za razmah in utrditev vojaških enot. Ob partijski konferenci na Skalnici aprila leta 1942 na Primorskem je KPS štela 40 članov: delovalo je 50 odborov OF, katerim se je šele pozneje istega leta pridružilo tudi približno enako število odborov mladinske OF. Mladinci posamezniki so bili sicer glavna opora v vojski in na terenu ter jedro osvobodilnega gibanja od začetka. Posebne mladinske organizacije pa takrat skoraj ni bilo oziroma je začela pridobivati množičnost sorazmerno pozno in počasi. Imela pa je v primerjavi z drugimi slovenskimi pokrajinami določene posebnosti. Starejši letniki so bili nasilno v italijanski vojski ali v kazenskih bataljonih, zato se je naslanjala na najmlajše, predvsem na žensko mladino. Dolgoletno fašistično raznarodovanje je razredčilo vrste inteligence, mladina je slabo obvladala knjižno slovenščino in ni imela izkušenj v organizaciji politične dejavnosti. Vendar je te in druge težave premagovala z veliko enotnostjo, delovnim žarom in borbenim poletom, s katerim je marsikdaj prehitevala organizacijski razvoj.

Udeleženci III. pokrajinske konference ZSM v Cerknem 10. III. 1945.

Množična rast organizacije se je začela leta 1943. in dosegla vrh po razpadu fašistične Italije. V začetku leta 1943. so ustanovili primorsko poverjeništvo PK Zveze komunistične mladine s sekretarjem Darkom Marušičem-Blažem in člani: Bojanom Štihom, Miro Kroniger ter Lojzko Trošt. Marušiča in Troštovo so vključili tudi v glavni iniciativni odbor ZSM. Delo teh prvih mladinskih funkcionarjev je bilo nepovezano in je potekalo v glavnem po vojaških enotah.

Večji razmah doživlja organizacija poleti 1943, ko pošlje PK ZKM na Primorsko Jožeta Tejkala-Planinca. Avgusta začno izdajati glasilo Mladi Puntar. Ustanovijo pokrajinski odbor ZSM, v katerem so poleg Tejkala in Štiha še Fanika Marušič, Olga Pirjevec in Ernesta Šušter. Okrepijo Poverjeništvo PK ZKM, v katerem delata poleg imenovanih in Darka Marušiča še Adrijan Kumar in Roza Nemec.

Primorska mladinska organizacija uživa ves čas veliko pomoč partijskih forumov ter nenehno podporo osrednjega mladinskega vodstva. Pomladi leta 1943 je tovariš Edvard Kardelj svetoval primorskemu partijskemu vodstvu, naj se bolj nasloni na žensko in mladinsko organizacijo. Zavzemal se je za organizacijo ZSM kot enotno mladinsko antifašistično gibanje, ki naj ga gradijo od spodaj navzgor. Posebno skrb naj posvetijo Skoju, ki naj postane njegovo jedro in najaktivnejša sila (iz pisma CK KPS pokrajinskemu komiteju Primorske z dne 28. 3. 1943).

PK Skoja pa je opozarjal primorsko mladinsko vodstvo, naj poleg akcij vzpodbuja skojevce zlasti k študiju, političnemu in kulturnemu delu, krepitvi narodne zavesti, novemu jugoslovanskemu patriotizmu ter sodelovanju z italijansko antifašistično mladino. Vendar je tako načrtno zastavljeno delo okrepljenega mladinskega vodstva pretrgala kapitulacija Italije. Po 8. septembru 1943 so skoraj vsi njegovi člani delovali v vojski pri ustanavljanju in krepitvi novih enot.

RAZMAH IN KREPITEV ORGANIZACIJE

Pritok mladine v partizane je bil tolikšen, da so začele naglo rasti nove brigade, divizije, kasneje IX. korpus. Tiste, ki niso bili v vojaških enotah, je mladinska organizacija povezovala v politično propagandno delo pri širjenju in utrjevanju pridobitev narodnoosvobodilnega boja. Opravljali so sabotažne akcije v zaledju, vzdrževali kurirske zveze in bili obveščevalci. Vključevali so se v delovanje odborov mlade ljudske oblasti in pomagali na vseh sektorjih, od gospodarskega do kulturnoprosvetnega.

V tem času so ustanovili ali utrdili šest okrožnih odborov ZSM, 18 rajonskih in 162 terenskih odborov. Pet okrožnih komitejev Skoja so postavili na Goriškem, Idrijskem, Kraškem, Tolminskem in Brkinskem, kjer je delovalo 23 rajonskih komitejev in 72 aktivov s 371 člani Skoja.

Novembra 1943 je zadela mladinsko organizacijo huda izguba. Darko Marušič-Blaž je padel na Lokovcu, ko je pripravljal prvo konferenco primorske mladine. Namesto te so na Vojskem pripravili zborovanje mladine s terena in vojaških enot ter izvolili 14-člansko vodstvo pokrajinskega odbora ZSM na čelu s Faniko Marušič. Mesec pozneje je padel še drugi sekretar pokrajinskega poverjeništva ZKMJ Jože Tejkal-Planinc. Njegovo mesto je prevzel Lado Pohar-Damjan, PK Skoja pa je primorskemu poverjeništvu poslalo v pomoč vrsto izkušenih mladinskih aktivistov: Jožeta Smoleta, Borisa Majerja, Zvoneta Debevca ter Tilko Mohorjevo.

V začetku leta 1944. doživita organizaciji ZSM in ZKMJ nov razmah. Okrožni odbori in komiteji so postavljeni v vseh primorskih okrožjih. V ZSM je zajeto 70% mladine, Skoj šteje 1385 članov. Sekretar PK Skoja Mitja Vošnjak pride na Primorsko in pomaga pripraviti prvo mladinsko konferenco ZSM na Štjaku od 29. 2. do 1. 3. 1944. Ta je pomenila pregled množičnosti in enotnosti, ki ju je dosegla ZSM na Primorskem pri združevanju antifašistične mladine. Izrekla se je za sklepe drugega zasedanja Avnoja in navdušeno pozdravila odlok o priključitvi Primorske k Sloveniji in Jugoslaviji. Izvolili so 40-članski pokrajinski odbor s predsednikom Davorinom Cekom-Danilom na čelu. Kraška mladina je prejela prehodno zastavo kot najboljša okrožna mladinska organizacija v Sloveniji.

Na Dolu pri Čepovanu so se maja istega leta na prvi pokrajinski konferenci sešli primorski skojevci. Razpravljali so o nalogah mladine pri volitvah v organe ljudske oblasti nove Jugoslavije in o potrebi okrepljenih naporov za osvoboditev domovine. ZSM je delovala takrat že skoraj v sleherni primorski vasi in mestu: ZKMJ na terenu in v vojski, pa je štela približno 5000 članov. Za politično agitacijo in propagando je skrbela posebna komisija pri oblastnem komiteju Skoja, ki jo je vodil Jože Smole, druga — pod vodstvom Borisa Majerja — pa je mladinskim organizacijam pomagala pri kulturno-prosvetnem delu. Dve mladinski tiskarni sta razmnoževali centralna in pokrajinska mladinska glasila, ki so skupaj z mladinsko rubriko v Partizanskem dnevniku dosegle naklado okoli 10.000 izvodov. Poleg rednih partijskih šol so skrbeli za idejno politično vzgojo skojevcev in mladih komunistov posebni skojevski tečaji.

Konec leta 1944. so bile volitve v vseh mladinskih organizacijah. Postavljeno je novo pokrajinsko vodstvo: Zofka Černe, Fani Štraus, Marica Mermolja, Vlado Šestan, Zorka Okretič in Ervin Dolgan. Od 21. do 22. decembra 1944 so se v pripravah za drugi kongres ZSM mladi Primorci zbrali na konferenci slovenske in italijanske protifašistične mladine, kmalu za tem pa so pripravili prvo konferenco italijanske protifašistične mladine iz enot in obmejnih predelov. Primorsko vodstvo Skoja je namreč pomagalo antifašističnemu boju italijanske mladine na obmejnem področju in ji kazalo pravo pot narodne in socialne osvoboditve.

Zadnje pokrajinske konference ZSM in Skoja pred osvoboditvijo je marca 1945 ovirala sovražna ofenziva in so jih zato pripravili v skrčenem obsegu. Primorska mladina je nato, okrepljena s prekomorci vodila v poslednjem jurišu pri osvoboditvi Slovenskega primorja s Trstom in Gorico. Kmalu potem se je zbrala v osvobojeni Ljubljani na drugem kongresu ZSM ter nato v Zagrebu na II. kongresu narodne omladine Jugoslavije. Tu je primorske delegate posebej sprejel maršal Tito. S ponosom so njemu in vsej mladini osvobojene domovine poročali o težki, četrtstoletja dolgi, borbeni poti svoje revolucionarne antifašistične organizacije.

NAŠI PADLI SKOJEVCI

Najprepričljivejši dokaz o deležu primorske mladine v boju za narodno in socialno osvoboditev je njen visok krvni davek. Razen obeh pokrajinskih sekretarjev Skoja Marušiča in Tejkala so dali svoja mlada življenja številni Skojevci in mladi komunisti. Od 36 slovenskih narodnih herojev-mladincev jih je več kot četrtina iz Primorske. Med najstarejšimi je Pinko Tomažič, drugi so padli večinoma med 19. in 23. letom starosti.

Zgodovinarje še čaka naloga, da opišejo njihove junaške podvige in iztrgajo pozabi njihove svetle like.

To pot smo izbrali le nekaj fotografij in skromnih podatkov o nekaterih med njimi, ki so delovali v oblastnem komiteju ali kot mladinski organizatorji v večjih mestih. Tam je bilo namreč ilegalno delo nadvse tvegano in je zahtevalo najbolj predane, sposobne in v ognju revolucije prekaljene kadre.

Zorka Grmek — junakinja s Krasa

Zorka Grmek, rojena 20. novembra 1919 v Avberu, Sežana, obešena 22. aprila 1944 v Via Ghegha v Trstu.

Med narodnoosvobodilnim bojem smo mladi živeli naglo, polno in predvsem družno. Povezovala nas je organizirana, borbena dejavnost, ki je potisnila osebna vprašanja v ozadje. Ne po besedah, po dejanjih, zavzetosti in predanosti smo vrednotili sotovariše. Osebno se skoraj nismo poznali, pa nas je pogosto globlje združila skupna akcija, včasih pa je bil dovolj le trenutek, preblisk v očeh...

Z Zorko sva postala iskrena tovariša in prijatelja, ko sva se v njenem rodnem Avberju dogovarjala in načrtovala delo Skoja v Trstu. Tja je poslal Zorko za sekretarko Skoja oblastni komite, ker je poznal njeno predanost, prekaljenost in sposobnost. Poznali smo seveda razmere v Trstu in se bali zanjo kot za slehernega našega aktivista, ki je delal v njem.

Leta 1944 so izdajalci, ki so se vrinili v naše vrste, hudo prizadeli tudi tržaško mladinsko organizacijo. Trepetali smo za usodo vseh, ki so jih takrat zaprli. Srce nam je zastajalo ob vesteh o mučeništvu štirih mladih deklet skojevk v zaporih, zlasti o Zorkinem. Obnemeli smo, ko so nam javili o njeni heroiski, poslednji žrtvi...

Šele po vojni smo izvedeli nekaj več iz njene kratke in premočrtne poti skojevke, komunistke — junakinje. Z enajstimi leti je morala že zapustiti rodni Kras, ko se je Grmekova družina umaknila pred fašisti v Ljubljano, kasneje v Maribor. Tam je Zora študirala in se povezala z naprednimi mladinci. Od 1937. leta dalje je pomagala pri tajnem tiskanju in širjenju ilegalne revolucionarne literature. Po okupaciji stare Jugoslavije se je njena skupina — vodil jo je Miloš Zidanšek — razšla zaradi novih partijskih dolžnosti. Zorko je tedaj Joško Lemut povezal v ilegalno delo na Primorskem. Od leta 1941 je delovala kot aktivistka OF na Sežanskem in Tržaškem. Januarja 1942 je postala članica KPS, kasneje je bila slušateljica enega prvih partijskih tečajev na Vojskem. Postala je sekretar okrožnega komiteja Skoja za Kras in nato sekretar okrožnega komiteja Skoja za Trst.

„V zaporu je nisem mogel takoj prepoznati, tako je bila izmučena in vsa drugačna kot zunaj na svobodi" — se je je spominjal Boris Kovačič, ki je bil z njo zaprt v istih zaporih. Zaupala mu je, da so jo že trikrat zaslišali in hudo mučili. Ker so nekateri preveč govorili, so imeli fašisti proti njej težke dokaze. Kljub temu ni klonila in je še drugim zapornikom vlivala pogum. Ko se je vrnila s poslednjega zaslišanja, je dejala Borisu: „Pogumno se izkaži tudi ti, zame je vse končano!" V celici smrti so jo tisti večer sojetniki še slišali prepevati polglasno, občuteno. Kasno ponoči, ko je večina spala, je Zorko odvedel esesovec in ni se več vrnila...

L. P.

Spomin na Mileno

Zoro Perello — Mileno sem spoznala nekega toplega poletnega dne leta 1944, ko se je takratni okrožni komite Skoja za Trst, Koper in Milje sestal v nekem vrtu, polnem zrelih fig, nekje v Barkovljah.

Njeno poročilo o delu mladine je bilo kratko in jedrnato. Takoj mi je bilo jasno, da je prekaljena aktivistka. Milena je že pred vojno sodelovala v dijaških antifašističnih akcijah v Trstu. Leta 1942 je morala v ilegalo in je ves čas vojne delovala kot aktivistka mladine in Skoja, in to sredi najhujšega policijskega terorja.

Dan pred mojo aretacijo, 28. oktobra leta 1944, sem zvedela, da so jo aretirali. Aretiral jo je izdajalec, ki je naslednjega dne aretiral še mene. Fašisti s policijskim komisarjem Collettijem na čelu, so delali hitro. Vedeli so, kdo sem, pri Mileni pa so dobili zapisnik seje OK Skoja, v katerem je bilo zapisano, da je ves mladinski arhiv prenesen k meni v stanovanje, zato so hoteli zvedeti, kje stanujem. Po nekaj urah zasliševanja in mučenja, so me na hodniku kvesture vrgli v kot, ker sem bila samo še okrvavljena gmota.

Ne vem, koliko časa sem tam ležala, ko sem zaslišala, da nekoga vlečejo po stopnicah. Zagledala sem Mileno, ki sta jo podpirala dva agenta, ker ni mogla sama stati na nogah. Strmeli sva druga v drugo, in ko je prišla do mene, se je zgrudila. Vzela je mojo glavo med dlani in me poljubila. Fašisti pa so jo grobo odtrgali od mene in odvlekli.

Kmalu nato sem zaslišala njene krike, pomešane z glasno glasbo iz radia, ki so ga v ta namen uporabljali v Collottijevi mučilnici.

Trajalo je dvanajst dni. Po vsakem mučenju so nas stlačili v majhne celice—samice. Brž ko smo si malo opomogle, so mučitelji začeli znova. Milena ni ničesar priznala, ničesar niso zvedeli od nas.

Po dvanajstih dneh so nas odpeljali v Coroneo.

Počasi se nam je življenje vračalo, vendar nikdar več nismo bile kot poprej. Živčni sistem je po mučenju z električnim tokom doživel hude poškodbe. Naše kretnje niso bile usklajene in še dosti mesecev po tem smo drgetale. Smejati se nismo znale več...

Decembra so nas odpeljali v taborišče Rawensbrück. Milena, izmučena do skrajnosti svojih duševnih in telesnih moči, je od prvega trenutka vedela, da tega ne bo preživela. Usihala je pred

Zora Perello-Milena

našimi očmi. Ne toliko telesno kot duševno. Videla sem: ubili so jo. Živela je le še kot avtomat. Ko jo je esesovec z bičem v roki priganjal k delu, ga je le nemo gledala, pohitela pa ni. Ni se ga bala, ni bila več zmožna strahu.

Konec februarja 1945 je zbolela. Lepe oči so sijale v vročici, morala je v bolnišnico. Vsak večer, ko smo prišle z dela, smo jo obiskale. Bolezen je prebudila staro Mileno v njej. Nenadoma je spet hotela živeti, živeti s sleherno celico svojega bitja. Pripovedovala mi je vsak dan o tem: o svojem silnem hrepenenju po Voji, svojem možu, po materi, ki ji je že majhni vsadila ljubezen do domovine in jo podpirala v boju. Vrnila so se ji nekdanja čustva, moč in borbenost. Tifus pa je slabil njeno telo. Morda bi zmagala v tem boju z boleznijo, če ne bi neke noči vstala, se oslabljena zgrudila ter na tleh preležala vso noč. Davica, ki se je pridružila tifusu, je zlomila njeno moč...

Stisnila sem zobe od bolečine in nemo odšla v svojo barako. Molče in brez solz sem jo objokovala. Jokala sem nad njenimi umrlimi željami, nad njenimi upi, nad njeno željo po življenju, za ljubeznijo...

IVICA ŽAGAR-LUČKA

Mati partizanskega oficirja

Od ranega jutra smo bili na položajih ob cesti Col-Črni vrh v dolgi, skrbno razporejeni zasedi. Pričakovali smo napad sovražnikov iz Vipavske doline.

Sredi dopoldneva sem odšla s položajev v štab brigade, da bi napisala poročilo o delu mladinske organizacije v tej brigadi. Komaj sem začela pisati, je prišel dežurni in mi povedal, da me zunaj že dolgo nekdo čaka. Z negotovim korakom je pristopila k meni starejša žena. Uprla je vame mirne, blage oči. Nekaj dobrotnega in zaupljivega je velo od nje — mati, sem pomislila.

„Moj sin Andrej", je začela, „je pri vas za kurirja. Rada bi ga videla. Veste, tako mlad je še, šele šestnajst let ima. Skrivaj je šel od doma, menda je mislil da ga ne bom pustila. Zdaj pa sem v bajti čisto sama, ker so mi fašisti odpeljali moža neznano kam."

Nekaj časa sem iskala primerne besede, nato sem ji povedala da je njen Andrej zelo pogumen in bister vojak, in da je bil v štabu za kurirja. Pred časom pa so ga poslali v partizansko oficirsko šolo na osvobojeno ozemlje.

Nemirno se je prestopila in mi segla v besedo, češ, kaj ga res ni tukaj, kje pa je? „Šola je na skritem kraju", sem ji odgovorila, „da so varni pred napadi okupatorjev, da se lahko v miru učijo..."

Tedaj sem se spomnila pisma, ki mi ga je Andrej poslal s svoje poti in sporočal, da so vsi srečno prišli na mesto, kjer bo šolanje. V njem je bilo tudi sporočilo, da je bil pred začetkom šolanja sprejet v Skoj...

Pismo sem vzela iz žepa in ji ga dala. Takoj je prepoznala nerodne in razvlečene črke njegove pisave. Ni ga takoj prebrala, le kot svetinjo ga je stiskala k prsim, v očeh pa ji je igralo in žarelo.

„Lahko mu boste tudi pisali", sem ji rekla.

Čez dvorišče je prišel dežurni in me opozoril, da se Švabi in domobranci bližajo Colu. Stopili sva v stran in se umaknili borcem, ki so čez dvorišče prenašali strelivo.

Vendar za pogovor ni bilo več časa. Vsak trenutek sem čakala ukaz za premik.

Mati pa je še vedno stala ob meni. Gubice na obrazu so ji krčevito trepetale v stoterih čustvih, besede pa ni rekla nobene...

V oči so ji prevrele solze. Proti meni je stegnila sklenjeni roki in rekla: „Molila bom za vas."

V njenih vlažnih očeh se je mehko prelivala luč. Z obema rokama sem stisnila njeno roko v slovo. Sklonila je glavo in zašepetala: „Moj sin, moj sin! Vem, da bo..." Več ni prišlo iz nje, vendar je bilo čutiti da se je v njej, v njenem življenju nekaj premaknilo, obrnilo... Zravnala se je ponosno, samozavestno.

Gibčno se je obrnila in lahkotno odšla po poti v dolino proti domu. Gledala sem za njo in se zamislila. Kako dragoceno je sleherno življenje, kako draga bo svoboda, svoboda s krvjo tolikih življenj izbojevana...

Dežurni me je poklical. Uvrstila sem se v kolono borcev, ki se je razvrščala v strelce. Čez minuto ali dve so spredaj že počili prvi streli...

TONČKA DROBNIČ

V SPLOŠEN UPOR

NEKAJ SPOMINOV NA REVOLUCIONARNI BOJ SLOVENSKIH KOMUNISTOV NA PRIMORSKEM

POGOVOR V JUBILEJNEM LETU ZKJ Z NARODNIM HEROJEM ALEŠEM BEBLERJEM-PRIMOŽEM O NJEGOVEM DELOVANJU MED NOB NA PRIMORSKEM PROTI KONCU LETA 1942

Prepričan sem, da dr. Aleša Beblerja-Primoža Tratnika bralcem ni treba posebej predstavljati ne kot vidnega predvojnega jugoslovanskega partijskega delavca in španskega borca ne kot medvojnega organizatorja NOB in socialistične revolucije, kot tudi ne povojnega graditelja moči in ugleda Titove Jugoslavije zlasti v tujini, kjer je kot eden najvidnejših diplomatov naše dežele predstavljal in uveljavljal in hkrati branil naš samoupravni socializem in politiko dejavnega sožitja med narodi. Izkoristil sem tokrat priložnost, ko je v svojem Tičistanu v Ankaranu sadove skromnega vinograda spreminjal v mošt, in ga v jubilejnem letu ZKJ napeljal na pogovor o njegovem prihodu na Primorsko in delovanju leta 1942. Bil je to pogovor in obujanje spominov, kakršnih je bilo med nama že veliko, kamenček v mozaiku bogatega Primoževega življenjepisa.

Priložnostni zapis v jubilejnem letu Partije, ki ji je Primož posvetil vse svoje življenje.

Spominjam se, kako si proti koncu oktobra 1942 odhajal iz Podlipoglava na Primorsko, saj bi bil tudi jaz tako rad šel s teboj. Kako je takrat naneslo, da si bil poslan na delo v Slovensko primorje?

— Partija je že prej zbirala in pošiljala na Primorsko domačine, ki so še pred vojno emigrirali v staro Jugoslavijo in se v vrstah KPS kalili za bodoče boje delavskega razreda za svoje pravice.

Ko je pokrajinski komite KPS za Slovensko primorje 22. avgusta 1942, sredi roške ofenzive, prosil za pomoč v kadrih, da bi se tudi na Primorskem narodnoosvobodilno gibanje hitreje razvilo, se je CK KPS spomnil, da sem tudi jaz po rodu od tukaj in tako sem šel na pot kot instruktor CK KPS ter politični in vojaški poverjenik izvršnega odbora OF.

Z razmerami na Primorskem sem bil kar dobro seznanjen, saj sta o njih podrobno poročala sekretar PK KPS Tomo Brejc in pa član KPS Boris Kraigher, ki je v noči na 31. avgust 1942 zbežal iz Gonarsa in se nato na poti domov dalj časa zaustavil na Primorskem. Oba sta v svojih ocenah govorila o splošni pripravljenosti primorskega ljudstva posebno na podeželju na boj proti okupatorju, da pa spričo pomanjkanja kadrov te pripravljenosti ni mogoče tudi organizacijsko povezati v učinkovit upor.

Pokrajinski komite KPS za Slovensko primorje, ki so ga sestavljali Tomo Brejc kot sekretar, člana pa sta bila še Saša-Jože Lemut in Matevž-Anton Velušček, je takrat poročal, da ima KPS na Primorskem na terenu 53 članov in 31 kandidatov, v partizanskih enotah pa 11 članov in 8 kandidatov za člane Partije. Ob tem pa je bilo na nogah že nad sto odborov OF, čeprav navzgor niso bili organizirani, ker je manjkalo kadrov. Ni bilo še niti okrožnih odborov OF ne v Trstu in ne v Gorici, kakor tudi ne pokrajinskega odbora OF. Z organizacijo smo bili še zelo šibko zasidrani predvsem med delavci po mestih, kamor je bilo prav tako treba nujno ponesti baklo upora. Ob tem se je pojavljala še dodatna naloga — v ta upor zajeti vse delavce ne glede na narodnost ter skozi ta boj zastaviti kovanje prijateljskih vezi med Slovenci in Italijani na narodnostno mešanem ozemlju.

Takšen je bil približno položaj, ko sem 15. novembra 1942 prišel na cilj, k Fornazariču na Vogrsko, kjer je bil sedež PK KPS. Začeli smo premlevati položaj in pripravljati načrte za hitrejši razmah gibanja. PK KPS je že načrtoval pokrajinsko konferenco KPS, na katero naj bi povabili kar vse vidnejše aktiviste in politične delavce KPS in OF ter na njej sklenili razdelitev Primorske na okrožja, oziroma naj bi se na njej dogovorili za zgraditev trdne mreže organizacij KPS in OF ter za kar najsmotrnejšo porazdelitev razpoložljivih političnih in vojaških kadrov po Primorski. Močneje je bilo treba zastaviti delo tudi v Trstu in v slovenski Istri.

Že prej sta bili dve malo močnejši politični posvetovanji — prvo že 8. julija 1941 na Kremancah in drugo 6. aprila 1942 na Skalnici vendar pa še nista mogli veliko vplivati na povezavo in organizacijsko utrditev KPS in OF. Prve močnejše korake v tej smeri je napravil nato šele PK KPS s Tomom Brejcem, Sašom in Matevžem po ustanovitvi aprila 1942. Do mojega prihoda na Primorsko je bila vsa pokrajina politično in vojaško že toliko razgibana, da je bilo treba z novo konferenco kar pohiteti, če smo hoteli dati NOB še močnejši vzgon.

Kdaj in kje je potem bila ta prva pokrajinska konferenca KPS za Primorsko in kako je potekala?

— S pripravami na konferenco smo seveda sproti seznanjali tudi CK KPS, ki se je takrat nastanil v Dolomitih. Kot odgovor na naša poročila in predloge smo prejeli dve pismi, ki sta nam služili kot napotilo za akcijo, ker sta vsebovali stališča CK KPS. Prvo sta 16. novembra napisala Franc Leskošek-Luka in Boris Kraigher-Janez, drugo pa 20. novembra 1942 Edvard Kardelj-Krištof. Pismi pa sta bili odposlani šele 27. novembra in smo ju tako dobili pravzaprav šele tik pred konferenco, ki je bila 4. in 5. decembra 1942 v opuščeni cerkvici na Vrhu nad Branikom.

Politično poročilo za konferenco je pripravljal sekretar PK KPS Brejc, medtem ko je vojaško izdeloval Dušan Pirjevec-Ahac, ki je 27. novembra prišel na Vogrsko iz Tolminskega Loma. Zvečer smo imeli sejo komiteja in si razdelili naloge. Žal pa so naslednji dan Italijani po nesreči prijeli sekretarja Brejca, tako da sem poročilo o splošnih nalogah Partije za konferenco moral pripraviti jaz, o vojaških pa ga je pripravil Ahac; na konferenco sem moral z Vogrskega sam, ker si je Ahac razbil koleno in moral zato ostati.

Na konferenci se nas je zbralo 16 iz srednje in južne Primorske, tudi iz Trsta in Gorice, česar sem bil še posebno vesel. Vseh se niti ne spomnim, vem pa, da so razen mene bili še Julij Beltram-Janko, Srečko Čebron, Martin Greif-Rudi, Vidko Hlaj-Žižič, Avgust Dugulin-Maks, Ivan Kosovel, Andrej Kumar, Darko Marušič-Blaž, Avgust Špacapan, Bojan Štih in seveda eden najpridnejših med njimi Anton Velušček-Matevž, ki je deloval v Trstu.

Prvi dan konference sem jaz v svojem referatu orisal razvoj dogodkov v svetu, v Jugoslaviji in predvsem v Sloveniji po roški ofenzivi ter seveda na Primorskem. Podrobneje sem govoril o delu in

Dr. Aleš Bebler – Primož Tratnik (drugi z desne) na poti na Primorsko v začetku novembra 1942

razvoju Partije in ugotovil, da je povsod na Primorskem na čelu narodnoosvobodilnega gibanja in dokaj močno povezana z ljudskimi množicami, da pa je organizacijsko šibka in še ne dohaja pripravljenosti ljudi na oboroženi boj proti fašizmu. Kritično sem ocenil preveč drobnjakarsko delo po terenu nesmotrno porazdeljenih aktivistov in njihovo nizko idejno razgledanost, predvsem pomanjkanje teoretične izobrazbe, potem velik zaostanek na področju organiziranosti v delavskih središčih kot na primer v Trstu, Tržiču, Idriji in Rablju, zaradi česar je nasploh manjša avantgardna vloga proletariata v narodnoosvobodilnem gibanju na Primorskem. Opozoril sem tudi na to, da na eni strani ne moremo bistveno naprej zaradi pomanjkanja kadrov, po drugi pa je v vrstah OF že precejšnje število odličnih in požrtvovalnih aktivistov, ki vsekakor zaslužijo, da jih sprejmemo v Partijo.

V drugem delu referata sem govoril o bodočih nalogah in med njimi naštel predvsem nekatere naloge za splošno okrepitev Partije. Tako naj bi naglo in množično, morda celo kampanjsko, sprejeli v Partijo vse tiste dobre aktiviste OF, ki to želijo, izgradili naj bi mrežo rajonskih in okrožnih komitejev, se borili proti sektaštvu, čimbolj idejnopolitično in teoretično izobrazili vse članstvo ter nasploh izboljšali način dela. Da bi to laže izvedli in zajeli v ta prizadevanja čimveč ljudi, naj bi tej pokrajinski konferenci takoj sledile okrožne in vse člane Partije mobilizirale v boju za zastavljene cilje. Začele naj bi predvsem v delavskih središčih in nato zajele vso Primorsko.

Podoben program dela je bil sprejet tudi za ojačenje OF. Takoj naj bi sklicali plenum pokrajinskega odbora OF, začeli naj bi pogovore za vključitev katoliške sredine, izgradili naj bi mrežo okrožnih odborov OF in vanjo pritegnili tudi predstavnike izrazito zavezniških skupin, vzgajali naj bi vse pripadnike v disciplini in trdnejši povezanosti ter uvedli redno pobiranje davka in posojila svobode. Govoril sem nato še o delu med italijansko manjšino, o jačanju partizanske vojske, o ustanovitvi enot narodne zaščite, ustanovitvi borbenih skupin po mestih, o delovanju varnostne in obveščevalne službe OF ter o tehnikah in publicistiki.

Nato smo prebrali še Ahačev referat, v katerem je bilo že na začetku ugotovljeno, da je KPS zagotovila pravilen razvoj NOB na Primorskem, kar dokazuje množičen priliv borcev v partizanske enote ter razplamtevanje ljudskega upora in znatni vojaški uspehi partizanskih čet. Med nalogami pa je naštel prav tako ojačeno politično delo in sprejemanje dobrih borcev v KPS in v ZKM, dvig idejnopolitičnega znanja in utrditev zavestne discipline ter borbenosti med borci.

Naloge iz obeh referatov smo nato povzeli v resolucijo, ki smo jo sprejeli ob koncu dvodnevnega zasedanja. Poslali smo jo tudi CK KPS, ki jo je odobril, za nas vse pa je postala akcijska listina in nas je uspešno vodila k novim dosežkom.

Na tej konferenci na Vrhu pa so bili samo aktivisti iz srednje in južne Primorske, zato smo v noči od 22. na 3. december 1942 imeli podoben partijski posvet za delegate iz severne Primorske v Žefovem seniku v Kanalskem Lomu. Posvetovanje je vodil Ahac, prisotni pa so bili Franc Šavli-Medved, Albin Kovač-Jaka, Baški, Adrijan Kumar-Borivoj, Ferdo Kravanja-Skalar, Jaka Štucin-Cvetko, Jaka Platiša-Franc Medved ter iz štaba 2. bataljona Soškega odreda komandant Tone Bavec-Cene in politkomisar Emil Filipčič-Ličan. Po uvodnem poročilu o prvi partijski konferenci in obrazložitvi namena posvetovanja so se pogovorili o stanju v posameznih predelih Primorske, odkoder so prišli na posvet, nato proučili resolucijo s konference in na tej podlagi sprejeli načrt za svoje nadaljnje delo, pri čemer so se dogovorili tudi za reorganizacijo novih okrožij in rajonov na severnem Primorskem.

Konferenca in posvetovanje sta bila prelomna dogodka za uspešnejši razvoj NOB na Primorskem v celoti in sta prinesla novega duha in širino v politično in vojaško organiziranost upora proti fašističnemu okupatorju, kar je septembra 1943 preraslo v splošno vstajo in z mogočnim množičnim bojem izraženo zahtevo po združitvi s Titovo Jugoslavijo.

Rastko Bradaškja

naš čas

Biro CK partije v Ljubljani in Velenju

FRANCE KLOPČIČ: IZ KNJIGE SPOMINOV (1929 — 1930)

Z uvedbo vojaško-fašistične diktature januarja 1929 je tisti hip postala Jugoslavija najbolj reakcionarna država v Evropi. Razveljavila je ustavo, razgnala parlament, onemogočila politične stranke, ustanovila v Beogradu osrednje sodišče za zaščito države in pričela s terorjem zoper komuniste, zlasti vodilne, ki jih je hotela iztrebiti.

Naša partija je tiste mesece 1929 zaznamovala vrsto težkih izgub, med njimi sekretarja CK partije Djura Djakovića.

Sedež Centralnega komiteja partije je že leta 1928 postal Zagreb namesto Beograda. V Zagrebu je bilo lažje najti ilegalna stanovanja, javke, itd. za delovanje vodstva. vodstva.

Jeseni 1929 je tudi v Zagrebu bilo težko za člane CK. Aretacije so se širile, policija je dan in noč sledila za komunisti. Obstajala je možnost, da izsledi biro Centralnega komiteja.

Prav takrat sta Centralni komite v Zagrebu in njegov oddelek na Dunaju sklenila, da sedež Biroja CK preneseta iz Zagreba v Ljubljano. V ta namen je bilo treba pripraviti vse nujne pogoje za bivanje in delovanje članov Biroja. To nalogo so zaupali meni.

Napotilo je bilo: ustvariti popolnoma novo mrežo centralnega partijskega aparata; nikogar od dosedanjih delavcev tega aparata ne pritegniti v ljubljanskega; predvsem ločiti centralni aparat od pokrajinskega in mestnega; najti konspirativna stanovanja za člane CK pri popolnoma nekomprotiranih sodrugih, ki bi bili seveda dodobra zanesljivi.

Novinarji NAŠEGA ČASA so pripravljali za pričujočo skupno prilogo reportažni zapis o sedežu Biroja CK partije spomladi 1930. leta v Velenju. Med drugim so obiskali tudi tovariša Franceta Klopčiča, ki je ponudil za objavo nekaj poglavij »Iz knjige spominov«. Zaradi izredno zanimive vsebine gradiva smo se v uredništvu odločili za objavo dela spominov z naslovom »Biro CK partije v Ljubljani in Velenju« kot prispevek Našega časa v tej skupni prilogi.

Napotilo, ki mi ga je sporočil Viktor Koleša, sem sprejel in ga imel za edino možno, drugače se ne bi lotil tako odgovorne naloge, ko je bila od mene, ki sem tako postal tehnični sekretar centralnega aparata, odvisna usoda najbolj važnega in dragocenega pratijskega središča.

Najprej je šlo za stanovanja ilegalcem, tudi za Kolešo in zame. Sobo ali kratko malo posteljo smo našli pri kurjaču državnih železnic Martinu Koviču v Kosezah, pri železniškem delavcu Jurjecu v Šiški, pri delavcu tobačne tovarne Janežiču na Brdu, železniškem strojevodji blizu podvoza na Šmartinski cesti in pri tramvajskem vozaču v Zeleni jami, njuni imeni sem pozabil, a hiš njunih nisem več našel, nadalje pri trgovcu Francu Vidmarju (Cibru) v Kamniku. Dveh stanovanj se ne spominjam več.

Pri tem iskanju se je uspešno potrudil Ivan Baznik, upravnik Delavskega doma. On je tudi prevzel ob pomoči Franja Novaka, trgovca z manufakturo na Kongresnem trgu, finančne posle centra.

Večjih težav pri iskanju naslovov za pisemsko pošto ni bilo. Uredil sem nekaj javk za člane CK; ene se dobro spominjam, to je bil dežnikar Ivan Erbežnik z majhno delavnico na Šempetrski, zdaj Trubarjevi cesti.

V Guštanju sem imel dolge pogovore z Lovrom Kuharjem glede kanalov čez mejo, docela ločenih med seboj: za osebni promet in za literaturo. Sprehajala sva se med visokimi smrekami na Prežihovem vrhu in se o vsem domenila.

Med nekompromitiranimi mladimi partijci smo odkrili dva izredno pripravna sodruga za kurirsko službo. Eden od obeh je bil iz Velenja, pisal se je Anton Mravljak.

Težavno je bilo najti prostor za centralno partijsko tehniko. Imel je prav iz Moskve specialno izučen sodrug, vešč tiskarstva in graverstva in zato pripraven za ponarejanje dokumentov, ki naj bi ilegalcem služili pri javnem gibanju. S pomočjo delavca ljubljanskega komunalnega podjetja Josipa Šenice sem spoznal njegovega kolego Toneta Jarca iz Črne vasi na Barju, ki si je tam pred kratkim z lastnimi rokami zgradil hišico za svojo družino. Pri njem smo na podstrešju spretno zakamuflirano priredili majhen prostor za tiskarno in hkrati za bivanje tehnika. Res se je kmalu pojavil Mladen Antić, doma iz Kumanova, in se naselil v Črni vasi.

Vsakemu članu CK je bil dodeljen poseben tovariš, ki je vzdrževal zvezo z njim ali po njegovem naročilu poiskal potrebno nadaljnjo zvezo. Tako je bil na primer članu CK Dimitriju Stanisavljeviću-Krki, ki je hkrati zastopal CK mladinske zveze, določen Tone Črnologar, vajenec Strojnih tovarn in livarn, ki še danes živi v Ljubljani.

Za neposredno skupno delo z menoj sem našel Franca Plankla, uslužbenca desnosocialistične konzumne zadruge, ki policiji ni bil znan, dobrega sodruga, zanesljivega in natančnega kot ura. Z njim sem se srečeval vsak dan, seveda v večernem in nočnem času na manj prometnih mestnih ulicah ali podnevi v gostilnah ljubljanske okolice in na drugih venomer novih točkah, spreminjajoč poti, ure, dostope itd.

Od primera do primera sem pritegoval še druge partijce, saj sem jih poznal lepo število; žal so mi leta zbrisala spomin nanje, na te preproste vojake pogumne proletarske armade, žejne svobode in pravice. Tako je nekajkrat določene posle opravil delavec Ivan Gašperšič, ki še živi v Divači. Pripadal je številni skupini slovenskih primorskih komunistov, ki so pred italijanskim fašizmom prebežali mejo in se vključili v boj zoper jugoslovanski fašizem.

Člani pa so tudi poznali mene.

Za posamezne specifične zadeve je bilo treba poiskati ustrezne sodruge. Tako na primer je bilo potrebno nabaviti prazne, neizkoriščene delavske knjižice, ki so bile takrat poglavitni dokument za delovno razmerje. Priskrbel mi jih je Jože Dolenc z Iga, iz pisarne tamkajšnje opekarne, jurist. o katerem sem že pisal.

In tako so se iz majhnih dropcev in velikih naporov porajali zaokroženi posli in delujoči organizmi, ki so skupno tvorili podtalno življenje utečenega kolektiva, pripadajočega ilegalni komunistični partiji.

Bodi še enkrat povedano v čast članov partije, ki so leta 1929 — 1930 delovali v centralnem aparatu, da so dokazali zgledne napore, vso zanesljivost, brezmejno zaupanje in srčno tovarištvo pri obveznem izvrševanju dogovorjenih nalog ali naročil. Sprejeto obveznost je vsak med njimi zvesto izpolnil.

Proti koncu leta 1929 so prišli v Ljubljano člani Biroja Žika Pecarski-Vojin, Dimitrije Stanisavljević- -Krka, Marko Mešanović; skupno z Viktorjem Kolešo, organizacijskim sekretarjem CK, so sestavljali Biro. Ljubljano je večkrat obiskal tudi politični sekretar CK Jovan Mališić-Milan Martinović, toda naselil se pri nas ni. Verjetno je imel legalni potni list, da je lahko pripotoval z Dunaja. Njegova zveza je bila Keta Diamant, prokuristka lesnega podjetja v Slovenj Gradcu. Poznal sem jo, bil pri njej; stanovala je neposredno pri lastniku podjetja, imela svojo sobo in dokaj privilegiran položaj, pri čemer lastnik-kapitalist še slutil ni, koga ima v službi in na stanovanju.

Biro CK je v Ljubljani zaživel. Lotil se je nalog, ki jih je začrtal plenum CK oktobra 1929.

O dejavnosti Biroja CK — to je o njegovih načelnih, političnih in organizacijskih sklepih in ukrepih — ne bi mogel pisati, ne toliko zaradi odmaknjenosti dobe, kolikor zaradi okoliščin, da se nisem udeleževal njegovih sej. Nisem bil član CK in zato nisem mogel neposredno zahajati na seje, dasi sem te seje večkrat pripravil. Do mene so prihajali le drobci rezultatov teh sej.

Moje delo je teklo v redu, člani Biroja so se sestajali, ukrepali in tovorili na organizacijskega sekretarja in mene vedno več nalog. Z Viktorjem Kolešo sem se pogosto srečal, a zadnje tedne bivanja biroja v Ljubljani sva stanovala skupaj v sobi pri Martinu Koviču v Kosezah.

Včasih sem odhajal za cele dneve. Tako sem pozimi skupaj z M. Z., centralnim kurirjem, ki je imel legalen potni list in je večkrat potoval na Dunaj, a doma je bil iz Zagreba, obiskal Guštanj, da bi od tam prepeljala našo literaturo v Ljubljano in Zagreb. Najela sva osebni avto-taksi iz Zagreba — šofer je bil seveda naš — in potovala preko Velenja in Slovenj Gradca po zasneženih cestah, tako da je bilo potrebno ponekod vozilo porivati, čeprav so na kolesih bile verige. Ustavila sva se v zdravilišču Rimski vrelec v Kotljah in čakala, kdaj nas sodrugi obvestijo, da je »roba« pripravljena. Gostilniška soba v zdravilišču je bila brez obiskovalcev, domačih in tujih, le midva in voznik smo motili zimsko tišino z glasbo s plošč staromodnega gramofona. Proti večeru smo odrinili iz Kotelj. V samotnem kraju naju je ustavil sodrug — menda je bil Franc Messner — in brž smo izpod snega v grmovju zložili pakete na zadnja sedeža avtomobila. »Robe« je bilo precej za tiste čase. Hvala ravenskim tovarišem, ki so jo v zimskih razmerah prenesli čez mejo kot pogumni in potrpežljivi nosači za potrebe naše partije!

Bil je teman večer, ko smo prišli v Velenje in se ustavili pri našem tovarišu Tonetu Uletu in mu izročili tisti delež literature, ki je pripadal njihovemu okraju. Potem smo romali naprej, čez Šempeter in Trojane v Ljubljano. Tu sem se izkrcal, vzel več paketov za Ljubljano in druge kraje Slovenije ter peš odšel na Barje, k Tonetu Jarcu. Z. je nadaljeval pot v Zagreb.

Tudi Viktor Koleša je odhajal in ga ni bilo dan, dva ali več. Nikoli me ni obhajala bojazen, da bi se mu kaj zgodilo. Bil je miren in ustaljen borec, znan v delavskih vrstah, z mnogimi izkušnjami, z zvezami, ki jih je našel ali imel od prej, a njegov zunanji videz ga je izdajal za preprostega delavca srednjih let kakšnih je bilo na tisoče in ki mu ni bilo moči pripisati kakšne resne ali celo nevarne misije. Hodil je sam čez mejo, saj se je izuril na kanalih, ki mu jih je zaupal Jaka Žorga, sodrug približno istih let in podobnega kova.

Po značaju svojega dela sem bil neposredno podrejen Viktorju Koleši. Zato sem mu o vsem vselej natančno poročal. Med nama ni bilo ničesar skritega, kar se je tikalo konkretnih nalog.

Za zveze z Zagrebom, Beogradom, Sarajevom, Splitom in Vojvodino je skrbel Viktor Koleša. Spominjam se, da so bile velike težave, kajti številne aretacije so potrgale dotlej obstoječe stike.

Dobro je uspevala zveza z Dunajem, tako po pošti — seveda zakamuflirano — kot s kurirji.

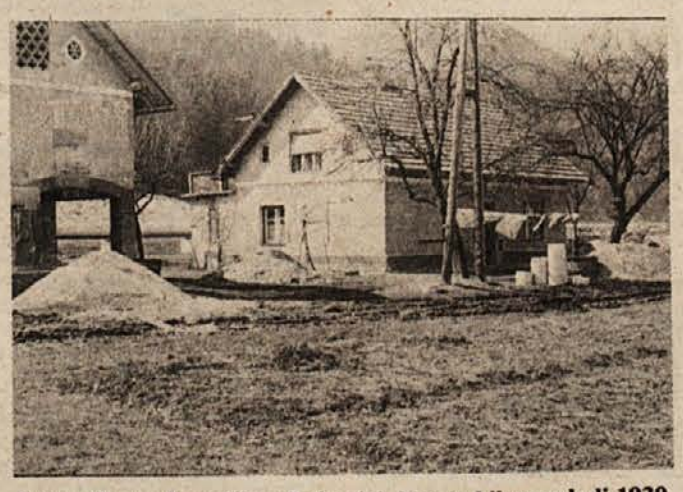

Stropnikova domačija v Lokovici, kjer je bil spomladi 1930. leta sedež Biroja CK KPJ.

Na Dunaju je deloval Djuro Salaj, član CK in zastopnik partije v njenih zunanjih odnosih. Za te posle je pokazal izredne sposobnosti, tako politične kot organizacijske. Bil je prodoren praktik, marsikaj je videl dlje in bolje od drugih članov CK. Hkrati je bil prisrčen sodrug, ki je znal prebrati tvoje želje ali stiske...

Mojim obveznostim, že tako prevelikim se je pridružila še naloga, da najdem za Biro CK rezervno mesto ali sedež izven Ljubljane, če bi policijski ukrepi in s tem zvezane posledice zapretile obstoju Biroja v Ljubljani.

Napotil sem se v Velenje, se pomenil s sodrugi in ugotovil, da bi se Biro CK začasno ali za silo lahko premestil v Velenje. Med člani partije je bil namreč rudar Lojze Stropnik, ki je med Velenjem in Šoštanjem, v Lokovici ob Paki, na robu gozda, brez velike soseščine imel lastno hišo, kjer ni bilo drugih stanovalcev razen njega in žene Marice, zanesljive sodružice. Zraven hiše je bil še hlev s skednjem, ker je k hiši spadalo nekaj njiv in travnikov. Ogledal sem si ta prostor in bil zadovoljen. Seveda, tu bi člani Biroja stanovali skupno v sobi, ljubljanskega udobja ne bi bilo; tudi bi bila kršena konspirativna pravila. Toda šlo je za začasen izhod.

Še iz enega razloga je bila lega Velenja ugodna: meja z Avstrijo ni bila daleč. Če bi šlo za izbiro — propasti v Glavnjači ali oditi v emigracijo, bi se bilo treba odločiti za emigriranje. To je bilo jasno.

Danes ne morem razumeti piscev, ki se jim zdi emigracija partijskega vodstva »smrten greh,« malone izdajstvo. Saj takšno emigracijo pozna razen naše tudi tuja zgodovina, na primer zgodovina nemških in ruskih socialdemokratov v preteklosti ali madžarskih,

France Klopčič, rojen 1903. leta, član KPJ od leta 1920, partijski funkcionar, urednik in zgodovinar, ki zdaj živi v Ljubljani, je končal s pisanjem spominov. »Iz knjige spominov« objavljamo nekaj poglavij.

italijanskih, španskih in drugih komunistov v pol preteklosti. Bila je utemeljena in uspešna. Kdo ne ve, da je Lenin mnoga leta preživel v emigraciji? Saj se je tako godilo tudi Marxu in Engelsu, potem Rozi Luxemburg, Georgiju Plehanovu, navsezadnje P. Togliattiju, S. Carillu itd.

Stvari je treba presojati vzročno, po elementarni logiki. Gre za razliko med razmerami v Jugoslaviji v letih 1929-1932, ko je režim fizično iztrebljal komunistične voditelje in spravil tisoče aktivistov v kaznilnice, in razmerami po letu 1935, ko je režim moral popustiti pod pritiskom od znotraj in od zunanjega sveta, ko vodilnih komunistov niso več upali naravnost pobijati po policijskih zaporih. Če je partija hotela v letih 1929-1932 imeti svoj vodilni kader in skrbeti zanj, je morala dopuščati in zahtevati njegovo emigracijo. Po letu 1935 pa je lahko terjala vrnitev vodstva v domovino, ne da bi tvegala njegovo uničenje.

* * * * * * *

Februarja 1930 sem opazil prve znake povečane dejavnosti ljubljanske policije.

Kot sem pozneje zvedel, je prvi pripomogel k temu Lojze Kocmur, študent moskovske komunistične univerze, ki se je vrnil na delo v domovino in po sestanku s Stanisavljevićem-Krko v Ljubljani nadaljeval pot v Beograd, kjer je kaj hitro dospel v roke znameniti policiji in na mučenje v Glavnjači. Mladenič je spregovoril. Povedal je ljubljansko javko, povedal, s kom se je pogovarjal v Ljubljani, skratka, policista iz Beograda, zloglasna Kosmajac in Vujković, prava sadista, sta zavohala novo sled in se javila v Ljubljano ter po javki prišla do Edvarda Kardelja, ga aretirala in zasliševala na svoj način. Toda Edvard Kardelj ni nikogar izdal. Držal se je junaško in premeteno, tako da je posredno opozoril Stanisavljevića-Krko na nevarnost. Bil je namreč za zvezo Krki. Sodruga Kardelja so nato odpeljali v Beograd.

V Ljubljani oziroma po njeni periferiji so se pričele tihe, za javnost neopazne policijske racije. Detektivi so hodili od hiše do hiše, spraševali o tujcih, kazali fotografije ljudi, ki so jih oglašali za sumljive. Ponekod so delali hišne preiskave.

Tedaj sem predložil Biroju:

— Odselimo se v Velenje.

Bila je prva ali druga nedelja v marcu 1930. Viktor Koleša je sklical člane Biroja, razen Marka Mašanovića, ki je bil v Kamniku, pa ga nisem mogel pripeljati na sejo v gostilno v Spodnjih Gameljnah. Sem sva prišla tudi jaz in Franc Plankl. Kmalu so nama sporočili, da bomo vsi kolektivno zapustili Ljubljano, ne da bi se kdorkoli od nas prej vrnil na stanovanje ali javko v mesto. Kako pridemo v Velenje?

V meni je takoj dozorel načrt: iz Črnuč z vlakom do Kamnika, tam najamemo avtomobil in se čez Tuhinj in Vransko napotimo v Velenje. Do Kamnika se bomo držali vsak zase, da ne bomo v gruči.

Predlog je bil sprejet. Vse je steklo kot po maslu in v mraku smo že bili na cilju. Sprejela nas je prijazna Marica Stropnik in odvedla v prvo nadstropje, v prostorno sobo, kjer smo na žimnicah in slamaricah, položenih po tleh, preživeli nekaj tednov, ne da bi nas kdo odkril.

Delo se je nadaljevalo. Kurirji so potovali najprej v Ljubljano, nato v Ptuj itd.

Kako prav sem imel, da smo se odselili iz Ljubljane, sem zvedel šele čez 26 let, ko sem se pogovarjal z Milko Kovičevo, pedagoginjo in pisateljico, hčerjo Martina Koviča, pri katerem sva stanovala z Viktorjem Kolešo do odhoda v Velenje. Pripovedovala je, da je nekega dopoldneva prišel k njim v hišo civilno oblečen moški. Z materjo sta bili sami doma. Detektiv je spraševal, ali imajo koga na stanovanju. Da, dva moška — je odgovorila mati. Kdo? Ne poznam. In odšla sta, ni ju več.

Detektiv je začel kazati fotografije.

— Ali je bil ta pri vas? Morda tale?

Mati je odgovarjala: ne, ne. Tako je rekla tudi, ko je detektiv pokazal mojo sliko. Hčerka, stara pet ali šest let, pa je veselo vzkliknila: — Stric! To je naš stric!

Skratka, naivna in zaupljiva otroška usta so povedala, kar ne bi nihče priznal.

— Mater so aretirali, hišo zaklenili, mene oddali tujim ljudem v soseščini, odšli po očeta v železniško kurilnico in starša odpeljali v Beograd.

— Hujšega ni bilo — je dodala Milka — vsi smo ostali živi in zdravi. Drugič nas je prizadela okupacija.... Po osvoboditvi leta 1945 smo se vrnili domov, oče iz Avstrije s prisilnega dela, mati iz pregnanstva, jaz iz partizanske vojske.

Roman? Da! Življenje piše romene nič slabše od pisateljev.

* * * * * *

Ko sem zapuščal Velenje, sem se poslovil od Viktoria Koleše. Žike Pecarskega in Dimitrija Stanisavljevića—Krke, le od Marka Mašanovića se nisem, ker je ostal v Kamniku.

Kakšna je bila nadaljnja usoda teh članov CK? Prvi trije so po dveh mesecih velenjskega obdobja emigrirali in prišli na Dunaj, kjer pa z njimi nisem prišel več v stik. Marko Mašanović, nestrpen, kakor ga opisuje v spominih tudi D. Stanisavljević, je na svojo roko iz Kamnika odpotoval v Črno goro, kjer je med streljanjem z orožniki smrtno zadet padel.

Viktor Koleša je kasneje odrinil v Spanijo, živel v Sovjetski zvezi in se po osvoboditvi vrnil v Jugoslavijo, kakor se je iz Rusije vrnil tudi Žika Pecarski. Kolešo so našli čez leto ali dve leti utopljenega v Savi,

Pecarski je umrl v Nišu pred 10—15 leti, a Stanisavljević v Beogradu pred 6—7 leti.

Ko sem zapuščal Velenje, so partijske organizacije po Sloveniji delovale nemoteno naprej. Do vdora v nekatere izmed njih je prišlo šele konec aprila in v začetku maja 1930.

Na pot iz Velenja smo krenili trije: midva s Planklom in najin vodnik Miha Stropnik, zidar in pečar, brat Lojza Stropnika, prav tako Velenjčan.

Vodnik nas je popeljal v hribe, čez vas Zavodnje in Šentvid na Slemenu, nato po dolini do Črne. Hodili smo ves dan, z nekaj odmori. Zlasti smo nad Črno čakali v gozdu, da je na Mežiško dolino legel mrak.

— Kam zdaj? — sem vprašal vodnika, prekrasnega tovariša, hkrati šaljivca.

— v Črno?!

— In potem?

— Po cesti ob reki navzgor do Koprivne.

— Toda po tej cesti hodijo vendar finančne obmejne straže?!

— Da, hodijo, pa ne sprašujejo zmerom. Posebno nas nimajo kaj, ko smo praznih rok.

Ta odgovor me ni prepričal. Toda — pogum velja, najprej!

— Kje se pa bomo ločili od ceste in se obrnili k meji?

— V Koprivni. Tam sem že večkrat bil, sem pri kmetih zidal in peči obnavljal. Ko vas spravim čez mejo, a to bo čez kakšne štiri ure, pojdem prenočit k znanemu kmetu.

Tako je razlagal Miha. Poznal je kraj in to je veliko pomenilo. Odrinili smo torej kar po cesti. Pogovarjali smo se glasno, o vsakdanjih stvareh, o storijah, ki jih je kdo doživljal, to se pravi brezskrbno, tako da nas nihče ni mogel zasumiti česa nezakonitega.

Čez kakšno uro hoje in kramljanja nas je s kraja ceste osvetlila žepna svetilka na električno baterijo.

— Kam pa? — nas je pobaral eden od dveh stražarjev, ki sta sedela na ograji ob cesti.

— V Solčavo gremo — je v hipu postregel Miha z odgovorom.

Bili smo v suknjah, brez prtljage, nismo se niti ustavili in šli naprej.

— Tukaj pa stopimo k smrekam nad cesto — je dejal Miha, ko smo prišli do križišča. Ena kolovozna pot je vodila v Solčavo, druga v strmo reber, v Koprivno in k meji. — Tu včasih stojijo patrulje.

Potuhnili smo se v senci in čakali brez besed kakšne pol ure.

— Nič ni slišati, ne videti — je ugotovil Miha. — Pojdimo.

Čim više smo se vzpenjali, tem več snega je bilo na pobočju. Končno je pobelil ves breg. Kmalu smo ga gazili. Ko smo pustili za seboj zadnje osamele kmečke hiše, pogreznjene v mrak in tišino, niti pes ni zalajal, smo se znašli pred prostorno goličavo, široko približno dvesto metrov.

— Onkraj, kjer se začenja gozd, je meja — naju je tolažil Miha.

Snega je bilo do pasu. Hoditi je bilo težko. Od mraza je celec skovala trdna skorja, pa smo poskusili po štirih. Šlo je, celo hitreje. Končno smo dosegli gozd, še sto metrov in pot, ki nam jo je vodnik z roko nakazal, se je prevesila navzdol, na drugo stran sedla, na Koprivno.

— Smo že v Avstriji — je zadovoljno sklenil Miha našo pot. — Srečno!

Podali smo si premrle roke in se zadovoljni razšli.

Med tem je izza gor priplula polna luna. Na desni sta bila strmina in gozd, ki je segal tja do vrhov Pece, a na levi se je pokazalo golo severno pobočje Olševe, zasneženo, s srežem, ki se je lesketal v mesečini. Ker sva bila že izven dometa jugoslovanskih patrulj, sva se lahko prepustila občutku lepote v tem visokem gorovju, ki nama je s svojo surovo prirodo bilo zaveznik.

Navzdol sva jo mahala bolj veselo. Le polagoma se je tanjšala snežna odeja, ki naju je utrujala. Večkrat sva počivala, saj poti ni hotelo biti konec. Vedela sva le, da je spoda v dolini Železna Kapla, da je tam začetek železniške proge, ki naju bo, če pojde vse po sreči kot dotlej, pripeljala do Celovca. Od tam bo lažje naprej.

Delal se je dan in bila je nedelja, ko sva prišla v Železno Kaplo, približno takrat, ko so po stezah in raznih domačij prikapljali na pot farani, namenjeni k prvi jutranji maši. Zazvonili so zvonovi, a midva s Planklom sva zavila v gostilno namesto v cerkev, da si z vročim čajem in kakšnim prigrizkom segrejeva notranjost in ji poskrbiva potrebno okrepčilo.

Čez dobro uro sva sedela v vlaku, ki je brzel po dolini...

Ko je bil Biro CK partije v Velenju, jaz pa sem bil že skoraj mesec dni na Dunaju, se je ljubljanski policiji posrečilo vdreti v ljubljansko partijsko organizacijo in nato razkriti še nekatere druge organizacije po slovenski deželi. Zgodilo se je to konec aprila in v začetku maja leta 1930.

To je bil hud udarec. Okoli sto članov in članic je prišlo za zapahe in nato pred dve sojenji, prvo v Beogradu, drugo v Ljubljani. Okoli dvajset aktivistov in članov vodstev je moralo zapustiti državo in emigrirati, najprej v Avstrijo, nato v druge dežele, največ v Sovjetsko zvezo na šolanje.

Najbolj so bile prizadete partijske organizacije v Ljubljani in okolici, kakor na primer v Domžalah, potem v Velenju in Guštanju (Ravnah). Potrgane in pretrgane so bile vezi med celicami in komiteji, med krajevnimi organizacijami in okrožnimi komiteji.

Skoraj ves pokrajinski (centralni) komite slovenske komunistične stranke je bil prizadet. V zapore so prišli: Dragotin Gustinčič, Dušan Kermavner, Jaka Žorga (že leta 1929), Ivan Baznik, Jože Potrč, Josip Polanc, Maks Strmecki, Ivan Zver in Tone Šušteršič. Emigrirati so morali: Albert Hlebec (že leta 1928), Viktor Koleša, France Klopčič, Lovro Kuhar, Ignac Teršek, Franc Wankmüller.

Partijsko vodstvo za Slovenijo je praktično prenehalo delovati. Stagnacija je trajala skoraj poldrugo leto.

Večina krajevnih organizacij ni pretrpela izgub ob tem velikem vdoru. Nedotaknjene, vsaj v glavnem, so ostale organizacije v Mariboru in okolici, v osrednjih rudarskih revirjih, na Jesenicah in v gorenjskem okrožju sploh, v Rogaški slatini, Litiji, Kamniku, Kočevju, itd. Te organizacije so seveda nadaljevale dejavnost, toda že na lastno pobudo, po napotilih, ki so jih prej prejemale, po svojem preudarku, predvsem v sindikalnih in kulturno-prosvetnih zvezah in društvih, pripravljene, da se vključijo v širšo in načrtno dejavnost, brž ko se bo obnovilo vodstvo in se bodo vzpostavile povezave idr.

Udarec po partijski organizaciji v Sloveniji leta 1930 je bil torej hud. Rečemo lahko, da v desetletju dotlej partija ni doživela kaj podobnega. Režim je pač videl v partiji resnega nasprotnika in realno nevarnost, pa se je trudil, da jo uniči. Naj bralec (bralka) ne misli, da je vladajoča gospoda uporabljala nasilje proti komunistom po naključju, iz muhavosti ali zaradi športa. Ne, šlo je za prihodnost, čigava bo.

Režim pri tem ni bil mnenja, da bi frakcijski spori v strankinih vrhovih mogli bistveno zmanjšati nevarnost komunizma. Ko smo sami znotraj partije opozarjali, da frakcije zavirajo strankin razvoj in njeno akcijsko sposobnost, režim ni niti malo odnehal s terorjem. Saj je ugotavljal, da se je naša partija po vsakem udarcu znova pobrala in utrjevala ter iz preizkušenj vstajala zrelejša in nevarnejša.

Vdor v slovensko partijo je sprožil Mladen Antić, centralni tehnik, ki je živel v Črni vasi pri Tonetu Jarcu, tam je bil varen in nihče ga ni iskal. A njegovi živci niso vzdržali osamljenosti, enoličnosti ilegalnega življenja. Ker me nekaj dni ni bilo k njemu, je začel iskati rezervni zvezi, ki sem mu ju bil dal po pravilih konspiracije. Teh zvez ni našel, ker se mu je bil um že omračil. Tako je povsem nerazumljivo zgrešil zvezo z Aličem na Viru pri Domžalah in se namesto pri njem zglasil pri domžalski žandarmeriji, sam, prostovoljno ter pričel pripovedovati, kdo je, kaj dela, koga pozna in tako naprej.

* * * * * *

Konec marca ali v zacetku aprila 1930 sva s Francem Planklom zapustila Velenje, Slovenijo in Jugoslavijo.

Sklep Biroka CK je bil, da morava emigrirati. Meni je bilo določeno mesto Dunaj za začasno bivališče, a Planklu Moskva in študije na že večkrat omenjeni univerzi.

Mladost je krojila zgodovino

Obrobna slovenska pokrajina, Dolenjska, je v zgodovini našega naroda skorajda vselej predstavljala srce borbe za obstoj in napredek. V vseh zgodovinskih prelomnicah (turški vpadi, kmečki upori, NOB) je nosilo prebivalstvo tega območja glavno breme in nič čudnega, če se je na tem koščku zemlje tolikokrat soodločala usoda slovenskega naroda.

In danes, ko se je številnim herojskim obletnicam naše zgodovine priključil še jubilej SKOJ-a, smo besedo prepustili tistim, ki so še kot odraščajoči mladeniči s svojim žarom, pogumom in zavestjo pomagali pisati bližnjo delenjsko zgodovino.

TOMO IZ NOVOMEŠKIH NOČI

Celjana Ivana Jurčeca vežejo na Dolenjsko lepi spomini. Ne samo zavoljo tega, ker mu je zibel stekla 1924. leta v Kostanjevici na Krki, pač pa zato, ker je kasneje s starši učitelji dodobra spoznal vaščane Regerče vasi, Birčne vasi, Novega mesta in še prenekatere vasi. Zlasti se je na dolenjsko zemljo in njenega človeka navezal kasneje, med drugo svetovno vojno vihro.

»Kdaj sem se vključil v politično delo? Moram povedati,« je odgovoril upokojeni kapetan JLA in nosilec spomenice 41 in vrste drugih medalj in odlikovanj, »da že v rani mladosti, bolj s srcem kot z razumom. Živel sem tudi v revirjih in tamkajšnje stavke, s pomočjo katerih so se rudarji bojevali proti izkoriščevalcem, so me prevzele. Že kot desetleten fantič sem poslušal srce in krenil po takrat tvegani poti. Leta 1936 so bili starši preseljeni na Dolenjsko in zame je bilo vsekakor najbolj odločilno srečanje z Milanom Mihelčičem, bratom znanih komunistov Lojzeta, Jožeta in Milke, ki so bili doma iz Semiča.«

In tako se je začelo. Visok in postaven kodrolas fant, še razgret iz revirjev, je začel z vsemi močmi sodelovati v raznih akcijah. Izkazal se je in v oktobru 1938, ko je začela izhajati Slovenska mladina (glasilo Skoja), so ga novomeški skojevci sprejeli za svojega. Povabili so ga na sestanek, ki so ga imeli v nekdanji novomeški sokolski knjižnici.

»Takrat je imel govor Niko Šilih. Spominjam se, kot da bi bilo včeraj. Zbrali so se mladi ljudje, polni idej in sovraštva do tlačiteljev. Povabljen sem bil tudi na študijske sestanke in v tistih zanimivih novomeških nočeh sem se dodobra spoznal s Šilihom, Bogom Komeljem, Jožetom Prežljem, Leonom Kosmačem, Jankom Stariho, Polajnarjem, Vanjom Groznikom in drugimi. Sprejem v njihove vrste je bil zame lepo doživetje. Povedati še moram, da me je usoda kasneje zelo povezala z Leonom Kosmačem. Srečavala sva se v Ljubljani v Učiteljskem domu, zlasti v dijaškem internatu, ki so ga nekateri zavoljo odličnega dela nas skojevcev imenovali kar 'Partizanska kasarna' sredi okupirane Ljubljane.«

V mozaik tveganega

V mozaik tveganega in uspešnega aktivističnega dela je takrat mladi in mnogokrat prepogumni Jurčec vložil prenekateri droben kamen. Šele danes, ko lahko trezno ocenjuje svoje delo, se zaveda, da so takrat mladi skojevci veliko naredili za napredno stvar. Tisto prvo leto vojne okupacije se je najbolj zavednim mladim Slovencem zdelo — med njimi je bil tudi Ivan — da delajo premalo, da opravljajo dela, ki bi jih lahko mlajši, šibkejši. Njihova mladost, njihovo srce je želelo še kaj več, še bolj tvegane akcije s puško v roki.

»Vsi smo želeli v partizane in lahko se pohvalim, da so vojaški in politični krožki, ki smo jih organizirali v 'Partizanski kasarni', vsem prišli zelo prav. Od 120 dijakov jih je kar 93 prostovoljno odšlo iz 'toplega gnezda', Ljubljane, v NOV. Doma je ostala le najmlajša generacija.«

Jurčec se je za vstop v partizane odločil junija 1942. Takole pravi: »Šest nas je že dobilo

Ivan Jurčec

ilegalne propustnice. Moj 'lasciapassare', odličen ponaredek naših tehnikov, mi je nakazal javko v Bizoviku pri Ljubljani. Žal so nam odhod preprečile nenadna zapora in velike racije mladine. Želji, da bi končno oblekel partizansko uniformo, sem se moral ponovno odreči. Po junijskih racijah je bilo stanje v mladinskih organizacijah porazno, kajti Italijani so bili pri 'čiščenju' temeljiti. »Prišel je ukaz, da moram ostati. Dobil sem nove naloge v obveščevalni in narodni zaščiti. Kristina Kolman mi je prinesla knjižico za zidarja (št. 10148) za II. sekcijo Visoke stavbe. Ostal sem v Ljubljani, in priznati moram, da ne preveč srečen. Srce me je vleklo v hosto.«

Vendar zaradi želje prizadevnega mladinca zahtevno delo ni trpelo. Ivan je delal in bil previden. Nekako je bil zvedel, da ga je nekdanji sodelavec Bogomil Benčina izdal kaplanu Slaparju. Priskrbel si je propustnico in odšel, (takrat so mu nekateri v šali očitali, da je dezertiral k partizanom), na Dolenjsko. Tako je maja 1943 postal skojevec Tomo.

»Od nekdaj sem si želel postati mitraljezec. Tovariši so me pomilovalno gledali, češ da je to orožje zame, veščega delu z mladino, pretežko. Sicer pa so menili, da sem bil zaradi študija v ‚novomeških nočeh' in v ‚Partizanski kasarni' precej bolj primeren za politično delo. Zato sem avgusta 1943 prevzel sekretarsko mesto Skoja in ZSM v Topliškem podokrožju. Bil sem presenečen, ko sem se spoznal z mladimi. Mladina je bila v teh krajih precej bolj sproščena, zagrizena in nikoli utrujena. Po vsakem delu je zahtevala kakšno novo partizansko pesem. Nad svojimi sodelavci, marsikateri med njimi bi moral guliti še osnovnošolske hlače, sem bil navdušen. Takšne mladine ne more nihče dotolči.«

Jurčec je imel na Dolenjskem veliko dela tudi zaradi belogardističnih duhovnikov. Velikokrat zato, ker je v mnoge domačije prišel za njimi. In nato se je začela z gospodarjem besedna vojna. Jurčec: »Bilo je težko, a najbolj sem bil zadovoljen, ko so domači čez dan ali teden ali mesec pripeljali sina, ki je zaradi mojega posredovanja zamenjal uniformo in pripel peterokrako. Spominjam se neke matere iz Sadinje vasi pri Žužemberku, ki je trdila, da je njegovega sina zapeljal ‚gaspud', ali družine iz Polan, ki je k nam pripeljala zapeljanega otroka.«

Da je imela mladina iz topliškega podokrožja svojega Toma rada, je dokazala na volitvah v bližini Prapreč, ko so Jurčeca predlagali za delegata za I. mladinski kongres. Istočasno je bil izvoljen tudi v okrožni odbor ZSM Novo mesto in zato je moral delati tudi v okrožnem komiteju Skoja Novo mesto. V Kočevski Reki je mladi družbenopolitični delavec prišel v stik z mladinci in skojevci iz vse Dolenjske in Bele krajine in takrat sklenil, da bo na svoji Dolenjski, med svojimi vojaki, poslej delal še bolj zagrizeno.«

Ivan Jurčec, Celjan, ki je imel pred desetletji kopico drugih imen, se na Dolenjsko rad vrača. Veliko prijateljev ima. Vendar gr ob srečanjih pozdravljajo različno. Nekdo ga ogovori z Jurkom drugi z Jožetom, nekdanji mladinci iz topliškega podokrožja, ki bi morali takrat, ko so se spoznali z Ivanom, nositi še šolske torbe pa Tomo. In kadarkoli sliši Jurčec to ime, mu pričara sliko o težki, a lepi mladosti med mladimi Dolenjci, ki je ne bo nikoli pozabil.

B. B. in J. P

UŠLA IZ NAROČJA SMRTI

Zlasti starejši vaščani Gabrovke, Gorenje vasi, Mirne, Sel, Moravške gore in drugih vasic v trebanjski občini se še dobro spomnijo krhke mladenke v modrih smučarskih hlačah, kako je z ljubljanskim naglasom in z žarom v očeh govorila o narodnoosvobodilni vojni, partizanih in svobodi. Zaradi iskrenosti je kaj kmalu pridobila na svojo stran lepo število mladih, ki so začeli zbirati sanitetni material, obleko, obutev itd. ter obenem nadaljevali njeno delo. Mlada partizanska aktivistka je prišla na Dolenjsko iz takrat imenovanega „rdečega" Zaloga pri Ljubljani. Domačini so jo poznali pod imenom Zdenka.

Slavka Židan je ob okupaciji štela devetnajst pomladi in je bila med tistimi mladimi slovenskimi dekleti, ki so dobro vedele, po kateri poti morajo kreniti v času vojne vihre. V družini železničarja, ki se je udeležil oktobrske revolucije in je bil v vasi med prvimi v partiji, so bili vsi rdeči. Slavkin brat je bil namenjen celo v Španijo, vendar so ga med potjo ujeli; mati je spretno pomagala očetu, aktivističnega dela pa se je lotila tudi Slavka in je bila že 1940 obsojena na dva dni ječe, ker je sodelovala v demonstracijah v času, ko so v Zalog pripeljali politične jetnike.

„V SKOJ sem bila sprejeta 1941," se rada spominja Šemrova, „in se mladinskega dela lotila še z večjim zanosom. Zlasti v času, ko je bil oče aretiran in sem prevzela vse njegovo delo. Ker pa je v Zalogu tudi zame postalo nevarno, sem morala v partizane.

Slavka Šemrov — Zdenka

Odšla sem 10. julija 1942 in po 14 dneh prišla do Ambrusa in od tam v Novi log na Kočevskem. Tam sem srečala veliko znancev in po pogovoru so mi zaradi članstva v SKOJ zaupali delo v trebanjskem podokrožju. V začetku avgusta smo prišli na Frato, kjer sem videla tudi Kidriča, Kocbeka in Bora." S Frate je aktivistka Zdenka krenila v Gabrovko in začela z aktivističnim delom. Danes se Slavka Šemrova z nasmehom spomni na začetke: „Ko sem sklicala prvi sestanek, mi je bilo kar nerodno, predvsem zaradi naglasa. Bala sem se, kako bodo trdi kmečki ljudje sprejeli mestno dekle. Vendar so bile težave hitro mimo. Vaščani so me sprejeli za svojo in na družine iz Gabrovke in okoliških vasi imam lepe spomine."

Zdenka je v trebanjskem podokrožju delal brez težav vse do časa, ko so se pojavili belogardisti. Navzlic temu je bila pri delu uspešna in skojevska mreža je postajala vse večja in močnejša, belogardistični lov na Zdenko pa vse nevarnejši. Zaradi izredno uspešnega dela, pa tudi zato, da bi na Zdenko pozabili sovražniki, je postala marca 1943 sekretarka SKOJ v novomeškem okraju avgusta 1943 pa je šla na višji skojevski tečaj v Kočevski Rog, kjer je srečala vrsto že takrat znanih borcev in voditeljev, še največ časa pa je bila z Majdo Šilc.

„Na tečaj, ki sem ga uspešno opravila, imam lepe spomine. Nekega dne je na primer prišel v Rog paket, na katerem je pisalo ‚Za Zdenko'. Dobila sem ga jaz, čeravno se mi ni niti sanjalo, kdo bi mi ga lahko poslal. Šele kasneje sem zvedela, da je bil namenjen Kidričevi ženi. V njem sem dobila lep pled, ki mi je kasneje prišel še kako prav. Spominjam se tudi, da so nam ob italijanski kapitulaciji domača dekleta sešila lepe svilene robčke s trobojnico in peterokrako. Kasneje bi bila ravno zaradi tega robčka lahko ustreljena."

Kmalu zatem je odšla mladenka iz Zaloga na teren. Bil je ravno čas, ko so se pripravljali za mladinski kongres in so imeli aktivisti s pripravljanjem volitev za delegate obilo dela. Zdenka je svojo nalogo kot po navadi dobro opravljala, obenem pa je še naprej zbirala stvari za partizane. Raznašala je tudi letake, na katerih je pisalo: „Shrani zase in za narod žito, vse zlato bo, kar bo skrito!"

In nato so prišli dnevi, ki jih aktivistka Zdenka ne bo nikoli pozabila. „Po kapitulaciji Italije smo bili prepričani, da bo vojne vsak čas konec. Toda prišli so Nemci. V času, ko so bombardirali Novo mesto, sem bila v njem na sestanku. Aktivisti smo se po napadu odpravili proti Straži. Bilo nas je okoli sedem in smo za svojo pa tudi moralo okoličanov glasno peli. Umakniti smo se morali celo do Hinj in Žvirč; tam smo zvedeli, da morajo aktivisti v Žužemberk in od tam proti Dobrniču. Kmalu smo srečali nemške tanke. Umaknili smo se in bili po več dni brez hrane. Ljudje so bili nezaupljivi, prav tako tudi mi. S skupino, v kateri sta bila še Stojan Borštar in Janez Fabijan, smo se skrivali med Lipovcem in Ajdovcem, ko so nas zagledali Nemci. Stojan je stekel v — smrt, naju pa so obkolili. Hitro sem odvrgla pištolo in robček s petokrako ter si tako gotovo rešila življenje."

Šemrova se spomni, da so takrat ujeli še znanega čevljarja Iskro in njegovega svaka, partizana iz Ljubljane. V koloni so jih odpeljali v Žužemberk, tam prvič zaslišali in naslednje jutro z džipom odpeljali v Trebnje.

„Prepričani smo bili, da nas peljejo v smrt. Vsepovsod smo videli obešence. Tolažili smo se, vendar še vedno upali. Avto se je ustavil pred trebanjskim gradom, kjer je bila komanda SS. V veliki sobani je vojak igral na klavir 'Na lepi modri Donavi'. Menila sem, da je to zadnja pesem pred smrtjo."

Slavko so ponovno zaslišali in ji povedali, da so dva že ustrelili. Vendar ni nič priznala. Oficir, ki jo je zasliševal, je rekel: „Kaj naj naredimo z vami? Spustiti vas ne smemo, ker bi bilo to proti volji velike Nemčije!"

Slavka je prepričana, da jo je takrat rešil neki starejši možak, češki Nemec in logar v Trebnjem. Oficir ji je napisal dovolilnico ('Bescheidigung'), s katero se je takoj odpravila domov. Takrat, ko je komaj ušla iz naročja smrti, si je najbolj zaželela videti domače. Na poti v Ljubljano je imela vrsto težav, vendar je srečno prispela. Ker se ji kasneje nikakor ni posrečil povezati v partizane, je aktivistka Zdenka, ki ima zelo lepe spomine na svoje prvo terensko delo okoli Gabrovke, delo nadaljevala v Ljubljani.

Funkcionar z obrito glavo

Z velikimi črkami je Jurančičeva družina vpisana v nesmrtno knjigo herojskega boja slovenskega naroda proti tujim zasvojevalcem. Pa najsi teče beseda o Ladu, njegovem očetu ali pa materi, ki je bila med prvimi žrtvami gnusne morije,Kot tajnica rajonskega odbora OF je bila ustreljena 28. septembra 1942. Ali pa če govorimo o Ladotovih bratih, od Ilije, ki je delal med vojno v pionirski enoti v Šmarjeti.

Lado Jurančič

Ostanimo pri Ladu Jurančiču. Slovenska javnost ga gotovo ga najbolje pozna kot dolgoletnega direktorja mariborskega Marlesa, nekateri tudi kot profesorja na višji pravi šoli, manj pa njegovo mladost, ki mu je kovala značaj in vero.

‚Rdeča' družina Jurančičev je 1972 dobila novega člana.Lado je hitro spoznaval svet okoli sebe, največjo izkušnjo pa je zanj postavilo leto 1941. Kot kratkohlačnik je zakorakal v svet odraslih. Takrat je živel na Telčah pri Škocjanu, obiskoval pa novomeško gimnazijo. Telče so bile takrat pomembna postojanka za zvezo med Dolenjsko in Štajerško, zato nič čudnega, če je cela družina pričela z ilegalnim delom zoper okupatorja. Lado je postal vodič. Takrat je tudi spoznal lahkovernost nekaterih slovenskih družin, ki so Nemcem slepo zaupale.

»Spominjam se jeseni 1941, ko so Nemci pričeli množičo izseljevati. Ljudem so govorili, naj počistijo in poribajo domove, kajti takšne, kot bodo pustili, takšni bodo njihovi novi domovi v Nemčiji. Mnogi so jim verjeli. V Nemčiji pa so jih čakala koncentracijska taborišča.«

Jurančičevi so konec enainštiridesetega zapustili Telče, ker so očeta obvestili, da ga imajo Nemci na črnem spisku. Nastanili so se v Šmarjeti kjer sta Jurančičeva pričela poučevati na osnovni šoli, Lado pa se je znašel na spisku tistih, ki so jih 1. decembra 1941 vrgli iz novomeške gimnazije.

Naslednje leto spomladi pa so se pričel drugi časi. Ladovega očeta so aretirali in odpeljali na Rab. Viktor Avbelj, sekretar novomeškega partijskega okrožja, je imel za Lada pripravljen en sam stavek:

»Očeta so odpeljali, najprimernejši, da stopiš na njegovo mesto. si ti.«

Lado je tako pričel vzdrževati kurirsko zvezo med partizani v okoliških krajih. Sodeloval je s Slavko Becele, Karlom Fortejem in drugimi. O teh časih pove:

»Kot strela iz jasnega neba je prišla nenadoma direktiva, naj z Fajfarjem, sekretarjem okrožnega komiteja SKOJ, ustanovimo skojevski aktiv, ki je navzven deloval kot rajonski odbor mladinske OF. Našel in izbral sem nekaj mlajših fantov in deklet, na nesrečo pa so prav takrat Fajfarja, aretirali, tako da sem pri delu ostal sam. No, hitro mi je priskočil na pomoč Rudi Avbelj, tako da je Šmarjeta kmalu imela lasten skojevski aktiv. Spočetka je združeval 15 do 20 skojevcev, pozneje se je njihovo število iz dneva v dan večalo. Sekretar sem bil jaz.«

24. maja pa je bila Šmarjeta osvobojena. Skojevskemu delu je to prineslo nove dimenzije. Izmed bogate dejavnosti omenimo le utrjevanje vezi med mladino, ustanovitev pionirske organizacije pionirski odred je bil takrat prvi v Jugoslaviji) pa vzdrževanje kurirskih vezi, študij gradiva o NOB, organizacija mitingov, kulturnih programov, zbiranje hrane itd. Na čelu dejavnosti je bil Lado Jurančič. Septembra 1942 je nato odšel v Krški odred, pa potem v Gubčevo brigado, kjer je bil sekretar SKOJ v bataljonu, pozneje pa v XIV. divizijo. Povsod ga je čakalo politično delo. Tudi po vojni.

Od takrat izvira dogodek, ki nam bo pomagal Lada Jurančiča spoznati še pobliže. Bilo je to v letih povojnih mladinskih delovnih akcij. Veliko mladih je bilo takratprigradnjiželezniškeproge Brčko-Banovići med njimi tudi nekaj slovenskih brigad. Mo da dolgih las je bila že takrat,med najbolj zagretimi zanjo pa so bili Slovenci. Na delovnih akcijah je bila takrat navada, da so se mladi ob prihodu ostrigli. Slovencem to ni šlo v glavo in so se na vso moč uprli takemu ukrepu. Nobeno prepričevanje ni zaleglo, slovenski »dolgolasci« so bili neomajni. Na obzorju je bil celo političen problem.

Lado je bil takrat funkcionar v mladinski organizaciji v Ljubljani. Poslan je bil na delovišče, da spor reši. Tega se je lotil na najbolj neposreden način. Na njegovi glavi kmalu ni bilo nobenega lasu več. S svojo obrito glavo je kot funkcionar dajal dovolj močan zgled. Vsak ugovor mladih se je razpršil ob pogledu na Ladovo golo glavo. Problem je bil kmalu rešen. Dolgolasci so ostali brez orožja. Kmalu tudi brez las.

In takšen je Lado ostal ves čas. Gradil je od sebe. In če je hotel komurkoli sebe postaviti za zgled, je najprej opravil s samim seboj. Zato vedo tudi delavci povedati o njem toliko dobrega.

Iz isker luč

Svoboda je vstajala na obzorju. Januar in februar sta bila še polna zime, vojni metež je še vihral po naši domovini in domači izdajalci so postajali vse boj nečloveški in surovi ob slutnji skorajšnjega konca, a vendar je bilo čutiti veliko pomlad leta 1945, čutiti je bilo svobodo.

Kdo naj bi se svobodne pomladi bolj veselil kot fantje in dekleta? Vojna jih je oropala za cvetje mladosti, nepovrnljivo jim je vzela štiri leta mladosti, zato jim je v srcu toliko bolj kipelo, s toliko večjim hrepenenjem so čakali pomladi.

Za celotni borbeni aktiv Žužemberških skojevk svobodna pomlad ni nikoli prišla. Na pragu svobode so domobranci zverinsko umorili devet deklet, skojevk, pravi mladi rdeči cvet revolucije. Stare so bile od 15 do 26 let.

Na ta dogodek, ki je gotovo eden najbolj tragičnih v zgodovini suhokrajinskega središča, spominja plošča, vzidana na pročelju Žužemberške Iskre.

»Na pragu svobode je bil
zverinsko poklan borbeni aktiv
SKOJ iz Žužemberka«

Sledijo imena: Čampelj Marija, sekretar OK Žužemberk, Dular Tilka, Drenšek Mimi, Fabjan Ivo, Hotko Ljuba, Hotko Sonja, Jerič Elka, Pirc Vera, Zalašček Ani, Černogoj Mara.

Verica Pirc

Cilka Škufca

Anica Zalašček

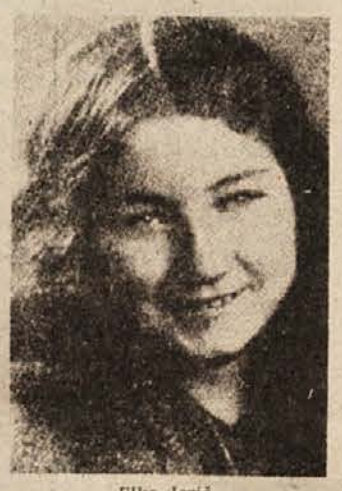

Elka Jerič

Dekleta so ostala

Skojevski aktiv, ki je deloval na območju Žužemberka in ga je vodil Jože Legan, je spomladi 1944 postal skoraj čisto ženski. Skojevci so odšli v partizane, na terenu pa so ostala samo dekleta. Žensko desetino je vodila 21-letna Marija Čampelj, doma z Malega Slatnika pri Novem mestu, po njeni smrti — padla je 3. avgusta 1944 v bojih z domobranci — pa je bila sekretarka Vera Pirc.

Žužemberk je v prvih mesecih zadnjega leta vojne doživel najtemnejše dneve v vsej svoji zgodovini. Domobranci so ob podpori Nemcev po težkih bojih zavzeli to pomembno postojanko v zgornjem toku Krke in 19. januarja ustoličili krvavi teror. Štirimesečna domobranska vladavina je kraju vtisnila krvavi pečat.

Po načelu, da je treba pobiti vse, ki mislijo, tako , kot so razglašali rodoljubi Osvobodilne fronte, so zločinci začeli moriti. Morilsko roko je vodil spisek, na katerem je bilo preko sto imen Žužemberčanov in prebivalcev okoliških vasi. Del spiska se je ob koncu vojne ohranil, čeprav so ga bežeči domobranci hoteli zažgati. Naključje je hotelo, da je nekdo zaprl vrata peči in tako udušil ogenj. V ostankih ožganega papirja so našli spisek, na njem pa 56 imen — del krvavega seznama.

Prvo znamenje strahovlade je bilo, ko so na Rebru ubili 66-letno kmetico Terezijo Verce iz Žužemberka, nato pa še njenega moža Franca, ko jo je šel drugi dan iskat v gozd. Ko se je Franc približal truplu svoje žene, so iz zasede planili domobranci in ubili še njega.

V samem Žužemberku pa se je skrivno klanje začelo mesec dni kasneje.

Tri sestre Sonja, Ljuba in Melita Hotko. Vse so umorili hkrati s starši

Sadovnjak smrti

Med prvimi žrtvami so bile tri skojevke: Tilka Rojc, stara 16 let, Verica Pirc, stara 19 let, in Cilka Škufca, stara 26 let. Domobranci so jih v skupini, ki je štela osem žrtev, odvklekli na Šuštarjev sadni vrt, na katerem so bili skopani strelski jarki. Bila je noč, prva ura po ponoči, ko so začeli z grozljivim početjem. Žrtve so pobili s koli, noži, lopatami in krampi, da so izdihnile v najhujših mukah. Počil ni niti en strel, zato v kraju ni nihče posumil, da se je začelo klanje. Pobite so zmetali v jarek na kup in jih za silo zagrnili z zemljo.

Naglica se je kasneje maščevala. Ko je maja meseca sonce ogrelo zemljo, je iz sadnega vrta začelo grozno smrdeti, pa tudi psi so brskali po zemlji. Vse to je zbudilo močne sume krajanov, ki so tistikrat še verjali, da so domobranci izginule poslali v delovna taborišča, kot so se poraženci pridušli. Zasadili so lopate v zasute strelske jarke in našli prvi množični grob.

Ljudmila Pirc, mati umorjene skojevke Vere, se prvih krvavih žužemberških dni takole spominja:

»Domobranci so začeli aretacije 19. februarja, nadaljevali pa so še naslednja dva dneva. Mi smo takrat stanovali v Vehovčevem (Murnovem) mlinu, ker je bila naša trgovina od mnogih bombardiranj močno porušena. Preden so obkolili mlin, je domobranska posadka aretirala Ano Zalašček, mamo skojevke Anice. Ta je prihitela v mlin in zahtevala, naj mamo izpuste, češ da je ona tista, ki jo iščejo... Takrat so odpeljali tudi mojo Verico.«

82-letna ženica se je spomnila, da je njena hči slutila, kakšen konec jo čaka. Vedno je govorila, kako lepo bo, ko bo vojne konec, a v isti sapi je izpovedala črno slutnjo, da jo bodo ubili, če jo dobijo.

»Podivjani domobranci,« je Pirčeva nadaljevala žalostno pripoved,« so v tistih dneh aretirali veliko prebivalcev Žužemberka. Odpeljali so Tilko, skojevko, a jim to ni bilo zadosti. Prišli so še po njeno mamo Tilko Ruje, rojeno Dular, ki je imela v naročju najmlajšega otroka. Ko so ji ukazali, naj gre z njimi na zaslušanje, je hotela iti z otrokom, pa so ji odvrnili, da bo takoj prišla nazaj in naj pusti otroka doma. Nikoli več se ni vrnila... Vzeli so tudi Tilkino mater, staro mamo skojevke, Ano. Tako so v istem dnevu pobili mater, hčer in vnukinjo!«

Ljudmila Pirc je takoj po koncu vojne začela iskati po desnem bregu Krke morebitni grob svoje hčere. Ni verjela, da so jo odpeljali v Nemčijo — morda je tiho upala, da je le bilo tako. Dvakrat je ob pomoči znanca kopala po strelskih jarkih, obakrat zaman. V tretje pa je ugasnilo vsako, še tako rahlo upanje. Izkopala je roko zasutega trupla. Bila je roka njene Verice.

Ko so izkopali vse žrtve iz zemlje v Šuštarjevem sadnem vrtu, so ugotovili, da so domobranci na njem dan kasneje za prvim pomorom ubili tudi skojevki 16-letno Elko Jerič in 16-letno Marico Černogoj.

Kdo lahko izpove grozo, v kateri sta izdihnili mladi skojevki? Saj sta bili še skoraj kot otroka, prepolni mladeniških sanj, svetlih idealov, upanj in načrtov za bodočnost. Mladi telesi pa so surovo zlomili, uničili za zmeraj. . .

Pet Hotkovih

Predsednica borčevske organizacije v Žužemberku Vera Vehovec je obudila spomin na žalostna izkopavanja:

»Žrtve, ki smo jih našli na desnem bregu Krke v strelskih jarkih, smo pokopali. To niso bila trupla vseh, ki so bili aretirani, a vsi smo že vedeli, da ni verjetno, da bi kdo ostal pri življenju. In prav med pogrebom je prišlo sporočilo: našli smo še eno grobišče. . . Ena od sledi, ki so pripeljale do odkritja tega drugega grobišča, je bilo sporočilo, ki ga je pobegli domobranec Zajc poslal materi. Naročil ji je, naj nikar ne orje zeljnika pod vinogradom. Že tako je bilo sumljivo, da v času, ko je bila vsa zemlja obdelana, zeljnik sameva nezoran. . . Zasadili so lopate in našli izmučena trupla pobitih žrtev. Tako se je do konca odkrila resnica o februarskih aretacijah in poboju!«

Drugo grobišče so našli na koncu vasi Cvibelj, na kraju, ki še iz davnih časov nosi zlovešče ime Na moriščih. Nekdaj so v globeli med gozdom in vinogradom graščaki dali ubijati nepokorne tlačane, 21. februarja 1945 ponoči pa so se pomori ponovili, le da so bili tokrat bolj krvavi, bolj nečloveški, bolj surovi.

Domobranci so na ta kraj privlekli sedem žrtev in jih po mučenju pobili. Eni od žensk so odrezali dojke, moškemu spolovilo in ušesa. Vsa usta so razbili, da bi zadušili krike groze, ki so na izmučenih obrazih ostali za vse čase.

Še posebej je pretresljivo, da je bilo med sedmimi žrtvami kar pet članov družine Hotko iz Žužemberka. Na moriščih je v grozi in trpljenju umrla vsa Hotkova družina, razen sina Slavka, ki je bil tisti čas v okolici Zagradca, in seveda njegovega brata Dušana, ki je že prej padel v roški ofenzivi. Zaradi padlega partizana in deklet Sonje in Ljubice, ki sta bili skojevki, so morali umreti tudi oče Alojz, mati Amalija in 17-letna Melita; njeno truplo je bilo grozno zmrcvarjeno; najbrž je ob pogledu, kako koljejo njene starše in sestre, od groze kričala, pa so jo surovo utišali.

Poleg Hotkovih so tisto noč Na moriščih pod zločinskimi rokami izdihnili tudi Ljubica Debeljak in komaj 15-letna Anica Zalašček.

Spomladi 1945 je prišla svoboda. Vsa težka od žrtev. Dragocena. Svetlo luč so prižgale tudi drobne iskrice — mlade žužemberške skojevke.

Rdeči mejniki revolucije

JOŠTOVEGA MLINA IZROČILO

Rdeči mlin, rdeča tkalnica, zatočišče »Mitrovčanov«, streha za vse, ki jih danes v zlatih črkah beremo v knjigi ponosa naše revolucije

Pred stoletji je bilo tam še lepše. Kraju so rekli »Tiergut«, saj je bil gozd obširen in je predstavljal grajsko lovišče. Že tedaj, še v času celjskih grofov je bil ob Ložnici mlin, ki ga je grof Friderik poleg mnogih kmetij in pravic leta 1436 podelil Joštu Soteškemu... tu so korenine Joštovega mlina, danes na kraju, ki je s številnimi hišami povezan že z mestom Celjem in ne predstavlja nobenega romantičnega kotička več. Zdaj ga bo odrezala še nova cesta, Ložnico so mu že vzeli in ostal je kot otok v pustem oceanu civilizacijske povprečnosti. Le pred časom, ob koncu septembra so mu nadeli svežo belo preobleko in pospravili v okolici, kajti bila je proslava, ob proslavah pa je vse bleščeče in na svojem mestu. Za belo fasado pa nemijo zgodbe, kakršne so sicer v mlinih običajne zaradi svoje zanimivosti, nenavadnosti, ampak zgodba Joštovega mlina, posebno v letih pred drugo svetovno vojno je posebna, izjemna, taka, da bomo njeno simbolno sporočilo videli decembra na celjskem poklicnem gledališkem odru v dramskem tekstu Pavla Lužana z naslovom Rdeči mlin.

NAROBE POBARVAN KAPITALIST

Melhior Jošt, ali kakor ga kličejo znanci — Melč, je pozneje, na temeljih starega in manjšega mlina zgradil novo poslopje, ki danes deluje kot pravcata tovarna v več nadstropjih z velikim dimnikom. Še prej je obiskoval in končal mlinarsko šolo v Dresdenu. V mlinu so poslej mleli dnevno dva in pol vagona moke, od leta 1932 dalje je bilo tako. Tedaj je Melč že poznal tudi Darinko Mermoljevo iz Šentilja pri Mariboru, učiteljico, ki mu je še danes najdražja sopotnica v življenju. Ko je prišla k hiši, je znala prej vse pesmi na pamet, kot pa izračunati dva odstotka kala. Tako so tekli dnevi in leta, v mlinu je bilo vedno živo, dela dovolj, življenje je teklo svojo pot. Tudi gospodarsko krizo so nekako pretolkli, pa tudi ta je minila, kot minejo vse stvari. Kmalu so se naročila povečala, po letu 1935 pa sploh. Melč je že tedaj slutil nevarnost Hitlerjeve politike, sicer pa so tudi že pri nejem doma v Gotovljah velikokrat politizirali. Njegov bratranec, pesnik France Onič je že kot študent doma pri Cesarjevih razlagal o Marxu. V Gotovljah je bil učitelj Milan Apih (avtor znane Bilečanke)... Tako sta Melč in Darinka kmalu spoznala, kdo so ti ljudje, kakšen je njihov nazor in nista pomišljala.

Joštov mlin

RDEČI PRIHAJAJO

Bilo je takole: sedemintridesetega leta je nekega deževnega dne prišel v mlin Milan Apih in dejal, da je odslužil robijo v Sremski Mitrovici, pa nima kam iti. Ostal je v mlinu, za njim pa je prišel še Franjo Vrunč. Potem pa so prihajali še drugi. Včasih je bila sicer prostorna kuhinja kar premajhna.

Kdo so bili ti, ki so se na predvečer grozljivega svetovnega spopada sestajali v velikem mlinu Melča in Darinke Jošt, ki tedaj še nista bila komunista po izkaznici:

Franjo Vrunč-Buzdo, učitelj in komunist od leta 1932. Od začetka okupacije je bil sekretar OK KPS Celje, organizator Celjske čete in njen komandant. V spopadu z orožniki pri Slivnici blizu Šentjurja je bil ranjen in so ga Nemci ujeli. Kljub strahotnemu gestapovskemu mučenju ni ič izdal. Ustrelili so ga kot talca v Mariboru 1941. Je narodni heroj.

Slavko Šlander, rojen leta 1909. Po vrnitvi iz robije je bil 1937 leta sekretar OK KPS za Celje in Savinjsko dolino, od leta 1940 kandidat za člana CK KPS, član CK od maja 1941, hkrati sekretar PK za severno Slovenijo. Ustrelili so ga kot talca v Mariboru 24. avgusta 1941 leta. Je narodni heroj.

Miloš Zidanšek, rojen 1909 v Dramljah. Od sredine 1938 do okupacije je bil okrožni in nazadnje pokrajinski sekretar v Mariboru. Udeleženec vseh treh konferenc (Šmiglova zidanica, Joštov mlin in Vinje). Na III. konferenci je bil izvoljen v CK KPS, na V. državni konferenci za člana CK KPJ. Kot član vojnega komiteja je s Slavkom Šlandrom organiziral vstajo na Štajerskem. Padel je 7. februarja 1942 kot komandant Šercerjevega bataljona na Hribarjevem na Notranjskem. Pokopan je v grobnici narodnih herojev v Ljubljani.

Peter Stante Skala je bil rojen 1914 leta, komunist od leta 1933, bil aktiven kot sindikalist v Celju, pri Svobodi in kot delavski zaupnik. Bil je delegat na pokrajinski partijski konferenci v Goričanah spetembra 1934. Bil je politkomisar celjske čete od leta 1941. Zdaj je generalpodpolkovnik v pokoju in je narodni heroj.

Darinka in Melhior Jošt

Dušan Kraigher-Jug je bil rojen leta 1908, bil je odvetniški koncipient v Celju, član OK KPS Celje in je veliko politično delal med celjskimi izobraženci. Od februarja 1940 je vodil ilegalno tehniko CK KPS v Ljubljani. Pozneje je bil namestnik politkomisarja IV. operativne cone in član PK KPS za severno Slovenijo. Padel je leta 1943 skupaj z Vero Šlandrovo na Dobrovljah. Je narodni heroj.

Milan Apih, rojen 1906, komunist od leta 1937 bil na robiji v Sremski Mitrovici. Z Vrunčem organizator II. konference KPS v Joštovem mlinu, 1940 leta interniran v Bilećo, pesnik in komponist Bilečanke. Med NOB in po osvoboditvi je opravljal vrsto odgovornih dolžnosti, nazadnje sodnik ustavnega sodišča SRS, član sveta republike in pisec knjige spominov Sredi pušk in bajonetov.

Franc Hribar-Savinjšek, komunist od leta 1932, organizator neregistrirane tkalnice za brezposlene komuniste najprej v Sv. Lovrencu pri Preboldu, nato v Joštovem mlinu (s pomočjo svojega brata Dominika in Milana Apiha). Je pisec prvega spominskega članka o konferenci v Šmiglovi zidanici.

Ivan Škvarča-Modras: Organiziral je partijsko ciklostilno tehniko v Škofji vasi (na podstrešju Tovarne volnenih odej) in jo vodil do avgusta 1941. Prvoborec, komandant Kozjanskega bataljona, padel je med skupnim napadom s hrvaškimi partizani na nemško postojanko v Bistrici ob Sotli 1943 leta. Je narodni heroj.

Dušan Finžgar, ustreljen kot talec, star komaj 21 let, bil je sekretar SKOJ Celje.

Tu je še ime, ki je zelo tesno povezano z mlinom: **Franc Leskošek Luka,** komunist in revolucionar, prvi komandant slovenskih partizanov, član sveta federacije, narodni heroj. Njemu je bil mlin tudi drugi dom, še danes se tako vrača vanj.

To je le skop in kratek, telegrafski oris ljudi, ki so našli streho in delo, kos kruha in toplo ognjišče v Joštovem mlinu v času, ko so že vsi vedeli, kako se bo sukala zgodovina človeštva v prihodnjih letih.

Najpogosteje so se zbirali v zgornji sobi v drugem nadstropju, pravili so ji »kominterna«. V kotu je bila postelja, kjer je spal Vrunč, v drugem kotu harmonij, nad njim Marxova slika in knjižna omara z literaturo, med njimi tudi Leninova zbrana dela. V mlinu je delovala tudi tkalnica, ki so jo ustanovili komunisti, da so se s tkanjem platna lahko vsaj delono preživljali in delno tudi zakrili pravi pomen svojega bivanja v mlinu. Tkalnica je znamenita po svoji upravni ureditvi, saj je delovala po vseh načelih samoupravljanja.

Bližalo se je leto 1939, se že domala izteklo, ko so na samo Silvestrovo 1939 pripravili v mlinu II. konferenco KPS. Na tem zasedanju, kjer se je zbralo 120 delegatov, je imel glavni referat Edvard Kardelj. Iz časa organiziranja konference je zelo znana anekdota o ričetu, ki so ga kuhali v kuhinji. Preveč so ga spravili v lonec in dišeča jed se je kmalu razlezla po vsej kuhinji. . .

Ni bilo lahko. Melč in Darinka sta bila tisti čas v mestu, da ne bi kaj posumili. Vse svoje delavce sta prej poslala domov na dopust, da je bil zrak v mlinu čist. Sprejeti je bilo treba delegate, jih popeljati v mlin, jih nato pospremiti. Ni bilo preprosto, posebno ne zaradi tega, ker so seveda orožniki že prej imeli mlin za »rdečega«.

Besede so premalo, da bi pripomogle k pravi sliki tistih dni in noči, ko so komunisti v mlinu delali, tkali, tkali platno in sebe, novo življenje, se borili za luč sveta, ki je tonil v vedno bolj mrakovne globine nacističnega brezna, pestovali Joštove otroke. Med vsemi temi ljudmi je bil tudi slikar Dore Klemenčič Maj, ki je upodobil marsikateri obraz, trenutek.

Nekoč je Franc Leskošek Luka vprašal Melča: »Veš, da boš ob mlin, če bo naša revolucija zmagala?!«

Melč pa je v svoji večni mirnosti dejal, da naj mu le pustijo, da bi mlel.

Pa ni bilo tako. Po vojni je delal vse mogoče, le mlel ni nikoli več in ta kamen spoznanja mu še danes z vso težo leži na pošteni in predani duši. Po nacionalizaciji je mlin še delal, potem pa so ga razmontirali, stroje odpeljali, stavba je prazna, razen stanovanjskega dela, kjer stanujeta oba Jošta. Da ni bilo letošnje 40. obletnice partijske konference v mlinu, bi bila fasada še siva in streha razdrapana, voda bi zamakala zid, propadalo bi. Zdaj je v mlinu spodaj spominska soba, kjer fotodokumenti pričajo o času »rdečega« mlina, spominska plošča govori o konferenci, mlin pa je nem. In ta nemost je vpijoča, tako vpijoča, da jo bodo morda kdaj slišale razumne sile in delovno osmislile izročilo velike hiše: Joštovega mlina.

DRAGO MEDVED

CELJE, 18. OKTOBRA 1979 – ŠTEVILKA 41 – LETO XXXIII – CENA 5 DIN

NOVI tednik

GLASILO OBČINSKIH ORGANIZACIJ SZDL CELJE, LAŠKO, SLOVENSKE KONJICE, ŠENTJUR, ŠMARJE PRI JELŠAH IN ŽALEC

DRUŠTVA KMEČKIH FANTOV IN DEKLET

Če vas bo kdaj zanesla pot v osrčje Slovenskih goric, nikarte hiteti! Postojte in prisluhnite! Na široko odprite oči! Naj se vam ne zdi škoda časa, kajti le bežna srečanja s tukajšnjimi kraji in ljudmi vas lahko prikrajšajo za marsikaj zanimivega in poučnega! Za dragocena spoznanja, ki jih skrivata preproščina in neprecenljivo ljudsko izročilo. Tisto izročilo, ki je tod svojčas združevalo staro in mlado, vaščane in meščane, kmete in razumnike. Tisto izročilo, ki je slovenjegoriške in številne druge slovenske kraje revolucioniralo, jih osveščalo in jim dajalo novih moči in upanja. Bilo je to izročilo »stare pravde«, puntarskega duha, neuklonljive volje in težnje slovenskega kmeta po izboljšanju svojega gospodarskega, socialnega in političnega položaja. Bilo je to tisto izročilo, ki so ga pred drugo svetovno vojno ohranjale, negovale in razvijale svojevrstne organizacije kmečke mladine — Društva kmečkih fantov in deklet.

„LE VKUP, LE VKUP, MLADINA KMEČKA...“

Ustavimo se v Vidmu ob Ščavnici! Kaj nas spominja na nekdanje dni? Nedvomno je to, žal že krepko načet, dom Matije Gubca, ki so ga videmski fantje in dekleta 1939. leta zgradili z lastnimi rokami, da bi v njem našli zatočišče in hkrati žarišče svojega preporoda. Na pročelje so vzidali štiriperesno deteljico kot simbol društva. Obiskovalcu vzbudijo pozornost številne, zvečine monumentalne lesene skulpture, ki figurativno upodabljajo tematsko razdobje »od Gubca do Lacka«. Vanj je vloženih že osem let truda in zamisli ljubiteljev-kiparjev iz vse Slovenije in celo tujine.

Na zgradbi nekdanje posojilnice je vzidana plošča, iz katere je mogoče razbrati, da se je prav tu leta 1925 rodila ideja o ustanovitvi društva videmskih kmečkih fantov in deklet.

Vrsta zunanjih znamenj torej, ki bi jim lahko dodali še katerega, vendar je bolje, da se skupno poglobimo v tisto, kar se za temi znamenji »skriva«. Pri tem se bomo poslužili tako ustnih kot pismenih pričevanj živih ali že preminulih članov DKFID.

Dramska sekcija DKFID je pripravila ljudsko igro »Razvalina življenja«.

»IZZVENELA JE PESEM NABRUSIMO KOSE...«

»Mislim, da mi je bilo 18 let, ko sem se včlanila v društvo. Točnega datuma se ne spomnim, kajti v primerjavi s tistim, za kar smo takrat živeli in izgorevali, je datum nepomembna malenkost,« pravi 68-letna Terezija Postružnik, ki smo jo nedavno tega obiskali na domu v Jamni pri Vidmu ob Ščavnici.

»Nikoli ne bom pozabila, kako smo na sestankih burno razpravljali o vsebinskem delovanju društva. To je pomenilo, da smo se mladi na vasi že začeli prebujati, se zavedati sebe in svoje moči, postali smo borbeni in neugnani,« vneto zatrjuje Postružnikova.

»Najbolj sta mi ostala v spominu moški in ženski pevski zbor. Prvega je vodil učitelj Drago Korošak, drugega pa prva ženska predsednica Društva kmečkih fantov in deklet v Sloveniji Ela-Majcen Kolar. Pri nastopih smo bile ženske enotno oblečene v modra krila in bele bluze, krojene z visokim ovratnikom. Na robovih so bili všiti ornamenti deteljice. Ljudje so nas ob nastopih navdušeno sprejemali,« zatopljena v spomine pripoveduje nekdanja članica DKFID iz Jamne.

»Časi so se spremenili. Danes pri kmečki mladini ni več opaziti take zagnanosti kot takrat, ko smo utrujeni od celodnevnega dela vestno obiskovali vaje in si kvarili oči ob brleči svetlobi petrolejke. Delali smo z veseljem, zanosom in zavestjo in na kakršnokoli plačilo še pomislili nismo,« razmišlja Postružnikova.

»Že zdavnaj so pojenjali stihi naše himne: Nabrusimo kose, že klas dozoreva, že žetve bogate napočil je čas. Ni jih, ki bi nam jo kdaj pa kdaj še zapeli,« prizadeto in z žalostjo ugotavlja.

Nekaj podobnega se dá razbrati iz Spominov na ustanovitev in delo Društva kmečkih fantov in deklet v Vidmu ob Ščavnici, ki jih je napisala prav predsednica tega društva Ela-Majcen Kolar. Podrobno se dotika razvejane društvene dejavnosti in med drugim piše:

»...Zato smo ustanovili še dramsko sekcijo. Naštudirala je vsako leto eno ali dve igri in po nastopu doma gostovala pri Antonu (mišljen je Cerkvenjak), v Radencih, pri Mali Nedelji-Bučkovcih in drugod... Naše igre so bile vedno dobro pripravljene in obiskane, saj smo imeli dobre režiserje: Bratka Krefta, Vlada Krefta, Alberta Sentočnika, Karla Korošca in druge. Spominjam se, da smo igrali: Vdovo Rošlinko, komedijo Matiček se ženi, igro Petkov Tunek in druge. Vaje za igre in nastope smo imeli v veliki šupi za šolo, ki je bila zbita iz desk. Kulise smo delali sami sproti, rekvizite smo si izposodili pri domačinih. Imeli smo tudi lepo knjižnico s številnimi knjigami, ki smo jih dobili iz raznih založb brezplačno... Organizirali smo tekme koscev, žanjic in drugo. V okviru našega društva smo imeli tudi prikrojevalni tečaj, ki ga je vodila Marica Skočir, ter Singerjev tečaj za šivanje in vezenje. Za te tečaje je bilo med kmečko mladino veliko zanimanje, dekleta so se v njih mnogo naučila...« Tako torej Kolarjeva v svojih Spominih. Kako pa je danes?

Pustovanje članov DKFID na Stari gori pri Vidmu ob Ščavnici v letih 1926-1927.

PRONICLJIVOST KMEČKE NRAVI

Učitelj Alojz Majcen je imel že pred prvo svetovno vojno pri svetem Juriju, sedanjem Vidmu ob Ščavnici, svoj tamburaški zbor. V okviru DKFID se je ponudila prilika za ponovno ustanovitev takega zbora.

Nakupili so potrebne instrumente in ni bilo težko organizirati zbora odraslih, ki je štel kar 17 članov. Kasneje se jim je pridružilo še 11 mladih tamburašev. Najprej so se morali vsi naučiti note, šele potem so lahko začeli z rednimi vajami. Za vse instrumente so morali note pisati, pri čemer jim je pomagala učiteljica Marica Brumen. Kolarjeva v Spominih pravi: »... Poleti je število tamburašev običajno padlo, ker so delavci hodili na sezonsko delo. Ker pa je bila sezona kulturnega dela in nastopov neprekinjena, smo morali odhajajoče nadomestiti z drugimi in jih posebej pripravljati. Toda bili smo mladi... Videmski tamburaši so zasloveli po vseh okoliških vaseh. Prireditve, na katerih smo nastopali, so bile vedno dobro obiskane.« Samo po sebi se nam vsiljuje vprašanje: ali je tudi v zdajšnjih razmerah mogoče tako zanesenjaštvo.

Ni videti, da bi bilo mogoče ali vsaj zelo težko. Takšno mnenje smo namreč dobili od vseh naših sogovornikov, ostali pa so to zapisali ali kako drugače izrazili. Tudi Anton Markovič z Rožičkega vrha, eden izmed najbolj agilnih članov Društva kmečkih fantov in deklet, se je takrat ves zapisal tamburaštvu, igram in pesmim. Na svojem domu še dandanašnji hrani spomine na tiste lepe, dobre stare čase, ki nam odkrivajo njegovo pronicljivo in nemirno kmečko nrav.

Markovič nas je tudi nekoliko pobliže seznanil s političnimi vidiki v delu DKFID. Da bi jih kar najverodostojneje predstavil, sem se primoran poslužiti zapisov publicista Draga Košmrlja Razvoj Društev kmečkih fantov in deklet. Med drugim takole pravi: »...Kazalo bi reči, da je šlo pri ustanavljanju Društev kmečkih fantov in deklet za težnjo po nekakšni kmečki samopomoči, za postavljanje na lastne noge... Stanje na vasi je bilo tem težje, ker je bil kmet že poprej predmet neusmiljenega izkoriščanja, ko so mu »banke in davki pili kri«. Cene kmečkih pridelkov so padale, da jih je bil kmet prisiljen prodajati v brezcenje, hkrati pa so davki pritiskali nanj in mu jemali sadove njegovega truda. Protiljudski režimi so imeli gluha ušesa za potrebe kmečkega življa, zato je bila vas dovzetna za odločnejšo, borbenejšo pot v iskanju pravic. Partija... je pridobivala vse več simpatij med kmečkim ljudstvom... Komunisti na vasi so po napotilih partije aktivno posegali v delovanje Društev kmečkih fantov in deklet...«

Nekdanja članica DKFID Terezija Postružnik iz Jamne se spominja nekdanjih dni, rekoč: »Lepo je bilo.«

Lahko bi sicer omenil še katerega od živečih, nekdanjih članov iz vrst videmskih kmečkih fantov in deklet. Lahko bi omenil družino Sovec, Pintarič, Topolinjak z Rožičkega vrha, Štibercovo z Dragotinskega vrha, Žabotovo, Lovrencovo, Šijančevo iz Jamne ali Zrnecovo iz Berkovec. Večini ostajajo le spomini. Pozabljeni in odmaknjeni se starajo, hirajo in umirajo. Kar nekako odrinili so jih, čeprav bi s svojimi bogatimi izkušnjami znali tu pa tam še kako doprinesti k stvari. Morda celo več, kot pa prenekateri drugi. Kaj sodite?

Branko Žunec

Videmski kmečki fantje in dekleta so leta 1931 pripravili tudi »Narodnega poslanca«.

Leto XXX. Št. 40
Murska Sobota, 18. oktober
CENA 5 DIN
30 let VESTNIK